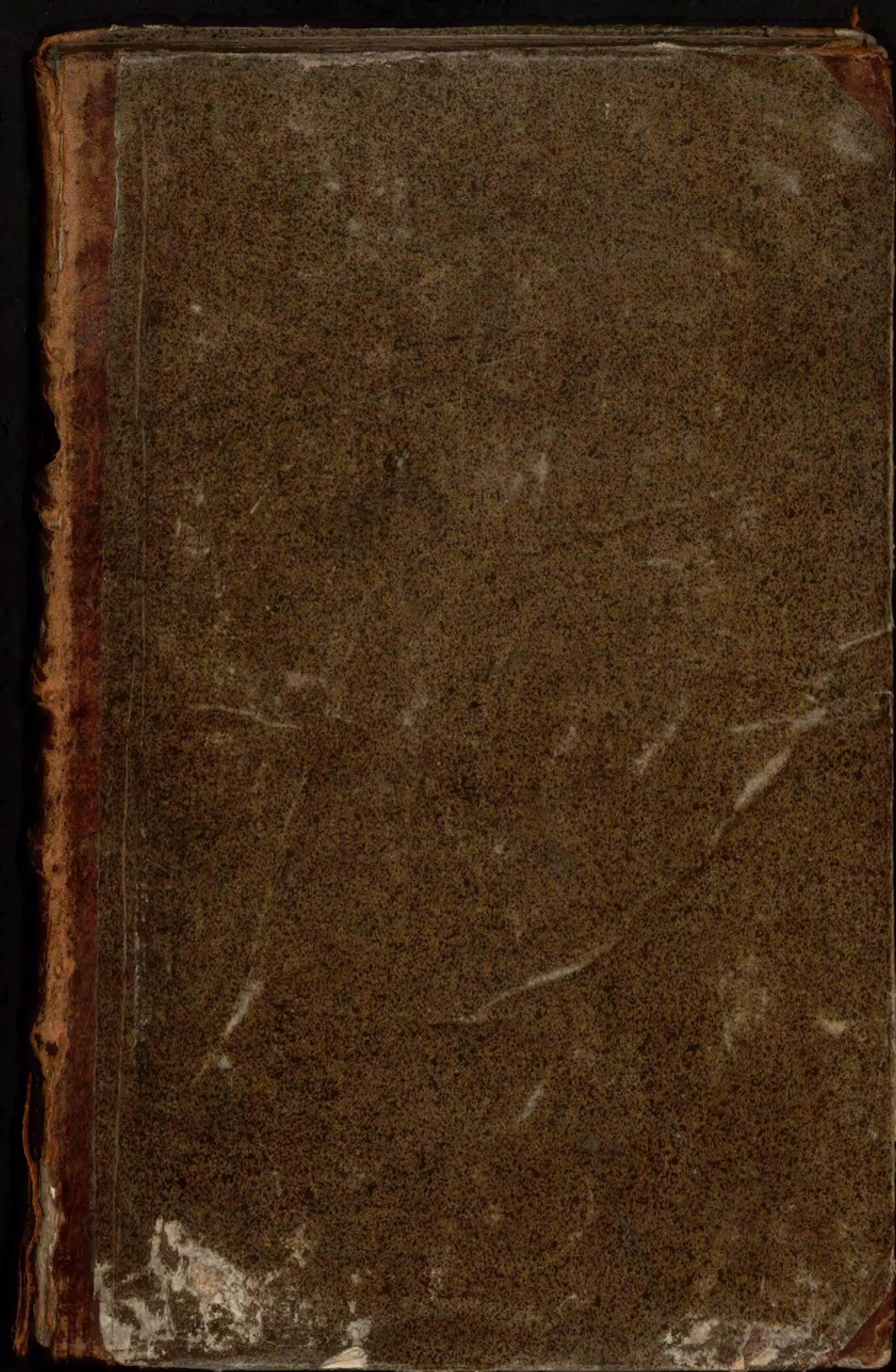

Franciszek na Pułaziach Pułaski, Kurze Notiz über die Reichstage zu Warschau und Grodno, sowie über die Wahl und Krönung Ihrer Majest. Johann Kasimir, Michael, Johann III und August II desgleichen über ihre Feldzüge, Thaten und die Staatsveränderungen vom Jahr 1648 – 1733 Nach dessen Tode zum Druck befördert durch Baltazar Pułaski.

Lublin 1740.

Comparatus 1753.

Constat tynf. 7.

KROTKA ANNOTACYA

Seymow Warſzawſkich, Grodzieńſkich, także Elekcyi y Koronacyi Nayiaśnieyſzych Krolow Jchmciow Polſkich; JANA KAZIMIERZA, MICHAŁA, JANA III, y AUGUSTA II; tudzieſz zá Panowania ich Kampaniy corocznie odprawionych; publicznieyſzych dzieiow, y rewolucyi ab anno 1648, ad annum 1733.

Carmeli Gedanen

ZEBRANA

Przez FRANCISZKA NA PUŁAZIACH PUŁASKIEGO, Podczaſzego Woiewodztwa Podlaſkiego, Pułkownika J. K. Mści y Rzeczypoſpolitey, Piſarza Woyſkowego zá buławy czterech Hetmanow Wielkich Koronnych, Kaſztelanow Krákowſkich.

A poſt fata iego do druku podána przez BALTAZARA PUŁASKIEGO Stároſtę Radenickiego.

Roku Pańſkiego 1740.

w Lublinie w Drukarni I. K. M. Societatis IESU.

CELSISSIMO PRINCIPI
ADAMO
CZARTORYISKI.
CELSISSImorũ EXCELLENTIſsimorũ:
AUGUSTI ALEXANDRI
Ducis in Klewan & Zukow
CZARTORYISKI,
Palatini & Generalis terrarum Ruſsiæ,
Exercituum Regni Generalis Leutnant,
Gvardiæ S. R. Majeſtatis & Reipublicæ
Colonelli; Kałuſienſis, Latovicenſis,
Koſcierzynenſis, Lubochnenſis; &c:
CAPITANEI,
ET
MARIÆ SOPHIÆ
de Granow
SIENIAWSKA
in Szkłow Myſz Tęczyn & Jaroſlaw
Comitiſsæ,
MAGNÆ SPEI FILIO.

JN STEMMA CELSISSIMÆ DOMUS.

Bella notat cataphractus Eques; dat Cynthia lucem.
Hinc DOMUI CELSÆ robur, at inde nitor.

PRÆFATIO

PRÆFATIO DEDICATORIA

Veterana Patriæ tempora in immemorem aliàs abitura ætatem, ad prelum revocata teneros tuos redeunt adoratura annos PRINCEPS CELSISSIME. JNDIGNUM nempe censuit historia, illa obliviosè transmitti acta, super quibus heros laboravit stylus, quatuor CORONATA desudarunt CAPITA, annuebant gravi sensa membra Rei Publicæ Proceres, hostium sangvis subscribebat; DIGNIUS judicavit combinata bellorum pacisq; fœdera punctîs annotari literalibus, comprehendi codice, quotquot legenda oculis, tot miranda animis. DIGNISSIMUM rata nunc nato, Florentissimi Regni testi folio Princeps tuum Nomen dare, & lecturis; priùs te Florem Principum exhibêre, ant— iam vel maturis bellorum laureis, vel tempestivæ pacis oleis. sciendi avidæ indoli colligendis, sat compendiosus liber hic campum aperiat. Sed sanè, potiusne opus hoc dignitati Tuæ servabatur hactenus, an certè Indoles Tua Celsissima, laboris nostri expectabat tempora, ut redderet felicia? ambiguum est; id tamen indubitatum, ut volumen istud non paucioribus tibi debeatur titulis, quàm Tu illi, omnis corona scientiæ, eruditionis spes suprema, literarum delicium, & nostri ævi favore & Domûs tuæ suffragiô designarêre Mecænas, atq; primum hujus libri CAPUT. Supplex ille honori Tuo dum venit, non unum refert titulum: Te quidem & suum, & maximæ in Patria spei Princeps exordium præposuit, cui mille titulîs omnis devincta dicatur eruditio; sed nec suorum immemor titulorum gratus Te adorat animus, quibus perpetuò devincta obsequia in ipsis præcordiis nulla vetustate delendô exarantur charactere. Primus ille titulus Tuus est, primæ notæ in Polono Lithvanoq; orbe Nomen Tuum CELSISSIMUM, imò? si Domûs Tuæ lego exordia? SERENISSIMUM. Jbi Tuæ fons est Prosapiæ, ubi à Principibus Regibusq; non alieni sangvinis altum aut purpureos aut coronatos, toto orbe, diffudit Antenatos; unde quotquot promanavêre nepotes, tot rosei ad purpuras sangvines, tot geminæ ad mitras coronasq; profluxêre.

Ad fontem

Ad fontem inclytæ Stirpis vestræ si veniam? primum illius Caput sub mitra fuit M. D. L. OLGERDUS Dux Magnus; à quo Duces Czartoryiscii pariter prima in Regno Poloniæ Magnoq; D. Lithvaniæ Capita prodiistis.

Hoc tamen parum erat dignitati Vestræ, ut Patriæ Nobilitatis frons prima essetis, nisi longè supra cæteros attollente natura dotibusq; primum illud Domûs Vestræ Caput ad alienos efferretis soles, & astris Principibus inferretis. Vidit illico orbis universi facies supremam celsissimæ Prosapiæ frontem; & nutu laudavit merita, mirata fortitudinem, Celebravit majestatem, corde amavit totam. Sponsata Duci Mazoviæ SEMOVITO Alexandra OLGERDI Filia, Principum CZARTORYISKI, JAGELLO, KORYBUTI, Soror, CYMBARCAM Filiam Ernesto Archi-Duci Austriæ Consortem junxit. (O! tam arctum, o! tam vastû Magni Sangvinis nexum; tam dissitos sociare thronos, & uno non posse capi Regno, nisi desponsatam sibi Domum duxisset Imperium.) Vidit Illa Parentum felicissima, se OLGERDI neptem CZARTORYISCIORUM se congenitam sangvini, sibi gratulata, & mox Matrem sese mirata Cæsaris, FRIDERICI III. Romanorum Imperatoris. Jnde jam in summo feliciter ad hæc usq; tempora continua Imperatorum serie altus promanavit Sangvis, per Filios Nepotesq; & coronatas Pronepotum Soboles: MAXIMILIANUM I. PHILIPPUM Archi-Ducem Austriæ Hispaniarum Regem CAROLUM V. FERDINANDUM IV. PHILIPPUM II. & III. MAXIMILIANUM II. RUDOLPHUM, LEOPOLDUM, JOSEPHUM, CAROLUM. VI. & Reges Principesq; cæteros, velut exspatiata latè toto orbe flumina, diffusus sangvis orbem replevit Magnatibûs, & ceu dispersis toto universo Nepotibûs serenissimis, Alta Domus non unius in solis mutata Regiam. Sed propius est, ut Patrii cæli radius à Principe Regni Poloniæ Sidere derivatus, asserti, illustret veritatem. Eadem lux est JAGELLONUM Domûs Serenissimæ, ac CZARTORYISCIORUM Celsissimæ, idem nitor ab eadem serenissima Ducum Lithvaniæ Prosapia desumptus; nisi quòd JAGELLONES Poloni Regni Soles domesticis imperarunt astris, CZARTORYISCII alieno cælo Colligata præfecêre Sidera; illi Regiam tenuêre Serenitatem, Isti meruêre. Non abhorruit in unò Lechiæ Polo *præclarissimos multiplicare soles splendor ille Jagiellonum VLADISLAUS Rex* Poloniæ *& Hungariæ, qui memorabili, annô* 1442. *diplomate CZARTORYISCIOS*, Fratres, Consangvineosq; suos *nuncupavit, titulô exhoc splendidissimo, quod ab affinitate* Serenissimo. *Jta Serenitati cognata Domus plurimos Illustrissimarum Familiarum splendores exæquavit, complexa omnes. Quotquot enim prima sidera Senatui* Polono *præfulsêre, tot consangvinei Vobis nitores scintillarunt.*

Nempe etsi ad curules à Majestatibus descendat laudatio, ascensum adorabit Purpureum. *Quotquot enim* Patriæ *Cives recenseam, tot Domûs Vestræ Incolas; quotquot fortes pace belloq; viros, tot fulcra; quot Heroes*

togâ

togâ sagoq; insignes, tot purpuras Vestro natas de Sangvine, aut cognatas. Proximè *est LUBOMIRSCIORUM* Srzeniawa, *qui SIENIAVIORUM permistus sangvini, Domum inundavit Vestram, unde Tu ab Jllma de SIENIAWIIS ZOPHIA Matre Tua Celsissima, Gemmula Principum enatasti; & Matris singulare pretium Tuæ, & Patris Corona. Et avitæ splendore dignitatis, & meritorum Majestate non minùs; quam Nomine Augustus Pater Tuus, & nostri ævi verè Magnus ALEXANDER AUGUSTUS Dux in Klevań & Zukow CZARTORYISKI Terrarum Russiæ Palatinus & Generalis, ut cataphractum Stemmate refert Equitem, ita principum Familiarum primum Ducem repræsentat. Illum & qui ævô præcesserant; rectâ genealogiæ sequuntur lineâ numerosus lectissimorum Procerum exercitus; & clavâ insignes SIENIAVII, POTOCCII, &* Principe *tincti murice KORYBUTII, SANGUSZCII; & mitris proximè annexi purpurei Sangvines, MORSZTYNII, PONIATOVII; &, dicam verbô, (cum albescens pagina multiplicatis par non sit purpuris) omne decus muricis, omnem splendorum Majestatem, omnem titulorum exercitum in suas traxit copias Eques Vester, & unô fæderatos sangvine Heroum Ducumq; Manipulos ad Domus Vestræ triumphos animastis. Ex hoc vita salusq; Patriæ magna parte à Vobis pendet: Inter prima de Membris Reipublicæ, Capita Senatores; verè anima Patriæ CASIMIRUS Dux CZARTORYISKI Castellanus Vilnensis; non modò salubre Consilium; sed vitam inspirat Regno, & cunctis optimè prospicientibus, illè animat. Etiam in* Præ*sulea Celsissimi* Po*snaniensis Antistitis Dignitate Nomen celebratur Vestrum, Ecclesiastica illius eminentia, Honoris Vestri Templum est; ubi ara, est Vobis addicta Majestas; flammæ, ardentia amore Vestri universorum corda; Vos Jpsi Honoris victima, cælo gratissima, terris proficua. Subscribit assertis etiam nunc Lithvania, munita sigillô honoris reddit, cordium Achates Procancellarius M. D. L. Dux MICHAEL, alter & bellô Dux & sangvine IOSEPHUS Vexillifer M. D. L. Signa explicat, omnem in sua fædera convocaturus honorum* Phalangem. *Adhuc quidem stringitur fasciis* Principum *Delicium* Dux Stanislaus, *Germanus Tuus, sed &* Illi *honorum, fila insidiuntur; & vix exsolutus fasciis, aureo dignitatum nexu mancipabitur; talem quoq; Regale Nomen, & par nomini animus; Celsissimæ ELISABETHÆ Sororis Tuæ sibi devinciet. Quod Vestræ commune est Celsitudini, nunquam* Pur*purarum filis non cinctos gestare humeros, nunquam non ligatos habere fasces, nunquam liberam honoribûs præferre dignitatem. An putas, te quoq; diu publicis non annectendum muniis? Cinctum à congenito tibi mitræ splendore caput est, brevi libera obligabunt vota, stringent adunatæ Nobilitatis preces, ut pro* Palatinatuum *libertate soluta in Comitiis voce labores; Senatoria tandem gravabunt insignia, honorum demq; coronâ cinget, & connexæ undiq; ipsæ Te circumstabunt dignitâtates. Et hoc est quod in Te nostra prævidit laudatio; si tamen prævidere dicenda, & non potius præsentissimos*

contemplari,

contemplari, titulos, cum Te ab ipſis faſciis, immodatum honoribus, implicatum maturis de ſtatu Regni ſcientiis, videamus; cum honorari diſcas prius, antequam tibi honores ſtudeant, ac ante mente Patriam intelligas, quam re ipſa Patriæ *capias dignitates. Statûs* Polonici *ſcientiâ, libenti Te inſtruis animô, ut Tecum, diſcat Tibi poſt hac ſervire* Patria, *Regni Te imbuis notitiâ, non aliter in Regno honorandus niſi ſciens. Prius quibusquam frons ad faſtigia; quam mens elevatur ad eorum ſcientiam, & dominandi praxi imperiorum anticipant notitiam. Alium Tua prudentiſsima Indoles obſervat ordinem; ne in ſtatûs negotiis imparato Tibi quandoq; occurrat Legati dignitas, ne ignarum ad conſilia repoſcat Senatus, ſcire tener deſideras, quæ agenda mature, noſſe prætendis Puſio, quæ à ſenio nomen grande habenti Senatui glorioſe molienda. Iſte nos ſciendi Tuus ardor ad deferendum Honori Tuo opus animavit, exiſtimantes: plus Tibi fore de hoc libro placiti, quam noſtro labori gloriæ; niſi illud unicum typo honoris punctum accedat, quod Tibi conſecretur. Nec poterat meliore Notari titulo Liber iſte, quam Tuo Nomine; nam cùm ſe ſe commendatum eſſe cunctis deſideraret, Tuum quæſivit delectare genium hic unice pro univerſis ſufficit. Nempe, & ſi nullo ex capite ad mentem ſit lectori, ſi tamen ille in capite libri ſcriptum de Te videat; & dextras codex poſsidebit aſsiduò, & cordi dulceſcet facile; ac prima ſtatim facie Tuam referens Majeſtatem in amorem trahet attentos, per Te in totam libri materiem refundendum. Ita ſperare licuit, intendere decuit, profuit exequi, ut Tuo honore, in ardorem ſciendi, legendi amorem, lectorum captivarentur animi. Quisquis enim, primam hic manu revolvet paginam ſpecioſum oculis Nomen Tuum ſe ſe objiciet, mox amore Tui captum cor, animabit mentem plus de ſuavi lectione percepturam. Hæc ſunt laboris præmia, hæc prodeuntis in lucem beatitudo operis, ut te unice adamando, ametur ab omnibus, Tuâ munitum gratiâ, placeat univerſis. Non dedignare itaq; Majeſtate innatâ, grave Caput flectere ad opus hoc infimum* PRINCEPS CELSISSIME; *quod de induſtria, illâ ſe Tibi commendat materie, cui intentam Tuam Indolem novit optime, tende Manum, ut recipias, pande Cor, ut foveas, totum Te nobis non denega, ut protegas. Tuo ſub Nomine locum concede volumini, & Tuum Nomen faſti recipient, celebrabunt merita, laudabunt Principem, maximum prædicabunt. Spes enim jubet certiſsima, illa de Te ominari, quibûs Majores Tuos adæquabis maxime, commendabis Indole, ſequeris dignitate, attolles meritis, firmabis pietate, attinges ſumme, venturâ honorum celſitudine.*

Jta Vovet.

Profundus CELSITUDINIS VESTRÆ Cultor
B. P. C R.

APPROBA-

APPROBATIO

Nos infra ſcripti Librum cui titulus: KROTKA ANNOTACYA Seymow Warſzawſkich; y Grodzieńſkich; tákże Elekcyi y Koronacyi &c: Opera & ſtudio Perilluſtris *BALTHASARIS IN PUŁAZIE PUŁASKI Capitanei Radenicenſis, (tanquam opus dignũ avido ſciendi Lectore, & hiſtoriæ Polonæ à pluribus annis tranſactæ eruditum Compendium;) per nos recognitum, atq; ab aliquot Reviſoribûs examinatum approbamus, in quo cum nihil fidei Catholicæ & moribûs contrarium contineatur; ut typis mandetur ac Luci publicæ pateat, facultatem damus & concedimus*

JOSEPHUS ŁASZCZ Epiſcopus Antipatrenſis, Suffraganeus & Officialis Generalis Chełmenſis, Cancellarius Gneſnenſis, Canonicus Cracovienſis, Abbas Hebdovienſis

Datum Laſzczoviæ 1740. 4. Auguſti

Przemowa do Czytelnika

Pełno ieſt po kſięgach obſzernie opiſanych rewolucyi, dzieiow pięknych y ciekáwych, ktorych godne eſtymácyi ſłowa, złotem ważyć by należáło. Ze zaś im ſię ſzerzey rozwodzą z opiſaniem ſwoim, tym mnieyſze częſtokroć w czytaiących ſpráwuią ukontentowánie, y owſzem obſzernością ſwoią teſkność przynoſzą, y wſtręt czynią, nielubiącym zwłaſzcza przydłużſzym czytániem fatygowáć oczu. Więc mam dyſkrecyą ná czytelnika, podáiąc mu KROTKA ANNOTACYA, ile kiedy do czytania okazałſzych y powabnieyſzych tomow, doſkonalſzych Autorow niechcę bydź ná przeſzkodzie, áni obſzernieyſzym wykładem, ſtáć ſię komu urazy przyczyną. Atoli y tá krotka annotacya, zamyka, w ſobie wiele, coby y ciekáwość ukontentowáć, y ſzukáiących prawdy informowáć mogło, bez naprzykrzenia, bo krotkim ſtylem; lubo niektore dokłádniey opiſane będą, áby ſię chwalebney pilnieyſzych czytelnikow chciwości dogodziło. Wyczytaſz tu ſzczęśliwe y nieſzczęśliwe Polſki koniunktury, z przedziwną pomyślności y utrapienia alternatą; uznaſz oſobliwſzą Opátrzność Boſką, ktora tyle rázy od ciężkiey ruiny Oyczyznę náſzę wydzwignęłá, á od oſtatniey ochroniłá. Przypatrzyż ſię tu męſtwu ſtárodawnych Polakow, káwalerſkiey odwadze, Rycerſkim przemyſłom, tákże uſilney ich żarliwości o wolność y Wiárę Swiętą, z krwi y życia właſnego Azardem. Obaczyſz tu zacnych Jmion (o ktorych po niemałey części, y nieſłycháć teraz) wielkie zaſługi, nieprzełamaną cnotę, godne funkcye, to ná Seymach domowych, to w Poſelſtwach do Poſtronych to w obradách publicznych, to Woiennych expedycyach. Widzieć będzieſz, zacnych przymiotow ſławne z rożnych miar experymenta; y niedawnych czaſow od wielu práktykowane. Co wſzyſtko wſpaniáłe umyſły, ieżeli nie do celnieyſzych, przynaymniey do podobnych dzieł niechay záchęca; á ieżeli y náśládowáć trudno, przynaymniey ie czytáć niechay będzie przyiemno. Nieprzyznáięć ia pracy moiey doſkonałości tákiey, áby od wſzelkiey, dáleka przywary, pod krytyczne oko podpadáć niemogła, iednakże ſpodziewam ſię że niedoſkonáłego Autora dzieło, przygany łátwo uniknie, y nieudolność ſwoię beſpiecznie ukryie, gdy ią czytelnika przychylność łáſkawością ſwoią od cenſury záſłoni; y owſzem gdy do tey niegodney pracy łáſkawe oko przyda; iuż iey tym ſamym wiele ozdoby, powagi, y ſzácunku przybyło.

POCZATEK

POCZATEK REWOLUCYI

Roku 1648. Woyna w Polſzcze z Kozakami záczęta; rebellyi Kozackiey okazyą były wielkie ich uciſki y oppreſſye, y Bogdana Chmielnickiego ich pod czas tey Woyny głowy y wodza ukrzywdzenie. Ten bowiem maiąc ſwoy futor bliſko Czechryna, gdy zá ſwym przemyſłem y zábiegami Słobodę tam oſadził, tę mu Szláchcic ieden Polſki ná ſię ią uproſiwſzy odiął, za rzecz niegodną maiąc: aby Kozak ieden tak ſię w Miaſta fundował y bogacił. O co że ſię z nim Chmielnicki umawiał do turmy wtrącony; z ktorey niżli był wyproſzony, z tym ſię hardzie odezwał. *że mi ieſzcze nie wſzyſtko wzięto, kiedy mam Szablę w ręku.* A gdy był uwolniony, wnet ſię z drugiemi Kozákami znioſzſzy y przeciw Pánom ſpiknąwſzy, ná Zaporoże dla buntu zaiachał, á potym do Tatarow, Ktorych Hana ſobie uiąwſzy, wziął od niego ná pomoc ſiedm tyſięcy Tatarow; złączywſzy tedy z niemi liczne Kozáctwo, náprzod pod żołtemi wodami (gdzie był Stefan Potocki Syn Hetmáńſki w ſiedmiutyſięcy Woyſka) pierwſze pole otrzymał: potym pod Korſuniem obudwu Hetmanow Potockiego y Kalinowſkiego z wielą Pánow Polſkich poimał, y pod Konſtántynowem zbił Woyſko Polſkie, ktore bez Hetmanow, iak bez głowy, łatwieyſze było do upadku, niż do dania rezyſtencyi. *Exercitus ſine duce, magna eſt beſtia ſine Capite.* Zwycięſtwo to otrzymawſzy Chmielnicki wſzędzie plądrował, puſtoſzył, Kościoły łupił y profanował. Wyráził na ſobie ten wielki wodz, ale większy praw przeſtępca, co napiſał Kochowſki: *Viciſsitudo quædam eſt, ex heroibus noxas, ex noxis heroes naſci.*

Bunty Chmielnickiego.

Okazya Zołtowodzka

Korſuńſka

Epaminondas

Cochovius

W tym Roku 1648. Krol Jmść Władyſław czwarty Syn Zygmunta trzeciego umarł w Mereczu, z wielką śmierci ſwoiey ozdobą, bo z całey Korony Polſkiey żalem (*Magnum mortis*

Smierć Władyſława IV.

decus

Livius

decus, publicâ mæſtitia)Za iego Państwa przy ſzczęśliwych Jego rządach, y pomyślnym Kroleſtwa powodzeniu kwitnął prawie Złoty wiek w Polſzcze, á po ſzeſnaſtym Roku panowania Jego, Woyna, y dziwna rzeczy odmiana náſtąpiła, Ktorą też iedno w Ruſi dziecie nad bieg przyrodzony prędko przemowiwſzy wierſzem tym po łacinie przepowiedziało. *Quadrageſimus octavus mirabilis Annus.* To ieſt: że ow Rok tyſiączny, Sześćſetny, czterdźieſty oſmy miał bydź dziwny. Tenże Władyſław przy ſmierci Oycá ſwego Zygmunta był przytomny z Bracią ſwoiemi, iako to Janem Kázimirzem, Janem Albrychtem, Károlem, Alexandrem; á lubo z daleka przyiachawſzy, ledwie go Konaiącego zaſtał, iednak mu Ociec przed ſkonaniem, Koronę Szwedzką na głowę włożył. Przed Elekcyą zaś na tron Polſki, za tymże Władyſławem od Urbana Papieża wnioſł interpozycyą do Polakow, *Honoratus Vicecomes*, Ktora też była y od Ceſarza przez Poſła Jego. ſami tylko Poſłowie Szwedcy Władyſławowi, y innym Krolewicom Zygmunta Synom byli przeciwni, ażby ſię wyrzekli Dziedzictwa Kroleſtwa Szwedckiego. Atoli zdaniem wſzyſtkich Stanow obrany Krolem Polſkim Władyſław. Na Seymie Koronacyi Jego, Bratu Jegoż Janowi Albrychtowi dany ieſt Kapeluſz Kardynalſki, przez Bentywola od Papieża przyſłany. Od Tegoż Władyſława ſławne było poſelſtwo roku 1635. Jerzego Oſſolińſkiego do Stolice Apoſtolſkiey z poſłuſzenſtwem; Swietna łego legacya, na ktorey y ſtroy bogaty Panow y Młodzi Polſkiey, y wſzelki na przepych ſplendor, złote nawet u koni podkowy, Oczy całego Rzymu na ſię obrociła. Mile Poſła tego Ociec Swięty przyiął, y oracyą Jego arcywyborną ukontentowany, Władyſławowi y Polſzcze oprocz Błogoſłáwieńſtwa Oycowſkiego, Reliquie Swiętych Męczennikow Prima y Feliciana, (w Ktorych dzień ten ſię Krol był urodził) przeſłał. Poſt Fata tegoż Władyſława takie mu między innemi pogrzebowe Elogium przypiſał Panegiryſta.

Andreas Kanon.

Convolate gregatim Aquilæ
Ad Magnæ Reipublicæ Magnum Corpus
Morem gerite, quem hactenus geſsiſtis.
Vel Officio, Vel Oraculo.
Concurrite undequaquè orbati liberi.
PATRI PATRIÆ parentamus.
VLADISLAO IV.

Heu

Heu quantum in hoc Vocabulo Orbitatis!
Uno omnia funeramus in funere.
Vitam Patriæ, Gloriam Procerum, populorum tutelam.
V L A D I S L A O!
Honori Civium, terrori hoſtium, Regni Vindici.
V L A D I S L A O!
Pacificatori Patriæ, legum animæ, Regum ideæ.
S P E C T A.
Si potes, præ lachrymis o Sarmatia,
Quò ille decrevit Gigas terrarum!
Abſolutiſsimam Boni Principis imaginem!
Vel ex defuncti lineamentis tranſsume.
Quidquid admirandum in Cæſare ſuſpexit,
Auguſtum in Auguſto adoravit.
Amabile in Trajano dilexit Roma.
JD T O T U M
Jn Compendio Regum & Cæſarum VLADISLAO IV.
Admirata eſt, coluit, adamavit Polonia.
SED HEU
Ne Hoſtium quidem querelæ obnoxium
Querimur, Solo & Solio ereptum.
Ei nuper annos precabamur de noſtris,
At ille quam dederat ne repeteret Salutem,
De Sua, noſtram auxit.
Ætatem tempori, Morti Spolium Volens ceſsit,
GLORIAM NEMINI.
Quid inter animam & animum intereſset, Norat.
Hinc juſta partitione,
Jllam authori Suo, hunc Fratri authorato.
Cum ſceptri ſuffragio transmiſit.
Optimè civibus providens bene ſibi,
Cum Filium non poſset, famam inſtituit heredem.
ADESTE HOSPITES.
Regio funeri Superſtites, & veſtro,
Ad Mortis Comitia, Velitis, nolitis, Veniendum.
Abeſse hinc ne poſsint & libèrrimi.
S T A T U T U M EST *Hebr.* 9.

W tymże Roku 1648. Elekcya Krola Jana Kazimierza pod Jaſką Filipa Obuchowicza, Woyſkiego Możyrſkiego; gdzie Poſeł Papieſki de Torres, Arcybiſkup Adrianopolſki, Imieniem Oyca S: Jnnocentego wiodł Stany do zgody, aby obrali

Elekcya Krola Iana Kazimierza

Páná

Paná Wierze Katolickiey y Rzeczypoſpolitey tak ztrapioney iak naypomocnieyſzego; á oſobliwie że Krwi Iagiellonow pozoſtałego. Jakoż tak ſię ſtało, gdy obrano Jana Kazimierza; a lubo naprzod rozdzielone były zdania Panow w obieraniu, gdy niektorzy raczey Karola Ferdynanda iego Brata, mieć na tronie chcieli; Karol iednak y ſobie danych wota albo głoſow Janowi Kazimierzowi uſtąpił. Jnni zaś Bracia iego, Alexander, y Ján Albrycht Kardynał pomarli w roku 1634.

Koronacya Iana Kazimierza *Roku* 1649, Koronacya Krola Jana Kazimierza pod láſką Francizſzka Dubrawſkiego Podkomorzego Przemyſkiego, w liczney Panow frequencyi, z wielką pompą, y magnificencyą odprawiona. Rzucano tam monetę, ná ktorey z iedney ſtrony wyrażony był ſnopek Krolewſki ukoronowany, z ręki trzymaiącey go wiſzący, z napiſem tym: *Dominus aſsumpsit me;* Pán mię w ręce ſwoie wziął, y wznioſł ná tron. A ná drugiey ſtronie ręka zbroyna wyrażona z miſterną kłotką, Krolewſkiego Imienia litery ná ſobie maiąca, z tym nápiſem: *Deſuper compactum eſt,* Jákoby wyrazić chciano: Boſka to ſprawa. Tu wſpomnieć nie zawadzi, że przedtym tenże Jan Kazimierz, Krolewicem będąc y oraz Bratem Krola Włádyſława czwartego, wſtąpił był do Zakonu Societatis JESU (Roku 1643) z podziwieniem całey Europy; nie tylko Rzymu, ktory mu zaraz Kardynalſtwo ofiarował lub go on nie przyiął; ná tron iednak Krolewſki uproſiła go ſobie u Rzymu, Polſka, po trzyletniey Jegoż w Zakonney Klauzurze oſobnośći; ile kiedy Władyſławowi czwartemu Syn ſiedmioletni Zygmunt umarł. A iako *Clarior poſt nubila Phæbus,* tak po zakonnych cieniach, náyiaśnieyſzy *Inter Principes Regnorum ſoles* tenże Kazimierz Krol Polſki z większym ſławy ſwoiey ſplendorem wydawał ſię.

W tymże Roku: okazye woienne, ſzarogrodzka, międzybozka, Oſtropolſka, Pilawiecka, Zbarazka, y Zborowſka.

Poſłowie do Chmielnickiego *W tym Roku* 1649, po koronacyi wyprawieni ſą do Kozakow Poſłowie, ktorzy Chmielnickiemu buławę turkuſami ſadzoną, y chorągiew od Krola oddali; á lubo on to mile przyiął, iednakże ani więźniow chćiał oddać, ani ſię do pokoiu nakłonić; liczono na ten czas Kozakow przy Chmielnickim około trzechkroć ſtatyſięcy. Choć zaś Woyſka Polſkie poſpolitym ruſzeniem przeciwko nim ſtaneły pod Piławcami w znaczney kwocie, y na-

Okazya Piławiecka leżytym munderunku; uſłyſzawſzy iednak o gromadnym złączeniu Hana Tatarſkiego z Chmielnickim, nie czekaiąc potyczki uchodzić

chodzić nocą muſiały, oboz doſtatni w rynſztunek woienny y w bogate łupy, nieprzyiacielowi zoſtawiwſzy.

Z tym wſzyſtkim y Polakom ſzczęście przeciwko nim nie raz ſłużyło, to pod Zbárażem, to pod Machnowcami, y pod *Zbarazka* Roſołowcami; gdzie też Xiążę Jeremi Wiſniowiecki, prawdziwy Syn Bellony (*quem fulgida telis, inter laurigeros aluerunt caſtra triumphos. Claud:*) zbił Krzywonoſa Pułkownika Kozackiego; y liczono w rożnych potrzebach zbitych Kozakow ná pięcdzieſiąt tyſięcy, á náſzych tylko ośmſet; atoli po wielu tych ſzczęśliwych utarczkach ściśnieni od Kozákow pod Zbo- *Zborowſka* rowem Polacy, gdzie y Krol był z niemi oblężony, muſieli pewnemi á ciężkiemi kondycyami pokoy zawrzeć: gdzie Tatarom wielka ſummá byłá przyobiecana, á w záſtawie dani dwa wielkiey familii Panowie. Kozacy ſię też domagáli aby w ich kraiach unia albo ziednoczenie ſię z Kościołem Rzymſkim znieſione było, aby im dana była wſzyſtkiego Amniſtya; aby w Senacie Polſkim Metropolita Grecki Kiiowſki iáko Senator zaſiadał; aby Woiewoda Kiiowſki, Bracławſki, Czerniechowſki, y Kaſztelan Kiiowſki byli wiary Ruſkiey; aby Oycowie Jezuici w kiiowie mieyſca nie mieli. Lecz te kondycye oprocz iedney amniſtyi, ſkutku żadnego nie wzięły.

Tegoż Roku 1649 Seym w grudniu pod laſką Boguſława ná Leſznie Generała Wielkopolſkiego.

Roku 1650 Seym w Warſzawie pod láſką Gąſiewſkiego Stolnika W: X: L: W tym roku oboz pod Horininem, potym pod Kamieńcem Podolſkim.

Roku 1651. okazye woienne z Kozakami y Ordą: Kraſnieńſka Winnicka, Kupczyńſka y Bereſtecka.

W tym roku zbite Kozáćtwo pod Bereſteczkiem; á ſzczęśliwa *Bereſtecka.* wygrana Polakow; gdzie ſię oſobliwſze męſtwo, Jáná Kázimierza Krolá, Jeremiego Xiążęcia Wiſniowieckiego y cálego Rycerſtwa Polſkiego pokazało. Niezliczona prawie moc tam Kozákow y Tátarow trupem padło, Zginął między Kozákámi y Patryarcha Grecki przybyſz z Koſtantynopola, Han zaś ktory ze wſzyſtką Ordą ná Polakow nacierał, z pola uſtępować muſiał; á Chmielnicki, Hetman Kozacki po ſwoiey ucieczce o pokoy Krola przez ſwe Poſłaniki proſił. Dał ſię Krol ubłagać, ále Chmielnickiemu nákazano, náprzod aby z ſwemi przednieyſzemi na Seymie przyſzłym Krolá y Rzeczpoſpolitą przeproſił, á odtąd żeby pod ſobą nie miał wiecey Kozakow nad dwadzieścia tyſięcy, z ktoremi pod przyſięgą miał Polſki *Wygraná naſzych nad Kozakami y Tatarami*

 przeciw

przeciw náiazdom Tatarſkim, Tureckim y Moſkiewſkim bronić; nad to aby ligi z nieprzyiaciołmi Polſkiemi uczynione rozerwał, wierny na potym Krolowi y Rzeczypoſpolitey.

Prognoſtyk Wygrâney

Prognoſtykiem zwycięſtwa tego (zdaniem wielu) byłá ſwieca owa w kościele Lwowſkim, ktora w oczach Krola po rożney ſzczęścia alternacie, y po tranſakcyi Zborowſkiey tam przytomnego, pod czás *Te Deum laudamus* naprzod z nienacka zgaſla, u wielkiego Ołtarza; a potym około tego wierſza: *Te ergo quæſumus tuis famulis ſubveni*: Ciebie tedy proſiemy przybądź ſługom twoim, ſama ſię zapaliła. Drugi prognoſtyk, że przed tą potyczką widziána była od niektorych na powietrżu Matka Boſka z S: Michałem na Haná uciekaiącego następuiącym z Kolubryną piorunowatą, á Matka Boska swoim S:paludamentem koronne nasze obozy pokrywała.

Roku 1652. Seym Warſzáwſki pod laſką Alexandra Sielſkiego Staroſty Stężyckiego.

Klęſka Polakow.

W tymże Roku Okazya z Chmielnickim pod Batowem; gdzie Kalinowſkiemu Hetmanowi Polnemu Koronnemu ſzyię ucięto, y Woyſka Polſkie częścią funditus zniesione. Potym oboz pod Sokalem. Nie długo tedy cieſzyła ſię pokoiem Polſka po zwycięſtwie Bereſteckim; y owſzem po weſołych tryumfach doznała tego z żalem, co napiſał Sautel:

Sautel.

Gaudia venturi ſunt nuntia ſæpe doloris
Et lacbrymas riſus, non procul eſse docet.

Chmielnicki bowiem znowu z Tatarami w pole wyſzedł na Polakow, á chcąc ſię bardziey umocnić, Hoſpodara Wołoſkiego na ſwoię ſtronę przeciągnął, Synowi ſwemu Tymoſzkowi Corkę iego zá żonę zmowiwſzy; chcielić wprawdzie tym poślubinom Polacy przeſzkodzić, ſtanąwſzy obozem pod Batowem, ale gdy tam bliſko o Tatarach zaſłyſzeli, ku nim ſię raczey udali, o Tymoſzka mniey dbaiąc; że iednak obozu z tyłu nie opatrzyli, łacno weń Tatarzy wpadli, á naſi w rozſypkę: á lubo Hetman z pozoſtałemi Tatarom ſię meżnie bronił, przecież na oſtatek poległ, á drudzy na przeprawie pobici, inſi w łyka zabrani; á z temi Szlachty na trzyſta, ktorych lub Chmielnicki wykupił u Tatarow, átoli pomſty ſię iakiey od nich obawiaiąc, ſam ich pozabiiał, y dopiero z Tymoſzkiem na weſele do Jas poiachał; przepraſzał potym Krola przez ſwe Poſłaniki y o miłoſierdzie proſił przydaiąc to: iezeliby go nie przebłagał, muſiałby ſię dla obrony do poſtronnych narodow udać, ale że u Komiſsarzow na u-

mowę

mowę o pokoiu do niego zeſłanych, znowu ſię paktow Zborowſkich domagał, pokoy nie ſtanął, lecz Woyna przeciw niemu uchwaloná; á na potym zwycięſtwo tandem przy naſzych ſtanęło: co dokładniey opiſuie w Wierſzach ſwoich Twardowſki.

Roku 1653. Seym dwuniedzielny w Brześciu Litewſkim pod laſką, Krzyſztofa Paca Chorążego W. X. L.

Chmielnicki Moſkwie ukrainę oddał.

W tym roku Chmielnicki rozbrat z Tatarami uczynił, á do Moſkwy ſię przekinął y w poſſeſſyą Moſkwie oddał Ukrainę, Kiiow, Bracław, Czerniechow, &c; W tymże roku traktaty z Ordą y Kozakami

Roku 1654. Seym Warſzawſki pod laſką Krzyſztofa Grzymułowſkiego Podkomorzego Kaliſkiego. Okazye woienne; Baſzańſka, Denowſka, Ochmatowſka, Záłupſka. Moſkwa Smoleńſk wzięła; gdy zaś po wziętey tey fortecy Car Moſkiewſki Alexy Michałowicz wiachał, Obraz tam Matki Boſkiey czcząc, Iey przypiſywał Smoleńſka otrzymanie.

Smoleńſk Moſkwa wzięła.

Roku 1655. Seym Warſzawſki pod laſką Janá Umiaſtowſkiego Sędziego Ziemſkiego Brześćkiego, Wtym roku okázye: Piatkowſka, Partyńſka, Krakowſka, Woynicka &c.

Szwedzi w Polſzcze

Wtym Roku Krol Szwedzki Carolus Guſtavus wſzedł do Polſki. Nie czekaiąc bowiem Szwedzi końcá przymierza z Polakámi zawartego w Sztemdorſie za czaſu y panowania Władyſławá czwartego ktore ieſzcze trwać miało do lat ſiedmiu, wtargneli w Polſkę y na Panow Polſkich niektorych, przyczynę wtargnienia tego zwalaiąc iakoby od nich byli wezwani, na obronę y protekcyą Polſkiey przeciw Moſkwie y Kozakom. Wyſłani do nich byli ná traktaty o pokoiu, Jan Leſzczyńſki Woiewoda Łęczycki, y Alexander Naruſzewicz Piſarz W: X: L: ale oni na te poſelſtwo niedbali Wſzedł tedy do Polſki Arfrid Witemberg w ſiedmiu tyſięcy, á zá nim Krol Szwedzki z całym woyſkiem, y wiele Pánow do niego przyſtało, tak iż w krotce wielką część Kroleſtwa opanował; Poznań y Warſzawę był oſiadł. Krakowa mu nie długo bronił Stefan Czarniecki Kaſztelan na ten czas Kiiowſki; ktory po krotkim oblężeniu miaſta tego , poddać ię muſiał w pewne kondycye; gdy zaś ná Zamku Krol Szwedzki wſzedł do Kościołá; Starowolſki Kánonik Krákowſki, pokazał mu grob Władyſława Łokietká, mowiąc: iż ten Krol po trzykroć z Kroleſtwa wyzuty, znowu ie odyſkał. Ná co Karol dumnie odpowiedział: że Jan Kazimierz, raz z Kroleſtwa

wyzuty,

wyzuty, więcey go nieodyfka. Rzekł na to Kánonik: A ktoż to wie? Bog możny ieft, y Krole odmienia. Gdy tedy Szwed tak daleko zafzedł bez żadnego prawie odporu, Krol Jan Kázimierz muſiał zá granice Polſkie do Niſsy uſtąpić; gdzie go Poſłowie Ceſarſcy nawiedzaiąc cieſzyli; nawet y Murza od Hana Tatarſkiego wyſłany dwadzieścia tyſięcy Tatarow ná pomoc mu ofiarował. Nie przepuſcili Szwedzi y S: Mieyſcu Częſtochowie; zażywali rożnych ſpoſobow ná odebranie tey fortecy y ſkarbow Kościelnych, lecz nic wſkorać niemogli. Widziana tam była na murach w ſzacie niebieſkiey Matka Boſka, ktora Swego kaſztelu broniła; y Kule nieprzyiacielſkie ná nichże ſamych odwracała. Odpadały kule od dachu Kaplicy Jey, czáſem mgła gorę S: zákryła przed Szwedami; działa ſię też nieprzyiacielſkie rozpadały, y Puſzkarze ich oślepieni. Nadto Starzec iakiś kopiących miny przeſtraſzył, to ieſt (iako mniemano) S: Paweł Puſtelnik Zakonu Częſtochowſkiego Pátron y Patryarcha; wielka moc tam Szwedow náginela, zwłaſzcza że ná nich nocą, Stefan Czarniecki, iák piorun napadſzy, ich że gromił. Uraziwſzy ſię Polacy o tak Swiętego mieyſca zniewagę, y ſzturmowanie do niego, także o rabowanie Kościołow y Dworow Szlácheckich, mieć ſię do konfederacyi przeciwko Szwedom poczęli, ktora pod Tyſzkowcami ſtánełá; a protekcya Károlowa odrzuczona. Kłotni tey prognoſtykiem była bitwa, dwu orłow ná powietrzu nie daleko Gdańſka, wtorego dnia Kwietnia przed Szwedzką widziana; z ktorych ieden od Morza Baltyckiego albo Szwedzkiego przyleciał, á drugi od wſchodniego kráiu, y iednego z nich wieśniacy doſtali y do Gdanſka zanieśli. Ale nie tu koniec plagi Boſkiey ná Polſkę! bo y Moſkwa w Litwie na Wilno uderzyła, ſkarbow dość z kościołow y od obywatelow nabrała, nawet y Grobom Pańſkim nie przepuſzczaiąc. Chociaż záś tak ſrogie przeciwności zwaliły ſię ná Polſkę, y práwie konſpiracyą przeciwko niey uczyniły, iednakże nie były takie, aby wſpaniałe Polakow umyſły do roſpaczy przywieść mogły; ſerc Heroicznych żadne infortunia zakwaſić, dopieroż przełamać nie potrafią. J w tak załoſnych koniunkturach, Polſka dzielność, weſoło mowić *Per tot ora, quot vulnera* mogła:

Krol z Polſki uchodzi.

Szwedzi pod Częſtochową.

Bitwa dwu Orłow

Wilno Moſkwa wzięła.

Nil agis, o fortuna! licet furor omnis in unam
Conſpiret Lechiam, gemitus non exprimet ullos.
Nullaq; Sarmatiam plorantem fata videbunt,
Sangvinis hic animus, quàm luctûs largior; imò
Si quando invitis manarent fletibûs ora,
Ipſa vel adverſam rideret lachryma Sortem.

Co zimorodkowi w pośrzodku burzliwych fluktow ná gniazdzie ſiedzącemu przypiſał ſymboliſta, *dant intempeſta quietem*, to orłowi Polſkiemu chwalebniey ſłuży; żadną trwogą nie zaltérowanemu; ktoremu y nayburzliwſze zámieſzania ná pomyślnieyſzy z wiekſzą ſławą wychodzą pokoy. Jeżeli gdzie to w Polſzcze naſzey częſtokroć: *Flebile principium melior fortuna ſecuta eſt.* *Ovidius*

Roku 1656. Okázye: Kozienicka, Wárecka, Bidgoſka &c. Lubo Szwed wiele mieyſc y Miaſt opanował, iednakże w tym roku ſzczęście ſię iego przerywało od Rycerſtwa Polſkiego z Stefanem Czarnieckim, ktory pod Kozienicami, pod Wárką y na innych mieyſcach, ſzczęśliwie gościł, y Bidgoſzcz odebrał; A co było w okolicy ná załogách powycinał. Dokázował nád niemi y Staroſta Babimoſtki Zegocki y ſami Wieśniacy ich znoſili. Gdy ſię záś Polácy u Krolá Szwedzkiego ſłowa dánego upominali względem krzywdy Kościołow y wolności Polſkiey, odpowiedział: *że Krol nie powinien bydź ſłowa ſwego niewolnikiem.* Przyłączył ſię do niego Jerzy Rakocy Xiąże Siedmigrodzkie, y Brandeburczyk, (táki podział między ſobą czyniąc: áby mała Polſka doſtáłá ſię Rákocemu, Pruſy Krolowi Szwedzkiemu, Wielká Polſká Brándeburczykowi) lecz y ci nie raz od Polakow oberwáli; bo Rákocy zbity to pod Mágierowem, to pod Rozwoleńcámi, to pod czárnym Oſtrowcem, y muſiáł Polakow o pokoy proſić. Záś Brandeburczyká y Woyſko iego Ján Gąſiewſki, Hetman W: X: L: pod Proſtkowem potężnie zgromił; á Opáleńſki Weiewodá Podolſki, Raytaryą iego z prowiantem ku Poznániu ciągnącą, znioſł ſzczęśliwie. W tym roku Jan Kazimierz Krol, od Polákow ze Sląſká rewokowany, po wezwániu Niebieſkiey pomocy, y o ziemſką ſię ſtáráł; iáko to u Ferdynanda Ceſarza przez Poſły ſwoie. Han też Tatarſki choć nie proſzony, ſukkurſu mu nie żałował; przybywało oráz do niego y Polákow co raz więcey; náwet z tych ktorzy przy Szwedzkiey byli ſtronie; A gdy iuż było liczne Woyſko Polſkie, Wárſzáwę obległo, y do tego był Szturmami przycisniony Witemberg, iż z miaſtem y zámkiem poddał ſię Polakom; záſłány potym do Zámościá, y tám pod ſtrážą zátrzymány. Tym czáſem Károl z Brándeburczykiem więcey niż trzydzieści tyſięcy ludu máiąc, ná Krolá Kázimierza y ná Woyſko

Szwedow bia naſi.

Náſzych wygr ana

B

ná Woyſko iego náſtąpił. A choć ſię mocno obie Woyſka ścierały, y Kowalewſki Królá Károla zkonia zraził; y iużby było po nim, gdyby go Brandeburczyk nie podniosł; iednak Károl po tákim ſwym niebeſpieczeńſtwie z ogniſtym ſwoim ludem ná Polákow potężnie natarł. Po długiey utarczce do tego przyſzło, że Krol Kázimierz z piechotą ſwoią nocą uſtępowáć muſiał, działá y cięższą armatę zoſtawiwſzy. Ná zàiutrz tedy Woyſko Królá nie widząc w rozſypkę poſzło. Atoli wnetſię Woyſko ſkupiło, á Czarniecki pod Trzemeſznem zbił partyą Szwedow. To ſłyſząc Károl, tym przerażony do Prus ſię udał, Wielką Polſkę Brandeburczykowi zleciwſzy.

Naſzych klęſka. *Náſi Szwedow zbili.*

Roku 1657. Okázye Węgierſka, Rakowſka, Czarnooſtrowſka, Rakocy umiera. Duńczyk Szwedow z Polſki wywabia. Na uſpokoienie Polakow z Szwedami Krol Francuſki zeſłał do Polſki Antoniego de Lumbres; nie mniey y Ceſarſka ſtroná do teyże Medyacyi ſię miała. y łacno za mediatora pokoiu Ceſarz uznany, kiedy iego Woyſko, ktorego liczono na ſiedmnaście tyſięcy było zeſłáne ná odebranie, od Szwedow Krákowá. Ale do tego pokoiu ſzczegulnie pomogło z oſobliwey opatrzności Boſkiey, że ná Szwedow Woynę podniosł Krol Duńſki Chriſtiernus. dla czego część Woyſka Szwedzkiego ná Duńczykow z Polſki odeyść muſiáłá. Polſká też ná pomoc Duńczykowi, Stefana Czarnieckiego z Opaleńſkim wyprawiłá; gdzie przez rok trwáiąc naród náſz ziemią tylko woiować przyuczony, y ná morzu nowe mę-ſtwá dziwne dáł przykłády z pochwałą y podziwowaniem Królá Duńſkiego. Krákow záś po niedługim obiężeniu od Woyſká Ceſarſkiego y Polſkiego Szwed Polakom oddał 20 dnia Sierpnia.

Medyacya *Czarniecki ná morzu*

Roku 1658 Seym Wárſzawſki pod láſką Władyſławá Łubowieckiego; oboz pod Kryłowem. Woyſko iedne zá Dnieprem, á drugie z Czarnieckim. Wtymże roku Szwed z Polſki uſtąpił. Toruń tákże od Szwedow Polakom wrocony. Ukráina też do Moſkwy przyłączona; chciała ſię wrocić do Polſki w te kondycye, áby Ruſkie Xięſtwo miáło ſwego Márſzałka, Kánclerza, Podſkarbiego y inne tytuły, iáko w Wielkim Xięſtwie Litewſkim; áby Metropolitá Kiiowſki w Senacie záſiádał wedle Arcybiſkupa Lwowſkiego; áby Akademia Kiiowſka tákie wolności y przywileie miáłá iáko Krákowſka; áby Kozakow Woyſká Záporowſkiego było trzydzieści tyſięcy; áby Polſki Zołnierz w ukráinie nie ſtawał, áby Hetman Záporowſki był Senatorem Polſkim, ktorego mieli ſámi Záporożanie obierác; lecz te kondycye nie ſą ná Seymie przyięte.

Szwed ukraina.

Roku 1659. Seym Wárſzawſki pod láſką Jana Gniińſkiego Podkomorzego Pomorſkiego. Wtym roku między Polakami y Szwedy pokoy ſtánął, ná ktorego zamknienie Krol Jan Kázimierz y Ludowika Krolowa do Torunia byli ziachali. Wtymże Roku Car Moſkiewſki Alexy Michałowicz ná Polſkę powſtał, tytułu Królá Polſkiego ſię dobiiaiąc, o ktorym czyniono mu nádzieię, gdy ná Szwedow dać pomoc obiecował Polakom, trzema tedy szlakami Woyſka ſwoie przeciwko Polakom wyprawił. A pod Konotopem w Ukrainie ſławna byłá bitwa. Tám oprocz zeſłánych od Krolá Polſkiego kilku tyſięcy Polakow, z Wychowſkim było ſzeſnaście tyſięcy Kozákow, z Krymſkiemi Tátárami ná wielkie Woyſko Moſkiewſkie. Pierwſzego dnia nieco ſię Moſkwie poſzczęściło, ále drugiego przegrała, z wielką korzyścią Woyſka Polſkiego. Przedtym iednak Gąſiewſki Hetman Polny Litewſki od Chowanſkiego poimany, y do Mowſky zaſłany.

Pokoy z Szwedem *Woyna z Moſkwą*

Roku 1660. w Oliwie były traktaty o doſkonałym pokoiu Polakow z Szwedami, gdzie obie ſtrony rożne ſobie kondycye wzaiemnie proponowáły; lecz gdy Krol Szwedzki Károl Guſtaw w Gottembergu z melancholiy umarł; prędzey zgoda w Oliwie ſtánęła. Wgrob tegoż Károlá rzucano pieniądze z wyrażonemi ná nich mieczami, y z napiſem: *Indomitus pro pace quievi.* Wtym Roku zbity był od Polakow Chowáńſki pod Połonką, gdzie pod iego komendą będących piętnaście tyſięcy Moſkwy trupem padło od małey liczby Rycerſtwa Polſkiego; tamże wzięte cztérdzieści działá Moſkiewſkie, á Chorągwi 146. Oraz y Lachowice od obleżęnia Moſkwy uwolnione. Więc rozgniewany Chowanſki, obraz S. Mikołaia, ktory miał ná ſobie zdarſzy z ſiebie, ſzalenie bił kiiem, mſcząc ſię ná Swiętym nieſzczęścia ſwego, że mu według woli iego ná Polakow nie pomogł. Oprocz tego zbita byłá od Polakow Moſkwa, z wodzem ſwym Dołhąrukim między rzekami Baſią y Pruſą. Lecz większa byłá trudność z Szeremetem Hetmanem Moſkiewſkim, pod Cudnowem, przy ktorym oprocz iego Woyſka byli Kozacy z Cieciurą; y Chmielniczenko iuż ciągnął we cztérdzieści tyſięcy Kozakow ná złączenie ſię z Moſkwą; lub nieco Kozáctwa do Polakow przeciągnął Niemierzyc Podkomorzy Kiiowſki. Szło iednak odważnie Polſkie Woyſko

Traktaty Oliwſkie *Moſkwá zbitá* *Znowu zbitá.*

Ba

Woyſko ktorego było piętnaście tyſięcy, y kilka razy Moſkwę zbiło, lecz nayznáczniey pod Cudnowem; wprzod zaszáśli Polacy Chwielniczeńkowi, nie dopuſzczaiąc mu złączyc ſię z Szeremetem, y tak ſię z nim ſtarli ſzczęśliwie, że Chmielniczeńko iuż iuż ſwoich przegraną widząc, ślubował zoſtać Bázylitą, byleby w tym razie z Nieba pomocy doznał. Porážką tą Chmielniczeńká bárdziey zalterowany Szeremet; więc wyſyła Poſty do Polakow, poddaiąc ſię im z Woyſkiem y o pokoy proſząc, ktory w te kondycye ſtánął; żeby 60. dział ze wſzyſtkim rynſztunkiem woiennym zoſtáwili, żeby z Ukrainy uſtąpili, y żeby za granice Polſkie poſzli nikomu ſzkody nie czyniąc. J ták wſzyſtkie zbroie podrzucali pod nogi Niemierzyca Podkomorzego, Oſobę Królá Kázimierzá reprezentuiącego. Tatarzy iednak ktorzy ná ow czas, y przez ſześć lat przeſzłe Polakom pomoc dawali, nárzekáli ná to, że Moſkwę wolno puſzczono, y w łyká ich Tatarſkie nie dano, acz przecie poimali Szeremeta, trzymaiąc go pokiby według iego obietnicy zań nie dano dwa kroć ſtá tyſięcy Talarow. Padło w tey potrzebie Moſkwy około trzydzieſtu tyſięcy. Po niey Chmielnicki Młody z Kozákámi y z Cieciurą poddał ſię Polakom, y Moſkwy odſtąpił, ktora wſzyſtko zoſtawiwſzy, za granice Polſkie odeſzła, tylko im dwuſet ſiekier pozwolono ná drwa dla ognia do potraw, y na zimno, bo to zwycięſtwo tráfiło ſię w dzień piąty Liſtopada. Tryumfuiąc potym Krol Kázimierz w Krákowie, Chorągiew Moſkiewſką, z Obrázem Swiętego Jerzego u grobu Swiętego Staniſława Biſkupa záwieſić kázał, tamże dzięki zá zwycięſtwo Pánu Bogu oddáiąc.

Roku 1661. Woyſka Polſkie w związku; Swiderſki Marſzá-
Zwiazek łek. Związek ten zowią iedni nieſwiątobliwym; że był z ucięmiężeniem Duchowieńſtwa; Jnni zowią Swiątobliwym że ſię upominał o zatrzymaną zápłátę Woyſka, ktore broniąc wolności y Wiáry Swiętey, y ná obronę iey Krew y życie właſne ázarduiąc godne było rekompenſy, iakoż bez niey, *impendiô vitæ* y fortuny, do heroicznyh odwag trudno bydź ochoczym.

Ovidius *Non facile invenies multis e millibus unum,*
Virtutem pretium qui putet eſse ſui;
Ipſe decor recti facti ſi præmia deſint
N*on movet, & gratis pænitet eſſe probum.*

Claud: Lubo arcy chwalebna, gdy u kogo: *Ipſa ſibi pretium virtus.* Piękna zaprawdę rezolucya byłá Zołnierzow owych pod Alexándrem Farneſem we Flandryi woiuiących, ktorzy ſpytáni od Filipa wtorego, iakiey by pretendowali nágrody zá ich rány y niewczaſy woienne, odpowiedzieli: *nihil aliud niſi ut nobis liceat iterum militare ſub Alexandro.* W tym roku Seym Warſzawſki pod láſką Xiążęcia Radziwiłá Podczaſzego W. X. L. Przywiedziony tam Kniaż Moſkiewſki przezwiſkiem Kozłowſki, od Stefana Czarnieckiego zwyciężony y poimany, y od niego do pokłonu Máieſtatowi przymuſzony. Potym pod tenże tron Królá Kázimierza, ſto y piętnaście Chorągwi od Czarnieckiego rzucone. Dziękowano mu w Senacie, przez Kánclerzá Koronnego, y Tykocin mu w Nágrodę wielkich *Nagroda Czarnieckiemu* záſług dany dziedzicznym práwem; czemu gdy ná Seymie przeczono Krol ſwoie y Domu ſwego Jágiellońſkiego záſługi wſpominał, áby te doważały, gdzieby záſługi Czarnieckiego nie przemogły; y ták dopiero pozwolono ná dánie Tykociná Czarnieckiemu. Godzien rekompenſy ták wielki Rycerz, o ktorym ſłuſznie ſię mowić mogło: *Ipſe miles, ipſe ſibi pugil & ipſe* *Sarbievius*
ductor; caſumq; fortunamq; pulchro provocat aſsiduus duello. Támże gdy ná proceſsyi w Swięto Bożego Ciáłá Krol był y Krolowa, Chorągwie owe Moſkiewſkie pod Náyświętſzy Sákrament podmiatano y deptano. Ná co Moſkwa z okień patrząc od żalu ſobie włoſy rwáłá, y twarz drapáłá.

Roku 1662. Woyſko w związku pod Sokalem. Seym Warſzáwſki pod láſką Jana Wielopolſkiego Stároſty Bieckiego.

Roku 1663. Alexander Papież widząc rozruchy w Polſzcze (gdzie ieſzcze trwał związek) iáko też y w innych Páńſtwách, nakazał Jubileuſz, ná ubłáganie Boſkie y uſpokoienie Páńſtw Chrześciańſkich. Pomogło to Nábożeńſtwo iáko innym Páńſtwom tak y Polſzcze, gdzie ná komiſsyi Lwowſkiey, w *Zwiazek rozwiazany* tymże roku, rozwiązany ieſt Swiderſkiego związek, zá láſką Boſką, y Staraniem Krolewſkim.

Roku 1664. Woyſko za Dniepra powraca. Okázye: Czehryńſka, Stawiſka. Tegoż roku w Litwie Jan Gąſiewſki *Gąſiewſki Hetman zabity.* Hetman Wielki tegoż Xięſtwa zábity. Miano na niego ſuſpicyą; iákoby máiąc z Moſkwą korreſpondencyą, chciał Litwę Moſkwicinowi poddáć. Wyſłano tedy do niego, w Wilnie choruiącego Litewſkie Pány z kołá Rycerſkiego, y karocę dla niego, zapráſzaiąc go do tegoż koła. Ggy tam záiachał, ná śmierć mu ſię gotowáć kázáno y ſpowiedź Sákrámentalną uczynić, po ktorey zábity. Byłá potym ta ſpráwa ſądzona za inſtancyą zácnego pokrewieńſtwa, y niektorzy kárání.

Roku 1665. Okazye: Częstochowska, Pálczyńská.

Roku 1666. Montewska Deprekacya Jegomości Páná Márszáłká Lubomirskiego. Oboz pod krupą. Brahilowská, Muchowskiego z częścią, Woyská zniesiono y iego wniewolą, wzięto; Consulta.

Roku 1667. Seym Warszawski pod láską, Andrzeia Kotowicza Pisarza W: X: L: Oboz pod Skwarzawą. Podcháiecka. Traktaty z Ordą. Wtymże roku Ján Kázimierz Krol Polski y Szwedzki ostátni z Familiy Jágiellonow, nowy á po Károlu piątym Cesarzu niesłyszany dał z siebie Swiatu przykład; ten bowiem przeżywszy, ná tronie lat dwadzieścia, Krolewską godność złożyć y abdykować, dobrowolnie postanowił, co po tym roku, ná Seymie walnym wykonał z podziwieniem Europy, y z niemáłą, życzliwych sobie konsternacyą; chciał albowiem spokoynego interregnum dla przeyrzaney konkurrencyi, wielu do korony kompetytorow; y ták po tey abdykacyi czekał, poki nowy Krol niebył obrány, potym zaś do Francyi zaiachał, y tam w Kláſztorze Sancti Germani pod Paryżem ostatnie dni życia swego prowadził.

Abdykacya Iana Kazimierza

Umarł we Francyi 1672.

Roku. 1668. Seym Warszawski pod láską, Stefana Sarnowskiego Podkomorzego Łęczyckiego. Oboz pod Pryczą.

Elekcya Krola Michała

Roku 1669. Elekcya Krolá JMCI Michała pod láską, JM P: Szczęsnego Potockiego Podstolego na ten czas Koronnego. Po abdykacyi Jána Kázimierza sławna ta była Elekcya w Polszcze Michała Korybuta Xiążęcia Wiśniowieckiego Syna sławnego y niezwyciężonego Bohatyra Jeremiego Xiążęcia; ten przywielu możnych y wielkich obcych Konkurrentach, Krolem niespodzianie obrany, lub nie bez kontradykcyi. Miáł o swoim Panowaniu otuchę y predykcyą, od iednego Kápłana, ktory gdy pieszo do chorego szedł z Náyświętszym Sakramentem, á Xiąże Michał z nim się podkawszy koniá mu swego ustąpił, y do chorego ná nim záprowadził; Kápłan ow Xiążęcey cnocie się zádziwiwszy życzył mu y potuszył o szczęściu Rudolfowi Cesarzowi podobnym, ktory zà podobny akt y uczczenie Nayświętszego Sakramentu, ná Cesarską, godność był od Boga wyniesiony. *Princeps debet esse Dei cultor quia minus timent homines justum pati a principe, si Dei cultorem eum putant. Aristoteles.*

Koronacya

Roku 1670. Seym Coronationis Krolá JMCI Michałá był zerwany przez Olizara. Wtymże roku złożony Seym walny sześćniedzielny od tegoż Krolá Michała pod láską Jmci Páná Stanisława Lubomirskiego, Podstolego Koronnego, Stárosty Spiskiego.

Wesele Krola

Roku 1671. Krolá JMCI Michałá wesele w Częstochowie z Eleonorą, Siostrą, Cesarza Leopolda, á że wesele przypadło ná wielki post dla nie rychłego ziachania Eleonory z Wiednia, dyspensa była od Nuncyusza Pápieskiego ná iedzenie z mięsem ná weselu u stołu Krolewskiego ktoby chciał. Oboz woyska Koronnego, pod Buskiem y białym Kámieniem. Okazya z Turkami y Tátarámi Kamieniecka y Kalnicka.

Kamieniec wzięty od Turkow.

Roku 1672. W puł Sierpnia Turczyn ná Kámieniec bić począł z kartanow, y trwały te strasżne gromy dwie Niedzieli. Upadło serce oblężonym, zwłaszcza, że mało Zolnierzy ná obronę było, y ták w pewne kondycye, Forteca ta poddana Turkom. Był z Woyskiem tym y sam Car Turecki, ktory był obiecował ná Kościoły Chrześciańskie nie następować, iednak ie ná Meczety, ná schowanie sian, owsa, y rożnych sprzętow obrocono; ieden tylko Kościoł pozwolony na Nábożeństwo; a Car z tryumfem w Miasto wieżdżaiąc, Obrazy Swięte końskiemi nogami deptał. Zabolał na to Swiat Chrześciański, y Ociec Swięty, á ná uproszenie pomocy przeciw temu Nieprzyiácielowi, nádał zá Polskę iubileusz cálemu Chrześciaństwu. Wtymże roku okazye były: Bátowská, Niemierowska, Kormanicka, y Káluska, gdzie Jan Sobieski na ten czas Marszałek y Hetman Koronny, Szpahow y Tatarow około sta tysięcy zbił na głowę, y rozgromił. Wtymże Roku, Gołębska y Lubelska Konfederacya.

Chocimska

Roku 1673. Expedycya okazyi Chocimskiey, w ktorey Husem Paszę ze czterdziestą, tysięcy Turkow, Woyska Polskie, zá Buławy, Jana Sobieskiego Marszałka, y Hetmana W: K: ktory tam osobą, swoią, był præsens; funditus zniosły, y Oboz wszystek Turecki *in prædam* poszedł tegoż Koronnego Woyska. Co tam zá zdobyczy, we złocie, koniách, wielbłądach, w galanteryach kosztownych y w rynsztunku Zolnierskim, Polacy wzięli, trudno wypowiedzieć. Zasłana była Náycelnieysza chorągiew Machometska, do Rzymu Oycu Swiętemu, ktory ią, w Kościele Swiętego Piotra kazał zawiesić ná pamiątkę tak dziwnego zwycięstwá, po bitwie we dwu prawie tylko godzinach odprawioney; otrzymanego. Widziane przedtym zwycięstwem, były znaki ná Niebie trzema Niedzielami, bo szyki iasne na Niebie dwoiakie się z sobą, ścierały ná wschodniey stronie przez pułtory prawie godziny,

godziny,y iedna ſtrona ſilnieyſza drugą zniosła.

W tymże Roku Seym Pacificationis pod laſką Stefana Czarnieckiego Piſarza Polnego Koronnego przed Smiercią Krolewſką.

W tymże Roku Krol Jmć Michał umarł we Lwowie.

Elekcya Jana III. *Roku* 1674. Jn Junio Elekcya Krola Jmci Jana trzeciego w Warſzawie pod łaſką Jmci P: Benedykta Sapiehy Podſkarbiego Nadwornego W: X: L: Jakoż godna ta Korony głowa, ktora y w polu, Marſowym potem; y w Senacie mądrą radą tyle razy wſławiona:

Sidonius

Concipe præteritos Respublica mente triumphos,
Imperium jam Conſul habet; quem purpura non plus
Quàm lorica operit, cujus diademata frontem
Non luxu sed lege tegunt, Meritisq; laborum.

Oboz Woyſka Koronnego był podeLwowem, zkąd poſzedł Krol obrany ná Ukrainę, y tam w Bracławiu zimował.

Roku 1675. Okazya Zorawińſka z Turkami y Tatarami.

Koronacya Jána III. Roku 1676. Koronacya Krola Jmci Jana trzeciego w Krákowie, pod laſką Jmci P: Mikołaia Sieniawſkiego Chorążego Koronnego; koronował go Andrzcy Olszewski Prymas. Koronacyą poprzedził pogrzeb ciał dwu przeszłych Krolow Jana Kázimierza, y Michała pierwſzego. Janowi Kazimierżowi Wielkim nákładem Kaplicę z grobem Krolewſkim wyſtawił Biſkup Krakowſki, natenczas Andrzey Trzebicki; iego ciáło z Francyi, gdzie był po abdykacyi Kroleſtwa umarł, ſprowadziwſzy do Polſki.

Roku 1678. Seym Warſzawſki zá Panowania Jana III. pod laſką Jmci P: Skoraſzewſkiego Chorążego Poznańſkiego. Woyſka Koronne ná linii lokowane pod Trembowlą y Mikulińcami.

Roku 1678 Seym Grodzieńſki pierwſzy, pod łaſką Jmci P: Franciſzka Sapiehy, Koniuſzego W: X: L: za Panowania Krola Jmci Jana III. Woyſka Koronne tamże lokowane pod Trembowlą.

Roku 1679. Tam że Woyſka lokowane Subſiſtunt.

Roku 1680. Xiąze Jmć Dymitr Hetman Wielki Koronny umarł; po ktorym Buławę Wielką odebrał Jmć P. Staniſław Jabłonowſki; na ten czas Woiewoda y Generał ziem Ruſkich; á potym Kaſztelan Krakowſki. Hetmanem Polnym Jmć P: Sieniawſki Woiewoda Wołynſki.

W tymże Roku Woyſko tamże pod Trembowlą.

Roku 1681. Rozgraniczenie z Turkami, dla czego woyſko było ściągnione pod Mikulince; potym ná ſwoie ſtanowiſka rozeſzło ſię.

Roku 1682.

Roku 1682. Ná tychże mieyſcach Woyſko Koronne.

Roku 1683. Die Januarii Seym w Warſzawie záczęty zá Panowania Krola Jmci Jana III, za láſki Jmci P: Ráfała Leſzczyńſkiego Chorążego Koronnego.

W tymże Roku Tenże Krol Jmć Jan III. z Woyſkami Ko-
ronnenemi, zá Buławy Wielkiey S. P Jmć P: Staniſława Jabło- *Expedycya Wiedenſka*
nowſkiego, Woiewody na ten czas Ruſkiego, Hetmana Wiel-
kiego Koronnego będącemi, ſzedł ná odſiecz Wiednia. Polnym
Hetmanem był Jmć P: Sieniawſki, Woiewoda Wołynſki. Pier-
wſza okázya pod Prezburgiem Woyſk Niemieckich y z Tur-
kami. Druga pod Agrem z częścią Woyſká Koronnego, pod
Kommendą Jmć P. Hieronima Lubomirſkiego, Marſzałka ná
ten czas Nádwornego Koronnego; trzecia, w dzień S: Bartło-
mieiá nád Moſtámi; czwarta pod ſamym Wiedniem, ktory dnia
12 7bris Annô prædictô, zá oſobliwą Wſzechmocnością Bo-
ſką od ciężkiego Attaku Tureckiego, y oſtátnicy prawie ruiny,
eliberowany. Woyſka wſzyſtkie Tureckie y Tátarſkie, Mę-
ſtwem y dzielnością, ták niezwyciężonego Krola, iáko też prze-
zorną dyrekcyą, Wielkiego y Polnego Wodzow Woyſk Ko-
ronnych, funditùs zniesione. Oboz wſzyſtek z nieoſzacowáne-
mi Skarbami y wſzyſtkie ámunicye doſtały ſię Woyſkom ná-
ſzym. Janczarow y znacnieyſzych Pánow Oryentalnych y Pá-
ſzow niezliczonemi tłumami w niewolą zagarnionych, do Kro-
lá y Hetmanów prowadzono, y ná morze Wenetom przedawa-
no. Woyſk Tureckich przeſzło trzykroć ſto tyſięcy do Woy-
ny, á Tatarow ſto tyſięcy pod Selimgierey Hanem ſtarym y
sławnym woiownikiem było.

W tymże Roku Krol ſię do Polſki z tryumfalnym woy-
ſkiem powrocił, y ſtanął w Krákowie 23. dnia Grudnia, gdzie
z tryumfem przyięty, á w Bazylice zamkowey od Andrzeia Zá-
łuſkiego Biſkupa na ten czas Kiiowſkiego, á potym Warmień-
ſkiego, wyborną perorą przywitany: poſelſtwa też do Krolá
Jána z powinſzowaniem z rożnych Kroleſtw y Pańſtw wyprá-
wione, iáko z Hiſzpanii, z Luzytanii, y od Wenetow, kto-
rzy ſię też do ligi Papieſkiey, Ceſarſkiey, y Polſkiey przyłą-
czyli przeciw Turkom. Oprocz innych applauzow Janowi
III. danych w panegyryku Jezuickim, słuſznie: *Fulmen ori-
entis* názwanemu, táką mu pochwałę w Rzymie przypiſano, y
na koloſsie wyſtawiono.

ELOGIUM RZYMSKIE JANOWI III:

*Joanni tertio; Electione, Polonico, Lithvanico; Libertatione, Au-
ſtriaco,*

ſtriaco, Pannonico: Profligatione, Othomanico, Tracico, Scythico: Religione, Chriſtianiſsimo: Pietate, Catholico; Zelô, Apoſtolico: Inter Duces Bellicoſiſsimo: Inter Reges Sapientiſsimo: inter Imperatores Auguſtiſsimo: Cui Gloria militaris Regnum peperit: Clementia ſtabilivit: meritum perennavit: Qui rarô pietatis & conſtantiæ exemplô, propria deserens, docuit quô pactô Sacra fœderis jura ineantur, cuſtodiantur, compleantur: Othomanicam lunam fulgentiſsimo Crucis Vexillo, æternam eclypsim minitantem, adeo proſperè feliciterq; e Chriſtianorum finibus eliminavit ut unum idemq; illi fuerit, veniſse; vidiſse, viciſseq; Inter innumeros igitur Chriſtiani orbis plausus: inter vindicatæ religionis & Imperii lætitiam: inter cruentatæ lunæ extrema deliquia, agnoſcant præſentes, credant poſteri, non tantum enaſcenti Evangelio, quo promulgaretur, ſed & adulto, ne profligaretur, utrobiq; a Deo miſsū fuiſse hominem: cui Nomen erat Ioannes.

Co ſię ná Polſki ięzyk tak tłumaczy.

Janowi trzeciemu, ile co do Elekcyi Polſkiemu, Litewſkiemu; ile co do obrony, Auſtriackiemu, Pannońſkiemu, ile co do zniesienia, Otomańſkiemu, Trackiemu, Tatarſkiemu; Religią, ſzczegulnie Chrześciańſkiemu, pobożnością, Katolickiemu; żarliwością, Apoſtolſkiemu, między Wodzami Náywaleczniey-ſzemu, między Krolmi Naymędrſzemu; między Jmperatorami Naywſpaniałſzemu; ktoremu chwała Rycerſka, Króleſtwo dała; łaſkawość ugruntowała, Cnota wieczyſte uczyniła; ktory rzadkim pobożności, y męſtwa przykładem, właſnego Páńſtwa odiachawſzy, nauczył iákim ſpoſobem Swiętego przymierza prawa maią bydź przyimowane, ſtrzeżone, y wypełnione. Otomańſki Xiężyc Nayświetnieyſzey Krzyża Chorągwi wiekuiſte grożący zaćmienie, ták ſzczęśliwie z granic Chrześciańſtwa ſpędził y złamał, że iednoż mu to było, przyiść, widzieć y zwyciężyć. Między nieżliczonemi tedy Chrześciańſkiego Swiata applauzami, między ochronioney Religii y Jmperium, radościami, między Krwią zbroczonego Xieżyca oſtatniemi ruinami, niechay widzą przytomni, wierzą potomni, że nie tylko rodzącey ſię Ewangelii, áby urosła, lecz y doyzrzałey aby nie ginęłá, zeſłał Bog człowieka, ktoremu Jan Imie było.

Saluſtius Lubo zaś iako mowi Saluſtius: *Difficillimum eſt & prælio ſtrenuum eſſe, & bonum conſiliô.* iednakże obadwa te przymioty mądry y waleczny ten Krol pokombinował, ſtoſuiąc

Savedra ſię do Wielkiego Sentymentu Sawedry: *Imperatoriam Majeſtatem non ſolûm armis decoratam, ſed etiam legibûs, oportet eſſe*

armatam

armatam, ut utrumq; tempus & bellorum & pacis recte poſsit gubernari.

W tymże Roku 1683. Powracaiąc z pod Wiednia Jmć Pan Sieniawſki Hetman Polny Koronny umarł; po ktorym Buławá Polna ceſsit meritis Jmci Páná Jędrzeia Potockiego Kaſztelaná Krakowſkiego, ktory pod czas oddalenia ſię Krolá Jmci Jáná III. zá Granice, był Vice-Regem w Polſzcze.

Roku 1684. Wycięto Peſt y Wácz odebrany, pod ktorym potrzeba z Turkami wygraná; druga okazya mila od Budy dnia 10. Julii, ſpędzeni Turcy z Pola, Buda oblężona: dnia 13. Julii: trzecia potrzeba: 22. Julii dwie mili zá Budami pod Amzabekiem zginęło ná ſześć tyſięcy Turkow. dnia 27. Julii, poſzły znowu Woyſka Niemieckie ná Turkow, ktorzy byli poſli ná odſiecz Budzie, ale nie dotrzymawſzy, z Pola uciekli.

W tymże Roku Kamieniecka byłá Okazya gdzie experymentowało Woyſko náſze z Turkámi y Tátarami, z wielką ony klęſką. Także Zwaniecka okazya z Ordą, Jázłowiec wzięty Turkom.

Roku 1685. Seym walny w Warſzawie zá Panowania Jana III. pod laſką Andrzeia Giełguda Piſarza W: X: L.

W tymże Roku Woyſka Koronne z Jmć Panem Stanisławem Iabłonowſkim Hetmanem Wielkim Koronnym; y Litewſkie z Imć P. Boguſławem Słuſzką Kaſztelanem Wileńſkim, Hetmanem Polnym W: X: L: przy ktorych był præſens Imć Pan Marcin Kącki, Woiewoda Kiiowſki Generał Artyleryi Koronney, poſzły za Bukowinę: gdzie zaſtali kilkadzieſiąt tyſięcy Turkow pod Seraſkierem Paſzą, y Selimgierey Hana z Gałgą y Nuradynem Sołtanami we ſtu y więcey tyſięcy Ord Budziáckich, Náháyſkich y Krymſkich. Náſzego zaś Woyſka Koronnego ledwie iedenaście tyſięcy rachowáć ſię mogło. Jednakże przy pomocy Bożey, nácieraiący wielkim tumultem y furyą Nieprzyiaciel, muſiał z wielką ſwoią klęſką y konfuzyą odſtąpić, zadney ſzkody w náſzych nie uczyniwſzy; y lubo w wielkich obrotách od ták liczney á ciężkiey Potencyi Nieprzyiacielſkiey ze wſzyſtkich ſtron zoſtawali naſi, przecież ten potężny nieprzyiaciel wſkorać nic nie mogł zá przezorną dyſpozycyą JmP: Jábłonowſkiego Hetmana W: K: y pomocą ImP. Generałá Artyleryi Koronney. O czym obſzerniey Dyaryuſz opiſany, obloquitur. Doſyć że Turcy dowiedziawſzy ſię o ták małey kwocie naſzych Woyſk, iuż ſię byli podzielili, lecz nie ucieſzeni ſkutkiem dumney intencyi ſwoiey, bo Dextera Domini virtutem fecit, do ſalwowania ſię Heroiczney odwadze Rycerſtwa Polſkiego.

Potyczka naſzych z Turczynem y Tatarami

Roku 1686.

Roku 1686. Kámpania w Podolu odprawiona. Woyſka infeſtowały Kámieniec, nie dopuſzczaiąc wprowadzáć zaháry do niego, przeſzkadzaiąc wſzelkim exkurſyom y czambułom Tatarſkim, zaſzczyt y beſpieczeńſtwo kraiom w Wołyniu y Poliſiu Kiiowſkim tákże Pokuciu czyniąc.

Roku 1687. Woyſko Koronne, in excubiis pogranicza od Wołoch, y Ukrainy ſubſiſtebat. Kampania w Podolu expedyowana, pod władzą y komendą pomienionego Jmci P. Jabłonowſkiego, Woiewody ná ten czas Ruſkiego, Wielkiego Wodza Woyſk Koronnych, podczas ktorey; po kilka razy potyczki były z Nieprzyiacielem Krzyża S. z znaczną záwſze klęſką iego. Teyże Kampanii (ni fallor) pierwſzą wielką zacharę do Kámieńca prowadzoną Woyſka náſze Turkom y Tatarom od biły, y odebrały, á ſamych Turkow y Tátarow przeſzło trzyſta zabrali y trupem niemało położyli.

Roku 1688. Seym agitował ſię pod laſką ImciP. Szczuki *Referendarza* Koronnego.

W tymże Roku. Kámpania w Podolu; gdzie pod Kámieńcem wſzyſtkie zboża ſkoſzone, áby præſidiarii żádney nie mogli mieć żywnośći. Tandem die 22. Auguſti maiąc relacyą z Podiazdow, y Ięzykow od Imci Pana Wacława Iſkry Rotmiſtrza, męſtwem y odwagą sławnego Káwalera, w Dziełach Rycerſkich doświadczonego, że Nuradyn Sołtan ze wſzyſtkiemi Ordami, to ieſt: Urumbetuł; Dziaman, Sahaydak, Szyrynſcy Murzowie, Białogrodzka wſzyſtka Orda, y inne niezliczone tłumy Tatarſkie, ktorych przeſzło ſto tyſięcy ráchowano, przeprawiwſzy Dnieſtr pod Uścieczkiem, zbliżali ku Obozowi náſzemu, pod Zwańcem lokowanemu, dał formalną Batalią I. W. Imć P. Stániſław Iabłonowſki Woiewoda Ruſki, Hetman Wielki Koronny poſtanowionym porządnie ſzykiem Woyſk Koronnych y Litewſkich Utriusq; Authoramenti. Woyſka tedy Tatarſkie z pomienionym Nuradyn Sołtanem (ktoremu na Sukkurs przybył Seraſkier ze dwudzieſtu kilką dział y półczwarta tyſięcy Turkow) uderzyli ná naſze ſzyki doſyć natarczywym impetem, po kilka kroć tentuiąc fortuny. Ale przy pomocy Wſzechmocnego Boga, bez korzyści ſwoiey, y owſzem z niemałą klęſką y ſtratą znacznych Murzow, y Starſzyzny Woy- *Ordy Klęſka*

ſkowey

ſkowey, słuſzne odebrali repreſſalia y w rozſypkę poſzły. A potym Woyſka náſzego zá Ordynanſem Wielkiego Wodza dwadzieścia kilka Chorągwi, zá niemi poſzedſzy z Panem Iſkrą y innemi doſwiadczonemi Kommendantami, dobrze y ſzczęśliwie gościli, y Niewolnikow Nieprzyiacielſkich nie máło do Obozu przyprowadzili, ktorych potym waleczny Wodz Krolowi Imci Janowi III. do Warſzawy odeſłał. A że ták wielkie Ordy były, zámyślał tenże Nuradyn Sołtan potężne puścić Czambuły w Pokucie y Wołyń, iakoż actualnie iuż były wyprawione, y po kilkanaście mil ták w Pokuciu iáko y Wołyniu zákroili kráiu ná ſpalenie y ná zábranie ludzi w niewolą, á pewnie ták, nieomylnie niezmierną moc Iaſyru ná bráćby mogli byli ludzi. Aleć perſpicax w tym vigilantia Wielkiego Wodza zábiegła temu wcześnie, maiąc wſzędzie pilne oko y nieprzyiaciela ná káżdym mieyſcu inſequendo. Wiedział práwie o intencyi Iego, ták nie dopuścił áni w Pokuciu, áni w Wołyniu tákowey Imprezie nieprzyiacielſkiey dezolacyi kráiu, że bez korzyści ſwoiey nieprzyiaciel, ad ſua latibula wrocić ſię muſiał.

R*oku* 1689. Kampania odprawiona w Podolu z uſtáwiczną infeſtacyą Kamieńca, Turkow y Tátárow, często urywały Woyſka náſze, wielu żywcem przyprowadzaiąc do Imci Pana Iabłonowſkiego Hetmana *W*ielkiego Koronnego. Ktory odſyłáł Ich po wielkiey części Krolowi Imci do Warſzawy.

R*oku* 1690. Seym in Ianuario záczęty w Warſzawie y ſzczęśliwie ſkończony, pod laſką Imci P. Tomaſza Działyńſkiego. Kraycz͏ego Koronnego, Staroſty Bratyańſkiego. Ná tym Seymie ſtanęła uchwałá; áby Rzeczpoſpolita punktuálnie płaciłá Woyſku według Repartycyi, Woiewodztw y Ziem, dwie cwierci zasług przed Kámpanią, to ieſt przed Februaryuſzową y Máiową, á drugie dwie cwierci po ſkończoney Kampanii, to ieſt, Auguſtową, y Nowembrową. Poſtánowione y to ná tymże Seymie; áby całe Woyſka utriusq; Authoramenti lokowane były in excubiis pogranicza po Dobrach Krolewſkich, Duchownych, y Ziemſkich, non invitîs iednak poſseſsoribûs. A zá tę lokacyą náznaczyła Rzeczpoſpolita, z Donativum kupieckiego, y avarey pogłownego Zydowſkiego Summę połtora kroć ſto tyſięcy złotych tym Poſseſsorom w ktorych Dobrach zołnierz miał łoże. Ta tedy lokacya ſkutkiem ſamym ziſzczona y poſseſsorom płácona.

cona.

cóna ze ſkarbu Koronnego, ále uchwalone dwie cwierci, przed Kampánią, y drugie dwie cwierci po Kampanii żadnego Roku nie doſzły Woyſka, y owſzem wſzyſtkie práwie Regimenty po Fortecach Wołoſkich, miánowicie w Sorocе, Niemcu, Soczawie, Kampalogu y innych rozłożone mieyſcach támecznych, tákże w Ukraińſkich Fortecach iáko to: w Białeycerkwi, Korſuniu, Bohusławiu, Chwaſtowie, w Barze y innych mieyſcach Ukrainſkich; tákże po wielkich Miaſtach Miaſteczkach, y Za meczkach, y przygrodkach Ukraińſkich pogranicznych, po mienione lokowane ad tuitionem kráiu, Regimenty pieſze, y Dragońſkie, niemáiąc nic poſiłku, áni od Rzeczypoſpolitey, áni od ſwoich Oberſzterow własnym koſztem y kápitałem, S. P. Imci Pana Hetmana Iabłonowſkiego konſerwowane, Lenungowane y ná wſzelkie dziełá woienne, ná uczynienie wſtrętu każdym inſultom pogańſkim przez ták wiele lat w należytym Komplecie utrzymane, zá co żadna, po tym nie doſzła od Rzeczypoſpolitey rekompenſa.

R*oku* 1691. Krol Imć Ian III. przybył ſzczęśliwie ſam oſobą ſwoią ná Kampanią, proſecuturus Imprezę ſwoię w Wołoſzech, ná odebranie Ias, Stolicy Hoſpodárow Wołoſkich, y inſzych Pryncypalnieyſzych, lecz nie przyſzło do tego bo umocnione licznych Woyſk Tureckich y Wołoſkich forti præſidio, nie dáły ſię attákowáć. Do tego wielką przeſzkodą byłá, trzyniedzielna słotá, we dnie y w nocy, śnieżna y deſzczowa. Ledwie tedy Fortecę Niemiec oſádzono dwiema Regimentámi pieſzemi y trzema Chorągwiami Wołoſkiemi, cále zaś Woyſko dla pomienionych słot do tákiey nuży y klęſki przyſzło, że wſzyſtkie prawie Tabory zoſtáwiło, náwet Kárawany Krolewſkie, y rożnych *P*anow porzucone ze wſzyſtkiemi námiotami, bagażami y appárencyami obozowemi; niektore iednak bagaże J. K. Mci z Dobr pobliżſzych pogranicznych Jmci Pana Hetmana Jabłonowſkiego, ſprowádzonemi końmi y Wołámi z Wołoch ná granicę Polſką wyprowadzone, do Dobr. J. K. Mci. Złoczowczyzny, zaſzły. A Woyſka Koronnego y Litewſkiego ledwo nie trzecia część od koni odpádłá dla słot pomienionych.

W Tymże Roku. J. W. Imć Pan Iędrzey Potocki Kaſztelan Krakowſki Hetman Polny Koronny umarł. Po ktorym wziol Buławę Polną od Krola Iana trzeciego Brat rodzony Imść Pan Szczeſny Potocki Woiewoda Krakowſki.

Roku 1692.

Roku 1692. Kampania w Podolu odpráwiona koło Kámieńca. Tatárſkie Czambuły po kilka razy gromione. I lubo liczne Ordy pod Woyſka náſze podpadały, iednak ſłuſzne wziąwſzy repreſſalia, bez korzyści ad propria wrocić ſię muſiáły, ná końcu tedy Kampanii gdy iuż niebyło przeſzkody, umyślił Conſummatiſsima ſua prudentia S. P. Imć P. Hetman, áby in Contiguitate Kámieńca oſádzić Blokadę iáką mocną, dla częſtey iákiey in quietacyi prezydyaryuſzow Kámienieckich. Iákoż upatrzywſzy ſpoſobne ná to mieyſce, to ieſt gorę ktorą z iedney ſtrony oblewa Dnieſtr rzeka, á z drugiey ſtrony Zbrucz, gdzie ex conſilio bellico poſtánowił toż mieyſce ufortifikowáć, iákoż ſzczęśliwie z cáłego Woyſka, ták Komputowemi, iáko y luźnemi ludźmi, wyſypáne wáły, y we dwoch Niedzielach ſtánęła regularna Forteca, zá przezorną induſtryą Hetmáńſką, ktorey to Fortecy, dány tytuł Okop Gory S. Troycy, Blokada Kámieńca Podolſkiego. Oſádzona tedy tá Forteca Regimentámi pieſzemi, (ktorym prowidował Lenungi y wſzelkie requiſita Imć Pan Hetman Jabłonowſki) przytym Arkabuzerami Komenderowanemi, á z Woyſka Koronnego z pod káżdey Chorągwi Uſarſkiey, Pancerney y Wołoſkiey po czterech Towarzyſtwa y czterech Pácholkow komenderowano pro præſidio do teyże Fortece, y z tych komenderowanych ufundowane Chorągwie ſtokonne, y Rotmiſtrze poſtánowieni. Komendantem tey Fortecy Imć Pan Michał Brant, ná ten czas Pułkownik Arkabuzerſki, potym Generał Major, tandem Generał Leytnant. Regimentarzem zaś nad Milicyą Polſką, Imć *P*an Iakub Kalinowſki Cześnik Halicki Pułkownik. Obádwa ci Kawalerowie, dáli probatiſsima documenta Dzielności ſwoiey, codziennie infeſtuiąc Nieprzyiaciela pod Kámieńcem, y w ſame go bramę wpędzaiąc, wniewolą nie máło zábieraiąc. Bydła, konie zabieraiąc, rożnemi przemysłámi woiennemi dokuczaiąc Kámieńcowi, ktory po kilka razy poddawáć ſię dla głodu y rożnych niewygod zámyślał. Tę tedy ták chwalebną Inwencyą Woięnną Imci *P*ana Hetmana Iabłonowſkiego nietylko Krol Imć Ian III. approbował, ále też y cála Rzeczpoſpolitá byłá tego wdzięczna; bez ſkuteczney iednak nádgrody, zá prace, trudy y koſzta ták wielkie, ná tę uſługę publiczną łożone.

Roku. 1693. Seym w Grodnie złożony, ktory zerwany. Tegoż Roku ná Wioſnę czterdzieści kilka tyſięcy Ordy, przyſzedłſzy pod Kámieniec, kupą ſzli *P*odolem ku Złoczowu, zkąd

mieli

mieli poyść ná trzy fzlaki Czambuły, Interim Imć *Pan* Zahorowfki Regimentarz Okopowy, we czterech fet koni Okopowych Elearow ex improvifo potkał fię z niemi. Widząc tedy ták potężny Nieprzyiaciel ták máłą kwotę náfzych, już prawie miał ich zá fwoich, iednakże zá łáską Bofką Imć *Pan* Zahorowfki iáko przezorny Regimentarz ftánąwfzy pod Hodowem nie dáleko Złoczowa, przy máłym fortelu, bo z iedney ftrony miał ftawek w tyle, á z drugiey ftrony płot. Gdy począł wielkim impetem nácieráć Sołtan, ofobliwie przednieyfi Murzowie, dáli ognia náfi, zaraz im niemały wftręt uczynili przez położenie kilkudziefiąt co lepfzych Naieźnikow. Przez pięć godzin ta trwałá utarczka, ták dálece, że gdy już náfzym kul nieftawáło do ftrzelánia, mufieli piefzczyki od ftrzał Tatárfkich miáfto kul nábiiáć, ktoremi bárdziey ieszcze Tatarow razili; ták że blifko cztery tyfiące Tatarow ná plácu legło, od ták máłey garści ludzi náfzych, y tych zábitych, zaraz Tatárowie w Chálupach palili. O czym Języcy potym wzięci relácyą czynili. Náfzych Okopowych trzynaftu zábito, ále nie było żadnego z tych 400. żeby nie miał kilku poftrzałow, iednakże z łáski Bożey nie fzkodliwych. Ták wfzechmocność Bofka, Cnotą nie liczbą męftwu Polfkiemu, dla záfzczytu Wiáry Swiętey y Narodu Chrześciańfkiego, infultom Pogáńfkim odpor dáć pomogłá.

R*oku.* 1694. Zaślubiona Kfiążęciu Bawarfkiemu Elektorowi Maximilianowi, Tereffa Kunegunda Krolewna Polfka, Jana trzeciego Krola y Maryey Kazimiry Corka. Dány ślub w Warfzawfkim Kościele S. Jana od Kardynała Arcybifkupa Gnieźnieńfkiego, Michała Rádzieiowfkiego, piętnaftego dnia Siepnia przy afsyftencyi Szefnaftu Jnfułatow. Prowadzona Krolewna bardzo fwietnie z niemniey fwietną afsyftencyą, po drodze karmazynem od pałácow do Kościoła okrytey, przy zieździe wielkim Senatorow y Pánow infzych Polfkich y obcych. Brał ślub z Krolewną, Xiążęcia Elektora ofobę reprezentuiący Brat Jey Jakub, Krolewic Polfki. Przed ślubem przesłane od Elektora tegoż nowey fwey Oblubienicy upominki ná fto tyfięcy talárow fzacowane y cztery znaczne dyámenty. Trwały zaś wefelne plauzy przez dni wiele; ognie też tryumfalne, y ná wiśle, kilka nocy obiaśniáły. Odiachałá potym Krolewna, Elektorowa już Bawarfka, w Liftopadzie miefiącu z Polfki do Xiążęcia Elektora. Był wielkim Posłem ná iey świetne odprowadzenie Andrzey Załufki Bifkup Płocki, ktory tę Legácyą

z wielkim

z wielkim fplendorem, y pochwałą wfzyftkich obcych y Polakow odprawił. Odieżdżáiącey zaś Elektorowy, Krol Jmć tákie dał pożegnanie.

Pożegnánie ná Obrázie NAYSWIĘTSZEY PANNY MARYI ktore Krol Jmć Jan III. iedyney Corce fwoiey do Xiążęcia Jmci Elektora Bawarfkiego Małżonka Jey, po wefelu wyieżdzaiącey właſną fwą ręką napifał. dnia 13. 9bris. Annò Domini. 1694.

Jdź gdzie Cię niefie ta Fortuna Twoia
Z domu Rodzicow Iedynaczko moia.
Jdź z Domu Braci zá Oyczyfte progi,
Bierz fię do drogi.

Niech Cię ta, co w fwym pifze Konfyftorzu
Prawo náturze, Niebu, Ziemi, morzu,
Wfzechmocna ręka, wziąwfzy miłościwie.
Wiedzie fzczęśliwie.

Niewinny IEZUS, y Ukrzyżowany
Niechay Cię przyimie w fwe otwarte rany.
J niechay ftrzeże zaflania y broni
W przeciwney toni.

Panna y Matka zá wiecznym Przymierzem
Niechay Cię fkłada Niebiefkim Puklerzem.
J twą Oyczyftą, ná każdą godzinę
Zmacnia Ianinę.

Spiefz: niech Ci Drogę befpieczną toruią,
Zá tobą oraz niechay poftępuią,
Ktorym Cię dáło w moc rządzenie Boże
Anieli Stroże.

J ktorym w Polfcze chwała wiekuifta.
J w ktorych Dom náfz opiece korzyfta.
Niechay Cię ftrzegą Pátronowie Swięci.
Życzęć z mey chęci.

Za ich

Zá ich Modlitwą, proźbą, y przyczyną,
Wszełkie niechay Cię przeciwności miną.
A BOG obfite szczęścia, łáski, dáry
Zlewa bez miary.

Błogosłáwieństwo co go w Corkach, Synach
Niebo udziela, miey w tamtych Krainach.
Zyczęć pociehy z mych Wnukow twych dzieci,
Ociec Ian Trzeci

Po expedyowanym tym Akcie weselnym wyiachał Imć Pan Jabłonowski Kasztelan Krakowski Hetman Wielki Koronny, z Warszawy, máiąc wprzod Konferencyą z Krolem Iegomością o następuiących działach woiennych, y pospieszył zaraz in Julio do Lwowa; po tym do Maryampola, á z tamtąd, do Generalnego Obozu pod Petlikowce; zkąd zámyślał o imprezie attákowania Kámieńca. Jákoż spiesznym Marszem stanął z cáłym Woyskiem w bliskości tey Fortecy, to iest pod Okopámi Gory S. Troycy, gdzie wszelkie præparatoria sposobione do tego attaku. Aż tandem przychodzi wiadomość przez Wołochow Chorągwi Pana Dawideńka Rotmistrza, że záhara wielka z Turek y Wołoch idzie do Kámieńca, ktorą konwoiuie Szachpas Gierey Sołtan w pięciudziesiąt tysięcy Ordy; Odłożywszy tedy zámierzoną impreze Imć Pan Krakowski ná inszy czas; zostáwiwszy Tabory, szedł z cáłym Woyskiem oboyga zaciągu Komunikiem in Occursum Nieprzyiacielowi; y stanąwszy pod Uscieczkiem ná Wołoszczyznie nad samym Dniestrem, gdy obaczył straśznie wielkie tłumy Tatárow zbliżaiących się ku Dniestrowi, wypráwił naprzod przednią straż w piaw przez tęż rzekę, pod komendą Jmci Pana Sobieskiego Cześnika Koronnego, Strażnika Polnego; Jmci Pana Zahorowskiego Regimentarza z Okopowemi Elearami, ktory wespoł z przednią strażą ścierali się potężnie z Ordámi, wielkim impetem nácieraiącemi, á tym czasem sam Imć Pan Krakowski z kolegą swoim Imć Panem Szczęsnym Potockim Woiewodą Krákowskim Hetmanem Polnym Koron-

Woyskonászew piaw.

nym y z cáłym Woyskiem w piaw Dniestr przeszedł, y tam mężnie y odważnie postępuiąc przeciwko insultom Pogańskim, samym tylko ochotnikiem y przednią strażą y Okopowemi, do niespodzianey ucieczki Nieprzyiaciela przywiodł; w ktorey siła bardzo Tatarow trupem poległo, y żywcem, dwieście

dwieście kilkadziesiąt wzięto, y dáley w pogoń Chorągwie Wołoskie poszły z wielką swoią zdobyczą; ostátka noc przeszkodziłá. Názaiutrz rano, skoro świt, ruszył z Woyskiem Jmć Pan Krakowski dáley zá Nieprzyiacielem; ktory postrzegszy ciągnące Woysko, odbiegł wszystkiey Zahary bardzo wielkiey; bo iey ráchowano siedm tysięcy Wozow, nie tylko w prowiantách, Ryżach, káwach y korzeniach, miodách, winach, ále też w inszych towarách Tureckich bogátych. Co wszystko zá łáską Bożą, nászym in prædam cessit, y przez dwa dni to rozbieraiąc Woysko násze, nie mogło przebráć.

Klęska Tatarow.

Roku 1695. Tenże Szachpas Gierey Sołtan, wetuiąc ták wielkiey straconey przeszłoroczney Zahary, do Kámieńca prowadzoney, zebrawszy wielkie bardzo Ordy, (o ktorych Języcy powiadáli, y ráchowáli ich ná sto tysięcy z okładem,) przyszedł spiesznym Marszem ná Przedmieścia Lwowskie, z tą imprezą; áby wszystkie popalić, á samo tylko Miasto w murach zostáwić. Jednakże zábiegłá temu provida cura Jmci Pana Jabłonowskiego Kasztelana Krákowskiego Hetmana Wielkiego Koronnego. Sciągnąwszy wprzod partye Woyska nad Dniestrskie, Pokuckie, Wołyńskie, Ukraińskie, y Imci Pana Zahorowskiego z Okopowemi Elearámi; dawszy Generalną Kommendę Imci Panu Miączyńskiemu, Podskarbiemu Nadwornemu Koronnemu, ktory z pomienionemi Partyami Woyska dosyć szczupłego! bo go nie było do boiu nád dwa tysiące, przeciwko ták straszney potędze pogańskiey, w tenże sam dzień stanął, kiedy y Woyska Tatárskie pod Lwowem; to iest dnia 13. Februarii tegoż roku. Osadził tedy szláki po przedmieściach Imć Pan Krákowski, po kilkanaście Chorągwi, pod mądremi y doświadczonemi komendyerámi, sam Osobę swoię ázardował przeciwko naywiększey potędze nácieraiących ná przedmieście Tatárow, ktorzy rożnemi ulicámi ták Imci Pana Krákowskiego, iáko też Imci Pana Podskarbiego Nadwornego, przerzneli byli od miásta. Atoli zá łáską Bożą przy nieustraszonym męstwie y odwadze Walecznego Wodza, nie tylko przez ták wielkie tłumy przebiły się ku Miástu, ále też y z straszną konfuzyą, Nieprzyiaciela wyparły z przedmieścia násze Woyska, ták, że máło co szkody w przedmieściach zrobiwszy, odstąpił tegoż dnia sam pomieniony Sołtan ze wszystkiemi Ordámi o milę od Miásta; więcey nad czterdzieści Chałup ná przedmieściu Zołkiewskim nie spaliwszy. Nászych ludzi Woysko-

Orda pod Lwowem.

Orda odstępuie.

D2 wych

wych w tey Okázyi zgineło ze ſto; porąbano kilkudzieſiąt godnych y dzielnych Officyerow, y Towarzyſtwa, tuż przy ſamym Imci Panu Krákowſkim y przy nim w niewolą wzięto Imci Pana Staniſławá Jáſtrzębſkiego Porucznika J. W. Imci Pana Staroſty Winnickiego, y innych ludzi kilku Hetmańſkiego Dworu; Tatárow w tey okazyi bardzo wiele zgineło, nie tylko od Woyſką, ále też y od Poſpolſtwa, ktore ſię ze wſiow zbiegło, ci z każdey ulicy gromili ich ták ſtrzelbą, iáko też nábitemi koſami, y czym kto mogł, náwet kilkunaſtu Tatárow zwalili cepami Chłopi, y do Dworu Hetmańſkiego żywcem przyprowádzili. Trupow po tym ſwoich palili Tatárowie w Cerkwi iedney, y we czterech Chałupach, ktorych mogli zábráć Po tym Sołtan poſzedł ku Stryiowi, y dáley w Pokucie Czambuł puścił, ále náſi Jchmość Panowie Regimentarze inſequendo onegoż, to w oczy mu zachodząc, z bokow nápadáiąc, wſzędzie go gromili y Jaſyr odbiiali, ták dálece, że z małą korzyścią ná Budziak wrocił.

Tatárow bitwa neſz.

Tegoż Roku. Kámpania odpráwiłá ſię w Podolu około Kámieńca, rożne czynił przemysły Woienne Jmć Pan Krákowſki Hetman Wielki Koronny około attáku iego, y iák nayprzykrzeyſzego ściśnienia Præſidiariorum, nie dopuſzczaiąc ze wſzyſtkich ſtron dowożenia záhary y naymnieyſzych żywności. Dla czego náſtąpiłá w Kámieńcu ciężka penuria y głod, że ſię powietrze zácz ęło, y bardzo ſiłá Turkow y Lipkow pomarło, á w tym naywiękſza ſzkoda, że náſzych niewolnikow, Officyerow, y Towarzyſtwa wiele pomarło w powietrzu.

Roku 1696. Krol Imść Jan III. w Warſzawie w dzień Swiętey Troycy, po kilku Niedzielney chorobie fatis ceſsit. Záłowałá ták walecznego Krola nie tylko Polſka; ále też cáłe Chrześciańſtwo; y w Rzymie obchod żałobny, z wielką Jego pochwałą z rozkazania Papieſkiego ſię odpráwował; tákże w Wiedniu, z rozkazania Ceſarſkiego. Długo Jego ciáło po śmierci ná zamku Warſzawſkim po Krolewſku w trumnie złożone leżało z Codziennemi Mſzami; aż ná oſtátek nie w Krákowſkiey Bazylice, ále w Warſzawie u Kápucynow było pochowáne, lub potym, przed koronacyą Auguſta wtorego według zwyczaiu Kroleſtwa tego, w Krákowie obchod żałobny z Krolewſkiemi Ceremoniami był zá niego odprawiony. Po śmierci Jego, złożona Konwokacya w ſześć Niedziel, od Xiążęcia Imci Kardynała Radzieiowſkiego, Prymaſa Korony Polſkiey y Wielkiego Xięſtwa Litewſkiego tamże w Warſzawie; ná ktorą ziachał ſię wſzyſtek prawie Senat, y z Woiewodztw Posłowie, lecz tę Konwokacyą zerwał Poſeł Czerniechowſki, Imść Pan Horodyńſki.

Smiert Jana III.

W Tymże Roku. Dnia 2. 7bris Woyſko w Związku ſtánęło. Marſzałkiem Związkowym obrany J. P. Bogusław Baranowſki Towarzyſz y Namieſnik Chorągwi Uſsarſkiey Imci Pana Lubomirſkiego Marſzałka Nadwornego Koronnego.

Związek Baranowſkiego.

Konſyliarze tego związku.

Bartoſzewſki	Uſsarz Jego Krolewſkiey Mości.	
Gdeſzyńſki	Uſsarz Krolewica Imci Jakoba.	
Horodyńſki	Uſsarz Krolewica Imci Alexandra.	
Zawadzki	Uſsarz Krolewica Imci Konſtantego.	
Krzyżanowſki	Uſsarz Hetmana Wielkiego Koronnego.	
Czermińſki.	Pancerny Woiewody Krakowſkiego H. P. K.	
Trębińſki.	Pancerny Kaſztelana Sandomirſkigo.	
Ciołek. -	- Podſkarbiego Nadwornego.	
Jordan	Staroſty	Olſztyńſkiego.
Winiarſki.	Piſarza Koronnego.	
Krzętowſki -	Uſsarz Staroſty Sczurowieckiego Cetnera.	
Czeſki -	- Pancerny Xiążęcia Wiſniowieckiego.	

Punkta Związkowe ná ktore Koniuracya ſtanęła.

1. Ná poſłuſzeńſtwo przy obronie cáłego Rycerſtwa.

2. Nie odſtąpienia ſię w słuſznych Woyſka całego pretenſyach, ták upomnienia ſię Imienia Towarzyſz, iáko krwawych zaſług. Odtąd, iedność trzymáć, poki nam generaliter wſzyſtkim Rzeczpoſpolita ſatisfakcyi nie uczyni

3. Aby konſzachtow żadnych ſprzeciwiaiących ſię cáłości náſzey z nikim nie mieć, áni trzymáć, ále y owſzem, ktoby wiedział nam być co ſzkodliwego, áby rewelował.

4. Jntereſsow żadnych nie proponowáć Pańſkich, tylko właśnie o krzywdę Woyſka.

5. Stoſuymy

5. Stosuymy się do Seymikow y Instrukcyi cáłey Rzeczypospolitey.

Założył Pan Marszałek Związkowy z Konsyliarzami Stationem w Samborze. Gdzie Konsystencye y Hiberny dysponowane ná Woysko, Officyera żadnego niedopuszczano, tylko samo Towarzystwo, Kommissarzow do wszystkich Miast primæ Classis Prowincyi Mało Polskiey, y Wielko Polskiey wyprawiono. Zkąd wielkie Exakcye wybierali ná Magistrat Związkowy, przez co wielce się náprzykrzył cáłey Polszcze ták exorbituiący związek Woyska.

Roku 1697. Traktat przez Kommissarzow, Rzeczypospolitey z Woyskiem z konfederowanym zaczęty w Samborze o rozwiązanie Związku; ktory potym przeniesiony do Lwowa: gdzie magno motu przez długi czas agitował się, y szczęśliwie za usilnym stáraniem, estymacyą, y miłością w Woysku Imci Pana Jabłonowskiego Kásztelaná Krákowskiego, Hetmana Wielkiego Koronnego, przy znacznym posiłku pieniężnym od Nayiaśnieyszey Krolowy Imci Maryi Kázimiry Wdowy, dla zábieżenia dálszemu zámieszaniu w Rzeczypospolitey subministrowanym, rozwiązał się ten Związek ná Wiosnę, ile kiedy ieszcze przed rozwiązániem, kilkadziesiąt Chorągwi przyszło pod posłuszeństwo Hetmańskie.

Związek rozwiązany. *W Tymże Roku.* Gdy ściągnął część większą Woyska do generalnego Obozu pod Szczerzec, ogłosił po Woysku Imć Pan Marzałek Związkowy, zákończony Traktat Kommissarzow Rzeczypospolitey z Kommissarzami Woyskowemi; w ktorym wszelka satisfakcya pretensyi Woyskowych assekurowana. Ná co gdy cáłe Woysko pozwoliło, przyiachał sam Imć Pan Marszałek Związkowy z Konsiliarzami, y cáłym Magistratem Związkowym do Lwowa, y w Kościele OO: Bernardynow, przy liczney assystencyi Senatorow rożnych, Kommissarzow Rzeczypospolitey, y Officierow Woyskowych, ad latus Imci Pana Krákowskiego zgromadzonych, złożył swoy doczesny Buńczuk, á oraz cáłe Woysko w Związku będące, pod uprzywileiowaną władzę y Jurisdykcyą Hetmańską oddał: ktore odebrawszy Imć Pan Krákowski do swoiey dyrekcyi, dał Ordynans Imci Panu Stefanowi Potockiemu Łowczemu ná ten czas Koronnemu, Generalnemu Regimentarzowi; áby Sectando Heroica Vestigia Wielkich Przodkow swoich, y sam insistendo chwalebnym swoim záwsze

záwsze Akcyom w dziełách Rycerskich, obiął Kommendę Generalną cáłego Woyska ták pod Gliniany do Generalnego Obozu ściągnionego, iáko też y ná Pártyach in excubiis pogranicza będącego, zásłániáiąc kray od wszelkich Inkursyi Nieprzyiacielskich y wszelką ostrożność, bespieczeństwo, utrzymywał pod czas odiazdu do Warszawy ná Elekcyą náſtępuiącą samego Hetmana.

Elekcya Krola. *Tegoż Roku.* Elekcya Krola Jmci Augusta wtorego, pod laską Imci Pana Bielińskiego Podkomorzego Koronnego, á po tym Marszałka Wielkiego Koronnego in Junio záczęta. Skończona in spatio sześciu Niedziel. Po ktorey odiachał Imć Pan Krákowski do Generalnego Obozu, lokowanego pod Wyzlany, za Lwowem pięć mil.

Interea po teyże Elekcyi wyprawieni Jchmość Panowie Posłowie, od zgromadzonych Stanow Rzeczypospolitey do Krola Imci z denuncyacyą obrania Jego zá Pana ná Tron Polski. *Posłowie do Krola.* Pierwszy Poseł był Imć Pán Jan Jabłonowski, Woiewoda ná ten czas Wołyński á potym Woiewoda y Generał Ziem Ruskich. Drugi Imć Pan Woiewoda Witebski, Imć Pan Dzieduszycki, Starosta Zydáczewski á potym Koniuszy Koronny. Radzewski Starosta Wschowski y inni, ktorzy w assystencyi naymniey w pułtora tysiąca koni, Krola Imci nowo obránego, w Tarnawskich gorach witáli; na przod Imć Pan Woiewoda Wołyński; ponim Imć Pan Woiewoda Witebski z Wielkiego Xięstwa Litewskiego. Ab Equestri Ordine Imć Pan Starosta Zydaczewski. Dla Informacyi każdemu, kłádzie się tu mowa Jaśnie Wielmożnego Imci Pana Jana Jabłonowskiego Woiewody Wołyńskiego do Nayiaśnieyszego Xiążęcia Jmści Saskiego Krola Polskiego.

SERENISSIME & POTENTISSIME R E X.

Mowa Jabłonowskiego. SERENISSIMA Res-Publica *P*olona, unica illa, avitæ Libertatis *Ph*ænix, Sæculorum miraculum, tanti Sangvinis *P*artus, Te Serenissimum Electorem, Ducem Saxoniæ, Liberis Nostris suffragiis Electum *P*olonorum Regem, & Magnum Ducem Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Mazoviæ, Samogitiæ, Livoniæ,

Ez [illegible]

niæ, Smolenſciæ, Kijoviæ, Volhyniæ, *Podoliæ*, *Podlachiæ*, Severiæ, Czerniechoviæq; dicit ore noſtro & nominat. Te, quem Magni Sangvinis Ordo, innumerabili Cæſarum, Regum, & Ducum Geneſi inſignivit; quem Virtutis honor, Heroicis evexit ſplendoribus; quem deniq; miræ, & Rege dignæ Dotes notarunt, hunc, & Libertas ipſa noſtra colit. Enimvero potuitne errare Reſpublica noſtra in hoc delectu Nobili, quin Dilectum Cœlo & Orbi eligeret? quin Barbaricis oneratum Laureis, ſuis ornandum invitaret trophæis? quin cœteris omnibus Auguſtum proponeret? Quin Joanni illi Magno, Te in ſucceſsionem vocaret, ut merito Thronum tanti Triumphatoris occupares adoptatus, cujus fortitudini glorioſæ, ante Thronum, Te adaptaveras. Nec ſcivit ſe dolor noſter tantæ cladis impatiens ſolari, niſi Famæ Tuæ certitudine, & ſpei futurorum ſecuritate. Viciſti Turcas Sereniſsime Rex, triumpha de *Polonorum* cordibus, & aſſvetam Gethicis cladibus dexteram, ad noſtram extende Coronam. Jlle Elector populus, Tibi ſua Vota confert, quem Roma defenſorem, Chriſtianitas, Antemurale meritò ſuum dixit; cujus nomen Campeſtre, Status Militaris, cujus omnis nobilis Eques, cujus armata Conſilia, vita bellica, Acta deniq; cuncta Laureata. Huic tam glorioſæ Genti, tot *Populorum* Domitrici, tam perenni ſuæ Famæ Libertatisq; authrici, quis melius præſit, quàm Majeſtas Veſtra? in cujus vultu & vita, legimus juncta Arma decori. Leget bellorum avida, & ab incunabulis ſuis, armis innutrita *Polonia*, Te Majorum Tuorum facta implere, plurium ſuperare, omnium Vota Heroica præcurrere. leget compoſitũ Martio animo vultũ, expreſſam fortitudinis mentẽ grandia ſpirantem; leget & contra: plenam dignitatis Comitatem, & flecti neſciam mentis generoſæ celſitudinem, faciem armigera venuſtate inſignem, ita ut non alio cerni Majeſtas ſe velit ore. Videbit deniq; & Venerabitur (quod deſideravit unicè colet) Te Sereniſsimum non modò à natalibus & ab egregiis domi, foriſq; geſtis, quam à Lumine fidei noſtræ. Illa te lux clariorem reddit; quæ Cœlum tempeſtateſq; ſerenat, ſine qua, omnis triumphus ignobilis, omnia præclara obſcura, cunctà immenſa minuta. Tu felix *Princeps*, Romam beaſti Sanctiſsimam, & Matrem veneratus antiquàm, glorioſiorem, Religionis mutatione, feciſti Saxoniam, quàm Victoriarum conſtantia. Errores *Patrios* fugiens, Extera Regna inveniſti, & cor Spiritui DEO reſeranti, *Principi* ultro Tibi, Regna noſtra patent. Venerant multi & egregii *Principes* Candidati, Viduatæ Magno Rege *Poloniæ*, Poloniæ, Vota, in Regna ferentes. Nemo ſecum DEUM in Certamina duxit, Tu ſolus incæpiſti cum Domino & cæpiſti, reparatæ fidei præmia referens, eâ horâ quâ notus, natus; quâ Te audivimus, liberè diximus Regem. Neſcivimus Te Regem aut velle, aut fore, eras Rex, & eſſe Te neſciebas. Jlla enim vera felicitas, felicitate dignum fuiſſe, non noſci. Tunc dum Te intelleximus fortem & manſvetum, bellicum & venuſtum, pium & Catholicum, corda, Vota, Lingvas, & quidquid optatiſsima intentio ferre poteſt, in Te convertimus. Tunc ferunt Numine Cæleſti ſolem fuiſſe ſerenum, cum Populi vultu conveniente die: Ergo Te liberis & tenerrimis Votis, à nobis ultro aſſumptum, inclyta Polonia noſtra, hodie Tua, veneratur & amat, invitat & optat; & quæ, non ſub repagulis & abditis tectis, ſed Cœlo teſte, in Campo Martiali Suffragia dedit, libens confirmat, non factionis tumultibus, non nummariis rationibus, non aureis haſtis ductus duceris, ſed celeberrimis *Populorum* Votis, corde patulò, ſacris ardoribûs, proclamatus vocaris. Ingredere Benedicte DEI, DEO volente, Poloniâ aſpirante, Româ gaudente, Germaniâ approbante, Europâ plaudente, Orbe (Barbaros ſi demas) in gaudia effuſo. Tibi Chriſtianitas famam, Tibi Fama centum ora, Tibi *Polonia* Laureatam parat Coronam. Ingredere proſperè, procede & Regna. Me vero felicem, qui cum Nobiliſsimis Sociis, denuntiationis hujus Legatis, Majeſtatem Veſtram, Dominum meum Clementiſsimum, in limine Patriæ meæ ſalutem, & Suffragium Liberi Nobilis Poloni, unicam bonorum meorum gemmam, quam libens & liber Majeſtati Veſtræ in campo litavi, hic iterum proclamem. Cedat mihi obſequii gloria in augmentum gratæ beneficentiæ. Nos interim Te Rege ſalutato ibimus portare Nomen Tuum, coram Fratribus noſtris, colemus, quod vidimus; dicemus, quod colimus. Quid fueris, qualis & quantus nobis ſperaris, loquemur. Deniq; annuntiabimus inter Gentes Gloriam Tuam, & replebitur Majeſtate Tua, omnis Terrâ.

D Y A R Y U S Z

Negocyácyi Jáśnie Wielmożnych, Wielmożnych, Ichmościow Panow Posłow, od Rzeczy-Poſpolitey, do Krola JegoMości obranego, FRYDERYKA AUGUSTA, cum denuntiatione, wyprawionych z Warſzawy 15. Julii 1697.

F Ruſzywſzy

Ruszywszy się z Warszáwy die 15. Julii, piątym noclegiem stánęliśmy w Częstochowie, to iest 19. ejusdem, gdzie oczekiwáiąc ná drugich Jchmościow Pánow Posłow, y iutrzeyszy dzień Sobotni przestáliśmy. Tám Jegomość *Pan* Májor Dorpowski z Tárnáwskich Gor przybiegł; denuntiando: z iáką ochotą J. K. M Electus wygląda præsentem legationem.

W Niedzielę 21. Julii, ruszywszy się z Częstochowy, stánęliśmy w Zyglinskich Gorách. Miásteczko to iest o máłą milę od Tarnawskich Gor, do iednegoż Graffa należące. Tu stoiemy y przez Poniedziáłek, bo lubo Jchmość Pánowie Posłowie wszyscy, ktorzy mieli ziacháć, iuż tu comparuerunt, ále że w Tarnawskich Gorach w żadney kámienicy, nie mogł się znaleść capax locus, do przyimowánia ták gromadnego *P*oselstwá, muśiano tedy myśleć de capaciori loco. Y poczęto było naprzod budowáć szopę de nova radice w polu z przyiázdu nászego, nie dáleko mieyscá náznáczonego Obozowi, ále że się to zdáło negotiosum & lentum, porzuciwszy iuż záczęte in magna parte opus, zdárzyłá się przy sámysz bramie mieyskiey, z tegoż przyiázdu, szopá spora gotowa, ktorey ściany powybieráwszy, z wierzchu záś niby suffit z gáłęźi uplotszy, y do tego dwá ieszcze namioty spore rozbiwszy, przegrodzono w puł tę szopę płotem namiotowym, żeby ták w iedney części audyencya bydź mogłá, á w drugiey tym czásem stoły zástawiano. Co że w Poniedziáłek gotowo bydź nie mogło, á do tego deszcz cáły dzień leiąc, był w przeszkodzie, y audyencya muśiáłá się do Wtorku odłożyć. Tandem we Wtorek 23. Julii, kiedy tu IchMość *PP.* Posłowie u Iego Mości Pańá Woiewody Wołyńskiego zgromádzeni disceptant, quo ordine wiazd ten expediri, y iáie Oratorow bydź ma, zwłaszczá że Iegomości Pánu Stárośćie Zydáczewskiemu, wcześnie ab Equestri Ordine uproszonemu Oratorowi, Iegomość Pan Stárostá Wschowski mieyscá swego contrádykował. Interim przyieżdzáią Kawálerowie od Krolá Iego Mośći, invitando Ich Mośćiw Pánow Posłow. Prętko tedy ruszyliśmy się z Zyglinskich Gor, konno wszyscy, á było koni około pułtora tyśiąca, y do Tárnáwskich Gor od przerzeczonych Kámalerow prowádzeni, gdzie iuż w przerzeczoney szopie czekał Krol Iego Mość, z Káwálerámi swemi, y z Polakow nie máło, ktorzy antecedenter przybywszy, mieszkáli. Woyská procz zwyczáyney wárty, nic przy nim nie było, wszytko w Obozie, mimo ktory my iácháli, spoczywáło. Krol IegoMość był w sukni Gránatowey

Szopa dla Stolow y audiencyi.

Krol bogato strojny.

towey

towey kleynotámi bárdzo bogátemi ozdobney, bo káżdy guz spory był, z iednego Dyamentu. Ná przyiazd nász, uderzono w kotły y w trąby. Zśiadszy záś z koni, tákeśmy zácieśnieli dosyć przestronną szopę, że Capita Legationis z cięszkością rum sobie uczynili, przeciwko ktorym Krol IegoMość ruszył się o kilká krokow, z mieyscá, y káżdego mile witáiąc, wymowić trudno, iáko omnium animos in se traxit.

Po oddánym kredensie, ktory ieden z Sekretarzow Krolewskich czytał, mowił naprzod IMość Pan Woiewodá Wołyński, iáko primus Legationis Senator, po nim IMość Pan Woiewodá Witebski z W. X. L. Ná końcu ab Equestri Ordine, IMść Pan Starostá Zydaczewski, mowili wszyscy clarâ & eleganti Latinitate, ktorym od Krolá odpowiedział IMść Pan General Fleming, ktory był ná Elekcyi extraordynáryiny Poseł y Plenipotent. Ten ná końcu mowy swoiey powiedział, że Iego K. Mość iáko się in Pactis Conventis deklárował, ták ná to w sámym skutku stáwił tu Woysko in usum Rzeczy-Pospolitey Polskiey, á propter majorem tego securitatem, czyni naypierwszym tego Woyska Generałem IMści Páná Woiewodę Wołyńskiego, y w kommendę iego Woysko oddáie. Oddáli potym IchMość Pánowie Senatorowie Denuntiatorias drukowáne, y List od Rzeczypospolitey do J. K. Mści pisány, ná koniec wszyscy poszliśmy do pocáłowániá ręki. Po skończonych tych Ceremoniách, poszli do stołow, ktore ták akkomodowáne były. Dwá stoły długie przez wszystkę szopę, opodal od siebie stały, miedzy ktoremi trzeci máły ták ustawiony, że się rogow iego, támte obádwá stoły, rogámi dotykáły. U tego tedy máłego Stołu we srzodku Siedział Krol IMość, á Xiąże Biskup Passawski, Poseł Wielki Cesarski, w rogu tegoż stołu. U iednego záś wielkiego, po práwey ręce, śiedział pierwszy IMość Pan Woiewodá Wołyński, u drugiego po lewey ręce IMość Pan Woiewodá Witebski, po nich suo ordine z regestru sadzáni IchMość Pánowie Senatorowie, & Equestris Ordinis Posłowie. Byłá ochota wielká, y wielki dostátek, żáden etiam ex vilissimis, non arcebatur Polak, Wino bárdzo przednie, káżdemu kto chciał, dawano, y więcey go popiło pospolstwo, bo Generosiores od tego stronili. Po skończoney ochocie Krol IGMść wśiadł ná koniá, y my wszyscy, y iáchał w pole, gdzie iuż Woysko przestrzeżone w párácie czekáło, ktore obieżdżáiąc przypátrzyliśmy się iák moderowne, iák w ludziách y koniách braku nie máiące, rośćiągneło się to wszytko ná dobrą ćwierć

Witanie Krola.

Stoły.

Krol ná koniu.

mile.

mile. Rożni rożnie go ráchowáli: tym, ktorzy de rebus modeſtiùs ſentiunt, około śiedmiu tyśięcy być ſię zdáło. Tám widzieć było iákie Krol IMość w Rycerſkich ludziách ma upodobánie. Mrokiem áż, z tey obiáżdzki wrociliſmy ſię do miáſtá.
We Srzodę 24. Julii, náznáczył Krol IegoMść Kommiſarzow do tráktowánia z IchMośćiámi Pánámi Posłámi náſzemi, Xiążęćiá IMośći Firſztemberga, Generałá Flemingá, y innych, przed ktorego Tráktátu zácżęciem, convocavit do śiebie IMość Pan Woiewodá Wołyńſki Ich Mośćiow Panow Posłow, y z niemi conſultavit naprzod; poniewaz Krol IGMość proponował, żeby tá Konferencya, áni u niego, áni u IGMośći Paná Woiewody nie byłá, ále in tertio loco, mowili tedy o tym, & placuit Kamienicá intermedia miedzy N. Krolem, á IGMośćią Pánem Woiewodą Wołyńſkim. Potym ieżeli piſać do Ich Mośćiow Xięży Biſkupow, Poznańſkiego y Zmudzkiego, do ſłuchánia przyśięgi, ſuper Actum Fidei, & ſuper Pacta Conventa od Rzeczy-Poſpolitey náznáczonych, á ponieważ w Denuncyacyi cautum, áby Krol IGMść nie przeieżdzáiąc Gránic, te Juramenta, præmiſſâ Profeſsione Fidei, exequatur, iák nayprędzey tuż zieżdzáli, y to wſzyſtkim placuit. Ná koniec z ſtrony Woyſká, ktore Generał IegoMość tu ſtáwił, iáko ſię rezolwowáć, prowádzić go w Polſkę, czyli nie? Ten punkt wzięli ſobie in ulteriorem deliberationem. Y ták z tym poſzli ná przerzeczoną konferencyą, ktorey do południá nie ſkończywſzy, znowu po obiedźie convenerunt, y áż do wieczorá zábáwiwſzy ſię, concluſerunt, áby Krolá IMośći, y z Woyſkiem proſto do Łobzowá prowádzić. Profeſſionis Fidei & Juramenti ſuper Pacta Conventa exequendi, mieyſce o milę z tąd w Piekarách (kędy Kośćioł drewniány, ále Obraz Nayświętſzey *Pánny* Cudámi wsławiony, ſub Cura Oycow Jezuitow) náznáczywſzy. I záraz do IchMośćiow Xięży Biſkupow z Liſtem do Częſtochowy (bo tám mieli czekáć) properè wypráwiono, áby ná przerzeczone mieyſce do Piekar, alterius abſentiâ non obſtante, quantocyus zieżdzáli. Jákoż w piątek ráno IGMość Xiądz Biſkup Zmudzki ſtánął w Gorách, á IGMość Pan Woiewodá Wołyńſki po Mſzy Swiętey ránney, do Piekar zá Woyſkiem, ktore ſię ráno ztąd ruſzyło, iáchał. Tám u Woyſká bywſzy, y z Generałámi ſię de ulteriori tractu rozmowiwſzy, w Goſpodzie potym ná Krolá IGMośći czekáł. Ktory tu z południá ſtánąwſzy, y mało ſię co w ſtáncyi zábáwiwſzy, iacháł w pole do Woyſká. IGMość Pan Woiewodá

Pacta conventa.

záś Wołyńſki tu w ſtáncyi Krolewſkiey, o trakcie ktorym Woyſko prowádzić, tranſegit. Gdzie y Komiſſarze z Woiewodztwa Krakowſkiego, iáko to IGMość Pan Gosłáwſki y inni do prowádzenia Woyſká náznáczeni.
W Sobotę die 27. Julii Naprzod Iegomość Pan Woiewodá Wołyńſki convocavit Ichmośćiow Socios Legationis, y tám o ſpoſobie, Rocie, & ſecuritate przyśięgi długo diſceptatum. Tandem ſpiſana Rotá, z ktorą gdy do Krola IegoMośći záiácháli; poſzedł Krol IMć. cum omni Comitatu, piechotą do Kośćiołá, lubo to nie zbyt dáleko, ále dla ſłoty y błotá doſyć niewcześnie. Tám przed wielkim Ołtarzem, ná ſrzodku Kośćiołá klęcząc, Profeſsionem Fidei, ktorą Jmć. Xiądz Biſkup Zmudzki prælegit, uczynił. Te zaś ſłowá Juramenti. Ego idem Voveo ac Juro &c. ſam z kárty czytaiąc głośno mowił, y tam ſię zaraz podpiſał. Ták wykonawſzy Akt wiary, poſzedł do ſpowiedzi, y publice przed wielkim Ołtarzem ſpowiadał ſię, przed Jezuitą Spowiednikiem ſwoim. W tym JMć Xiądz Biskup Zmudzki, wyſzedł ze Mſzą, ná ktorey Krol JMość z wielkim Nabożeńſtwem, y wſzyſtkich zbudowániem, Kommunią S. przyiął. Tandem po Nábożeńſtwie, Jurament ſuper pacta Conventa; za pronuncyacyą Roty, przez Iegomośći Xiędzá Biſkupa, wykonáł, y zaraz też Rotę podpiſał. Potym począwſzy od J. M. Xiędza Biſkupa, wſzyſcy Ich Mość Pánowie Senatorowie, & ex Equeſtri Ordine Posłowie, tęż Rotę podpiſowali. Po ſkończonych podpiſach, poſzedł Krol Jmć piechotą znowu do Auſteryi; y wſzyſcy zá nim. Záprowadziwſzy Krolá Jmć P. Woiewoda Wołyńſki, y inni Ich Mośći ruſzyli ſię przodem, uiáchawſzy tylko ćwierć mili, záſtanowili ſię w pewnym młynku na ſamey Granicy iuż Polſkiey ſtoiącym. Gdzie znowu wieżdzaiącego w Granice Polskie Krolá IMCi, Imć P. Woiewoda Wołyński od Senatu, Imć P. Staroſtá Zydáczewſki, od Stanu Rycerſkiego, witali breviter ſed comptè. Sam Krol Imć po Francuſku odpowiedział, co nam znowu Imć P. Woiewoda Wołyńſki tłumaczył. Niechciał iuż potym Krol Imć lubo słotá byłá wśieść do Karety, ále wierzchem áż do Sławkowá, pięć mil cáłe, weſoło bardzo, y wſzyſtkim ſię komunikuiąc iachał.
W Niedźielę dla Woyſka długim Traktem, y słotą cáłodniową zfatygowanego; y że wozy ieſzcze nie wſzyſtkie pośćiągały ſię, w Sławkowie przeſtaliśmy. Krol Jmć w Kośćiele ná Nábożeńſtwie, potym Ichmość Pánowie Senatorowie z nim

Krol pieſzo do Kośćiołá.

Przyſięga.

Witanie Krolá powtorne.

Krol ſam odpowiedział.

śledzą, ochotá áż do wieczorá trwa, przy ktorey brzmią Woyſkowe Muzyki. Pokazały ſię tu wielkie Qualitates Paná tego. Náprzod par animo fortitudo, corporiſq; robur, bo w oczách náſzych wziąwſzy kubek ſrebrny, dosyć gruby, iedną ręką, iak woſkowy zgniotł; przy tym wielka miernosć, káżdemu ſkłonność, przy ták wielkiey ochocie trzeźwość, łáſkawość, w doſtąpieniu łátwość, y inne Magno Principe dignæ Dotes. Wyraził to w ſamym ſkutku ná ſobie, co mowi Diogenes *Fortem manſvetum eſse oportet, ut proximi non tam metuant, quàm revereantur.*

Moc Królá.

Przyiemnosć.

W Poniedziałek zaś 24. Julii, ruſzywſzy ſię z Sławkowa, trzecim áż noclegiem, to ieſt ultimâ Julij, przy okrutnych i nieprzeſtánnych słotách, ſtánęliśmy w Łobzowie, nie przeieżdżáiąc, náprzod Krol Jmść trochę ſubſtitit w Toniách o pułmilki od Łobzowá, á Woyſko ſtánęło ſzykiem ná Gorze, zá tąż wioſką. Ggy ſię záś Krol Jmść ruſzył, podkał go nie daleko Jmść Pan Káſztelan Woynicki z kilką ſet koni Nobilitatis Woiewodztwa Krákowſkiego, ci ná koniach witáli Krolá Iego Mości, mowił imieniem Woiewodztwá cáłego Jmć Pán Káſztelan, odpowiedział od Krola Jmć Pan Woiewoda Wołyńſki, w ſamym zaś Páłácu Łobzowſkim czekał Jmć Pan Woiewoda Krakowſki, z Jmć Pánem Káſztelanem Krákowſkim, ktory aż w Pokoiu witał Krolá Jmci, odpowiedział mu Sekretarz Koronny. Tym czaſem w Mieście y Zamku, Salve z Armat bito.

Wtymże Roku. Po obraniu Krolá Imci Auguſta wtorego ktorego potiſsima Pars Electoralis Populi z Woiewodztw, Ziem y powiatow Korony Polſkiey y Wielkiego Xięſtwa Litewſkiego, circa Authoritatem Ichmościow P. P. Hetmanow utriuſq; Gentis in Campo Electorali utrzymałá, oddzielił ſię Xiążę IGmć Kárdynał Prymas Radzieiowſki z Pártyą, niektorych zácnych Domow, tak equeſtris iák Senatorii Ordinis. chcąc utrzymać ſwego Elekta Xiążęcia Jmci Borboniuſza de Conte: Natione Fráncuza z Familii Krolow Francuſkich. Uczynił tenże Xiążę JGmć Prymas Rokoſz, ktorego Marſzałkiem był Jmć Pan Stefan Humiecki ná ten czas Stolnik Podolſki, potym Woiewodá Podolſki, do ktorego iák naywięcey Szláchty z Woiewodztw y Ziem przyciągnąć chciano.

Rokoſz.

Jnterea Koronacya w Krákowie (pietnaſtego dnia Wrześnią roku 1697.) Krola Jmci Auguſta wtorego, z ozdobną y bárdzo bogátą apparencyą, in Auguſto & numeroſiſsimo concurſu Senatu y Stánu Rycerſkiego, tákże y Woyſka, consvetîs Solennitátibûs & Cerimoniîs odprawiona. Koronował go ſub abſentiam Prymaſa, Jmć. X. Dąbſki Biſkup Kuiawſki. Dnia naprzod dwanaſtego Septembra álbo Września, wiazd był Krolewſki do Miáſta y zamku bardzo liczny y świetny od złotá y ſrebra, y innych bogatych apparencyi. Krol pod Báldáchinem, ná koniu cudnym z rządem złotym dyamentami ſuſtym, árcyświetnie y árcybogáto ſtroyny iáchał; Od Stároſty Krakowſkiego ná wieździe do zámku przyięty, y z dział przywitany. Názáiutrz Exequie Krolewſkie Jana trzeciego ſię odprawowały z zwykłemi Ceremoniami, ná ktorych Krol Auguſt w żałobie był z Senatem, y Pány innemi, y cáłym dworem ſwoim. Dnia zaś náſtępuiącego pieſzo Krol z większą iuż Pánow aſsiſtencyą chodził ná ſkałkę według Polſkich Krolow przed koronacyą zwyczaiu. Dopiero piętnaſtego dnia Września byłá koronacya w większey liczbie y ſplendorze. Názáiutrz z tąż apparencyą z iaką wiezdzał, po Polſku świetnie przyſtroiony pod rátuſz Krákowſki iachał, gdzie w kápie Krolewſkiey y w Koronie, trzymaiąc berlo y iabłko Krolewſkie, od miaſta homagium odbierał; y niektorych ná Rycerſtwo páſował. Rzucane potym pieniądze od Podſkárbiego Nadwornego; y tryumfy rożne náſtapiły. Potym Seym Coronationis ſię záczął. Ná Wotywie o Duchu Swiętym Kazanie było ná owe słowa: *Quoniàm Rex ſperat in Domino, in miſericordia altiſsimi non commovebitur,* że przy Koronie ieſt czego ſpodziewáć ſię, to ieſt pokoiu, zgody y ſzczęścią; gdzie też do zgodnych rad nápomnienie rzecz zákończyło Po koronacyi, do Rzymu od Auguſtá Krolá wysłany był cum obedientia y uczczeniem Námieſtniká Chryſtuſowego Staroſtá Zydaczewſki, ktory nie raz był expedyowany dla nieuſpokoionych cále w Polſzcze differencyi około wolności Elekcyi. Tu notandum; że z tych ktorzy z Saxonii ná ten czás ziacháli ſię do Polſki, bárdzo ſię wiele náwrociło do Wiáry Kátolickiey od Sekty Luterſkiey, ták iż w ſamym Krákowie około tyſiąca z nich Kátolikami zoſtáło.

Koronacya Auguſta II.

W tymże czaſie zá uſilną kompellacyą Ichmościow PP. Rokoſzánow przybył Báltyckim Morzem pod Gdańſk pomienionych Ichmościow Elekt, Xiążę de Conte, ktory ſwoim przybyciem niezmiernie ukontentował y ucieſzył ſwoich Elektorow,

lecz odebrawſzy doſkonałą Jnformacyą od prawdziwych ſwoich Exploratorow, że Xiąże Jmć Saſki, Fryderyk Auguſt Solenniſsimè od Rzeczypoſpolitey (oprocz Jmściow PP. Rokoſzánow Elekcyi Kontradykuiących) obrany, koronowany, y gruntownie ná Tronie Polſkim oſadzony, ſuperſedował záraz Tenże Xiąże Jmć de Conte od Pretenſyi Korony Polſkiey, Solenną oświádczywſzy wdzięczność y podziękowawie Xiążęciu Jmci Prymałowi, Imci P. Marſzałkowi Rokoſzowemu y wſzyſtkim Imściom zgromádzonym do tego Rokoſzu zá manutencyą Oſoby Iego, wrocił ná zad do Paryża.

Pod czas tey Koronacyi Królá Jmci Auguſta Wtorego w Krákowie agituiącey ſię, Imć P. Krákowſki Hetman Wielki Koronny był ſam Oſobą ſwoią w Generalnym Obozie Woyſk Koronnych, na Ruſi pod Wyſzlany, utrzymuiąc ie, áby iakim kſztáłtem nie było przeciągnione do Rokoſzu. Jakoż do niego kilká Chorągwi ſię przekinęły.

Jmć Pan Szczęſny Potocki, Woiewoda Krákowſki Hetman Polny Koronny aſsyſtował in actu pomienioney koronacyi Krolowi Imci in aſsiſtentia kilkunaſtu Chorągwi Uſsarſkich, Pancernych y Lekkich.

Jnterim kiedy Xiąże de Conte receſsit à prætenſione Korony, rezolwował ſię Xiąże Imć Prymas z cáłym Rokoſzem przyſtąpić in partes Królá Imci obranego y koronowanego, uczyniwſzy uſitatâ methodô poparcie Elekcyi. *Poparcie Elekcyi.*

Imć Pan Krákowſki, rozpuściwſzy Woyſko z Obozu Generalnego z pod Wyſzlán in Viſcera Regni, y aſsekurowawſzy mocnemi partyami Pogranicze od Turek y Ukrainy, ſam oſobą ſwoią poſpieſzył do Królá Imci witaiąc go in ſolio Regni w Krákowie, gdzie zábáwiwſzy bliſko dwoch Niedziel, złożył koło Generalne Woyſkowe pod Rawą pro die 7. 7bris anni ejusdem 1697. y tákże w Rawie Konſiſtencye Chorągwiąm rozdawſzy w Polſzcze, ſam iachał do Lwowa, tak dla Kommiſsyi, iako też dla záſzczytu od Inkurſyi Biſsurmańſkiey. *Koło Generalne.*

Roku 1698. Ex mente Jego K. Mości y wſzyſtkich Stanow Rzeczypoſpolitey, wyprawiony zá Posła, y zupełnego Plenipotencyaryuſza plenaria facultate od Królá Jmci y Rzeczypoſpolitey, tractandi, reſolvendi & concludendi, Imć Pan Stanisław Máłáchowſki, Woiewoda Poznańſki ad tractandam pacem z Portą Otomańſką do Kárłowic, gdzie ſzczęśliwie zákończony Traktat, wiecznego pokoiu, z tąż Portą Otomańſką to ieſt w Syrmyi pod Kárłowicami 26. Ianuarii 1699. *Poſeł do Porty.*

Tegoż Roku 19 68

Tegoż Roku 1698. Hadzi Gierey Sołtan wprowadziwſzy część Záháry do Kámieńcá ná Wioſnę, gdy Woyſka Koronne do generalnego Obozu ſkupiły ſię zá Ordynanſem Hetmańſkim pod Podhayce, nieſpodzianie przyſzedł we czterdzieſtu tyſięcy Ordy pod tenże Oboz náſz, gdzie ſub abſentiam Jmci Pana Krakowſkiego, Hetmana Wielkiego Koronnego, będąc præſens w Podhaicach w Dobrách ſwoich Jmć Pan Szczeſny Potocki Woiewoda Krákowſki Hetman Polny Koronny, ſtánął záraz w Woyſku, y wyſzedł lubo w małey kwocie, bo nie było nad trzy tyſiące komuniká, przeciwko tak potężnemu nieprzyiacielowi, ktoremu z wielkim męſtwem dał ſłuſzne repreſsalia, że muſiał z konfuzyą y ſtrátą ſwoią od Obozu odſtąpić. Wteyże Okázyi zginęło náſzych Officyerow Polſkich trzech, Towárzyſtwá kilkunáſtu, Pocztowych, y luźnych czeladzi kilkádzieſiąt. Tátarow zaś, oſobliwie przednieyſzych náieżnikow trupem padło ze dwieście, y Murzow kilku zginęło: gdy záś ná ogłos Nieprzyiacielá, przybyło więcey Woyſka do Obozu, wyprawione podiazdy z rożnych ſtron w pogoń zá Sołtánem; ktore nie dopuścili żádnych Czambułow, áni zábierania Jaſyru, dla czego bez żádnego obłowu zdobyczy, do ſwego kraiu powrocił. *Męſtwo Polſkie* *Tatarow zbito*

W Tymże Roku Krol Jmć ultimis Julii ſtanął we Lwowie, przy ktorym Woyſk rożnych nácyi záciągnionych, Káwaleryi, y Infánteryi bárdzo wybotney y munderowney trzydzieści tyſięcy effectivè ſtánęło támże pod Lwowem, z kąd Krol Jmć z tymże Woyſkiem obrocił Marſz pod Brzeżany, á ztamtąd pod Podhaycami ſtánął Obozem cáłym Woyſk ſwoich Niemieckich, ćwierć mile od Obozu Woyſk Koronnych y Litewſkich. Tam tedy Jmć Pan Krakowſki uſzykował cáłe Woyſko Koronne y Litewſkie, bárdzo porządnym ſzykiem, że choćby naypotężnieyſzemu nieprzyiacielowi mocną reſyſtencyą uczynić mogło, bo ſię były wſzyſtkie Chorągwie, bárdzo ludne y munderowne ſkupiły ad Corpus Woyſká. Uſsarye w Pułkiryſiách z kopiami, Pancerni y Lekcy z dzidami, Raytarye y Dragonie, y Piechoty doſyć porządne y munderowne. Obieżdzaiąc tedy Krol Jmć to uſzykowane Woyſko, począ wſzy o godzinie dziewiątey, áż ku trzeciey z południa, ſrodze ſię zádziwił pięknośći, ozdobie, porządkowi, y liczbie iego, y tak publicè powiedział, że z tym Woyſkiem y z moim Niemieckim, nie tylko ná Turkow, ále też y ná innych Monarchow naypotężnieyſze Woyſka mogł bym woiowáć. Tandem *Woyſko liczne y porządne.*

H obiachawſzy

obiachawszy szyki poiachał do namiotow Jmci Pana Krákowskiego, Hetmana Wielkiego Koronnego, w liczney frequencyi Generałow, Officyerow, y Káwálerow Krolewskich, tákże Rycerstwá nászego z Jchmościámi PP. Hetmanami wszystkiemi czterema Koronnemi y Litewskiemi. Gdzie w piąciu namiotách bárdzo wielkich y bogátych lautissimè tráktował Jmć Pan Krákowski Jábłonowski, przy wielkiey ochocie ktora się dosyć spokoynie odpráwowálá z ukontentowániem Jego Krolewskiey Mości, y wszystkich przytomnych gustem; u iednego tylko stołu gdy od wetow wstáwano, przyostre iakieś wszczęły się kontrowersye, z dyzgustem y porożnieniem miedzy Jmć P: Prebendowskim nátenczas Woiewodą, Malborskim, Podskarbim potym W: K; y miedzy ImciPánem Michałem Potockim nátenczas Starostą Kráśnostáwskim, Pisarzem potym Polnym K: á teraz Woiewodą Wołyńskim. Lecz wzaiemne przerzeczonych Ichmciow resentymenta Krol Imć niemniey łaskawie, iák przezornie pokombinował, wiedząc dobrze: że zgoda y iedność umysłow iest Dobra pospolitego duszą. *Nihil perniciosius Reipublicæ, quàm divisio, ut nihil melius quàm unio.* Plato

Tey Kámpanii impreza była Krolewska taka, áby z Woyskiem swoim Kámieniec odebráć y cáłą Wołoską Ziemię mocno osadzić; ále gdy przyszła wiadomość od Jmci Paná Woiewody Poznańskiego, że Traktat z Portą w nádziei pomyślnego zákończenia stánął; do tego Niemieckiemu Woysku w dzikich Polách niebywałemu, srodze się sub Jove frigido: ile pod czas słot przykrzyło, że nie máło żołnierzy záchorowało. przyszło támże sistere gradum, à retro cedere do Polski, Gdzie

Sasi w Polszcze. Woyska te przez zimę subsistebant, náywięcey w Prowincyi Pruskiey, niezáchowuiąc tey (ktorą przedtym adamussim obserwowali) modestyi, obchodząc się sobie cum notabiliori licentia. Co się nie raz y pod náylepszym Principałem w Zołnierstwie trafia: iáko mowi Neoteryk: *Principis Optimi sæpe miles dissolutior, nec ob mala subjectorum damnanda est bonitas Majorum.*

Krol w Gdańsku. *W tymże Roku* 1698. Krol Jmć August we Gdáńsku był z tryumfem przyięty, gdzie ognie misterne, y ná wodzie; ná sobie templum honoris wyrażali, y łabędzie pływáiące, á wnet zapalone. A lubo się łáskawie miástu stáwił, iednak przywileiow, o ktore supplikowali Gdańszczanie, w ktorych co było przeciwnego wolności Kościelney, álbo práwom Koronnym potwierdzić álbo pozwolić im niechciał; A ná pomnożenie wiary Kátolickiey w mieście, dał práwo Soc: Jesu ná odpráwowánie wolne y iáwne ná Fárassie wszelkiego Nabożeństwá Kátolickiego

Tegoż Roku. Brandeburczyk w miesiącu Listopadzie chcąc Elbląng fortecę Polską, w Prusiech, w nadgrodę kilku kroć stá tysięcy, korych był zdáwná Krolestwu pożyczył, opánowáć, kilku náprzod tám Officierow przesłał niby w gościnę. Gdy tam długo w noc umyślnie pili, Prezydentá mieyskiego prosili áby ná wyście z miástа im otworzono; á przy brámie było ich żołnierstwo rozłożone, ktore zá otworzeniem tym, w miásto wpáść miáło; ale Prezydent Mieyski nie pozwolił ták niezwyczaynego czásu im otwárzáć. Gdy záś odniało, áż miásto obáczy że ie w koło oblegli żołnierze Brándeburscy, ktorzy o poddánie miástá nálegali; ále miásto prosiło o dwie Niedziele w ktorych strony tego mieli, y do Elektora samego y do Krolá y do Prymasa kogo z swych wypráwić. Atoli ná ostátek miásto się poddáło, około czego wielkie było w Polszcze zámieszanie, áż do okupu y zastáwy Korony z skárbu Koronnego względem długu Kurfirsztowi nie oddanego. *Elbląng wzięty.*

Roku 1699. Po pierwszych lodách in Januario, Kázy Gerey Sołtan w kilkádziesiąt tysięcy Ordy zá namową Murzow swywolnych, po skończonym iuż Tráktácie Kárłowickim, uczynił exkursyą w Czámbuł; áż zá miásto Stryi plądruiąc Pokucie y cáły tám ten kray, na kilkadziesiąt tysięcy ludzi rożnych, Szlachty y pospolstwa w niewolą zágarnął, koni, bydeł, niezmierną moc zábrał, y ná Budziaki záprowádził. Oprocz co nász Podiazd, z pułtorą tysiącá ludzi odbił. Tándem Jmć P. Máłachowski Woiewoda Poznáński cum instrumento zákończonego szczęśliwie Tráktátu z portą, do Krolá Jmci y Rzeczypospolitey powrocił, y zaraz wypráwiony Jmć P: Stanisław Rzewuski, ná ten czas Starosta Chełmski a potym Woiewoda Bełski H. W. K: in charactere pierwszego Posła do Porty Otomańskiey y tak cum ratificatoriis postánowionego wiecznego pokoiu, iáko też dla upomnienia się dezolacyi kráiu przez Kazy Gierey Sołtana, y zabránego ták wielkiego Jasyru po zákończonym Tráktácie. Utrumq; to, ten ták rostropny Poseł sprawił u Porty Otomańskiey, że zá usilnym stárániem Jego, kázano wszystek Jasyr oddáć, Sołtana skáráć y z Murzami, á Kápidzi Paszę ordynowano do oddaniá wszystkich niewolnikow nászych, ktorych po záwartym Tráktácie wzięto. Także ratyfikacyą zawartego przymierza, do Krola Jmci przywiozł. W tenże czas gdy nie- *Poseł do Porty.*

H2 wolnikow

Turcy z Kamieńca ustępuią.

wolnikow oddawano, byłá ewakuacya Kamieńcá Podolſkiego, przy Kommiſsarzach Rzeczypoſpolitey, y Tureckich, z ktorego wſzyſcy Turcy wyprowadzili ſię, y armat ośm ſet ſztuk z teyże Fortecy wyprowadzili, y amunicyi moc wielką. A potym Jmć P: Krákowſki Jabłonowſki Gwarnizon z Woyſka Koronnego Cudzoziemſkiego támże oſadził, á ſam iáchał na Seym Pacificationis do Wárſzáwy, ktory ſię in Auguſto ſkończył pod łaſką Jmci P: Stánisławá Sczuki Referendarza Koronnego á potym Podkanclerzego W: X: L: Ex ſancito tegoż Seymu zwiniono Woyſka dwanaście tyſięcy á ośmnaście tyſięcy zoſtáwiłá Rzecz poſpolita ad omnem caſum uſługi ſwoiey, to ieſt Káwaleryi ośm tyſięcy á dzieſięć tyſięcy Infanteryi, ktore Woyſko z Ordynacyi Rzeczypoſpolitey lokowáne ná pográniczu.

Koło Generalne było w tym *R*oku we Lwowie u OO. Bernardynow dnia 28. Menſis 7bris. Annô eodem Krol Jmć po Seymie tym Pa cificationis, poſzedł z Woyſkami ſwemi pod Rygę, gdzie dobrze y ſzczęśliwie gościł, kilká Fortec dobywſzy około Rygi y Szwedow niemało ták żywcem zábrano, iáko też y trupem położono, zá przezorną Krolá Jmci dyſpozycyą, y regularnym Woyſk iego posłuſzeńſtwem, ktore częſtokroć nad ſame zwycięſtwo, bywá chwalebnieyſze: *parere Imperatori meliùs eſt, quàm hoſtem necare. Plutarchus*

Poseł do Porty.

Roku. 1700. Jn Januario wypráwiony Wielki Poſeł do Porty Otomańſkiey, Jmć *P*an Rafał Leſzczyńſki (Ociec Krola Jmci Stánisławá) Woiewoda Łęczycki, Generał Woiewodztw Wielkopolſkich, w liczney y ozdobney aſsyſtencyi, gdzie iáko ſplendidiſsimo apparatu przyiachał, ták honorificentiſsimè y z wielką apparencyą, magnificencyą, od Miniſtrow Cara Tureckiego przyięty y traktowány, iáko żadnego Monarchy Posłowi tákiego nie czynili honoru. Potym u ſamego Cara Tureckiego y Wezyra mile bardzo acceptowana ta legácya, z oświadczeniem gruntowney przyiaźni od Krolá Jmci y całey Rzeczypoſpolitey przez zákończenie Tráktatu, wiecznego pokoiu. Audyencyą ſolenną miał u ſámego Cara, ktorey audyencyi y wiazdu do Stambułu, podam niżey relacyą, interim tu ſię kłádzie

M O W A

Mowa Leſzczyńſkiego.

Jegomośći Páná Posła Polſkiego miana podczas Audyencyi do Cara Tureckiego.

Non ego optimæ rerum pacis Sereniſsimi & Potentiſsimi AUGUSTI II. Poloniarum Regis Domini mei Clementiſsimi, & Reipub. Magniq; Ducatus Lithvaniæ Legatus, hæc enim iam ſtabili forma bene cuſa & irrevocabilis; ſed felix provenientis ex pace dulcedinis Miniſter argumenta fero. Non tam nos l[illegible]cis illiciîs trahi; quàm ſinceræ amicitiæ poſt pacem documentis & emolumentis, erga Imperatoriam Maieſt: tuam æmulari. Venio profundiſsimo affectu, in Majeſtaté tua orientis veneraturus ſolium, rem non verba candidi pectoris Sereniſsimi Regis mei Domini Clementiſsimi, & Potentiſsimi, & Reip. explicaturus, cum plena à Sereniſsima & Potentiſsima Majeſtate tua ſpe, non permiſſuram fulgidiſsimam Othomanicam Portam hîs ſe ſinceræ Devotionis officiîs vinci, ſed pari bonitate certaturam; quod ut faciliùs eluceſcat; cum debita Sereniſsimæ Majeſtatis Veſtræ veneratione mandatum expecto. An ut nunc ediſſeram? quæ diſſerenda Veſtræ Maeſtati habeo, an certè cum celſiſsimo ſupremo Vezyrio de iis conferam.

Po ktorey Audyencyi oddawáć kazał upominki bardzo bogáte tenże Jmć P: Poſeł, Ceſarzowi y Wezyrowi od Krola Jmci y Rzeczypoſpolitey, ktore wdzięcznym áfektem przyiąwſzy, wzáiemnie ſwoie dawáli prezentá. Wſzyſtko tedy ad mentem J. K. Mści, y Rzeczypoſpolitey, pomieniony Jmć Pan Poſeł magnanimitate powagi ſwoiey, ſummâq; prudentiâ & activitate pro honore gentis, glorioſiſsimè tam ſwoy exercendo charakter Poſelſki, effecit, y pokoy firmiter ugruntował, y ſam ſzczęśliwie ad propria powrocił, naypierwey do Lwowa do Jmci P: Jabłonowſkiego, Káſztelána Krákowſkiego H. W. K: Oycaá raczey Teſzcza ſwego, ktoremu naypierwey wſzelkie particularitates, chwalebnie expedyowáney Legacyi ſwoiey opowiedział, potym do Krola Iegomości odiáchał.

OPISANIE WIAZDU do STAMBUŁU

Tegoż Jáśnie Wielmożnego IMPána Woiewody Łęczyckiego, Generałá Wielkopolſkiego, Poſła Wielkiego od Nay: Krola Iegomości. Polſkiego, do Porty.

z Stambułu 1. Maji Annò 1700.

Ná oſtátnim przed Stambułem kunaku kuciuk czek medzi (od máłego moſtu denominácya) 15. Apr. ſtánawſzy ImPan Poſeł, záſtáł liſty od ReisEffendego y Máurokordatego, z ktoremi P: Gorſki z Stambułu powrocił, z tych reſponſow *de omni humanitate* od pomienionych miniſtrow upewniony, żeby wy-

raźnieyſzą

ráźnieyſzą przyięcia ſwego wiádomością był informowány, *commiſit a livitati* Im P. Káſztelána Srzemſkiego, áby pomienionych *miniſtros conveniat*, y *de tempore & ceremonialibus* wiázdu *per expreſſum* tráktował. W ktorą podroż gdy JmP. Srzemſki *accingitur*, od ReisEffendego niektore prezenciki ImP: Poſłowi życzliwym komplementem *deferuntur*. Ktore lubo lekkie, *liberalitas* iednak ImP: Poſła wdzięczne bydź pokazáłá, bo wzaiem zegárek kryſztałowy przednicy ſztuki y pozoru ReisEffendemu ofiarował, y *Latorem* Upominkow kontentowáć kázał. Stawa Im P: Srzemſki 16. w Stambule, ále dla publiczney negocyacyi, az dnia drugiego *adivit miniſtros*, *omni honore* przyięty, cokolwiek tráktował *ad votum* Im P: Poſłá *retulit*, y owſzem niektore ſami *auxerunt* okoliczności, oſobliwie konia iednego z ſtayni Ceſarſkiey, pod ImP: Poſłá, y z ſtáyni Wezyrſkiey pod ImP: Sekretarzá, y pod innych Ichmościow. 34. (wyraźnym dokłádem, że ná żádnym wiezdźie tákowa od nich *non practicabatur* ochotá) *ultrò* deklárowáli. Aſſekuruiąc: że idącemu z wieczną przyiáźnią ImP. Poſłowi, nád innych Poſłow przy wiezdzie iego *ampliabuntur honores*. Czas záś wiázdu dzień niedzielny życzyli, ktoremu Maurokordaty *feſtivitatem appoſuit*, *& diem fauſtum prædixit*. *His præmiſsis* ráno wſtawſzy w Niedzielę przewodnią, po Mſzy S. *cum toto* wiazdu *apparatu* ruſzył ſię Im P: Poſeł *eo ordine*. Náprzod ſzłá Chorągiew Wołoſka, wſzyſcy w pancerzách z dzidámi, komputem ſtá ludzi okrytá z kotłámi pod czerwonym znákiem, złotym krzyżem, tákież y u dzid proporce, z powodnemi rożnych Ichmościow koniámi *agmini præivit*, bliſko zá tą Chorągwią następowáli 7. Trębáczow z ſrebrnemi, złociſtemi trąbámi, y Doboſz z Srebrnemi kotłámi, wſzyſcy w bárwie koralowey, zá niemi Im P: Rydzinſki koniuſzy w Pancerzu, zá ktorym 8. Rumákow Poſelſkich w bogáte ſiedzenia, rzędy, dywdyki uſtroionych w korálowey bárwie Maſztálerze powodowáli. *Modico ſpatio* kilkanáście koni rożnych Pokoiowych chłopcow, oſobliwie w karmázynowey barwie dobráni y porządni, Zá temi Pokoiowi Poſelſcy dwunáſtu w barwie iáſno cynámonowey, átłáſowe żupány, ktorym P: Bulák ſtárſzy Pokoiowy *anteibat*. *Succedebant* 12. Pokoiowych w bárwie Axamitney karmazynowey, Sobolámi obłożoney, żupany atłáſowe, czapki ſobole, y u wſzyſtkich iednakowe złociſte ſzable, y *ſubſequenter* porządnych 6. Dworżánow: Zá temi mieyſce wzięli, Im P. Dąbrowſki Piſarz Grodzki Kaliſki, Dworu Poſelſkiego Marſzałek, y Towárzyſtwo Pancerne 18 wſzyſcy

Ruſzył ſię Poſeł tym porządkiem.

w páncerzách

w Páncerzách ſahaydaczno, przy kołczánach, opráwne miśiurki we wſzyſtkim ſtroiu y porządku *viſu digna exquiſitio*. Potym 12. kompanii Uſarſkiey w oboyczykách, náręczákách y lámpartách porządnie y doſtátnio. W bliſzey záś kálwákácie, ImP. Srzemſki, Czerniechowſki, Sątecki, Sądecki, Spicimirſki, y Máłogoſki Kaſztelánowie, ImP: Erneſt Káchál, OO. Jezuici Kapelláni, ImP: Podſtoli Owrucki, Conte Le Mariani, ImP. Stároſtá Zydáczewſki, ImP. Káſztelan Srzemſki, bogátą ápparencyą ozdobieni, IP. Poſła *præceſſerunt*. IP. Sekretárz *lateri proximus* z lewey iádąc ſtrony, JmP: Poſła *curſu equi* trochę poprzedzał, ſam záś ImP: Poſeł w kontuſzu niebieſkim ſobolim, pod kitą w ſztuce diamentowey przy czapce, ná koniu dzielnym wyiáchał, ktory rzędem ſzczerozłotym rubinámi ſadzonym, kitą w ſztuce rubinowey ogromney y bogátey, w śiedzeniu perłámi ſutym, w złotych ſztukách kámieniámi ſadzonym, y dywdykiem ná kármazynowym Axamicie bogáto perłámi y złotemi kwiátami ozdobnym *ad magnificentiam ornabatur*. Przy koniu Poſelſkim 5. biegunow ſtroiem ſwoim *Mercurium referebant*, w ręku *notæ magnitudinis* ſrebrne złociſte *Caducæi*, ná głowie lámowe káſki z Herbámi, pod karmazynowym złotym kutaſem, y ſtruśiemi piorámi, á po nád uſzyma piora ſrebrne złociſte, káwtány żołte atłaſowe, od paſa piorá ſtruśie ponſowego y złociſtego kolorow, *per modum* fartuchow *præmineb ant*, do nog w ſamey ſtopie ſrebrne złociſte piora przyprawione: *non ſine ſtupore vulgi viſebantur*. Po ſtronách bliſko ImP: Poſła 30. korucow w nowey kármazynowey bárwie, w kołpákách kunich, pod ſrebrnemi y orlemi piorámi, guzow ſrebrnych, y potrzeb modą Węgierſką przed ſobą y u rękáwow ſuto, ná paſách ſrebrem ſadzonych ládownice y cieſzynki. Janczárowie, y Raytárya liczna w nowey bárwie. Porucznik, Chorązy, czterech Under Officierow, dzieśięć Confrairow, dwoch Doboſzow pod lamowym biáłym kornetem, z krzyżem tákże lámowym czerwonym, y z ſrebrną ſkofią, Potym P. Obozny pod znákiem tabor prowadził, ktorego *ea ordinatio*. Szłá Poſelſka Karetá Paryſka, wſzyſtka złociſtá bárzo bogata, cugiem wilczatym, w ſzorách Axamitnych, konie pod ſtruśiemi piorámi, przy kárecie 6. Páchołkow w korálowey barwie, doſtatkiem ſrebra ná guzy, ſzable, obuchy, ſzabeltaſe, y páſy łożonego *ornati & onuſti*. Druga Poſelſka Kareta z karagniadym cugiem w złociſtych ſzorách, woznice u obudwu káret w iednakowey koralowey barwie. Za temi ſzły Karety trzy poſzoſtne ImP. Sekretarza,

Tabor bogaty y ślicżny.

ImP:

ImP. Káſztalana Srzemſkiego y ImP. Stároſty Zydáczew: kolaſki 4. przykryte roznych Ichmśćiow, 8. kárawanow *Poſelſkich* w karmazynowych oponách z białemi iedwabnemi kampanami, Herby y cyfry po bokách wyſzywáne. Apteká, *Piwnice*, Kuchnie, Kuźnia, tudzież Karawány 4. *Przyiacielſkie*, y 15. wozow poſzoſtnych, á potym Towarzyſkie, y rożnych Dworſkich ſkárbniki, wozy poczwoene y podwoyne n. 35. Ná óſtátek podwody y furmańſkie wozy nierozerwánym ciągnęły ſię taborem. *hac diſpoſitione* ktora tu *exprimitur* (z ſamego ruſzywſzy ſię Hu áku ImP. *Poſel* komputem ſwoim 653. oſob y 1062. koni) cáłego wiazdu *obſervabatur ſeries.* O milę dobrą *ordinatiſsimo curſu* uiáchawſzy potykaią w kilkunáſtu koni Agowie y do Szaráiu Suliman Paſzy nad sławną rzeką Czerpidzi Czary ImP. *Poſła* záprazáią. *Zá* ktoremi zaraz Czauſz Paſza Generalny Marſzałek, Szpahillar Agazy Generał znáku żołtego Szpahow, Sylichtar Agazy Generał znáku czerwonego Szpahow, z aſsyſtencyą przyieżdzaią, *humaniter* wſzyſcy powitawſzy, Czauſz Paſza do pomienionego záprafza Szaraiu, á w tym kilkadzieśiąt Czáuſzow Ceſarſkich, 3. Kapidzi Páſzow Wezyrſkich, Dziorbadziow, Agow, y innych Turkow *confluit multitudo*, przy ktorey frequencyi IMP: *Poſeł* do przerzeczonego *deducitur* Pałácu, tam od Czauſz Paſzy *humaniſsimè* przyięty, ná Altanę między fontanami weſoło obiciem ozdobioną dywanow, y bogátemi wezgłowiámi usłáną, proſzony *conſcendit*, ktora że dla ſzczupłośći ſwoiey nie wiele oſob mogłá *capere*, drugich Ichmośćiow zaraż pod Námioty proſzono, tylko IMP: Sekretárz, á kilku Ichmośćiow przyiáciol IMP: Posłowi *aſsidebant*, *præmiſsîs ceremonialibûs* w częſtowániu kawą ſorbetem, umywániem y kádzeniem ſuffi y *inſtruuntur*, y przy ochocie częſtuiących Turkow, *circiter* 30 potraw rożnych, y rybne mieſzaiąc ná fayfurách *ſucceſsivè apponuntur*, kilku ſtroynych Turkow *in miniſterium* ordynowánych w podáwániu ſorbetow, w przeſtáwianiu Potraw, y w ochotney usłudze *muneri ſuo invigilant*, zárowną ochotą y ceremoniami wſzyſtkich po Námiotách częſtowáno,
Traktament. iednakże nie długo *accumbendo menſis* ſkończony traktáment, gdy czas ruſzenia *inſtabat*, przychodzi Czauſz Paſza przy komplemencie, áby wdzięczna ochota byłá, ludzko wyprowádza, y ImP. Poſła ná koniá Ceſarſkiego w rząd złociſty y w ſiedzenie Diukir Seraſkier (iákiego y ſam Ceſarz záwſze zażywa) ubranego záprafza. Podług deklaracyi koni pięknych y ſtroynych przyprowadzono, y ktory chciał, dáwano, wiele ich iednak pro-
żnych

żnych odprowádzono, bo náſi z ſwoich kontenci, innych nieáffektowáli. Nie więcey nád godzinę w tym Szaráiu zábáwiwſzy, pułtory godziny Ordynáryine iazdy punktuálnym porządkiem ImP: Poſeł *continuavit*, Turcy ſtronámi iádąc długo Dziridámi gonitwy *exercebant*, á potym o Cwierć mile od Miaſtá Czauſzowie Ceſarſcy w wielkie záwoie Mudza Weze, ktorych tylko ná dywany, á ná publiczne Ceſarzowi aſſyſtencye záżywáią, przybráli ſię, y miedzy Huſarſką Kompanią náſzą wiachali; Czauſz Paſza z pomienionemi Szpahow Generałámi przed ſamym ImP: Posłem, y ImP. Sekretarzem *greſſum obtinuerunt*, tym porządkiem *appropinquando urbi.* *Nunciatur* że pewnego człowieká łanczar *lethaliter* przebił, ále wkrotce te mendacia *famæ evanuerunt*, bo ſię ináczey pokázáło, że tylko z potoczney zwady *leviter ſauciavit*, y zaraz z roſkazu Czauſz Paſzy pod wartę wzięty *cum atteſtatione inſtantaneæ ſatisfactionis.* *Ante aditum* Miáſtá, gdy *numeroſa vulgi agmina*, w pole wyſzedſzy; *ingenti* widzenia *deſiderio*, *tractui adſtiterunt.* W kotły uderzono woyſkowe *reſonuerunt* muzyki, Raytarya z podnieſionemi muſzkietámi, Officierowie z dobytemi ſzpadámi munderowáni. Jazda wſzyſtká *propter anguſtiam* drogi, y *ſubſequenter* dla wąſkich w mieśćie ulic. do dwukonnych *in ingreſſum* ordynowáni, y ták *prolixo ordine & paſſu ſecundo attigimus mœnia*, bliſko godzin 4. przez ſamo Miáſto ten Akt ſolenny kontynuowány nierozerwaną frequencyą. owſzem nieprzeyżranemi tłumámi ciſnęłá ſię *in conſpectum* rożnych ludzi y narodow *colluvies.* Pełne wſkroś ulice; náciśnione *occupabantur* okna, drzwi, gánki, y cieśnieyſze w gmáchách, *non vacui proſpectus pretiô* obſtałowáne kramy rożnych Posłow Cudzoziemcy opánowáli, náwet y ſame dáchy *curioſa plebs inſidebat.* Stroiu Rycerſkiego opłácenia porządkowey appárencyi *plauſibilis intuitus*, biegunow *ultrò citròq; ſæpius curſitantium attonita indagatio* y tym podobne *motus turbam repleverunt.* Ale nayoſobliwſze *meretur* wſpomnienie Chrześcian niewolnikow záſiedziáłych *luctuoſa facies*, ktorzy obáczywſzy nas, od łez wſtrzymáć ſię nie mogli, *quas ſpectavimus ipſi.* W puł Miáſta trzech Dziorbádzich ſtroynych y kitámi ſtroiu ſwego ozdobnych, z pułkámi ſwemi Ianczarow *ſubſequebantur in aſsiſtentiam* ImP. Posłowi, po ulicách ſtáwáli *tractu & ordine* ktory *in præmiſsis denotatur.* Do ſamego Pałácu Turcy aſſyſtowáli, y tam wprowádziwſzy Czáuſz Paſza z wſpomnionemi Szpahow Generałámi, aż ná Dywan ImP: Poſłá odprowádzili, ktorzy gdy ledwo z Pałácu *regreſsi*,
K od

od Poslá Cesárskiego przez iego Sekretarza IMP: Poseł powitaniem y życzliwością *compellatus*, y ták *subsequenter* od Posłow Ichmościow, Francuskiego, Angielskiego, Weneckiego, Holenderskiego, Moskiewskiego, Rakuskiego, od Tekielego y Duki, reyterowánego Hospodárá *per secretarios* oddáne wizyty. *Absit scripto Lactantia*, *Genuinè* godzi się *referre* ták *sensum* sámego Wezyra, iáko *& publi am primorum senumq; assertionem*, że nie tylko ten wiazd nad insze teráznieyszych Posłow *praeponitur*, ale y podobnego temu nie pamiętáią. Rzecz pewna, że y sam Cesarz *privatim spectando interfuit*. Szaraiu zaś tego IMP: Posłowi do stancyi naznaczonego, przedtym Wezyrskiego, á teraz Cesárskiego, ta Fama: że w cáłym Stambule *magnificentius non dabatur opus*; blisko nád morzem położony, zdrowym powietrzem, y wesołym ná morze pobliższe, Insuły y Gory Azyatyckie prospektem szczęśliwy. *Extra angustias* Miástá, przed Meczetem denominacyi Sołtan Achmet, sześcią wynioslemi murámi, y pod kopułámi *gradatim ascendentibus* wspániáłemi, facyátą lokowány, mediat długi y obszerny Hypodromus, ná ktorym y teraz codzienne *Equorum cursus exercent*. W puł tego Maydanu miedzy Pałácem á Meczetem w kwadrat z iednostaynego ciosánego kámienia, kilkadziesiąt łokci *altitudinis in summitate* zaostrzona kolumna *refert* z kázdey strony *permodum* nápisow, dawne Aegypcyanow *Symbolica indicia*. Ná postumencie záś *leguntur* Greckie inskrypcye, y *à parte* Meczetu iedna Łacińska temi Wierszámi *continetur*.

Difficilis quondam Dominis parere severis
Jussus & extinctus palmam portare Tyrannis
Omnia Theodosio cedunt soboliq; perenni
Ter Diis esto honor annis perpetuisq; diebus.

Dali ku Morzu *ad meridiem species* Smoká, Kolumną miedzianą o trzech wężych głowách, kilkánáście łokci wysoko *repraesentatur*. Trzecia *exstat subsequenter* Kolumna z ciosánego Kamienia, *in quadrum* układána, *majori altitudine* od pierwszey, ále *de his antiquitatibus*, miedzy tym narodem trudna *indagatio*. *Intus* Pałácu, 5. Dziedzińcow obszernego blachą w kopuły pokrytego, tysiącem y nie iednym kominow *quondam* sławnego, ieszcze y teraz w wielkiey apparencyi *restant indicia*, átoli że ták wielu lat *abusu* zániedbáłe gmachy, *exhibetur desolatio*. A że *etiam tanta* mieyscá *amplitudo* Poselskiemu komputowi osob y koni mniey *commodè sufficere* mogła, y ogrod do tego Szaraiu nálezący z ápartymentem budownym y obszernym, w kilku dni

po wiez-

Wiazd nad wszystkie inne.

po wiezdzie otworzono, Tam znaczną speząsporządzone rezydeneye, y sálą pewną *alterius condignationis* ná Miásto y Morze *latiori prospectu commodior*, w obszerności tameczney *extra situm*, *apartamentum*, podziemne sklepy kilkuset słupámi z ciosánego kámienia wsparte *reperiuntur*. Po ktorych wierzchem *solida* ogrodu *extenditur planicies*. W tych dniách, ktore po wiezdzie náśtąpiły od Wezyra, Reis Effendego y Maurokordatego Prezenty prawie od Cytryn Pomarańczy, Kwiatow, Barankow, Gołębi, wielkiemi komplementámi *& cerimoniis* IMPánu Posłowi ofiárowáno. A w tym 23. Aprilis IMPan Sekretarz Imieniem IMPáná Poslá podagryczną affekcyą ná ten czas słábego, do Wezyra z wizytą poiachał, y *omnem humanitatem* iego *retulit*. *Die* 27. Maurokordaty, iáko dawny do traktátow *Plenipotentiarius* oddawał wizytę IMP: Posłowi, y dzień nástępuiący ná audiencyą Wezyrską 28. oznaymił, ktorego dnia wprzod Agowie, dowiáduiąc się, o ktorey godzinie ruszyć się bedzie wola, przyieżdzaią, á zá powziętą deklaracyą, w godzinę konie Wezyrskie pod IMP: Posła, y IMP: Sekretarza bogáto ubrane, tákże y pod innych Ichmościow *Przyiáciol* y kompanią dobrych y stroynych 55. koni, przy kaźdym szábla, do *Pałácu* przyprowadzono, y *ad exigentiam Personarum* rozdáno. W tym Czausz Pasza z Generałámi, Czauszami, Ciorbadziemi, Agami, Ianczarami, y z wszystką, ktora ná wieździe *expressa* apparencyą w Pałácu stánąwszy do *Pokoiu* przychodzi, y wyiazdu IMP: Posłá oczekiwa. O godzinie wtorey z południa ruszył się ná Audiencyą IMPan Poseł *his praeequitantibus*. Naprzod Wołosza, Dworzanie, Towarzystwo pancerne, Kompania Usarska, Czauszowie, Ciorbadziowie, Oycowie Jezuici, to iest, IMX: Zapolski, IMX: Oziembłowski, IMX: Ułatowski, *mutato habitu*, Ichmość Panowie Przyiaciele, Czausz Pasza. IMP: Sekretarz blisko IMP: Posła. Przy koniu Poselskim pięć biegunow, Pacholcy z szablami y obuchami, Korukowie po stronách zá JMP: Posłem 12, w axamitach. Tandem przez kilka Gmachow do Wezyra *Pokoiu*, Czausz *Pasza* IMP: *Posła*, w kilkadziesiąt osob *stipatum* wprowadził, tam IMP: Poseł nie zastał Wezyra Imci, tylko Reis Effendego, Kiehaie Wezyrskiego, y innych Turkow kilkanaście, zaraz ná stołku Tureckim axamitnym karmazynowym sobie postáwionym usiadł, á pomieniony Reis Effendi, Czausz Pasza y Kichaia, y wszyscy Turcy *in modestiam compositi* stali. Wchodzi Wezyr z bliskiego pokoiu, pod obiedwie ręce prowadzony, wzaiem się z IMP: Posłem

Prezenty

Poseł u Wezyra.

słem

ſtem przywitawſzy, razem obádwá bliſko śiebie *ex oppoſito* uśiedli. Zprawey ſtrony Wezyrá ſtał Regis Effendi, á z lewey ſtrony iego Kichaia y Czauſz Paſza. *In puncto* powitánia, Czauſzowie Wezyrſcy *de more* ápprekácye okrzykneli. Po audyencyi y nie ktorych dyſkurſach *in conteſtationem* krotko wnieśioney przyiaźni, Sorbetu rázem Wezyrowi y IM Panu Poſłowi podano *& uſitatâ Cerimoniâ* obudwu kádzono, po podániu Sorbetu Káftan ná IMP: Poſłá włożono, y *ſubſequenter* ná IMP. Sekretarza y innych Ichmośćiow 55 Kaftanow powdziewano. Zgodzinę *ſupra* u Wezyra zábáwiwſzy, *ordine ſuo* IMP: Poſeł do Pałácu powrocił, ktorego Czauſz Paſza z Szpáchow Generałámi do pokoiu odprowádził. Upominki od IMP: Poſłá przez IMPáná Márſzałka Dworu Poſelſkiego, Wezyrowi IMGości 30. *Aprilis* oddane. To ieſt ſtoł wielki ſrebrny, y ſzkátuła kámieniámi ſadzona, Girydany wielkie ſrebrne, y lichtarzy dwa wielkich, wánná ſrebrna wielka, wági 120. Grzywien. Kichái tákże Dworu Wezyrſkiego, dwá lichtarze wielkie ſrebrne, dwie fláſze pſtro złociſte. Audiencya u Ceſarza Iegomości w przyſzły Wtorek to ieſt 4. *Maji* deklárowana.

R E L A C Y A

Solenney Audyencyi u Ceſarza IGMości Tureckiego, Tegoż IMci Paná Poſła.

Z Stambułu Die 27. Maji Annô Domini 1700.

Jáko Solenney Audiencyi u Ceſarza *pro 4. præſentis* deklácyą przeſzłá *detulit* poczta; ták umowiwſzy *anticipatò cerimonialia, die præfixa* przed weściem słońcá wprzod pod Brámę ieſzcze záwartą, á potym w ſamym Dziedzińcu, dla Iegomości Paná Posłá bogáto ubrány, pod Iegomości Paná Sekretarza, y pod innych Ichmościow 70. koni iezdnych y kulbacznych, z ſtáyni Ceſarſkiey, ſtánęło. Czauſz Paſza z pomienioną *toties* Generałow, Czauſzow, Ciorbadziow y Agow Aſſyſtencyą wcześnie przyiachwaſzy, iazdę ſwoię *in ſolitum ordinem redegit.* A ſam w pokoiu ná wyiazd Poſelſki oczekiwał; *Interim* gdy do ruſzenia *accingimur*, IMP: Poſeł upominki bogáte, to ieſt Zegar wielki ſtoiący ſrebrny, dwa Giridany wielkie ſrebrne, y Fontannę znaczney wielkości ſrebrną, Stoł wielki ſrebrny. Piękne y koſztowne ſztuki ludźmi ſwemi do Pałácu *præmiſit*, á do tego Dwoch Brytanow rosłych w Akſamitnych ſrebrnych obrożách potym przyprowadzono. *Tandem luce creſcente* tym

Upominki od Poſła.

punctualiter porządkiem, ktory ſię pod czas Audiencyi u Wezyra wyrażáł, miedzy mnoſtwem náciśnionego gminu do Ceſarſkiego Száráiu IMPan Poſeł *proceſsit.* Pierwſzy Dziedziniec długi y obſzerny *ſplendidô comitatu* przeiachawſzy *in acceſſu* oſmey *arei*, gdzie áni Wezyr wieżdza, z koniá IMPan Poſeł y wſzyſcy Turcy pozśiádali, y w ten czas gdy kilka tyśięcy Ianczarow do położoney ubiegáli ſię czorby, przychodząc ná Dywan IMPan Poſeł w kilkunáſtu *conſcendit* oſobách, y ná ſtołku ſobie nágotowánym uśiádł. Ná Dywanie ſiedział Wezyr, z lewey ſtrony iego dwoch Kazaſkierow *alias* ich Arcybiſkupow, pierwſzy *Rumeliæ*, drugi *Anatoliæ*, Defrardar *alias* Podſkarbi wielki z ſwemi dwiema Namieſtnikámi; z práwey ſtrony ſiedziáło 3. Baſzow, każdy o 3. bunczukách *aliàs* Konſiliarzow, ich nazwiſkiem Kube Wezyrow. Sam zaś Ceſarz oknem przez krátę złociſtą ná Dywan pátrzył. Tam *apparuit*, że *non ſine aliqua ratione* ták ráno IMPan Poſeł *invitabatur*, bo z pięć godzin ná pokazanie doſtátniego ſwego ſkarbu w zápłacie ſpráwiedliwości Dywan zábáwił, *ordinariè* czy *conſultò* Iánczarom, y Dworowi Ceſarſkiemu złożoną Laſſę publicè ukłádano, y głośno ráchowáno, Kieſy *repetitô numerô* przez kilkanáście rąk *ultra oſtia* Pałácu wynoſzono. Kilkadzieśiąt Ciorbadzich pod kitámi z Regeſtru rzędem ſtáneli, z ktorych *Primores* kray ſzaty Wezyrſkiey *venerabundi* cáłowáli, á drudzy *omni modeſtia* Regeſtrowey czekáli kápitulácyi. Ktorych Pułk odebrał zaſługi, Ciorbadzi pokłoniwſzy ſię odchodził. Iák Iánczarow *ſuo ordine* ſkończyła ſię Laſſa: Dworu Ceſarſkiego rożney ſzarzy náſtępowáli ludzie *& exactiſsima ordinatione* ſwoie odbieráli kwoty. Ktora gdy ſię nie rychło ſkończyłá, Dywan, ktory náybogatſzy był położony dla pieniędzy, zdięto. A w tym do Traktámentu *acceſſerunt*, ápparamenta, gdzie Wezyr IM Pana Posłá, y wſzyſtkich ktorzy ná ten czas IMPánu Posłowi *aſsiſtebant*, *lautè* częſtował. Inſzych zaś Ichmościow zaráz ſtánąwſzy w Száráiu ná oſobnym mieyſcu *condignè* tráktowano. Po ſkończonym u Wezyra Traktámencie, wychodzi IMPan Poſeł wſzyſtką ſwoią *ſtipatus* aſſyſtencyą, y Czauſzowie z wielu ſtarſzyzny *comitantur.* Nátym mieyſcu, gdzie IMPaná Posłá ſiedzieć proſzono, iuż Czauſzowie z kawtanami czekáli, y záráz ná IMPáná Posłá, y IMPaná Sekretarza, y innych Ichmościow n. 70. włożono káwtanow. Niemieſzkánie Wezyr, do Ceſarza przez dziedziniec *præcedit*, y IMPaná Posłá miiáiąc, ſkłonieniem głowy *veneratur. Ex primoribus aulæ,*

ktorzy ná ten czas *in apparatu insignes* y zápewnie wszyscy *aderant*, przy wrotách przed Cesarskim pokoiem *invigilabant*. Ale gdy prętko zá weściem Wezyrá, IM. Pan Poseł ná Audiencyą wchodził wszyscy się zgruchneli: Kapidzi Baszowie IMPaná Posłá, Drudzy IMPáná Sekretarzá *assequebantur*, y innych Ichmościow, ktorych do 15 *redactus numerus*, pod ręce do Cesarzá wprowádzili, y ták przez wszystkę assystowáli audiencyą. Pokoy Cesarski złotem, y perłámi bogáto obsuty: Cesarz sam státury pomierney, trochę przytyłsty, *lata facie*, brody rzadkiey koloru kásztanowátego. Do ktorego miał IegoMość Pan Poseł perorę wyżey opisáną.

Pokoy Cesarski.

Gdy skończył IMPan Poseł, odpowiedział sam Cesarz z kontestacyą wielkiego áffektu *& pretii* Polskiego Narodu. Krom 70. káftanow, dáne są suknie inne *ad honorarium*. Po skończoney Audiencyi, ktora pułgodziny nie báwiłá, IMPan Poseł *in solenni* Turkow *comitatu regreditur*, y ná konia wsiáda, Ledwo co z mieysca od swoiey ruszyli się Assystencyi, gdy Czaus Pasza do niego przyieżdża, y prosi: będzieli wola wychodzących Jánczarow, y cáły dwor widzieć Carski. Czego gdy sobie IMPan Poseł życzył, ná mieysce od gminu wolne záprosił. Ale *tanta multitudo* nayrnniey siedm tysięcy Janczarow samych, lubo biegiem *& incognito agmine*, śpieszących, zámudziłá. Náprzod iachał Ciorbadzi ordynowány do Lassy, áby do Dworu Ianczaragi oddána byłá, ktorą zá nim więcey niż tysiącem workow niesiono. Potym Ianczarowie tłumem y biegiem przemiiali. Zá temi tákowa *subsequebatur* Iazdá: Kalkihaiasi Namiestnik wielki Janczarow z drugiemi Pułkownikámi. Ianczaraga, przy ktorym piesży Buluk. Ciorbadziowie pod kitámi kilkádziesiąt. Sułakowie, lud piesży Cesarski kilkádziesiąt osob. Pykowie 20 w lámowych Káwtanách y Fartuchách, táce wielkie okrągłe wszystkie złociste ná głowie. Czausz Pasz Marszałek wielki. Marszáłek wielki drugi Kapidzilar. Kichaiasy *Praefectus Ianzerorum Caesareorum*. Kapidzibaszowie *alias* przedni *Ianitores*, álbo wielcy Dworzánie, osob kilkadziesiąt. Deliterdan Podskarbi wielki, y ReisEffendy Kanclerz, dwoch Kazáskierow, trzech Kube Wezyrow, dwoch Kaymakanow. Wielki Stambulski y Kiszrandzi Basza. Wszyscy *multo apparatu* y z gromadną piesżych ludzi assystencyą. Zá temi Wezyr *cum comitatu* Dworu swego. Pod czas wychodzenia piesżego ludu z Páłácu *composita* pokazałá się *ostentatio*. Bo

bonorarium.

ták Ianczarowie, iáko y wszyscy Dworscy, ktorych przy lassie widzieliśmy publicznie ná ramionách swoię niosąc dystrybutę, prezentowáli się. *Tandem* Czausz Par *Eminus*. Czausz Par Kiatys Effendi *cum solita frequentia* stársźyzny, IMPaná Posłá do Páłácu powracáiącego, odprowádzili. *5tâ Praesentis* przez Sekretarzow Posłow rożnych, o precedencyą Audiencyi u IM Paná Posłá *multis agitatum rationibus*, pretendował Poseł Francuski, áby przed Posłem Cesarskim wizytował IMPaná Posłá, ále *ad haec allegata* wymowił się IMPan Poseł *rationibus* kolligácyi, á Posłowi Cesarskiemu *6. ejusdem* ná godzinę 9. audiencyą deklarował, ná ktorą IMPan Poseł Cesarski pod same południe *comparuit eo ordine*. Dwoch Ciorbadzich konnych, z kilkunástu Janczarow poprzedzali, koni 7. powodnych, iednakowemi Aksamitnemi Karmazynowemi Kapámi od złotá gálonizowanemi, nákrytych powodowano. *Circiter* 20. koni Káwaleryi w kalwákácie. Przy koniu 12. Pokoiowych w korálowey bárwie, białe lámowe żupány, y 24. w Czerwoney barwie, w kunich kołpákách, z Alabardámi Drabantow. Blisko godziny u IMPaná Posłá ná wizycie zábawił. Ktoremu IMPan Poseł *omnem honorem*, przyimuiąc y wyprowadzáiąc, wyświádczył. Stroy Dworu iego z Bośniacká, dostatnie *per modum* Tog y Ferezyi długie żupány; okrągłe kołpaki, Peruk pod kołpáki álbo kápelusze, y mestow z papuciámi *potissimum* zázywáią. *Die* 7. Ponieważ Poseł Francuski z praecedencyi Posłá Cesarskiego nie kontent od Wizyty supersedował, Posłowi Angielskiemu ná ten dzień deklárowána, ná ktorą pod same południe stánął. Tylko sam konno 3. Rumakow ná powodzie, wszystka Kawálerya piesżo, iákoż y sam potym po Audiencyi, y pożegnániu, piesżo wyszedł z Páłácu. Podczas tey wizyty Car Turecki publicznie *& eâ Magnificentiâ* do Meczetu Sołtan Achmet iachał, że sami Turcy *raritatem* tey publice *quo ad apparentiam* przyználi; Ministrow, Dworzan piesżych y konnych Assystencyi *splendor & ingens Numerus*, koni dziesięć pod Buńczukámi, Kitámi, Buzdyganámi, Dywdykámi, Lampartámi po Dywdykách nákrytych, od złotá, drogich kámieni y pereł, dostátnie ubránych, przodem prowádzono. Dano znáć umyślnie przez Ciorbádzich IMPanu Posłowi, áby się temu chciał przypátrzyć Wiazdowi, y Cesarską widzieć Magnificencyą. Dla czego zaraz gmin ludu, dla wygodnieyszego przypatrzenia utámowano. A w tym IMPaná Kichayę Poselskiego, y Ichmościow przyiacioł, y Dworzan proszono, áby bliżey przystąpili, y Ianczárowie gromiąc náciśnione tłumy,

Wizyty.

Car Turecki iedzie.

do wi-

do widzenia mieyfca fpofobili. *8vâ præfentis*, Pofeł Wenecki oddawał Wizytę IMPánu Posłowi, ná ktora przyieżdzał *eo comitatu.* Blifko 30. konney Kawaleryi, 18. Paziow. 30 z Bofnacka ubránych Lokáiow. 4 Rumakow fiwych piefzy Mafztalerze powodowáli. Sam fędziwy *& gravitate præftans* w Todze materyalney krwawego koloru z wzorem złotym, doftátnio y z kołnierzem zrobioney, ryfiámi podfzytey. Kapelufz tákowąż wfzyftek pokryty máteryą. Więcey niż godzinę ta zábáwiła wizyta. *10mâ.* Pofeł Olenderfki *pari frequentia*, konney Kawaleryi y piefzych, blifko 30. Lokáiow, IMPaná Posłá wizytował y nad godzinę konferencyą zábawił. *11mâ.* Upominki ReisEffendemu. Miednica wielka złocifta wfzyftka, z nalewką. Tace dwie złocifte. Puchary dwa wielkie złocifte. Konewki dwie złocifte, fztuki iednakowey roboty. Maurokordátemu: Kálamarz wielki frebrny, y Szkatuła Burfztynowa. Dwie fztuki frebrne filgránową robotą z Flafzkámi do wodek, od IMPaná Posłá oddáne. 12. IMPan Pofeł *cum ea frequentia* Jázdy, Gwardyi y piefzey affyftencyi, ktora pod czas Audiencyi Wezyrfkiey y Cefarfkiey *recenfebatur*, ná Galácie rezyduiących, Cefarfkiego y Angielfkiego Ich mościow *Posłow* rewizytował. Tego dnia *Reduci* z Galáty IMPánu Posłowi, od Rzeczypofpolitey Rakufkiey Pofeł *medicô fatellitiô* oddawał wizytę. 13. Mofternu ośm Lutr frebrnych, y Kałámarz frebrny: Ianczar Adze dwie Flafze wielkie pftrozłocifte ná łáńcuchach, Puzderko fpore w frebro oprawne, flafzki z śrubami Krzyfztałowemi, fzklenicę z nakryciem krzyfztáłową, tákże przednich parę Piftoletow *Paryfkich*: Czaufz Pafzy parę Flafz pftrozłocifstych, y parę Lichtárzow wielkich, tácę y Flafzę robotą piękną w prezencie odesłał IMPan Pofeł. 15. *Solito apparatu & Afsiftentiis* IMPan *Pofeł ftipatus* Weneckiemu y Olenderfkiemu Ichmościom Posłom tákże ná Galácie Rezyduiącym oddawał rewizytę. Jáko *per totam Armeniam recenter* przyięta *folennifatur Unio*, ták y w tutecznym Ormiańfkim Kościele *pari zelô facrorum Cultus promovetur*, do ktorego Kościołá ImP: *Pofeł* záprofzony 16. *publico comitatu defcenderat.* Tam *folenni procefsione Cleri in adita templi* wprowádzony, łácińfką mową od Władyki przywitány *facris vacavit.* Z támtąd powracáiąc wiádomość *ad fonantiam armorum innotuit*, że fię Cárowi fyn (ktoremu záraz Sołtan Imbráim imie dano) urodził. Aż do dnia drugiego y trzeciego po kilkáfet rázy z ráná y po południu z ármat biią, y *folenniores fperantur plaufus. De ftaturerum* Posłá Mofkiewfkiego

Upominki.

pewność

pewność *in publicum vulgari* nie może, bo cokolwiek fię w iego interefach dzieie, *arcanis datur.* Sam Pofeł *arctè tenetur*, że ták náfzemu IMP: Posłowi, ikáo y infzym wizyty nie oddawał y żadney nie miał konferencyi, owfzem przez niektorych Ich Mościow Posłow *inftabat*, aby *in publicis* był *liberior*, ále mu y to *denegatum.* Okręt iego ktory fię był ná czarne morze rufzył, blifko pod Tureckiemi zámkámi, trzemá woiennemi Gálerami zátrzymány, dla niewolnikow rewidowano, y kilkádziefiąt odebrawfzy, famych zftarzałych ludzi zoftáwiono, pilnuią do tych czas te galery, poki fię z kánału ná fame czarne morze ten okręt nie rufzy. A fam Pofeł *ftrictifsimè obfervatur. Fertur* tu po Stambule, że Han przyfłał do Sołtana, ieżeli chce, niech pokoy uczyni z Mofkwą, ieżeli záś nie będzie fię zdáło: ofiáruie fię Han z Ordami fwemi, że Mofkiewfkiey potencyi fam wydoła. Kápelláni Oycowie Jezuici nawiedzali więzienia aliàs Banię Cefarfką, gdzie wielo Niemcow tłuftych, mocnych, ále więcey Polfkiey Szlachty náleźli, frodze zmizerowaney, o ktorych má ftáranie Jegomość Pan Pofeł.

Wtymże Roku. 1700. Dnia 19. Novembris byłá potrzebá walna, w Litwie pod Olkienikami, z okázyi Dyffidencyi, Xiąząt Ichmościow Wiśniowieckich, Jmci Páná Ogińfkiego Stárofty Zmudzkiego, y Republikantow z rożnych Woiewodztw y Powiatow W. X. L. Ktorzy confurrexerunt przeciwko Domowi Ichmościow Pánow Sapiehow, y dáli fobie formalną obie ftrony bátalią, w ktorey Sapieha Koniufzy W: X: L: Syn Jmci P: Woiewody Wileńfkiego H: W: W: X: L: (Pan wielkiey zácności y męftwá) *dolendô fatô extinctus.* Wfzyftka zaś z ftrony iego Raytarya Dragonia, y infanterya *accefsit* do ugody, lubo wprzod nie mało ludzi z oboiey ftrony trupem legło, bez narufzenia iednak nieśmiertelney *ab utrinq;* fławy: *ingentia pleraq; certamina, & fi fuccefsum non habeant, dedecoris certe nullam notam incurrunt. Plutarchus.*

Dyffidencya w Litwie.

Ta wiadomość przyfzłá z Litwy do Imci Páná Krakowfkiego H: W: K: Jábłonowfkiego, w Radomiu pod czas Trybunału Skarbowego ná ten czas agituiącego fię; ná ktorym Woyfku Koronnemu Polfkiego Zaciągu, odcięłá Rzeczpofpolita dwánaście ćwierci zásług zá konfyftencyą w *Polfzcze*, pod czás związku Báranowfkiego, zá iednę zimę, y potym zá dwie zimy po fobie náftępuiące.

Tegoż Roku. 1700. Paley Pułkownik Kozacki Rebellią

Rebellia Kozacka.

M

pod

podnioſł, wielką liczbę Kozákow ſkupiwſzy, ktorego Jmć P; Cieńſki Regimentarz, z Woyſkiem od Jmci P: Krákowſkiego ordynowánym, uſkromił y uſpokoił ná ten czas. Ale Chwaſtowa nie mogł mu odebrać.

Roku. 1701. Krol IMC proſequował znowu imprezę ſwoię pod Rygą, ze Szwedami, ktora iuż non ex voto ſucceſsit, bo Szwedzi lepiey ſię uarmowawſzy y przygotowawſzy, Woyſko wſzyſtko Kroiá Imci znieśli y rozproſzyli, moſt miedziany aliás pontowy ná Dźwinie rzece poſtáwiony, z wielkim bardzo koſztem ſporządzony odebráli; armaty potężne ze wſzyſtkiemi Armatami, y cały Oboz Saſki z wielkiemi doſtatkami zábrali. Atoli y przy takowey klęſce o mężnym zwyciężonych podkaniu mowić ſię mogło. *Inter victores numerandi ſunt prælió cæſi. Demoſthenes.*

Bitwá pod Rygą.

Tegoż Roku. Woyſka Saſkie powrociwſzy z pod Rygi, znáczne w Polſzcze wybierali kontrybucye.

Tegoż Roku. Dnia 25, Aprilis ImP: Krákowſki H: W: K wyieżdzaiąc do Rádomia, ná Trybunał Skárbowy, á potym do Wárſzawy ná Seym (ktory zerwany) wydał ordynans Jmci P: Jánowi Jabłonowſkiemu Woiewodzie Ruſkiemu Synowi ſwemu, áby obiął Generalną Komendę całego Woyſká Koronnego, y zciągnął ie do Generalnego Obozu pod Krzemieniec, ná Wołyniu, ktorą Komendę, nie tylko w obozie Generalnym, ale też nad Woyſkiem Cudzoziemſkiego zaciągu po Fortecach pogránicznych y Ukráińſkich, nie tylko glorioſiſsimè utrzymywał, ale też wſzelkim buntom Kozáckim ktore ná ten czás wzniecáły ſię, zábiegał, y one wſzędzie tłumił przez wſzyſtek czas Komendy ſwoiey.

Oboz pod Krzemieńcem.

W tymże Roku. Odpráwował ſię Solenny ingreſs 20 Februarii JASNIE WIELMOZNEGO Imci Xiędza KONSTANTYNA ZIELINSKIEGO, Arcybiſkupá Lwowſkiego, do Archikátedry Lwowſkiey, przy ktorym ingreſsie od JASNIE WIELMOZNEGO Jmci Páná JANA JABŁONOWSKIEGO Woiewody Ruſkiego, imieniem Woiewodztwá takie było oświadczenie.

Tá, ktora naywyżſzym świátá panuie Koronom *Religio*, y zá ſłuſzny odbiera trybut, kiedy *omnes Reges ſerviunt ei;* tá y Woiewodztwo náſze Ruſkie, Moich Wielce Mościwych Pánow y Bráci *ad profundum cultum* Wmci Náſzego W: M: P: náleżycie náchyla. Szczyciło ſię záwſze Woiewodztwo Ruſkie, że ochotnie, zá Swiątnice Páńſkie, fortuny, zdrowie y życie

Mowa Jábłonowſkiego.

y życie łożąc, ták BOGA bać ſię w Domu umiało, iáko nigdy nieprzyiaciela w polu nie zlęknąć. Odważni y pobożni *diſpendiô* Fortun ſwoich, zárobili, aby ich *Gens Sancta, Populus electus* názywano. W tak oczywiſtych nie raz opáłach, ogniách y popiołach, ktoż nas ſalwował, ieżeli nie *Sacrorum cultus?* te mury ſame, ná ktore W. M. M. Pan naſz patrzyſz Metropolii ſwoiey, nieżliczone Pogan Woyſka pierſiami ſwemi wyciſnąć, albo obalić powinny, *niſi Dominus cuſtodiret Civitatem,* y gdyby nie raz w oſobie I. W. Imci P. Krákowſkiego nie wſkrzeſzał nam Gedeona. Uznaie tedy Woiewodztwo Náſze, że iedna pobożność, y nie zmyślona ku Duchowieńſtwu rewerencya, były nam konſerwacyą. Łączy Bog dziś do Páſterſkiey godności y tę, ktorą *Perſonalem* w Oſobie W. M. Náſzego W. M. Páná widziemy. A iákoż y *Vicariam* BOGA *Poteſtatem*, y Senatorſką czcić nie mamy *Excellentiam* w iednę zkoncentrowáną Oſobę. Witámy ſię nie mniey z W. M. Pánem, iáko y z dobrą Fortuną náſzą; ktorá ná Infule W. M. Páná, ták wiele cnot, náuki y y doſkonáłości iuż pokázuie, nie obiecuie. Upewniamy, że iáko Samuela, *Pacificus ingreſsus tuus*, ták rowną Stárym Pátryárchom ſwoim weneracyą W. M. M. Páná przyimuiemy. Máſz W. M. M. Pán z Nas, Synow w Kościele, maſz *in publicis* Bráci; *utere.*

1702. Ten Rok náder nieſzczęśliwy, bo w nim okropna, y nieſpodziewana śmierć dnia 3 Aprilis nieśmiertelney pámięci J. O. Jmci P: Stanisława Jabłonowſkiego Káſztelana Krákowſkiego H. W. K. záſzłá we Lwowie, zá ktorego doſkonałym rządem, y wielowładną Buławą, cała Oyczyzna (lubo w rożnych niebeſpiecznych koniunkturach bywáłá) in ſalvo & tuto zoſtawała. Skoro záś to lugubre fatum ná Jmci ſupervenit, zaraz nieżliczone drogi do upadku Rzeczypoſpolitey otworzyły ſię; *cum hoc* iedynie Rycerſtwa Polſkiego *levamine* że ták Walecznego y Pobożnego Wodzá ſwego Jmie, żyie *& poſt funera,* y żyć *æviternè* będzie w nieſkażitelney ſławię, y zoſtawionych potomnym wiekom záſługach: *Ad vitam monumenta patent cineresq; piorum, natalem poſt buſta novant.* Wyniknął y drugi prognoſtyk nieſzczęśliwości publicznych, z takoweyże śmierci dnia 15. Maia w Sokalu, Kolegi Jego, Jmci P: Szczęſnego Potockiego Woiewody Krákowſkiego H: P: K: ktoremu immediatè przed śmiercią ná trzy dni, Káſztelánią Krákowſką, y Buławę wielką Jmć P: Stefan Potocki, przedtym

Smierć Hetmana Jábłonowſkiego.

D. orator.

Smierć Hetmana Potockiego.

Ma Strażnik

Strażnik Koronny, potym Woiewoda Bełzki od J: K: Mści przywiozł. Lecz gdy to utrumq; per fata extinctum, konferował Krol J: ex justitia distributiva ták Kasztelanią Krakowską, iáko też Buławę wielką, Jmci P: Hieronymowi Lubomirskiemu przedtym Podskárbiemu W: K: á Buławę Polną, Jmci P: Adamowi Sieniawskiemu Woiewodzie Bełzkiemu; Woiewodztwo Krákowskie zaś Jmci P: Kąnckiemu Woiewodzie Kiiowskiemu Generałowi Artyleryi Koronney; Woiewodztwo Kiiowskie Jmci P: Jozefowi Potockiemu Stárośćie Halickiemu, Podskárbstwo W: K: Jmci P: Prebendowskiemu Woiewodzie Malborskiemu; Woiewodztwo Málborskie Jmci P: Kczewskiemu Regentowi Koronnemu.

Post sera tedy fata Hetmanow Stárych zátoczony Generalny Oboz Woyská Koronnego, przez Jmci P: Lubomirskiego Hetmana nowego pod Szczerzec; tám maiąc pewną wiadomość o Márszu Krolá Szwedzkiego z Woyskiem iego do Polski; ogłosił to przez Uniwersały swoie po Woiewodztwách, tenże Jmć Pán Lubomirski Kásztelan Krákowski H: W: K, zápraszaiąc Ich do ratunku Oyczyzny, in tam perimenti casu, áby rádzili de salute publica, sam záś z Woyskiem Koronnym ruszył z pod Szczerca, y przyszedł śpiesznym Marszem, aż do Wisły pod Opárowiec, á Woyska Saskie ściągał Jmć Pán Felt Marszałek Sztenhau o dwie mile od Krákowa, ktorych Woysk Kawalery y Infanteryi ráchowano dwadzieściá cztery tysiące. A gdy Krol Szwedzki z swoim Woyskiem zbliżał w Woiewodztwo Krákowskie; Saskie Woysko przymknęło się do Koronnego Woyska, y stánęło o mile od Pieńczowa; á Oboz Polski stał pod Pieńczowem.

Szwedzi idą do Polski.

Sasi pod Krakowem.

Krol Jmć z Obozu swego Saskiego przyiachał do Jmci P: Krakowskiego: wokuiąc go do siebie ná konferencyą, ktory dnia 25. Julii będąc u Krola Jmci, odebrał dyspozycyą Páńską, aby názáiutrz z cáłym Woyskiem Polskim w iák naylepszey ápparencyi y gotowości, do boiu przychodził pod Kliszow, gdzie stał Oboz Saski. A Krol Szwedzki o pułtory tylko mile z tám tąd subsistebat z Woyskiem swoim. Tamże byli Ichmość Pánowie Sápiehowie z ludźmi swemi. Więc dnia 26. Julii stanęło Woysko Polskie uszykowane, nie ták do boiu, ále iak do prezenty ná práwym skrzydle, bez żadney Infanteryi; á Saskie Woysko regularne y liczne ná lewym skrzydle w pięć linii uszykowane; ná ktore Szwedzi przyszedszy niespodziewanie naypierwey uderzyli, y mężnie się potkawszy, złamały záraz w pierwszym impecie Sasow y do znáczney przywiedli klęski, ták, że Káwalerya iáko y piechotá, porzuciwszy cáły Oboz z wielkiemi dostatkami, że wszystkiemi działami, y amunicyami ucieczką salwowáć się musiáła; lubo potym powetowały tego Saskie Woyska: *Fortuna belli artem victos quoq; docet.* Z naszego Woyska Polskiego trzy tylko szwadrony potkały się, skoczywszy ná nich z kopiami y z dzidami, ále y ciż z znáczną klęską odstąpili. Ichmość PP. Krosnowski Chorąży Podolski, y Przerębski Czesnik Wieluński wielcy y doświadczeni żołnierże y Regimentarze occubuerunt; Towarzystwa dwudziestu kilku godnych y zasłużonych; Podcztowych kilkadziesiąt na placu legło. Potym Krol Szwedzki uniozszy się woiennych sukcessow szczęściem (ktore by káżdemu zwycięzcy dyskrecyą moderowáć náleżało: *bis vincit, qui se in victoria vincit*) *recta* zaraz poszedł do Krákowa, Miasto y Zamek wziął; kontrybucye ná miasto, y ná cáłe Woiewodztwo Krákowskie ciężkie y nieznośne włożył, y do wypłacenia srogiemi exekucyami przymusił; zamek Krákowski, Capitolium Polskie, sedem imperii, sæculorum opus, ozdobę Páństwa z dymem w popioł obrocił y do szczętu zruynował, á potym y dalsze w cáłey Polszcze pro suo libitu exercebat ruiny y dezolacye kráiu.

Potyczka z Szwedami.

Sasow klęská.

Curtius.

Publius mimus.

Po teyże Batalii Kliszoskwiey Krol Jmć stanął pod Gorzycámi, ex opposito Sandomierza; gdzie Woiewodztwa niektore Máłopolskie skupiły się, rádząc o sobie, quibus mediis mogłyby z ták niebespiecznego grassuiącego nieprzyiaciela eluctári toni; w ten czas w Woiewodztwie Sandomierskim, immediate przed záczęciem tey Generalney rády, Jmć P: Lipskiego Woiewodę Káliskiego zásłużonego wielce Senatora w niczym niewinnego rozsiekálá Szlachta z nieodżałowaną Oyczyzny szkodą, bo iako: *non est crudelitas sævire in morbidum membrum, ne serpat contagio & corpus omne inficiatur;* tak wielka iest y niezagoiona in corpore Reipublicæ rana, nieskażonego w niczym pozbawić się członka. Szafunek głosow na tym zieździe pozwolony unanimiter pierwszemu Senatorowi Jmci Panu Lubomirskiemu Kasztelanowi Krakowskiemu H. W. Kor. Komissarze do traktatu z Koroną Szwedzką wyprawieni, ktorzy irritô eventu powrocili; á tandem stanęła lokacya Woysku Polskiemu, to partyami in circumferentia Nieprzyiaciela; to na innych mieyscach, osobliwie na Ukrainie, gdzie miał komendę Jmć P: Potocki Starosta Chmielnicki y z Jmcią Pa-

Woiewoda Kaliski rozsiekany.

N nem

nem Damianem Ruszczycem Starostą Jachorlickim.

In Septembri annô eodem. Jmć P: Rzewuski Krayczy Koronny Pułkownik J:K:Mści (á potym Woiewoda Bełzki H: W:K:) z Chorągwiami Polskiemi y z Jmcią Pánem Generałe Brantem z Raytaryą y Dragonią ordynowany na podiazd, ktory pod Piotrkowem Szwedow zniosł, y 400 żywcem do Obozu przyprowadził pod Pokrzywnicę.

Szwedow zniesiono.

W tym że Roku. Bunty na Ukrainie wszczęte przez Paleia, ktory Białocerkiewską Fortecę ze wszystkiemi Armatami Rzeczypospolitey, do poddania się przymusił; y wszystkie Kozactwo do rebellii pobudził.

Bunty Kozackie.

Tegoż Roku. Berdyczowska okazya, gdzie Kozacy miasteczko y zamek wzięli y ludzi naszych nie mało trupem położyli.

Partya Szwedow pod Generałem Sztembokiem poszła do Sokalá, gdzie zabrali bardzo wiele depozytow Szlacheckich y Koscielnych argenteryi.

Roku 1703. Kommissya y Dystrybuta Hybernowa przeniesiona ze Lwowa do Tárnopola: gdzie cále Woysko, Officyerowie y Deputaci od Chorągwi, poprzysięgli fidelitatem Krolowi Augustowi y Wodzom swoim; że iey in prosperis & adversis dotrzymaią, żadnym nie daiąc się sposobem in adversas partes przeciągnąć, czego potym nie wszyscy sobie dotrzymáli, ztąd niemało ruiny w Polszcze nastąpiło: ponieważ nie było zgody y iedności, ktoraby nachyloney Oyczyznie była filarem y skuteczną ochroną: *Concordia est maximum ad conservanda imperia, atq; Principatus stabiliendos adminiculum.*

Curtius.

Taż Kommissya in præsentia Jmci Pana Krakowskiego, Kommissarzow Rzeczypospolitey y Woyskowych, tamże zakończoná; assygnacye Deputatom wydane. A gdy co raz większe w Ukrainie wszczynały się bunty, J W JmćP: Sieniawski Woiewoda Bełzki, H: P: K: zaraz primis Januarii wziął wszy większą część Woyska Koronnego, z ktorym JmćP: Jozef Potocki Woiewoda Kiiowski y Jmć P: Potocki Starosta Chmielnicki pro innato zelo salwowania kraiu, poszli na Ukrainę, gdzie na rożnych mieyscach kilkadziesiąt tysięcy zbuntowánego Kozactwa funditùs znieśli, y rozproszyli; Pryncypałow złapanych powieszać, y na pal wbiiać kazano. Miasteczka y Fortece poodbierali y zupełnie Ukrainę do Polski należącą uspokoili. Białacerkiew iednak poddać się nie chciała ex instinctu Moskiewskiey z Kiiowa zwierzchności.

Kozakow zniesiono.

W tym że Roku. Seym w Lublinie extraordynaryiny od J. K: Mci K: Mości złożony. Marszałek Seymu Xiąże Jmć Wiśniowiecki Michał, Hetman W: X: L: ná ktorym stánęłá aukcia Woyska y komput redukowany do trzydziestu sześciu tysięcy; także wyprawy Powiatowych Chorągwi z Woiewodztw postánowione.

Tegoż Roku Miásto Toruń od Szwedow oblężone, ktore przez kilka miesięcy, broniąc się, iuż daley Kommendant nie wytrzymał, y poddáć się musiał. Gdzie Ratusz ták sławny y wspaniały funditùs od Szwedow zruinowany, y Miásto z kretesem zrabowane.

Toruń wzięty od Szwedow

Pod czas tego oblężenia umyślili byli Ichmść PP. Hetmáni Koronni, y Litewscy z Woyskami utriusq; Gentis (przy ktorych y Sasow było pod Feltmarszałkiem Sztenchau sześć tysięcy) poyść na odsiecz tey Fortecy Toruńskiey. Jakoż iuż byli in actuali tractu tey imprezy, ale przyszedszy o trzy mile zá Ciechanow, gdy Ichmość *PP*: Hetmani Koronni gotowali się kommunikiem ad prosecutionem prędszego Márszu, áliżci Feltmarszałek Saski Sztenhau dał znáć o sobie, że z pewney racyi musi retrò cedere ad latus Krolá Jmci, tákże zá nim Woysko Litewskie poszło, ktore było bárdzo piękne, munderowne, y ludne, á tak kiedy te Woyska odstąpiły, nie chcieli Jchmość *PP*: Hetmáni azárdowáć sił osłabiałych żołnierza *Polskiego* przeciwko ták wielkiey potencyi Szwedzkiey.

Jednakże áby sterili passu z tey kampanii nie schodzić, pewną maiąc relacyą o tysiącu Szwedow w Lidzbarku pod Kommendą pewnego Generała, ośm mil od Obozu nászego będących, wyprawił Jmć *P*an Krákowski Jmci *P*áná Lubomirskiego Oboźnego Koronnego z kilkądziesiąt *P*olskich Chorągwi, Jmci Pánu Generałowi Brántowi z częścią Raytaryi y Dragonii dał ordynans, áby iák nayspiesznieyszym Márszem poszli ná tych Szwedow, ktorych napadszy, aperto marte attakowali, y wszystkich znieśli, żywcem nie mało do Obozu przyprowadzili.

Szwedow zbito.

*P*o tey ákcyi solutá castra, koło Generalne pod Lwowem, y assygnacye támże Woysku wydane, ná subsistencyą; Regimentarzom ná partye ordynanse; á Hetmani do Lwowa ná Kommissyą, pospieszyli, ktorá się z dystrybutą Hybernową zákończyła.

Koło Generalne.

T*egoż Roku.* Stanęło rozgraniczenie z Turkami przez Kommissárzow Rzeczypospolitey, y Tureckich, w *P*odolu y Ukráinie

Ná

nie zakończone, nad rzeką Boh názwaną (gdzie ſinia woda wpada) dnia 13. 8bris 1703.

W Tymże Roku. Ultimis Decembris, czyli primis. Januarii 1704. Krolewicowie Ichmość *Polſcy*, Jakob, y Konſtánty, między Oławą, á Wrocłáwiem w drodze od Saſow zábrani ex mente Krolá Jmci, chcącego obviare dalſzym rewolucyom; y do Saxonii záprowadżeni: gdzie przez lat dwie w Sequeſtrze zoſtawali. Względem zabrania tego uczynił manifeſt Krolewic Jmć Alexander w Warſzawie 1704. przeciw ktoremu manifeſtowi, dany ieſt liſt od Krola Jmci Auguſta II. do Woiewodztw w tymże roku 17. Martii.

Pretenſyą, Krol Jmć Auguſt tę miał oſobliwſzą przeciwko Krolewicowi Jmci Jakobowi, że iuż po Elekcyi y Koronacyi Krolá Jmci Auguſta II. otrzymał tenże Krolewic Jmć Diploma od Krolá Szwedzkiego, in ordine do nowey Elekcyi oſoby ſwoiey na tron Polſki.

DIPLOMA

KROLA SZWEDZKIEGO KAROLA, DANE KROLEWICOWI JMCI JAKOBOWI JANA III. SYNOWI 1703.

NOS CAROLUS. Omnibus & Singulis, quorum intereſt, notum teſtatumq; facimus, quòd cùm intellexerimus multos, ex inclyta gente Polona ſeriò cupere, ut internecinis biſce motibûs, quibûs Patria eorum concutitur, finem aliquando impoſitum videant, arbitrati autem iis componendis, non aliud præſentius eſſe remedium, quàm ſi Sereniſsimum Poloniæ Principem, JACOBUM LUDOVICUM, Caput, ſibi eligerent, conſtituerentq; cujus ductu, ac auſpiciis, ex malis eluctari poſſent. Nos igitur, qui reſtitutam Reipublicæ Polonæ tranquillitatem, è re quoq; Noſtra eſſe reputamus, præſentibûs hiſce declarare volumus, quemadmodum etiam Verbô Regiô declaramus, & ſpondemus; Nos eidem, Principi, cùm huic faſtigio electus fuerit, non tantùm cunctis viribûs, opportunè adfuturos, verùm etiam contrariam factionem, quæ huic Inſtituto ſe opponere auſa fuerit, tam diu armîs Noſtrîs proſecuturos, donec, fractâ ejus pervicaciâ, ſedatiſq; hiſce motibûs, Rempublicam Polonam, hocq; illius Caput extra diſcrimen poſita videamus. Atq; ut de ſincera hac intentione, quàm inviolatam ſervare conſtituimus, eo certiùs conſtet, haſce Manu Noſtra ſubſcriptas, Sigillô quoq; Noſtrô muniri juſsimus. Dabantur Heilebergæ in Pruſsia die XXIII. Decembr: MDCCIII.

CAROLUS

(L. S.)

C. PIPER.

PRZE-

PRZESTROGA

Zem namienił tu o záprowadzeniu Krolewicá Jmci Jákoba do Saxonii; *ex diſpoſitione* Krolá Jmci Auguſta II; uchoway Boże áby to miało zmierzać *ad offenſionem Majeſtatis* Tegoż Naychwalebnieyſzego Monarchy; ále raczey *ad defenſionem* nienáruſzoney Jego ſłáwy, y dlá tego przełożyłem przyczynę pomienioney dyſpozycyi Páńſkiey. Jákoż w rożnych publicznych Tranzakcyi koniunkturach, ſprawy tego nayprzezornieyſzego Monarchy (lubo ab adverſis ſiniſtrè interpretowane) łátwo ſię od przygany dalekie pokáżą, kiedy kto ná nie przychylnieyſzym okiem patrzyć będzię. Diploma Krola Szwedzkiego, lubo w ſłowach zdawało ſię *collimare ad protectionem* Rzeczypoſpolitey Polſkiey; iednak w rzeczy ſamey *aſpirabat ad tuitionem* intereſſow Szwedzkich, y zámierzonych *circa emolumentum proprium* zámyſłow ſwoich. Co ſię *ex ulteriori eventu* pokazało, zwłaſzczá że Woyſka Krola Szwedzkiego, rabuiąc *hoſtiliter* Miáſta, wſi, nawet y Kościołom nie przepuſzczały zá Ordynánſem Iegoż. Krol zaś JMĆ Auguſt II. żádnych nigdy ordynanſow nie wydawał, ktoreby *ad perniciem* Oyczyzny náſzey, dopieroż do ruinowania Swiątyń Páńſkich, zmierzać miáły. Jeżeli zaś Saſkie Woyſka w czym náprzykrzyły ſię Polſzcze; to ſię álbo bez Ordynanſu Krola Jmci dziáło (co w wielu circumſtancyach *patuit*) albo *ex hac occaſione*, że wprowadzone były do Polſki też Woyſka *ad danda repreſſalia exteris potentiis, & recuperanda avulſa*, iako też *ad ſedandas* zámieſzaney Oyczyzny *internas tempeſtates, ad occurrendum ſiniſtræ* przeciwnych *meditationi*; gdyż intencye tego Páná zmierzały záwſze do utrzymania *tranquillitatis publicæ*, do ſalwowania dobra poſpolitego. Co ſię *ex ulteriori eventu* pokazało, kiedy tenże łáſkáwy y waleczny Pán przez wiele czaſow, przed nieodżałowaną śmiercią ſwoią, Kroleſtwo ſwoie *in ſalvo & tuto, ad invidiam ſæculorum, ad ſtuporem gentium* konſerwował. O nim ſłuſznie za panowania iego mowić ſię z Klaudyanem mogło:

Similem quem pertulit ætas
Conſiliô vel Marte virum? nunc Brutus amaret *Claudianus*
Vivere ſub regno tali: ſuccumberet aulæ.
Fabricius; cuperent ipſi ſervire Catones.

Jákim záś był Domow Bożych obrońcą, w rożnych okurencyach dał tego wielkie dowody; ále oſobliwie w ſprawie Toruńſkiey W. W. OO. Jezuitow z dyſsydentami Roku 1724.

O gdzie

gdzie ani na pogrożki poſtronnych potencyi, ani ná rożnych interpozycye nie dbaiąc (ſamego BOGA ná oku maiąc) z zbudowaniem cáłey Europy, uiął ſię ſkutecznie o znieważony honor Boſki, y wiolencyą mieyſca Swiętego. A iáko zdá- *Martialis* niem Marcyaliſza: *Principis eſt virtus maxima noſſe ſuos*, Tak lubo wiedział ſercá życzliwych, y mniey przyiaznych, iednakże rzadkim Potentatow przykładem, y mniey przyiáznych po Oycowſku fovebat ná wyſokie erigendo ſubſeilia, y godności; zgadzał ſię chwalebnym procederem ſwoim z wielkim owym *Cochovius* Kochowſkiego ſentimentem: *Leges Poloniæ perinde habent creaturas ſuas, ac parentes filios, quos procreare licitum, occidere nefas.*

W tymże Roku. 1703. W ieſieni po Radzie Jaworowſkiey wy- *Poſel do Moſkwy* prawiony od Krola Jmci y *Rzeczypoſpolitey* Jmć Pán Działynſki Woiewoda Chełmiński zá Posła Wielkiego do Cara Jmci Moſkiewſkiego. gdzie uczynił przymierze alias iniuſz zpolnie woiować przeciwko Szwedom, obligował ſię *avulſa* Car Jmć Rzeczypoſpolitey zawoiowanego kraiu rekuperować, y Rzeczypoſpolitey oddáć, á oraz żadnych Traktatow *inſciâ Replublicâ* nie czynić ze Szwedem, aż do ſkończenia tey Woyny; czego nie dotrzymał.

Roku. 1704 in Januario zákończona Dyſtrybuta Hyber- *Aſsygnacye Woyſka.* nowa we Lwowie, aſſygnacye Woyſka rozdane, ná Chleb Zimowy aliàs na Hybernę. Potym Jmć Pán Krákowſki Lubomirſki, iachał do Rádomia ná Trybunał ſkarbowy, ktory limitowany, y do Warſzawy przenieſiony *non obſtante manifeſtatione contra actum limitationis* przez Jmci Pána Rzewuſkiego Referendarza Koronnego facta, w Warſzawie tedy taż Kommiſſya ſkárbowa agitowáłá ſię przez niedziel dwie, ale że nie był *plenus numerus* Kommiſſarzow limitowana znowu do pewnego ſzczęśliwſzego czaſu.

Jnterim Xiążę Jmć Kardynał Rádzieiowſki Prymas ſprowadził za Uniwerſałami ſwoiemi Konfederacyą Prowincyi Wielkopolſkiey pod Laſką Imci Páná Broniſza Stároſty Pyzdrſkiego, tamże do Warſzawy, animuiąc wſzyſtkie Woiewodztwa do niey, dlá Uniwerſalnego ratunku Oyczyzny y wyłamania ſię z ták ciężkiego *Tributorum* Jarzma, ktore *violentiſsimè* ná cáłą Polſkę *imponebatur* ták od Szwedow, iáko też y innych Woyſk Cudzoziemſkich; oraz dla ucżynienia Traktatu o Pokoy, z Koroną Szwedzką; Jakoż záczęty Tráktat z Plenipotencyaryuſzámi Szwedzkiemi y Rzeczypo-

ſpolitey. *Tandem* Xiążę Jmć Prymas chcąc Polſkę uwolnić od Szwedzkiey potęgi, *per vim* domagaiącey ſię u Polakow nowey Elekcyi, publikowáć kázáł przez Uniwerſały ſwoie drukowáne *Interregnum*. Elekcya potym naſtąpiła, *in Campo Electorali* między Wolą á Warſzawą, gdzie *per deputatos* z Woiewodztw y Ziem Wielkopolſkich zgromadzonych, *Elekcya Stanisława* obrany *pro Neo Regnante* JmP: Staniſław Hrabia Leſzczyńſki Woiewoda Poznańſki, ktorego nominował y promulgował zá Elekta Jmć X. Swięcicki Biſkup Poznańſki *non obſtantibus contradictionibus* nie ktorych Posłow y Deputatow, ktorzy nie pozwálali tey Elekcyi y Nominacyi *inuſitata praxi contra jura Cardinalia liberæ gentis* praktykowaney.

Xiążę Prymas, y JmP. Krákowſki tey Elekcyi byli Contrarii (lubo obadwa Konfederacyi WielkoPolſkiey *favebant*) iákoż y ſam *NeoElectus* wzbraniał ſię teyże Elekcyi, wiedząc dobrze iáko mądry y przezorny Pan: *ubi regimen penes plures, ibi major cura boni privati quàm publici.* *Plato* Gdy te actus Konfederacyi WielkoPolſkiey agitowały ſię, ſtánęła è converſo Konfederacya Generalna Sándomierſka, ná utrzymanie *in ſolio Regni* Krolá Jmci Auguſta wtorego, pod Dyrekcyą Jmci *Konfederacye.* Pána Stániſławá Denhoffa Miecznika Koronnego H: P: W: X: L: także Konfederacya Woyſka Koronnego, ktorey Marſzałkiem obrany JmP. Staniſław Chomentowſki Staroſta Radomſki (Woiewoda potym Mazowiecki) gdzie potior pars Woyſka od Hetmanow odciągniona. Potym Krol Jmć z Woyſkiem Koronnym, y z ſwoim Saſkim ruſzył ſię z pod Sandomierza ku Warſzawie, gdzie Generała Horná y partyą Szwedow przez Attak dobył; á zatym *Neo Electus* z kilkaſet Szwedow do Krola Szwedzkiego przebrał ſię; á JmP. Krákowſki Lubomirſki z Woyſkiem przy władzy ſwey będącym, poſzedł ku Rzeſzowu, ktoremu w Podgorzu konſiſtencye rozdał. Jmć Pán Márſzałek związkowy Chomentowſki záłożywſzy ſobie ſtationem w Kielcách, czynił lokacyą ná zimę Woyſka pod ſwoią będącego Dyrekcyą; Krol Jmć Szwedzki záś z cáłym Woyſkiem ſwoim poſzedł pod Lwow, ktora Forteca że ſzczupłe miáłá w Murách Præſidium pod komendą ImP. Gałeckiego Woiewody Poznańſkiego, y Imci Pana Generała Kamieńſkie- *Lwow wzięty od Szwedow* go, snadno iey dobył y rabunku przez godzin dwie pozwolił Szwedom. A potym Generałowi Sztembokowi, zlecił wſzelkie depozyta Szlacheckie aby ie od mieſzczan do niego znoſzono; w Kościołach wſzyſtkich y Klaſztorach, nie tylko Depo-

Rabunek Lwowa

życia Szlacheckie, ale też ſtárodawne Kościelne decora, kleynoty, argenterye; tenże Generał Sztembok zabierać y z Ołtárzow odzierać kazał *& nihil intactum reliquit*, y nigdzie ták wielkich ſkárbow nie nabrał, iák w tey Fortecy, o czym ſami potym Szwedzi głoſili. J ták doznała tego Polſka, co napiſał Roterodam: *Plures apparere in Cælo ſoles prodigium eſt; plures eſſe Reges in regendo, eſt portentum.* A ſkoro Szwedzi wyſzli zaraz ſię we Lwowie wielkie záczęło powietrze y przez lat dwie trwało z wielkim upadkiem Miaſta y Przedmieść, ktore popalone *circa adventum* Szwedow.

Rothero-damus.

Tegoż *Roku* in 9bri JmP. Krákowſki Lubomirſki *receſsit a Neo Electo Stanislao*, y przyſtąpił *in partes* Królá Jmci Auguſta II. w Krakowie *Cum ſolenni depre.atione*, y Manifeſt *in Publicum* wydał dla czego to uczynił.

MANIFEST

J. O. IMP. LUBOMIRSKIEGO KASZTELANA KRAKOWSKIEGO HETMANA WIELKIEGO KORONNEGO.

Manifeſt Hieronyma Lubomirſkiego.

Chcąc áby ſprawy y uczynki moie iawne świátu, y cáłey Koronie Polſkiey były; y wrodzona cnota, wierność, y życzliwość moia ku Oyczyznie, miłey Mátce moiey, *ſub cenſuram* y pod opaczne u mniey wiádomych rzeczy y niechętnych mi ludzi nie podpadáłá interpretacye, wydáię *in publicum* ten Mánifeſt, dla przeyrzenia ſię w przyczynách, ktore mnie do Konfederacyi Wielkopolſkiey pociągnęły, y dla ktorych teraz od pomienioney Konfederacyi *recedendo, ad Corpus* Rzeczypoſpolitey ſtawaiącey przy KROLU IMCI AUGUSCIE; *legitimè* Nam pánuiącym, przyſtępuię.

A naprzod; niech mi ſię godzi *ſine jactantia* námienić, że idąc torem Przodkow moich, ktorzy *acerrimè* záwſze przy Práwach y Wolnościach Oyczyſtych ſtáwali, y dobro powſzechne zdrowiem właſnym, y ſubſtancyą záſzczycáli, do tego z młodości lat moich *teſtimoniô Coætaneorum*, applikowałem ſię, ábym tey Oyczyznie świádczył życzliwość, Woienną traktuiąc uſługę od ośmnaſtego Roku młodości moiey zácząwſzy, aż do tego podeſzłego iuż wieku; żadney nie opuściwſzy Kampánii y wſzyſtkim publicznym Rzeczypoſpolitey *aſsiſtendo* Rádom. Szedłem przez ſtopnie do Honorow, y do tey naypierwſzey w Senacie y Woyſku przyſzedſzy godności, poczuwałem ſię w powinności moiey, ábym odrzuciwſzy ná ſtronę wſzyſtkie reſpekta y prywatne intereſſa, był powodem *Concivibus* y cáłey

Rzeczypoſpolitey, w ták ciężkich zoſtáiącey terminách oſtátniey zguby ſwoiey, do przedſięwzięcia zdrowych Rad, y ſkutecznych ſpoſobow, ktoremiby ſię y dźwignąć y rátowáć mogłá, przy záchowaniu *in integro antiqui ſtatûs*, y poprawienia Swobod y wolności Oyczyſtych z gruntu wzruſzonych. Uważałem iak potrzebne było Rzeczypoſpolitey po tak długiey Woynie Tureckiey, utrzymanie Pokoiu, ktora wielkiemi *exhauſta* kontrybucyami, trzymáiąc przez dwadzieścia *in circa* lat znaczną kwotę Woyſka, á zwinąwſzy go więkſzą część, dla ulżenia ſobie w podatkowaniu, y nie obmyśliwſzy koſztu ná trzymanie zoſtawionego w ſłużbie Żołnierza, áni ná rekrutowánie zruinowánych cále Regimentow pieſzych, w ktorych náywiękſze *robur Militiæ*; ubeśpieczona záwartym Pokoiem diſarmowáłá ſię, y nie była *in ſtatu* prowadzenia Woyny, y ztąd wſzyſtkie moie do tego obrociłem był ſtárania, áby nie wchodząc w dálſzą Woynę, ſtárałem ſię wniść w Tráktat Pokoiu z Krolem I. M. Szwedzkim. Te naylepſze záś zdały mi ſię do tego ſpoſoby, gdy diffidentia *inter Majeſtatem & Libertatem* z okazyi záczętey Woyny Szwedzkiey, á ztąd *odia & diſſenſiones inter Cives ex ſtudiis Partium* pochodzące zágęściły ſię, y kiedy áni Seymy, áni żádne publiczne Rady *medelam* nie przynoſiły, ále y owſzem cięższe przez nie roſły exacerbacye y *diſuniones*; lepſzych mowię ſpoſobow nie widziałem, iáko áby przez Generalną Prowincyi, Woiewodztw, Ziem, Powiátow, y cáłey Rzeczypoſpolitey Konfederácyą, ktoraby ſię miáłá *independenter a Majeſtate*; (*methodô* nie raz w Rzeczypoſpolitey *practicatâ*) pomienione uśmierzyć diffidencye, iąwſzy ſię *unitis animis, viribûs, & Conſiliis* iáko nayſkutecznieyſzych ſrzodkow, gruntownego uſpokoienia Oyczyzny, Dlatego záś życzyłem Konfederacyi *independentem à Majeſtate*, áby Krol IMC Szwedzki przyiął medyácyą Rzeczypoſpolitey, do zgody z KROLEM Jmcią Náſzym, ktorego *armis perſequebatur*; Rzeczypoſpolitey záś z ſwoią odzywał ſię przyiaźnią, *communem* z nią chcąc mieć *cauſam*. Jákoż nikomu ſłuſzniey y przyzwoiciey do medyacyi bráć ſię nie należało, iáko Rzeczypoſpolitey (ktora byłá *paſsiva* cierpiąc niewinnie ták wielkie *onera belli*) áby iáko nayprędzey pożądány otrzymáłá Pokoy, ktorego przez generalną Konfederacyą ziednoczona łátwoby doſtąpić mogłá, áni Krol IMC Szwedzki mogł *negare* przyięcia medyacyi, zgodney Rzeczypoſpolitey. KROLOWI záś IMCI Náſzemu nie náleżało Oſobą ſwoią do niey *in-*

tervenire iáko *Parti.* y do ſprawy náleżącemu, bo nikt *in ſuâ cauſa Iudex* bydź może. Dla tegoż Krol IegoMC. Szwedzki nie chciał akceptowáć Medyacyi, przez wyprawionych z Seymu Posłow proponowaney, że to Poſelſtwo reprezentowáło Krolá Jmci Oſobę, iáko *primi ordinis* ná Seymie, nie odmowił zaś wniść w Traktat Pokoiu z Konfederacyą Wielkopolſką *ex quo ſeparatim à Majeſtate* záczęłá ſię. Te tedy maiąc *motiva*, y konſyderacye, áby *ſeorſim à Majeſtate*, ále nie *contra Majeſtatem*, weſzła Rzeczpoſpolita w Konfederacyą Generalną, á widząc że Woiewodztwa Wielkopolſkie ná tę nápadły były drogę, y zkonfederowały ſię przy Wolnościách y KROLU IMCI, miałem ią zá dobrą, ſpodziewaiąc ſię przez nię zupełnego uſpokoienia Rzeczypoſpolitey. A lubo záchodziły ſuſpicye, że *paucorum molimina* miały coś *in receſsu*, *& pro ulteriori objecto*, ſpodziewałem ſię iednák że wſzyſtkie Woiewodztwá ná tę drogę zgromadzone, łacno mogły były zábieć takowym intencyom, y dla tego Przyiacioł moich do tegoż prowadziłem, y Liſty na wſzyſtkie Seymiki nie raz piſałem, życząc áby Woiewodztwá *ad unionem* y do ſpolnych bráły ſię Obrád *pro bono publico*, á do záczętey w Wielkopolſkich Woiewodztwách łączyły ſię Konfederacyi; *in eo ſuppoſito*, że gdy wſzyſtkie Woiewodztwá do niey ſię zgromadzą, y *ſelectiſsima è Millibus Capita* radzić będą, tákie Krolowi Jmci Szwedzkiemu podádzą *media ſecuritatis*, ktoreby ſię fundowały ná doſkonáłych ſpoſobách uſpokoienia Rzeczypoſpolitey, nie ná ſzkodliwych detronizacyi zámyſłách, z ktorych Miáſto Pokoiu, ciężkiego trzebá było záwſze obawiáć ſię zámieſzaniá. Pewnie zgromadzona *in unum* Rzeczpoſpolita nie dopuściłáby byłá *violentis ſubjectis* myślić o detronizácyi, zważywſzy ſzkodliwe z niey *in publicum* konſequencye, zwłaſzcza że inſze *plauſibilia* znaydowáły ſię *media* do ukontentowania Krolá Jmci Szwedzkiego, y obmyślenia mu *ſecuritatis* od KROLA Jmci Náſzego, áprzez nie, do przywrocenia y ugruntowánia Konfidencyi we wnętrzney *inter Majeſtatem & Libertatem*; *& in vim præparamenti*, przed przyſtąpieniem ieſzcze do Konfederacyi, proponowáne odemnie były: ſtánęłáby byłá pewnie pożądana między Krolem Jmćią náſzym, á Krolem Jmcią Szwedzkim zgodá, przez tę Medyacyą ziednoczoney Rzeczypoſpolitey, y cieſzyłoby ſię było iuż dawno cáłe Kroleſtwo zupełnym pokoiem. Inquantum by záś akceptowáne nie były doſkonałe *ſecuritatis* wynalazki, iuż w ten czas *aperta* pokázáłáby ſię Krola Jmci Szwedzkiego *hoſtilitas*, y że *non eo fine* wſzedł z Woyſkami ſwemi w Polſkę, iáko ſię przez publiczną oświadczał deklarácyą. Rzeczpoſpolitá záś ziednoczona przez Konfederacyą, y ſwoiemi ſiłámi y przez ſąſiedzkie poſiłki y Kolligacye, rzuciłaby ſię byłá *ſeriò* do obrony ſwoiey, y Woiowánia Krolá Jmci Szwedzkiego, iáko iuż Nieprzyiácielá. Chciáłem áby y Woyſko weſzło było *in nexum* tey Konfederacyi ná więkſze iey umocnienie, y dlá tego dałem był Ordynans Pánu Biernáckiemu Regimentarzowi Partyi w WielkieyPolſzcze konſyſtencyą maiącey, áby był poſzedł pod komendę Jmci Páná Woiewody Poznańſkiego, y z całym Woyſkiem *aſsiſtere* iey, miałem wolą. Nie taiłem ſię, z temi intencyami, y *clarè* wſzyſtko czyniłem, nic tákowego w myśli nie maiąc, coby było *in detrimentum* Rzeczypoſpolitey, á ſpodziewaiąc ſię ſkutkow dobrego Tráktátu y uczynienia ſobie *meriti* u Oyczyzny, kładąc *pro certo*: że Woiewodztwá, proponowáne odemnie *unionis media* akceptowáć, y do Konfederacyi Wielkopolſkiey przyſtępowáć miáły. Ale ináczey *fata publica* rzeczy wykierowáły zá uczynieniem drugieyKonfederacyi Prowincyi Máłopolſkiey *in oppoſitum* Wielkopolſkiey, ktora nie wyrozumiáwſzy *rectas intentiones* ze mną *benè ſententium*, wſzyſtkie moie *ad optatum finem Pacis* uczynione dyſpozycye zátámowáłá, y ták uſilne ſtárániá moie z miłości ku Oyczyznie pochodzące *in demeritum* poſzły, przez zporządzoną od niechętnych mi ludzi w ſercu Páńſkim z początku ieſzcze tey Woyny diffidencyą, y wſzyſtkich moich, by naylepſzych Akcyi opáczne tłumaczenie. Długoby wyliczáć trzeba *ſiniſtras delationes*, á między inſzemi, iákobym miał Szwedzkiey *adhærere* ſtronie: lubo przeciwne dawałem dowody ſzczerości moiey częſtemi Pártye Szwedzkie gromiąc Podiazdámi, y bránych Krolowi Jmci oddáiąc Więźniow. Opiſowáno mnie nie należycie po Woiewodztwách, Woienne (przez odrywánie Woyſk od Komendy Moiey) pſowáno imprezy, dopieroż rády moie, áby do Konfederácyi WielkoPolſkiey nie bronić drugim Woiewodztwom *acceſsum*, opácznie tłumáczono: ná koniec Woyſko przeciwko Władzy Moiey Hetmańſkiey buntowáno, iádącemu ná Komiſſyą Skarbową do Rádomia, Partyą Woyſka pod Komendą Páná Biernáckiego zoſtáiącą, od poſłuſzeńſtwá mego oderwáno, Związek zfomentowáwſzy, Mnie Sámego, iako Nieprzyiaciela *perſequi* grożono ſię; Kommiſſyi Skarbowey záczynáć nie dopuſzczano, Kancellaryą Rádomſką zámknąwſzy; *in Officio comparere* według zwyczáiu,

zwyczáiu, zábroniwſzy. Ale wſzyſtkie te przeciwko mnie záwziętości, *conſtantem animum* nie złámáły, maiącego Nadzieię, że ſzczęśliwy uſpokoienia publicznego koniec, odkryie życzliwe moie zamyſly. Poiachałem z Radomia do Warſzawy, chcąc *præire exemplo*, do brániá ſię *ad unionem*; y zaſtáłem tam ſpiſany iuż od Woiewodztw Wielkopolſkich *Exvinculationis inſtrument.* Co *cum ſummo ſenſu doloris* obáczywſzy, ſtárałem ſię wſzelkim ſpoſobem, áby *ad publicationem* tego Inſtrumentu nie przyſtępowáno, *cum firma ſpe*, że *acceſsus* Woiewodztw Małopolſkich, ułacni *violentas reſolutiones* Konfederacyi Wielkopolſkiey. *Interea* MáłoPolſka, uczyniła przeciwną Konfederacyą Wielkopolſkiey Konfederacyi; y ieſzcze ná ten czas byłem tego rozumienia, że Konfederacya Máłopolſka miałá traktowáć z Wielkopolſką, y kombinowáć ſię w Intereſſach publicznych. Ale nieſzczęśliwości Rzeczypoſpolitey przypiſáć to potrzebá, że te obiedwie Konfederacye nie chciały ſię z ſobą porozumieć; y owſzem miáſto traktowania y inwitacyi Bráterſkiey, *proceſsit* Konfederacya Małopolſka do Dekretow, przez ktore cięższe uczyniłá exacerbacye. Mnie záś bez Woyſka zoſtáiącemu, pod Szwedzką iuż potencyą uwięzionemu, Dekretami niewinnie okrytemu, Domową Familią moią, y wſzyſtkiemi zbiorámi *in bona fide* do Warſzawy zprowadzonemi, obowiązánemu, co w tych nieſzczęśliwych terminach czynić było, kiedy z Wárſzawy wyrwáć ſię było nie podobna, J kiedy *palam* iuż *apertum* Miniſtrow Szwedzkich *imperium ſummam voluntatem pro ratione uſurpare* poczęło. Nie było potym ſpoſobu zátrzymánia dłużey publikácyi *Exvinculationis*, y *creſcentibus odiis*, przyſzło *ad abrupta*, y do náznaczenia za wielkiemi Pánow Komiſſarzow Szwedzkich expoſtulácyami, czáſu Elekcyi, ktorey nie życzyłem nigdy zkłádáć, y mocno przy tym opponowałem ſię, áby Traktat Pokoiu wprzod był záwarty, y Woiewodztwom wſzyſtkim kommunikowany, w nadziei, że *mora ſanare* będzie mogła to, co *præcipitantia* zepſowała. Ale od dniá do dnia zwłocząc rożnemi pretextami Pánowie Komiſſarze Szwedzcy, na koniec deklarowáli ſię, że do Tráktatu nie przyſtąpią, áż odbierą wprzod determinacyą czáſu Elekcyi; ktory lubo potym *invitis Nobis* był náznaczony, z tym wſzyſtkim do obiecánego Tráktátu przyſtąpić nie chcieli, y rożnemi zwlekli go *diffugiis*, aż po ſkończoney nieſzczęśliwey Elekcyi. Te wyżey opiſane konſyderacye były mi powodem *ad acceſſum* do Konfederacyi Wielkopolſkiey, *teſtimonio*

teſtimonio Przyiacioł moich, y ták wielu innych godnych Oſob, z ktoremi w tey Máteryi traktowałem: y dadzą świadectwo káżdego czáſu; o życzliwych ku dobru poſpolitemu intencyách moich. *Receſsum* záś od tey Konfederacyi dla tego uczyniłem, że iako *in bona fide & recta conſcientia, absq; ullo pacto, vel privato commodo*, ále tylko *intuitu* uſpokoieniá Rzeczypoſpolitey, poprawy Wolności, y Praw *ex orbita* wypadłych, do niey poſzedłem, y *ad eum finem*, przykładem moim, Woiewodztwa pociągnąć chciałem; tak widząc, że ſtáłá ſię z niey *Medicina pejor morbo*, gdy miaſto popráwy Wolności z gruntu ią wywrociła; *receſsi* od niey y *ad gremium* Rzeczypoſpolitey *pro vindicandis Patriis Legibus*, garnę ſię. Byłbym bowiem wyrodkiem Cnoty y krwie Przodkow moich, á nie życzliwym Synem Oyczyzny, gdybym miał *favere*, y trzymać ſię takiey ſtrony, ktora *baſim & fundamentum Status*, Krolestwá, Praw, y Swobod Oyczyſtych, na wolney wſpieraiących ſię Elekcyi, zgwałciłá, y zepſowaney naywiękſzey prerogatywy *liberæ Gentis*, ſzkodliwy *ad poſteritatem* przykład, y do Sąſiedzkich Narodow podałá. Káżdy wolnie Urodzony Szláchcic zádumieć ſię, y nad taką Elekcyą wzdrygnąć muſi, ktora *non per libera ſuffragia*, ale *per violentam impoſitionem ſubjecti*, ieſt odprawiona: bo nie dbaiąc ná uſilne *in Campo Electorali* perſwazye, pozwolić nie chciały *præoccupata ſubjecta* ná dalſzą limitacyą Elekcyi, nad dzień Sobotni: ktora oprocz wzwyż pomienionych racyi, będąc *illegitima, & nulla*, według Prawá y zwyczáiow, dwie Niedzieli ieſzcze, do wyiścia czáſu ſześć Niedzielnego, powinna byłá trwáć, ani bez zgody generalney zkrocona bydź mogłá: z tym wſzyſtkim iednak, w pomieniony dzień uporczywie y *abſoluta voluntate, contempto jure vetandi*, zákonczona zoſtała. Nie chciano mego kilką dni przedtym w Kole mianego głoſu, y życzliwey perſwazyi ſłucháć, ktorą czyniłem, życząc odłożyć do dalſzego czaſu *actum Electionis*, á Tráktat Pokoiu wprzod ſkończyć; *pro informatione* Woiewodztw y cáłey Rzeczypoſpolitey; ale głos ten nie odpowiedziawſzy ná rácye moie, *malitiosè* huczkami zátłumiono. Wzięły potym gorę *violenta conſilia*, y nie táyno wſzyſtkim było, iákiemi ſpoſobami z tą Elekcyą poſtąpic ſobie miano, y iákie preparamenta czyniono: co fatalny Oyczyznie dzień ten Sobotni ſkutkiem ſamym pokazał. Widząc tedy co z Elekcyą dziać ſię miało, zniozſzy ſię z ſobą *benè ſentientes* Senatorowie, y niektorzy *ex Ordine Equeſtri* Deputaci, oſobliwie z Woiewodztwá Podláſkiego

Q *acerrimi*

acerrimi libertatis propugnatores, ktorych wiádome muſzą bydź *ex fama publica* Imiona, trzy dni przed nią do Kołá nie iezdziliſmy: nie chcąc *ſub vexam* przychodzić záwżiętych ludzi. A gdy dzień Sobotni naſtąpił w ktory umowione do ſkutku przychodzić miały intencye, perſwadowaliſmy (*privatim* zaſiadaiącym z ráná ná Seſſyi u Xiążęcia JMCI Prymaſa *ratione* Traktatu) Panom Komiſſarzom niektorym , intereſuiącym ſię *primo loco* do tey Elekcyi, aby iey *non præcipitarent*: ale że iuż z Panámi Komiſſarzami Szwedzkiemi námowione rzeczy były, *cecidit ſuper petram* ziarno życzliwey Naſzey perſwazyi; bo kwapiąc ſię z kończeniem iáko nayprędzey pomienioney Seſſyi General Horn, pierwſzy do Traktatu Komiſárz, aby *Electores* wybrani mieli czas ſtawić ſię wcześnie do kołá, uwiedziony affektem, że ſię dłużey bawiono, záżył łácińſkim ięzykiem tych ſłow: *Omnino debet eſſe hodie Electio, & ego non dormiam ad mediam noctem, donec finiatur.* Y dokazał tego łatwo, bo ſtáwiwſzy ſię do Kołá *ſubordinata ſubjecta*, przy iego prezencyi(nie ſłuchaiąc odzywaiących ſię *continuò* przez kilka godzin, y upominąiących záchowania wolney Elekcyi *bene ſentientium*, y *pro libertate* ſtawaiących Deputatow ,áni ſamego Márſzałka *Confæderationis generoſe pro libertate* ſtawaiącego, perſwazyi y głoſow, ktore brał bez przeſtanku, á *tandem* nic wſkorać nie mogąc, *laſſus* uſtáwicznym wołaniem, na koniec *virgam directionis publicè* w Kole porzuciwſzy, *cum Manifeſtatione* odiachał) przy prezencyi mowię Generała Horná, tę *Tragicam* ciemnym iuż mrokiem zkończyły *ſcenam* bo ią przyſpieſzył perſwazyami ſwemi, notuiąc kto kontrádykował, y grożąc ſpaleniem Dobr, przy Wolney opponuiącym ſię Elekcyi; *ſtipatus* Aſſyſtencyą Piechoty, y Káwaleryi Szwedzkiey około Okopu ſtoiącey, y wielu Káwalerow w Brámách ná koniach, iáko Komedyi iakiey przypatruiących ſię. Abſentowáliśmy ſię pomienieni Senatorowie od tey żałoſney ſceny, nie chcąc mieć *partem* zdeptaney wolney Elekcyi, naywiękſzego w Wolnym Národzie Kleynotu, y uchodząc niechybney *ad poſteros* zmazy. Wyprawiono do każdego z Nas z Koła oſobne legacye; perſwáduiąc *acceſſum.* Ia moim Poſłom podziękowałem zá honor *invitationis*, exkuzowawſzy ſię, że ná pogrzebie Wolności bydź nie chcę; doſyć że ná ſercu żałobę noſić będę, po zagrzebioney Wolney Elekcyi; kontradykowałem oraz ták gwałtownemu Aktowi, z perſwazyą, áby nie zabiiaiąc ták nagle Rzeczypoſpolitey, do Poniedziałku odłożono

Seſſyą. Toż Xiąże Iego Mość Prymas uczynił, Ich Mość tákże Woiewodowie Sieradzki, y Podlaſki y inſi Senátorowie, do ktorych Poſelſtwá były ordynowane. Ale nápominánia Náſze nic niepomogły tym, ktorzy iuż *ſui Iuris* niebywſzy, *juſſa externa* ſłuchać muſieli. Nie było nad kilkanáście znácznieyſzych Oſob, ktore uporczywie ſtáwaiąc, tę Elekcyą zrobiły, Y takim ſpoſobem tá nieſzczęśliwa, *nigrô ad poſteritatem calculô notanda* zkończyła ſię Tragedya. Ceremonie záś *non eo ritu* iako Prawo y zwyczay przy Elekcyach záchowány nieſie, odprawione: bo áni Oſobá przez Práwo náznáczoná Elekta nominowaiá, áni troiſtego pytania, ieżeli zgoda powſzechna, nie było: *à Electores* krzyknęli *vivat*, przy Sálwie Szwedzkiey piechoty. Przez pięć dni po tey Elekcyi *in publicum* nie wychodziłem, ále przeſtrzeżony o reſentymencie Szwedzkim, że u Elektá nie byłem, muſiałem *conſervationi* Oſoby moiey, y *indemnitati* Domowych moich *ſtudendo* oddać wizytę; ále, deklaracyi *acceſsûs* nie uczyniłem. Y gdyby cała moia domowa Familia *cum mobilibus* y *ſupellectili* ná ten czas tám będąca przy mnie, *non obſtitiſſet*, pewnie názaiutrz po Elekcyi nie widziałaby mnie byłá Warſzawa. Muſiałem zaś mieć cierpliwość, aż do podánia ſię okázyi uwolnienia ſię z przymuſzoney Wárſzawſkiey rezydencyi. Więc zá zbliżeniem ſię KROLA Jmci Náſzego, gdy náſtąpił *dies transmigrationis*, y każdy wdrogę ſwą poſzedł, y ia z Woyſkiem (ktore *immediatè* po odprawioney Elekcyi do mnie przyſzło z II. MM. Pany Podkomorzym y Obożnym Koronnymi) z Wárſzawy oddaliłem ſię, y poſzedłem ná ſtronę, chcąc bydź od Szwedzkiego Woyſka daleki, pokibym ſię z cáłą Rzecząpoſpolitą nie porozumiał: y teraz day BOZE *feliciori paſſu* z wielkim moim (lubo w tak ciężkim publicznym upadku, y prywatney fortuny ztrácie) ukontentowániem, biorę ſię do niey, y Páná *legitimè* Nam panuiącego: przy ktorym gdy cała ze wſzyſtkich Prowincyi zgromadzona ſtawa Rzeczpoſpolita, y mnie z Mátką moią Oyczyzną miło będzie *proſpera ſeu adverſa*, iáko wola Boża zechce, y *fata diſponent*, zażywać; reſztę dni moich y ſubſtancyi ofiaruiąc, przy konſerwácyi cáłości Rzeczypoſpolitey, y iey *priſtini ſtatûs*, przy Práwach y Swobodach, Krwią Przodkow Náſzych nabytych, y przy Máieſtácie KROLA IMCI AUGUSTA. Tę tedy zebraną *in Synopſim* publicznych tranſakcyi *ſeriem*, y uſilnego ſtáránia mego, około Dobra powſzechnego dedukcyą podaię *ſub cenſuram* całey Rzeczypoſpolitey, áby byłá informowana, y

przeyzrzała śię w Akcyách moich, z opiśánych w tym Mánifeście wywodow, y dokumentow; odrzuciwszy wszystkie opaczne rozumienia y suspicye złośliwie *in publicum* wyrzucone od Nieprzyiacioł moich, ktorzy *in odium* mnie podáć, y dyskredytowáć u Rzeczypospolitey *ex ambitu* prywátnych swoich interessow usiłuią; tę publiczną zanosząc Mánifestacyą, y z tym śię oświadczáiąc przed cáłym Swiatem y Rzecząpospolitą, że *solo ductu & intuitu* Dobrá pospolitego, y publicznego uspokoienia, oraz y poprawy Praw, y wolności Oyczystych, udałem śię był do Konfederacyi WielkoPolskiey. Teraz záś nie chcąc wchodzić *in complicitatem* złámanego wolney Elekcyi pryncypalnego Práwa, przychodzę do zbieraiącey śię *in unum Corpus*, day BOZE szczęśliwie, cáłey Rzeczypospolitey, chcąc bráć śię zńią spolnie, *ad restaurationem violatarum Legum*, y wzywaiąc wszystkich Woiewodztw, Ziem, Powiatow, y káżdego *in particulari Concivem* tey Oyczyzny *ad unionem*, dla spolney obrády y obrony Rzeczypospolitey; tego usilnie życząc, áby odrzuciwszy ná strone wszystkie respekta, boiáźni, y indifferencye, nie obzieraliśmy śię ná sukcessy stron, ále brali śię wszyscy *viriliter* y nierozerwanie do ratunku Oyczyzny, *ductu* Cnoty, Męstwá, y odwági Przodkow Nászych, ktorzy dla obrony swoiey, y dla sławy u postronnych Narodow Imienia Polskiego, zdrowia y substáncyi nie żáłowali: ábyśmy przez spráwiedliwą Woynę (kiedy nádzieiá Traktatu upádłá, á zgwałcone windykowáć náleży Práwá) *tandem* pożądanego dostąpili Pokoiu; y widzieli zá dni nászych *in antiquo statu & pristino flore* zostáiącą Rzeczpospolitą. Co *pro candore* miłości ku Oyczyznie wyráziwszy, y tę iustifikacyą Akcyi moich uczyniwszy; zánoszę ná koniec publiczną Mánifestacyą, przeciwko zgwałconey wolney Elekcyi, ktora iáko śię wyraziło, *per violentam impositionem subjecti*, pod muszkietami Szwedzkiemi odpráwiłá śię; y oraz przeciwko Osobie *illegitimè* miánowaney zá Królá, *stantibus protestationibus & oppositionibus publicè* w kole uczynionemi, *in præjudicium*, *& in absentia* cáłych Prowincyi, Woiewodztw, Ziem, y Powiatow; przeciwko uzurpácyi *indebitè prærogativæ Primatialis* w miánowaniu Elektá; oraz y przeciwko tym wszystkim *in particulari*, ktorzy do złámánia *Iuris vetandi* dopomagali, y do gwałtownego Elekcyi zákończenia, nie słucháiąc zániesionych przeciwko niey kontradykcyi; maiąc te wszystkie *Actus pro irritis & nullis*, y ktore *subsistere* nie mogą *salvô statu* Rzeczypospolitey; á są uczynione przeciwko moiey kontradykcyi zániesioney
niesioney

niesioney przed PP. Posłámi do mnie z Kołá wyprawionemi, gdy záś gwałtownemu Aktowi *assistere* nie chciałem. Co *fusius in præsentia* Rzeczypospolitey *deducere* gotow będę *persvasus* zupełnie *de Clementia* I. K. M. P. M. Miłościwego, *& de recta justitia* Rzeczypospolitey, że Akcye moie *juxta rectitudinem* intencyi moich ważyć, *& in perfecto vinculo* konsyderacyi, bráć śię będzie do iák nayprętszego wyprowádzenia Woyny z Granic Nászych, á do wprowadzenia pożądanego y gruntownego Pokoiu, przy konserwacyi, *in integro* cáłości Państwá, y *Status* tey Rzeczypospolitey. Ktory to Manifest dla większey wagi y pewności, podpisem Ręki moiey włásney ztwierdzaiąc, *pro majori robore* do Akt publicznych podaię. Działo śię w Krákowie *Die Vigesimô Primô Novembris, Millesimô Septingentesimô Quarto.* Hieronim LUBOMIRSKI Kásztelan Krákowski, Hetman Wielki Koronny, *manu propriâ. Cujus quidem Manifestationis Originale, penes Acta remansit.*

Actum in Castro Cracoviensi, Sabbathô post Festum Præsentationis Beatissimæ Virginis MARIÆ proximô; Annô Domini Millesimô Septingentesimô Quartô.

(LS.)

Correxit Mietelski
mpp

Tegoż Roku 1704. Moskwy kilkanáście tysięcy weszło do Polski, Kommissarze Cara Jmci dwie ćwierci zasług Woysku Koronnemu zápłácili przy Jmci Pánu Marszałku będącym w obozie in Augusto.

Roku 1705. Woysko Koronne ná trzy częśći śię kupiło, iedno z JM: Pánem Krakowskim, drugie z Iegomością *P*ánem Rzewuskim Referendarzem Koronnym, Trzecie z Iegomością *P*ánem Chomentowskim Márszałkiem Związkowym, y ták przez cáłą Kampanią obozowali, komportuiąc śię we wszystkim w dobrey hármonii, konfidencyi, y spolney gotowóści ná podaiące śię przeciwko Nieprzyiácielowi imprezy.

Teyże Kampanii Mazepa Hetman Zápororski z wielkiemi Woyskami Kozackiemi wszedł do Polski, y koło Zámośćia obozował; potym ná Wołyniu zimował sam osobą swoią w Targowicy subsistendo.

Po skończoney kampanii po rozdanych Woyska konsystencyach, Ichmość Pánowie Hermani Koronni iachali do Grodna ná walną radę Grodzińską; z ktorey, náznaczony Trybunał Skarbowy, w Łucku, Kommissya y Dystributa hy- *Walna rada w Grodnie.*
R bernowa,

bernowa, y Tráktat z woyſkiem zkonfederowanych w Dyrekcyi Jmci P. Chomentowſkiego Staroſty Radomſkiego, ktorego Ociec JP. Woiewoda Mazowiecki będąc Márſzałkiem ná Trybunale Skarbowym tamże *fatis ceſsit.*

Traktat tedy z Woyſkiem ſzczęśliwie zakończony y całe Woyſko poſzło *ſub obedientiam* władzy Hetmańſkiey; y repartycya dwoch ćwierci zaſług, ſtánęła, ná zápłatę Woyſka y aſſygnacye hybernowe wydane.

Koronácya Neo elekta. *Wtymże Roku* była Koronacya Elekta nowego Staniſława, ktorego Koronował Jmc Xiądz Zielińſki ArcyBiſkup Lwowſki. Tego wprętce Moſkwa wzięła w niewolą, y na Stolicę zaprowadziła, y tam umarł. Po tey Koronacyi Krol Szwedzki y nowy Elekt poſzli do Saxonii, gdzie także wielkie Kontrybucye wyciſkali.

Smiert Prymaſa Radzieiowſkiego. *Tego Roku* Xiąże Jmść Kardynał Radzièiowſki Prymas, nie ſkończywſzy záczętey machiny *è vivis deceſsit* we Gdańſku; po ktorym Konferował Krol Jmść AUGUST ArcyBiſkupſtwo Gnieźnieńſkie *cum dignitate primatiali* Jmci Xiędzu Staniſławowi Szembekowi Biſkupowi Kuiawſkiemu, tak w Senacie, iakoteż *in foro ſpirituali* wielce zaſłużonemu; ná ktorego pochwałę, o Gnieźnieńſkich Orlach ſztucznie napiſał Panegyriſta:

Jam Phœbi ſpernunt radios lucemq́ Magiſtram
Præſuleis ſoles oculis, pulchroq́ micantem
Ore diem, flammasq́ genis pro ſydere cæli
Nobiliore bibunt acie, libantq́ ſerenum
Vultûs, & clarâ ſatiant ſua lumina fronte

Biſkupſtwo zaś Kuiawſkie konferowane ieſt Jmci XiędzuKonſtántemu Szaniawſkiemu Biſkupowi potym Krakowſkiemu, ktore odebrał po Jmci X. Kazimierzu Łubieńſkim Biſkupie Krákowſkim.

Order. *W tymże Roku* 1705. Krol Jmc AUGUST. II. Order białego Orła prawie upadły wydźwignął. Tego Orderu byli Jnſtytutorami rożni Krolowie Polſcy, á według wielu pierwſzym iego w Polſzcze autorem y fundatorem był Lech I. Xiąże y wynalazca Państwa Polſkiego. Gdy bowiem pomienionemu Lechowi z Sklawonii Domowemi rozruchami zamięſzaney w głębſze pułnocne Kraie przychodniowi, naypierwſze trafiło ſię ſtanowiſko w Polach obſzernych, gęſtym Laſem otoczonych pokazało ſię wielkie gniazd Orlich mnoſtwo; zdała ſię rzecz fortunnego prognoſtyku, mianowicie w zabobonach Pogańſkich wychowanemu Panu, y z każdego przypadkowego widowiſka przyſzłych

przyſzłych ſkutkow wrożki albo omina formuiącemu. Z tey okazyi nie tylko założonemu przez ſię Miaſtu Gnieznu zoſtawił przezwiſko Słowackim ięzykiem: gniazdo wyrażaiące, ale też powſtaiącemu Polſkiemu Państwu za Uniwerſalny Kleynot dał Herb białego Orła y Order pod tytułem białego Orła poſtanowił, przykładem *Rzeczypoſpolitey* Rzymſkiey, Rycerzow ſwoich dzieła podobnemi regalizuiącey prezentami. Jakoż y Przemyſław wtory nie zaniedbał rownemiż nie uſtraſzone odważnych Káwalerow pierſi ozdabiać znakami: y owſzem Pieczęć Koronną, z iedney ſtrony poſtać Orła białego, z drugiey wyobrażenie ſwoie na Maieſtacie Krola ſiedzącego reprezentuiącą, wyrznąć kazał; ná ktorey z reaſumowanego Herbu okoliczności, takowy łacińſkim ięzykiem około Orła napis wydawał ſię. *Reddidit ipſe ſuis victricia ſigna Polonis* to ieſt po Polſku.

Ten przywrocił Polakom Orła zwycięzkiego
Herbowne znaki, prawie iuż zarzuconego

Około twarzy zaś Krolewſkiey oſoby, wyryſowane czytały ſię charaktery: Pieczęć Przemyſława Krola, Xiążecia *Pomorſkiego.* A tak nie bez gruntownego fundamentu, zważaiąc podobne Herby na Chorągwiach numizmatach, y Monetach niektorzy Autorowie, Przemyſława wtorego za oſobliwſzego Reſtauratora Polſkiego Orderu Orła białego uznawaią, ktory iako Tytuł Krolewſki (zá exces Bolesława ſmiałego utracony) Polakom odyſkał, tak tenże Rycerſki Kleynot pod Imieniem *Balteí militaris* przywrocił, y odnowił. On przeciwko Litwie na ten czas Poganom, aż pod Łęczycę graſuiącey y wſzyſtko plądruiącey, poſtanowił pewną milicyą (na kſztałt pułku orlonośnego u Rzymian, nad inne ſzacownego) zbroyną złożoną z Rycerſtwa ozdobionego Łańcuchem, od ktorego wiſzący ná Pierſiach biały Orzeł wydawał ſię. Władyſław też Łokietek reaſſumował w Polſzcze, Order białego Orła w Roku 1325. pod czas Weſelney Uroczyſtości, Syna ſwego Kazimierza Wielkiego z Anną Corką Giedymina Xiążęcia Litewſkiego. Bałwochwalcy, na dowod uweſelenia całego Kroleſtwa z nawrocenia do wiary tak wielkiey Xiężny, przydawſzy do niego wizerunek wieczności to ieſt cyrkuł, ktorego Orzeł w ſponach trzymał, z pewnym iakoby prognoſtykiem naſtąpioney między Polſką y Litewſką nacyą (przedtym ſobie przeciwnemi) wieczney unii, y iuż odtąd przerzeczony Order (na obronę granic Polſkich poſtanowiony) był znakiem zawartego przymierza y zkolligo-

 waney

waney przyiaźni między Litwą y Polſką. Tandem Order Polſki z ſmiercią Władyſława Czwartego ktory był od niegoż renowowany pod tytułem y protekcyą Jmienia BOGA Rodzicy Pánny Niepokálanie poczętey, w obumarłey prawie pamięci iuż niby zdał ſię być pogrzebionym; lecz Nayiaśnieyſzy Auguſt wtory przezorny ſtarożytności Polſkich badacz, cudownym prawie Kunſztem, z Orlich popiołow wſkrzeſzonego Fenixa wyprowádził, na nieſmiertelną Imienia ſwego ſławę, Rzeczypoſpolitey ozdobę, y zaſłużoną wierności poddanych ſwoich nadgrodę. Dla czego Roku 1705. (gdy Szwedzka potęga Polſkę dezolowała) żebrawſzy w Tykocinie wielu Panow dnia I. Liſtopada pewne Metalle Złote przezrzoczyſtym ſmelcem czerwonym okryte, do noſzenia przy Pierſiach rozdawać zaczął (gdzie prawdziło ſię o ſzczodrobliwey Jego Krolewſkiey M. ręce: *preceps illa manus fluvios ſuperabat Iberos, Aurea dona vomens*) przez ktorą ſzczodrobliwość ten naychoyniey ſzy z Monarchow dał dokument prawdziwie Pańſkiego y Krolewſkiego umyſłu ſwego: *Ditare magis Regium eſt quàm ditescere:* co z większym kſztałtem było: że na iedney ſtronie orderu wydawał ſię Orzeł biały z napiſem *pro fide, Rege & lege* to ieſt za wiárę, Krola, y wolność; na drugiey ſtronie cyfra z liter wyrobiona Imienia Krolewſkiego A. R. Dla większey zaś Magnificencyi, kazał wkrotce potym zrobić duże Krzyże ośmrogate nakſztałt Francuſkich Orderow Swiętego Ducha czerwonym tákże przezroczyſtym ſmelcem powleczone z białemi brzegami, na nich Orzeł biały rozciągnął ſkrzydła ſwoie; w ſkrzydłach záś wydáwały ſię Dyamentowe promienie przy Koronie Krolewſkiey na wierzchu będącey, y ták z ſporządzonemi ſkrzydłami ná biáłey wſtędze z czerwonemi ſzlakami, ná Pierſiach ozdobieni Panowie uyzrzeni byli. Roku zaś 1713. zdało ſię ieſzcze coś poważnieyſzego y bardziey zwykłego áżeby Kawálerowie inſzą znowu modą zrobione Krzyże od lewego Ramienia pod pás drugiego, na wſtędze wodno błękitney, na cztery palce ſzerokiey, S: Jędrzeia Moſkiewſkiey, ſłonia Duńſkiey, Francuſkiey *Cordon bleu* podobney zawieſzone noſili; ten bowiem kolor z dawnych czáſow od Władyſława Łokietka na płaſzcze Rycerzow był przywłaſzczony; tenże nád inne znacznieyſzy u ſtarożytnych wiekow znayduie ſię według Hiſtorykow mianowicie Sponnera świadectwa: *błękitny* (mowi on) *albo Niebieſki przedni między innemi kolor, dobrotliwość, politykę, pokoiu żądze, ſtałe Weſele, obrotność, moc znaczy,* dyfferencye przerzeczonych krzyżow od

Claudiano. Cyr: apud Plut: in Apophteg.

żow od

żow od dawnieyſzych czyni odięta zwierzchu korona, ponieważ podobny Orzeł biały z rościągnionemi ſkrzydłami koronę ná głowie ſwoiey pokázuie; ná drugiey zaś ſtronie krzyżowey dáie ſię we ſrzodku cyrkuł ná ktorym ieſt wyrażony Kryżyk wſparty Herbownemi Saſkiemi mieczami y literami Jmienia Krolewſkiego przeplatany z napiſem: *Pro fide Rege, Lege;* przydana przytym od boku, Kawálerow, iákoby w ſtraży ſerca záwſze czuiąca złota gwiazda ſłuſzney wielkości, Haftowana, y gęſto promieniſta, máiąc we ſrzodku krzyż ze ſrebra, ná ktorego rogach podobne ſłowá znayduią ſię: zá Wiárę Krola y wolność, u ſamego Krola Jmci ná mieyſcu ſłowa *pro Rege* zá Krola, położono *pro Grege,* zá *trzodę* to ieſt za poddánych. Krol Jmć zaś AUGUST III. (ſzczęśliwie nam panuiący oprocz pomienionego orderu) inſtytuował w Hubertzburgu Roku 1736. order S. Henryka Ceſarza z Xiążąt Saſkich pochodzącego, dla ſamych tylko ludzi Rycerſkich, ktorego inſigne ieſt Krzyż czerwony cum effigie S. Henryka z przeplatanemi literami AUGUSTUS III. REX. Orły záś białe wydáią ſię w kątach krzyża, przy tym inſkrypcya wydáie ſię: *pietate & virtute Bellica:* noſi ſię ná pierſiach ná wſtędze karmazynowey z białemi brzegami. Co lubo wſpaniałe umyſły do heroicznych odwag in caſum woiennych impetycyi ma zachęcáć; przecież teraz zá panowania złotym pokoiem kwitniącego, Krola Jmci Auguſta III. bardziey ſobie tranquillitatem publicam powinſzowáć należy, niż ſię do Rycerſkich rezolucyi y uſmierzenia rozruchow, (o ktorych z łáſki Boſkiey nie ſłycháć) animowáć: ile kiedy ten Naychwalebnieyſzy Monarcha torem Wielkiego Oyca y łáſkáwością, ſerca poddanych do ſiebie pociąga, y ſprawiedliwością, praw y ſwobod koronnych pilnie przeſtrzega, o nim to ſłuſznie powiedzieć co Klaudyan o Auguście Honoryuſzu.

Non odium terrore moves, nec fræna reſolvit
Gratia; diligimus pariter; pariterq; timemus.
Ipſe metus te noſter amat, juſtiſſime Legum Claudiano.
Arbiter, eggregiæ pacis fidiſsime Cuſtos.
Optime Ductorum, Fortunatiſsime Patrum.

O Auguście Ceſárzu piſzą hiſtorycy, iż był ták rażącego oká, że weyzrzenia Iego znieść wielu nie mogło, zkąd ſpytany ieden czemuby od Ceſarſkiey twarzy uciekał odpowiedział, *quia fulmen oculorum ferre non poſſum.* Zaś o Auguście trzecim Krolu náſzym mowić ſię może, że Iego duo lumina frontis, nad ſłońce pogodnieyſze, od Nayiaśnieyſzego Máieſtatu ſwego nie odrażaią nikogo z prawdziwych orła Polſkiego Synow. Dokładnieyſzą

S o orderach

o orderach informacyą maſz in adnotationibus hiſtoricis JmciP. Jana Sapiehy Kaſztelana przedtym Trockiego, á teraz Wielkiego Kanclerza, W. X. L. arcy zaſłużonego w cáłey Oyczyznie náſzey Statyſty y kraſomowcy, ktoremu to ſłuſznie z Panegyriſtą przyznáć:

Grandia cum ſolii, Regisq; oracula pandis
Lechica vix meminit ſe ſic aliquando locutam
Majeſtas, veniunt reſponſa ſimillima Delphis.
Unam fers digitô, ſed centum ſpargis ab ore
Dum loqueris gemmas.

Smiert Hetmana Lubomirſkiego.

Roku 1706. Xiążę JmćLubomirſki Kaſztelan Krakowſki H. W. K. powrociwſzy z Komiſsyi Łuckiey w Rzeſzowie umarł, o ktorym to mowić ſię może: co o Wielkim zwyciężcy Samuelu Łaſzczu Strażniku Koronnym nápiſał Staniſław Potocki Kaſztelan Kamieniecki inter Elogia 100. virorum: *Ampliſsimo & virorum clariſsimorum feraciſsimo genere natus, prius abſolvit bella, quàm alius incepiſset: illi vincere ludus erat.*

Po walecznym tym Hetmanie Buława Wielka Jmci Panu Sieniawſkiemu Wdzie Bełzkiemu H. P. K. á Polna Jmci Panu Staniſławowi Rzewuſkiemu ná ten czas Referendarzowi Koronnemu doſtáłá ſię; ktorzy to JJPP. Hetmani do Litwy byli poſzli dla złączenia ſię z Moſkwą, á potym około S: Michała wrocili do Polſki; Moſkwy przyſzło kilkanáſcie tyſięcy, Kałmukow ſześć tyſięcy. Tandem poſzli pod Káliſz, gdzie Jchm: PP. Sapiehowie z Woyſkiem ſwoim, JmP: Wda Kiiowſki, JmP: Piſarz Koronny, JmP: Oboźny Koronny (ktorzy ob ſpem prędſzego Oyczyzny z Szwedem pokoiu Neo Electo adhæſerunt.) znaydowali ſię przy znaczney partyi Szwedzkiey pod Kommendą Generała Maderfelta zoſtáiącey; wſzyſtkim tym Krol Jmć z Saſami y JmP: Sieniawſki Wda Bełzki H. W. K. z kolegą ſwoim dáli Batália; ktora ex voto ſucceſsit, bo Szwedow wſzyſtkich zniéśli y rozgromili; ták że partye Woyſk wyżey wſpomnianych adhærentow Krola Jmci Staniſława po mężnym potkániu, tabory ſwoie zoſtáwić muſieli.

Szwedow znieſiono.

Quis juſtius induit arma
Scire nefas; magno ſe Iudice quisq; tuetur,
Victrix cauſa Diis placuit, ſed victa Catoni.

Lucanus.

To iednak wielkiemu Statyſtow rozſądkowi, ad decidendum zoſtáwuię; czyli nie mogła ná ow czas mowić o ſobie Polſka, co niegdyś Lukan, O Rzymſkim Páńſtwie powiedział.

Tu cauſa malorum
Facta tribus Dominis Communis Roma.

Idem.

JmP.

JmP: Woiewoda Kiiowſki z Jeymością ſwoią doſtał ſię do Moſkwy y był in proximo periculo zaprowadzenia ná ſtolicę. Ale JmP: Smigielſki Generał, lubo był in partibus Krola Jmci Auguſta, zelô iednak ductus ſuper fato tak wielkiego Jmienia y Bohátyra zábiegł dowcipnie tey nieſzczęśliwości ſalwuiąc ſamę Jeymość cum tota Familia domeſtica; y udał ſię od tąd in partes Stanislai & Sveticas. JmP: Wda Kiiowſki odwdzięczaiąc przyſługę JmP: Smigielſkiego dał mu w dożywotnią przyiaźń Corkę ſwoię, ktora potym byłá zá JmP: Dominikiem Koſtkowſkim Kaſztelanem Podlaſkim. Po tey okázyi Kaliſkiey było koło Generalne Woyſka Koronnego, ktoremu konſyſtencye rozdane: JchmośćPP: Hetmani do Lwowa ná Kommiſsyą poſpieſzyli. Notandum y to: że Krol Jmć Auguſt, lubo dał Batalią pod Kaliſzem Szwedom; iednak antecedenter tygodniem przed okazyą podpiſał Traktat Altranſztadzki y dał diploma abdicationis Korony Polſkiey, ktorey uſtąpił Krolowi Staniſławowi w Saxonii z Krolem Szwedzkim będącemu.

Abdikácya Krola

Po okazyi zaś Káliſkiey Krol Jmć divertit do Warſzawy, zkąd Secretiſsimè diſparuit y do Saxonii citiſsimis paſsibûs iachał, gdzie znowu tenże Traktat y abdykacyą approbował.

Jnterim przychodzi wiádomość do Lwowa ná Kommiſsyą o zákończonym Traktácie, ktory per Copiam poczta przywiozła z Saxonii. Obſtupuit ná ten czas Kongreſs Lwowſki, á raczey y cała Polſka nad tákową nigdy nieſpodziewaną wiadomością, nie wiedząc, iákie wziąc przed ſię media radzenia o ſobie y ſalwowania w takim razie, ile kiedy y Car Jmć Moſkiewſki z tak wielkiemi woyſkami znaydował ſię w Polſzcze, y ſam oſobą ſwoią był ná ten czas we Lwowie præſens; ziachał tedy Xiążę Jmć Prymas do Lwowa pro ineundo Conſilio z Jmcią P: Marſzałkiem Generalney Konfederácyi Sandomirſkiey, z przytomnym Senatem Duchownym y Swieckim, z JchmPP: Hetmanami iáko ſię ſalwowáć w ták niebezpiecznych Rzeczypoſpolitey koniunkturach; poſtanowili tedy ſami między ſobą dwa ſtany Senatorſki y Szlachecki, ná tym ziezdzie prawdziwą zgodę, iedność y konfidencyą, ugruntowawſzy ią ná fundamencie Sacrorum Vinculorum Konfederacyi Generalney Sandomirſkiey, ktora ſzczegulnie przy Wierze Kátolickiey, przy wolney Elekcyi, przy prawach y ſwobodách Oyczyſtych obſtawáć miáłá, przyrzekáiąc ſobie ſub Sacramento Fidei, Honoris & conſcientiæ, że poty wſzyſcy nemine exceptô w tym związku konfederacyi zoſtawáć będą: poki *certum & legitimum Regnantem*, zá powſzechną zgodą cáłey Rzeczypoſpolitey

Rada we Lwowie.

non

non firmabunt in folio z utrzymaniem nierozdzielnym, y nienáruſzeniem wolney Elekcyi.

1707. Ten ziazd y poſtánowienie ſtánęło we Lwowie die 7. Febr: naybardziey dla utrzymania wolney Elekcyi; Dla czego Seymiki determinowane *pro die* 8. *Martii Anni ejusdem, in ordine* do nárádzenia ſię względem wolney Elekcyi, y do obrania Poſłow ná przyſzłą *ex Imitatione* Radę, gdzie ią y kiedy Xiążę Jmść Prymas y JmP: Marſzałek Konfederacyi generalney, *ex Commodo & ſecuritate* mieyſca determinować będą. W Lublinie tedy *in Auguſto Annô eôdem* tenże ziazd, po deklarowaniu y oznaymieniu Interregni przez Xiążęciá Jmści Prymaſa ogłoſzonym reaſſumowány. Niechcąc iednak ſkwápliwie *in tam arduo* Rzeczypoſpolitey *caſu* poſtępować, zápátruiąc ſię ná pomyślnieyſze y dowodnieyſze, do pewnego y bezpiecznego rátunku Oyczyzny okoliczności, po ták wielu limitách y odkłádach teyże Rady, do dálſzego ią ieſzcze czáſu limitowano. Pod czas tego kongreſſu był præſens y Car Jmść w Lublinie y Moſkwa in circumferentia Lublina báwiła ſię; prowianty z Woiewodztwa Ruſkiego, Wołyńſkiego, Bełzkiego, Lubelſkiego, wybieráiąc. Woyſko náſze Koronne pod Łatyczowem ſtało Obozem; JchmPP: Hetmani z Lublina do Warſzawy przenieśli ſię; tam y Car Jmść przybył; tandem gdy Krol Szwedzki z Woyſkami ſwemi zbliżał ku Warſzawie, Car Jmść ruſzył ztamtąd ku Podláſiu, á JchmPP: Hetmani ná Ruś z Woyſkámi Koronnemi poſzli, w ten czas J. W. JeymP Sieniawſką Woiewodzinę Bełzką H. W. K. pozoſtáłą chorą w Warſzawie Szwedzi zábráli, ktora więcey niż puł roka w Pruſiech, od nichże zátrzymana. *Potym* zá Inſtancyą Krola Stániſława, także JmP: Wdy Kijowſkiego y Jnnych Pánow Polſkich Krol Szwedzki uwolnił Jeymość od dálſzego zá trzymania zá pewnemi kondycyámi deklarowanemi.

Car w Lublinie.

Krol Szwedzki.

1708. Krol Szwedzki z Woyſkiem poſzedł do Litwy; ztamtąd w Moſkwę wtargnął y w Ukrainę zá Dniepr. Gdzie *ex Annô* 1708. *in Annum* 1709. zimował, wielką ściśniony penuryą zywności, y niedoſtátkiem, przytym ciężkiemi mrozami; ták dálece: że Szwedow niemáło od głodu y zimna poumierało. A wtym Car Jmść Piotr Alexiewicz wſzelką potęgę obrocił przeciwko Krolowi Szwedzkiemu, y ná rożnych mieyſcach urywáli Moſkwa, Kałmucy y Kozacy, Szwedow; *Nulli fortuna tam dedita eſt, ut multa tentanti ubiq; reſpondeat.* Náſze Koronne woyſko obozem ſtało w Lubelſkim y Bełzkim kráiu, y podiazdy chodziły przeciwko Partyom Szwedzkiego woyſka pod Generałem Kraſſau.

Seneca.

Nákońcu

Ná końcu zaś kámpánii JmP: Wda Kiiowſki (*ante omnes bellô numerandus Amilcar*) z Woyſkiem ſwoim nieſpodzianie aggreſsus JmP: Rybińſkiego ná ten czas Podkomorzego, potym Woiewodę Chełmińſkiego, pod Koniecpolem, przy ktorym był JmP: Pociey, Podſkarbi W. X. L. z Litewſkim woyſkiem. Ná ktorych tak zrazu nátarł: że lewe ſkrzydło JmP: Rybińſkiego y Pocieia złamał, y práwie rozproſzył; Ale JmP: Rybińſki z Piechotą y Dragonią *in corpore* będący; y z prawym ſkrzydłem powetował tego.

Silius.

Potyczká Polakow z Polakami.

Tandem Woyſko náſze roſpuſzczone ná Partye, y ná Konſyſtencye; á Hetmani ná Kommiſsyą do Lwowá poiacháli z obozu.

Tegoż Roku Hetman Mazepa Zaporowſki przyſtąpił do Krola Szwedzkiego wielkie z ſobą wziąwſzy ſkarby, w Baturynie drugie zoſtáwiwſzy. Ale Baturyna wprędce zaraz Moſkwa dobywſzy wſzyſtko zabrałá y fortecę demoliowała.

Eôdem Xiążę Jmć Michał Korybuth Wiſniowiecki (*pietate inſignis & armis*) Wda teraz Wileńſki, Hetman Wielki Litewſki, ná dobrowolney drodze wzięty od Moſkwy y ná ſtolicę záprowadzony, ktory we dwie niemal lecie bárdzo ſztucznie z tamtey niewoli ucieczką ſalwował ſię z JmP: Wyżyckim Podkomorzym W. X. Lit:

Virgilius.

1709. Krol Staniſław z JmciąP: Wdą Kiiowſkim y Generałem Kraſſau uſtawicznie woienne praktykuiąc imprezy, nácierali ná woyſko alterius partis; dla czego nie mogąc ſpokoynie ſubſiſtere, ani mogąc commode Kommiſsyi Hybernowey odprawić, ktora byłá przenieſiona do Tarnowa, uſtąpili JchmPP: Hetmani z kupionym woyſkiem w Podole pod czarny Oſtrow. W Marſzu kilka razy woyſko JmP: Wdy Kiiowſkiego Kwarcianych nápádało y nie máło chorągwi primæ Claſsis ná ſwoię ſtronę zábrało. Krol Jmść Staniſław wſzedł do Lwowa y JmP: Wdá Kiiowſki z JmP: Piſarzem Polnym Koronnym; y Generał Kraſſau ktory wielkie kontrybucye od Miaſtá wyciągał. A interea Car Imść (partes Krola Imści utrzymuiąc) attakował Krola Imści Szwedzkiego pod Połtawą w Ukrainie, ktorego funditus zniosł wſzyſtkie woyſko, Generałow, Miniſtrow, w niewolą zábrał, ledwie w piąciuſet koni ſam Krol poſtrzelany uſzedł do Benderu: gdzie udał ſię pod protekcyą Porty Ottomańſkiey; rad nie rad imprez y pretenſyi ſwoich ſuperſeduiąc. *Si imbecillior eſt qui te læſit; parce illi; ſi potentior, tibi.*

Seneca.

OPISANIE generalney batalii pod Połtawą 27. Junii 1709. przez PIOTRA BOLESTĘ, zoſtáiącego w Kancellaryi J. W. JmP:

T SIENIAW-

SIENIAWSKIEGO, Hetmana W. K. Woiewody ná ten czas Bełzkiego á potym Kasztelana Krákowskiego.

Woynę opowiem, ktorą nád Szwedámi
Poniosł odważny Moskal y Finami
Męstwem wsławiony, w odwágę bogáty,
Strzelbą potężny, bronią y armaty
J Officerow dyspozycyami
Dobremi wspárty serc Ich odwágami.
Szczęśliwą záwsze y dowodną, Twoie
Dźielny Monárcho odwágę y boie
Czyli zamilczę? ktoryś sam Hetmánem
Sam y Zołnierzem; będąc Sam y Pánem
Armátne prochy, piaski y upały,
Podroże ciężkie, nieprzebyte skáły,
Dzdze, niepogody, grzmoty, y pioruny
J zásępione czarną mgłą Tryony,
J niedospánia, y społeczne straży.
(ktoryż się Zołnierz ná więcey odważy)
Poniosłeś chętnie, Monárcho Potężny,
Odwágą sławny, łaskawy, y Mężny.

Szwed pod Szanżarowem Miastem. Do ktorego bez attakowania wchodzi.

Gdy pod Szanżarow nieprzyiaciel hardy
Woienną zániosł broń y Alabardy
I pysznym krokiem poszedłszy pod Wáły
Wszedł bez attaku śmiáłością zuchwáły,
A tu záś Nászym sámo niesprzyiáło
Niebo: bo Worzkłę szeroko rozláło
Trzydniowym Deszczem y gęstymi grzmoty
Ze chciwy Zołnierz nie mogł mieć roboty
Przez cáły tydzień: bo nákształ potopu
W lada nizinie grunt wyrownał chłopu.
A że odważnym, y morze głębokie
Jednym iest brodem, y Wyspy wysokie
Niskim są brzegiem; iák Annibalowi
Podniebne Alpes; Iego Zołnierzowi
Gościńcem były; y pochyłą błonią.
Olympy pewnie odwág nie zasłonią

Generał Henskin Worzkłę przebywa,

Henskin odważnie, ná te niepogody
Rozláney Worzkły przebył bystre brody,
I uczniwszy porządek w swym boiu
Poszedł ostrożnie aż ku Szanżaroiu.
Tám podzieliwszy ná kilká Pártye

Swę

Swą Dywizyą, y ná Proporcyę
Wzgląd maiąc Woyska y ná siły swoie
Swe Regimenty rozdzielił ná troie.

Na odsiecz do Połtawy Kruz przychodzi.

Szwedzki Generał ná odsiecz w tey mierze
Kruz gdy przychodzi, prędszy odpor bierze
W trzech Regimentách, y aż do Pułtáwy
Uchodzic musiał nie bez wielkiey sławy

Lecz zniesiony.

Henskiná: náwet uciekáć nie dano,
Zbito, wycięto, w niewolą pobráno
J ledwie klęski w kilkunástu koni
Swiádek do swoich umknął od pogoni.

Potym Miasto Szanżar wzięto.

Pod czas tey bitwy Szturm iest przypuszczony
Do Miástá Szanżar; y tym otworzony
Iest Nászym przystęp, á tu niewolnicy
Nieprzyiáciela biią ná ulicy
I gdzie więc mogą; Náśi gdy dostáli
Miástá, Gwárnizon wszytek wyścináli.

Szwedzki Gwarnizon wyścinány. Stratagema Xcia Dołhorukiego.

Acz y twey sławy niemniey Dołhoruki
Zápomnieć trudno żeś tey zażył sztuki
Ná nieprzyiáciol; bo ztąd sławy wiele
Masz że ostrożne tniesz nieprzyiáciele.

Skuropackiego podiazd

Gdy Skuropacki Hetman nowomiány
Pod Oboz Szwedzki podpádnie zdumiáły
Wnet się wysunie nieprzyiáciel w pole
Tym prędzey trupem swoim zásiał role:
Bo ná zásadzkę gdy záprowádzony
Okrutnie z ręczney Strzelby porázony
Iák więc zuchwali przed tym Olbrzymowie
Ziemni, ku Niebu strzeláli, Bożkowie
Gdy zágrźmi Iowisz niesłychanym hukiem
Upádli wszyscy; ták pod Dołhorukiem
Te są początki odważnych Dzieł; ále
Iuż pod Pułtawą nieprzyiaciel cále
Na głowę zginął, pobity, zgubiony,
Z sił, broni, Armat, został obnáżony.
Iáko gdy Słońce z pod ziemney zasłony
Spoyrzy na ten Swiát záraz ná przegony
Uchodzą chmury, y Gwiázdy z obłoku
A Dzień rum sobie czyni bez odwłoku.

CAR IMC w Generalnym Obożie Stawa.

Ták Sám Monárcha gdy Osobę Swoię
Wniosł do Obozu, y w zaczęte boie

Wnet

Wnet drugá Duſza wſtąpiłá w Zołdaty
Ze w ſiły, w Męſtwo, w odwágę bogáty
Káżdy z nich zoſtáł: Aż tu pod *Pułtawę*
Nadętą Szwedzki KROL chciał przenieść ſławę.
Marſz hardzie Trąba chrápliwa roznoſi
I Batalią generalną głoſi.
Nieuſtráſzony w tym Monarcha w pole
Gdy śmiele wyidzie, y okryie role
Odważnym Szykiem; w Corpuſie Piechotá,
Po ſkrzydłách łázda, iednáká Ochotá
Wſzytkim do boiu; tu Generałowie,
Prości Zołnierze, tu y Hetmánowie,
Tu Sam Monarcha Zołnierzem y Panem
Stánął w odwodzie odważnym Hetmanem,
I ánimuiąc Ludzi przy ſwym boku
Nátarczywemu nie uſtąpił kroku.
Iák iednym razem gdy ſię zácznie wrzáwá
Z dymow Armatnych, y piáſkow kurzawa,
Ták właśnie iáko między Obłokámi
Kiedy goráca z zimnemi chmurami
Zeydzie ſię chmura; o iákie poſtrzały
Niebieſkich Armat! y iák grube wały
Z chmur nieprzeyzrzanych, á wſzytkie Obłoki
Straſzliwe zewſząd wydáią widoki.
Zeby zaś dobrą ſprawą y porządkiem
Szły wierſze moie; więc tákim początkiem
Oboz za Worzklę przechodzi. Stáło ſię. Miłá (gdy na támtę ſtronę,
Swoim Monarcha przeſzedł ná ochronę
Worzkły, z Obozem) z tąd od Szwedow była
Gdzie ſię oſtrożnie Moſkwa rozłożyła.
By nieprzyiáciel hardy y zuchwały
Szwed, Ich nie nápadł opuściwſzy Wały
Pułtawſkie. Zaczym w mocnym Tranſzamencie
Oboz łokowán; by nie iák w odmencie
Lecz dobrym rządem; tá ſię ſprawá miáła
Zkąd ieſt nie mała Monarchow pochwała;
Bo y tyſiączne Woyſka milliony
Swey bez porządku, nie maią ochrony.
Xerxes, Daryuſz, y Cyrus niemało
Są zá Dokument; ktorym ſię doſtało
Łacno przegráć: że ſile dufaiący

Trzy

Trzy Milliony mniey Woyſka liczący
Bez Dyſpozycyi, y porządku byli
I Ich pobito lub y oni bili.
Záczym chwalebna Woyſku Moſkiewſkiemu
Dyſpozycya, y pewnie Mądremu
Officyerow przypiſać rządowi,
Ze tym ſpoſobem dogrzali Szwedowi.
Ná Práwym Skrzydle, á między laſami *Prawe ſkrzydło.*
Kawalerya z Swemi Redutámi
Mądrze ſtánęła, około Obozu
I od Pułtáwy y od Szanżarozu
Wſzelką gotowść do attakowania
Nieprzyiaciela, rownie do ſpotkánia
Maiący. Ale Nieprzyiaciel chciwy
Tym Nas uprzedził; á ták natarczywy *Szwed uprzedza.*
Z całym Obozem ná Kawaleryą
Nápadł Moſkiewſką. Ci Infanteryą
Oſobno mieli. Z furyą y Zbroią
SZWED gościć począł z więkſzą ſtratą ſwoią,
I iuż rozumiał, że wygrał ſkutecznie
Iuż tryumfował, iuż oślep, beśpiecznie *Naſzych odpor przy Piechocie.*
Nácierał. Náſi ſkoro przy Piechocie
Stanęli; ná tychmiaſt w odwrocie
Był Nieprzyiáciel, y wziąwſzy po boku
Daley dopináć nie ważył ſię kroku.
Iáko gdy w ſkałę uderzy głazową
Urwány kámień; á tu wnet gotową
Reperkuſſyą y wſtręt duży bierze,
Ták że ſię w ſwoiey zoſtáć muſi Sferze.
I częſto dáley od odbicia meci
Niż kiedy ſpadły z wyſokości leci,
Albo gdy kula o hartowną Zbroie
Mocno uderzy, pewnie naſtáy troie
I daley ſkoczy, á częſto ſwoiemu
Atlecie ſzkodzi, ták ſtrzelaiącemu.
Iáko prędko odpor wziął SZWED od Mężnego
MOSKALA, w ten czas Generała ſwego
W niewolą podał, Szlipenbach Imieniem *Szlipenbach Gene: Szwedzki w niewolą wzięty*
Lewego Skrzydła ten był zagubieniem.
A w tym Monarcha, wiedząc: że ieſt więcy *Podiazd drugi pod Pułtawę.*
W rezerwie Szwedow niż cztery Tyſięcy;

U Bo pod

Bo pód Pułtawą tám się ofzáncował
Gdzieby się potym snać reiterował.
Xiąże Mężykoff, wziął Rencela z sobą
Szwedzi Xiążęcą zgubieni Osobą,
Ani ná Sukkurs; tym nie pospieszyli
Ktorzy w Potrzebie Actualney byli
Iaká rostropność Mądrość Tryumfalná
Monarchy; gdy się okazya walna
Podałá; wnetże ná te y ná owe
Strony Obrotny; zaszczyt y gotowe
Niesie Obrony y Miástu Pułtawie,
Chcąc ią przy dawnym Wigorze y Sławie
Zostáwić. Do Ich więc skoro Taboru
Kilka Tysięcy Samego Wyboru
Xiąże Mężykoff bez zwłoki prowadzi
I Szykiem o nich bespiecznie záwádzi,
Wnet Nieprzyiaciel pyszną Fantazyą
Tráci y Serce y dawną Furyą,
ná Rożena nápáda. Tám przy rezerwie Rozen kommendował
Generał Szwedzki; gdzie się ofzáncował
Blisko Pułtawy, á inni do boiu
Z KROLEM Swym poszli aż ku Szanżaroiu.
Więc przełomany stracił Ludzi więcy
Od Káwaleryi ná cztery Tysięcy,
y zwycięża. O iák szczęśliwie zbił w ták małey Kwocie
Xiąże Mężykoff, y Rencel w Obrocie
Prędkim Rycerskim, y w inne przymioty
Odwáżny będąc z Zołnierskiey Ochoty.
trzeci Podiazd do Szancow pod Pułtawę, Po tey Akcyi Cnemu Rencelowi
Xiąże Kommendę tak Generałowi
Sławnemu zdawszy, áby między Wały
Pułtawskie poszedł, y w Szániec postrzáły
Szwedzki rychtował; I ták się sprawuie
w Pogoń zá Rożnem. W net do Pułtawskich Marsz Száncow gotuie
Gdzie się Szwed Rożen Generał znaydował
Z trzema Pułkámi, gdy się reiterował.
Z pierwszey Potyczki; Ten po małey broni
poddaie się Nieomieszkanie Nászym się nákłoni
I z Ludzmi swemi, iest w niewolą wzięty
Inszy zaś Zołnierz sprzecznieyszy wycięty.
Zdobyczy w Szancách, ználazło się więcy

Ná kilka-

Ná kilkanáście zostało tysięcy
Strzelby, y Wozow, Munderunku, Koni
Spiżowych Armat, iáko ręczney broni.
I te początki przed ostatnią zgubą
Nieprzyiácielá, ktory prędką klubą
Uięty. Gdy CAR IMC: Linie
Szyk Woyska Moskiewskiego. Dwie wyprowadzi á Trzecią zakryie
W Retranszamencie; á Corpus z Piechoty
Z Armat y ręczney umocni roboty,
I uformuie niezłamanym Szykiem
Flanki odważnym iazdy Kommunikiem,
A pilne oko ná te y ná owe
Strony obráca, y komu gotowe
W iákim przypadku posiłki dáć będzie
Kazdy Generał przy Swoiey Kommendzie.
Iák Rządca Nawy, z wysokiego Styru
Przestrzegáć musi szkodliwego Wiru
By nań nápadszy Okręt ociężały
W drobne nie poszedł sztuki y káwały.
Albo ná skryte przyszedszy Trytony
Iuż by nie rychło dawáć mu obrony.
Prawym skrzydłem Gen. Baur. Więc prawe skrzydło Baur Kommenderował:
Bo Ren Generał experymentował
W Pierwszey Akcyi nie umknąwszy kroku
Postrzałem kuli obrażon po boku.
Więcey go iednak niż ráná bolało
Ze mu się pomścić tego nie dostało,
Nád nie przyiáznym; cięższa się zdawała
Raná, że mu bydź z innymi nie dałá.
Iák gdy Lwa kulą lub żeleźcem Strzały
Z wysokiey Strzelec umiárkuie skáły,
Srodze się gniewa, y tym irrytuie:
Ze Adwersárza swego nie sprobuie.
Nie ták go boli lub śmiertelna ráná,
Byle by była wet záwet oddana.
Lewym X. Mężykow Lewym záś Skrzydłem Xiąże Kommendował
Mężykoff, gdzie go Sam BOG im darował,
Ze się powrocił od pierwszey Zabawy
Zdawszy Kommendę ná Marsz do Pułtawy.
Więc że Osobą Xiążęcą stanąłeś
Ná Siebie Oko Woysk wnet pociągnąłeś

Zácny

Zácny Męžyku; A ná wzor Twey Cnoty
Sercá do boiu, y Mężney Ochoty
Dosyć kazdemu przybyło; y śmiele
Szedł Twym przykłádem ná Nieprzyiaciele
Corpus CAR IMC Kommenderował. Corpus potężne y nie przełamáne
Zadnym Insultem; iest Kommendowáne
Wysoką CARSKA Osobą, O iáka
Wszytkim do boiu Ochota iednáká!
I gdyby pewnie nie CAR Kommendował
Przed Ordynansem by się wyswo rował
Ochotnik prętki: Ale to Mądrego
Monarchy Sława máło zgubić Swego:
A Mądrze Woynę prowadzić, tak, żeby
Zwyciężył razem nie zgubił potrzeby,
Bo nie chwalebná, kiedy po iednemu
W pole wybiega; á ták ku prędszemu
Zginieniu będzie; bo cnota w iedności,
Záwsze mocnieysza, niżli w Osobności.
Lub słaba trzciná, iest nie przełamáná
Kiedy potężnie w ieden Snop związana.
Ci in Corpore. Szeremet Hetman y inni zárázem
Sławni Xiążęta, Męstwem y żelazem
Replin odważny, odważny Halarty,
Beling z innymi Generał Leytnanty
Od Infanteryi. A Artylleryą
Bruz Kommendował, y swą perfekcyą
W Woienney Sztuce, Armat rychtowaniu,
Granatow ręcznych, y Czosnkow rzucaniu
Do bitwy pomogł. Ci Generałowie
W Corpusie byli Cni Kommendantowie.
I Tym sposobem iest uszykowany
Zołnierz Potężny, y Ordynowany
Z rana do boiu; ták się obie stronie
Szczerze uderzą; zobopolne bronie
Znidą się wzaiem; tu Armatne grzmoty,
Tu nieustanne ręcznych Strzelb obroty,
Tu się zatrzymà Bellonà; y skronie
Czyie uwieńczyc Zwycięskiey Koronie
Nási zwyciężaią. Rozkaze. Ale wnet po małey chwili
Bo w pułgodziny Nászym poszczęścili
Wysokie Niebá; gdy z pola zegnany

SZWED

SZWED z ręczney mocno Strzelby postrzelany,
Tak, że swą wszytkę tam Infanteryą,
Stracił ná Plácu, á Kawaleryą,
Iak bydło gnano do bliskiego lasu;
I tam pobita, iáko u Tárásu:
Właśnie iák w Matnią do kupy nágnaná,
Mało co uszło wszytká wystrzelana,
Więc w tey Akcyi ná Dziewięć Tysięcy
Trupa liczono; á mało nie więcey
Niżeli cztery z Piechot się poddało.
Konnych záś z KROLEM iák pouciekało
Wiele, niżey się dowiedzieć możemy,
Gdy nad Dniepr sporo zá Niemi zdążemy.
A ná trzy mile wzdłuż y w poprzek Pole
Trupem zasłane, krwią skropione role
Koło Pułtawy: iáko rynsztokámi
Krew się sączyła do Worzkły brozdámi,
Ná trupie leżą, gęsto strasżne trupy,
Ják iákie gory álbo iák chałupy
Wzdęte: á doły, y wielkie parowy
Trupem zrownáne, á krwią do połowy
Spienione. Tákie Zwycięstwo! ktorego
Ani wiek dawny, áni podobnego
Przyszły mieć będzie, y to przyznáć może
Sam Nieprzyiáciel, darowałeś Boże
Szczęściu Monarchy, odwadze Rycerza
Doznaney, sile Woyskowey Zołnierza.
Piper Marszałek Naywyższy u Dworu *W niewolą wzięci.*
KROLA Szwedzkiego, y w Woysku Honoru
Pierwszego Reyszeld Hetmán, Generáli
Rozen, Szlipenbach, Sztakielberk dostáli
Ci się w niewolą. Ci Generałowie
Kruz y Hamelton, wybor y Wodzowie
Woyska Szwedzkiego; Witemberg, Horn, Enszeld,
Apelgren, Frydrych, Pal, Henryk, Rybenszeld,
Sas, Adolff, Mode, Brunow, Pułkownicy.
Julius, Wragiel, teraz Niewolnicy.
Johan Wehelmer: Ci są Majorowie
Stryk, Brunow, Reyter; Ci Kapitanowie.
A wszytkich Szarzy możesz mowić śmiele
Ze Ich w niewoli, y Tysiąc nie wiele.

W J ta

J tá przez ſzczęście y dowody Twoie
Wielki Monarcho, y potężne boie,
Od wiekow prawie nie praktykowana
Cna Wiktorya Mężnie otrzymana.
A hardość Szwedzka, ktora záwſze chciałá
Aby ná Twoiey byłá, y mięſzkáłá
Stolicy; aż tu z brzegá w Ukrainie
Cále zniſzczała, y ze wſzytkim ginie.
Ta ieſt Pamiątka, ta ſława nie mała:
Puściwſzy Szweda wyniść mu nie dała
Potęga Twoiá, według ſwoiey woli
Zoſtał ná MOSKWIE; ále w Twey niewoli
Monarcho: dáiąc tákowe dowody
Ze był Człowiekiem, á niech ſię przygody
Zawſze ſpodziewa; bo kogo wynieſie
Wzgorę Fortuná, ten ſkutek odnieſie
Ze cięzey padnie z Faetontem, áni
Łacno Bogowie będą przeiednáni,
Bo ſprawiedliwey BOG Naywyżſzy ſtronie
Zawſze poſzczęſzcza, y ma ią w Ochronie.
Acz przy Twey CARSKIEY Wyſokiey Oſobie
Kto nie zwycięży Monarcho gdy Sobie
Pomyśli; ieżli Pán moy będąc Pánem;
A w każdey Woynie dowodnym Hetmanem.
Czy nie mam y Ia? ná te wſzyſtkie boie
Rzucić ſię chętnie łożąc życie ſwoie:
I bez odwłoki, tákowym przykładem
Wielki Monarcho, y odważnym ślàdem
Káżdy ſię nadał, bo zaraz w te tropy
Padł nieprzyiaciel pod zwycięſkie ſtopy.
Lecz czy ſię godzi Nayiáśnieyſzy PANIE?
CAROWI IMci Kapeluſz przeſtrzelony.
Pod czas tey bitwy w niebeſpiecznym ſtánie
Zoſtawáć, gdzie TWOY Kapeluſz przeſzyty
Kulą ná Głowie; á tym známienity
Zoſtáłeś bárdziey Monarcho; bo Nieba
Wiedzą że Ziemi CIEBIE ieſt potrzeba.
Ktory nie tylko Swe Páńſtwo piaſtuieſz
Lecz y Sąſiedztwá bliſkie konſerwuieſz
pod X. Mężykiem trzy konie zabite.
Ciebie Mężyku Woyſka ornamencie
Zápomnieć trudno bo w tam tym odmęcie
Mocno ſtáwaiąc, trzy Konie pod tobą
Mężyku

Mężyku padły, Tyś Swoią Oſobą
Ochotnie mocno, ſpieſzno przy Piechocie
Zadnego kroku lub w ciężkim obrocie
Nie uſtępuiąc, przy Swoiey Buławie
W Wieczney Pamiętnym bydź powinien ſłáwie.
Was nie zapomnę gdyby mi Kompaſu
Czás ſwoy pozwolił y udzielił czáſu,
Do wyſławienia odważni Mężowie
Cnych Akcyi Waſzych Cni Officerowie,
Jákoż bym wſzyſtkim dał Pochwáły ſwoie
Gdy by mi trudy Woyſkowe y boie
Nie przeſzkadzały; bo codzienne ruchy
Ná Nieprzyiacioł, y rożne rozruchy
Bárdziey Woienną ochotę wzniecaią
Niż Poetyczney Weny udzielaią
Gdyż y tu u Nas nieprzyiaciel hardy
Już ſię umyka; y ſwe Alabardy
Za Morze nieſie, za pomocą Waſzą
Ktorzy iák ſwoią rzecz trzymácie Naſzą
J pewnie w krotce damy znáć, że y my
Spolnie iednego z Wami też biiemy.
Acz dość Wam ſławy, doſyć pochwał wiele
Ze Sami chwalą Was Nieprzyiáciele.
X. Mężyk zá uciekáiacemi w pogoni.
Tę uczyniwſzy pochwałę: z Mężykiem
Jdę ku Dnieprn ſpieſzno z Kommunikiem
Za Szwedzkim żbiegiem; ktory z pod Pułtáwy
Prędko umykáł áby mu przeprawy
Ná byſtrym Dnieprze wprzod nie ubieżono;
Zkąd by go pewnie dáley nie puſzczono.
Czemu by zabiegł Xiąże więc Marſzuie;
Dniem y nocą, á ow aſſekuruie
Szwed przy fortelu,
Swoię ucieczkę przy mocnym fortelu,
Przy ktorym by ſię mogł, lubo w niewielu
Bronić potężnie, á iego tam więcey
Było niżeli piętnaście tyſięcy:
Bo niebotyczne pod nad Dnieprу ſkáły
Mocno go zewſząd, ſobą opaſały
J tylko brama Náſzym zoſtáwiona
Z przychodu: ktora y im otworzona
Do weyścia droga. Lecz iáko ielenie
Gdy ich w Dodońſkim, drapieżna rozżenię
W
Leſie

Lesie bestye; błędni tylko w swoie
Dufaią nogi, á iednę ná troie
Myśl dziką dzielą, y prędszym są łupem
Niżby odważnym polec mieli trupem.
dognany pod Perewołoczną.
Ják tedy skoro pod Perewołoczną,
Dognan przy Dnieprze drogą nieprzewłoczną,
SZWED. Więc tym prędzey Woysko uszykuie
Xiążę Meżykoff, y Kommenderuie.
X. posyła áby się poddáli.
Do Nieprzyiacioł, áby się poddali,
Mowiąc: że iáko wszyscy się dostáli
Już w ręce Náſze; ták padną zarazem
Ná placu wszyscy, ieżli się żełazem
Chcą bronić, nie dám Kwatery, y wzięci
Nie będą, ále od miecza wycięci.
Ják mogła wiele, y iák przeraziłá
Tá mowa SZWEDOW; y cięższa im była
Ze ták się sami zamknęli, że áni
Tám, áni sám: bo zewsząd opasáni,
Tu wodą z przodu, po bokach gorami,
A Moskiewskiemi z tyłu náiazdámi.
Generał Szwedzki Poselstwo sprawia.
Więc Kommendator Levenhaupt; Dykiera
Szle Pułkownika; tákże Trausvetera
J Generała Kreyca; Adjutanta
Duklasa: z táką więc od Levenhaupta
Jnformacyą iadą: by prosili
O Akkord, y tym szczęściem zniewolili
Kapituluie.
Swoim Xiążęcia. Ten kapituluie
Z Posłańcy iego, y ták podpisuie
Ten Akkord: áby Levenhaupt z drugiemi
Broń odrzuciwszy, z standarami swemi;
Z kotłámi, bębny, y z Artyleryą,
Z wszystkim Bagáżem y z Kawaleryą,
Ktora bydź mogła; poddał się swoiemu
Zwycięzcy; ták że Akkord zdradzieckiemu
Kozakowi ten służyć nie ma; ále
Według swych zasług weźmie płacą w cale
z strony Levenhaupta.
Levenhaupt zaś ták: By Officerowie
Według swey szarzy; y Kawalerowie
Przy zwykłey uczcie, á prości Dragani
Dobrym sposobem byli traktowani
Ná parol wzięci. A innym też żeby

Officyerom

Officyerom wolno dla potrzeby
Do Domow iacháć; Magáże y konie
Standary, kotły, Pieniądze y bronie
Zwycięzcy oddáć; tákże Ukrainy
Desertor ma bydź wydány; y inny
Ktory zdradziecko wszedł do náſzey strony,
Nie ma mieć żádney Akkordem ochrony.
Tym zakonczyli: iák wiele splendoru
W dobrey monecie; iák wiele wyboru
Szczerego złota, srebrá łamanego
Co Polska miáła, Sas, Prusy, zacnego,
Litwa, Kościoły, Zámki, Miastá, Dwory,
Nie korzystował Szwed tymi splendory;
A w tych się ręce to wszystko dostało,
Chciwość y żdzierstwo ktorych nie zmazało.
Tym czasem kiedy ták kápitulowáł
Krol Szwedzki ucieka.
Levenhaupt; Szwedzki KROL się przeprawował
Przez Dniepr z Mazepą; y w kilká set koni
Uszedł. Generáł Wołchoński w pogoni
Z Kawaleryą zá nim; z Kozákámi
Przepráwiwszy się z dwiema ich Pułkámi
Poszedł ochoczo; w net po małey chwili
W dzikich go polach z ludźmi dogonili.
Dwieście ná placu trupá; á nie máło
Zywcem w niewolą náſzym się dostało.
Tákim odwodem umknął się że áni
Z Mázepą zdraycą mogli bydź dognáni
Dniem nocą w nogi, śpiesząc ták bez miáry
Z garścią Drábántow uszedł aż w Tatary.

Tegoż Roku 1709. Mazepa Hetman Zaporowski pożyczył Krolowi Szwedzkiemu (*ut fama ferebat*) dwoch kroć stotysięcy czerwonych złotych *in specie*, w kleynotach *alterum tantum* (Krola się trzymaiąc Szwedzkiego) potym w rok umarł oddawszy w opiekę Krolowi Szwedzkiemu Siestrzeńca swoiego, to iest P: Woynarowskiego. Jmć też P: Wda Kiiowski z ludzmi swemi do Benderu przebrał się.

W tymże Roku in Junio Feltmarszałek Leytnant Goltz w ośmiu tysięcy Moskwy przyszedł od Kiiowa do Polski, tráktem mimo Lwow, pod Skwarzawą nápadł go nie spodzianie JmcP: Sapieha Stá: Bobruyski Hetman ná ten czas Litewski *in partibus Stanislai Regis*, z Woyskiem Litewskim, ktory mężnie się pot-

kał z Mo-

kał z Moſkwą, y nie máło Iey ná placu trupem położył, ále ſam kilku dzieſiąt ludzi ſłuſznych ſtraciwſzy reyterowáć ſię muſiał; Hetman ten był to prawdziwie *vir belli & Consilii* radą, y męſtwem nie nárußone Jmię Sapiehow (*notum per ſæcula nomen*) wſzędzie zaſzczycaiący.

Statius.

Po otrzymaney wiktoryi Pułtawſkiey *in ſeptembri* Car z Woyſkiem ſwym przybył do Polſki, y woyſko Koronne luſtrował pod Piotrowinem; á potym áż pod Toruń woyſka wſzyſtkie poſzły. Do Torunia powrocił ſzczęśliwie Krol Jmć Auguſt z Saxonii retractando, Traktat Altranſztacki w Saxoniy uczyniony, ábdykacyą annihilando, ktorą *vi fatorum & Coactione armorum* uczynić muſiał. Car z tego powrotu niezmiernie kontent y JchmPP. Hetmani.

Annihilacya Abdykacyi.

Támże w Toruniu JmP. Sta Bobruyſki Hetman Litewſki Sapieha przyſtąpił ex adverſa parte do Krola Jmci y Kommendę Woyſka Litewſkiego oddał pod Buławę JmP. Pocieia Hetmana W.W.X.L. przez co lubo *tranquillitatis publicæ pars magna acceſsit*, iednákże ieſzcze nie tu był finalnie ugruntowany pokoy; Continuabantur y w dalſzych czaſach woyſk domowych y Cudzoziemſkich *intra viſcera Regni* impetycye; iák to nie nowina Koronie Polſkiey *in æſtu belli* (iák złoto wogniu) bydź polerowaną: *volubilis fortunæ complura exempla retulimus, conſtantis & propitiæ pauca narrare poſsumus*; lubo y w naynieſzczęśliwſzych koniunkturach, wſpániáłym umyſłom ná ſwoim nie zbywa ukontentowaniu: *nihil tam acerbum eſt in quo æquus animus non inveniat ſolatium.*

Valerius Maximus.

Seneca.

Tandem Krol Jmć do Warſzawy, JchmPP. Hetmani Koronni część woyſka Koronnego zwinąwſzy, trakt obrocili do Lwowa, Litwa zaś do Litwy, á Moſkwa w Polſzcze ſubſiſtebat.

Tegoż Roku powietrze po cáley Polſzcze prawie graſsowało w Krákowie, we Lwowie, w Warſzawie y wſzędzie po Miaſtach, Miaſteczkach y wſiach.

Walna rada do Warſzawſka.

1710. Złożona od J. K. Mości walna radá Stanow Rzeczypoſpolitey w Warſzawie *ſub titulo* poparcie generalney konfederacyi Sandomirſkiey, ná ktorey ſtánęłá reforma komputu Woyſka Koronnego, y Regularna płaca poſtánowiona, naywięcey z podatku *ultimæ Conſumentiæ*, ktory podatek że nie doſzedł, Woyſko też muſiáło licentioſius obchodzić ſię z ciężką ruiną kráiu; ná tymże ziezdie Warſzawſkim ponowił Krol Jmć diploma Regium, y pacta conventa dla utwierdzenia Panowania ſwego, *& jurium Majeſtatis cum libertate*; co wydano z druku *ad Volumen Legum.*

Jákoż

Jákoż Pan ten *pro Legitimo Regnante* od Polſki uznany był Duchem wieſzczym (iáko y niektorzy Krolowie Polſcy) że nierzekę Prorockim przepowiedziany od Staniſława Reściuſa Opata Jędrzeiowſkiego, względem czego dáie ſię tu krotka informacya: Zył ten Opat przed Krolem Henrykiem Walezyuſzem, narodu Francuſkiego ktorego przedtym niżli był ná Kroleſtwo, Polſkie obranym, opowiedział temi ſłowy: *Flos Vallis*; Nazywaiąc go ták od Francuſkich lilii herbu Kroleſtwa, y od iego przezwiſka: Valeſius. Po nim náſtępuiącego Krola opiſał temi ſłowy: *Nominis Corona*, á ten był Stefan Batory; bo Stefan z Greckiego Koronę znaczy. Po Stefanie náſtępuiącego ták opiſał: *Exul fortunatus*, álbo Wygnaniec ſzczęśliwy. J był obrany Zygmunt trzeci, ktory był ze Szwecyi ſwego dziedzicznego, Oyczyſtego Kroleſtwa z Rodzicem ſwym Janem Krolem Szwedzkim wygnany od Eryka, tu będąc przychodniem. Panował ná tronie Polſkim ſzczęśliwie przez łat czterdzieści cztery. Po nim że miał Syn Iego pierworodny Krolowáć Władyſław czwarty, opiſał go dawno tenże Opat temi ſłowy: *Gloria ſuccedens.* Sława náſtępuiąca, zwłaſzcza że imie to: Władyſław ieſt iákoby: władnący ſławą. Jana Kazimierza Iego náſtępcę ták opiſał: *Manipulus ſterilis:* Niepłodny ſnopek, w czym nie tylko herb Iego Oyczyſty wyraził, to ieſt Snopek Jagiellonow, ále y to: że bez potomſtwa umarł. Niemniey przyzwoicie przepowiedział Xiążęcia Jmci Michałá Korybuta Wiſniowieckiego po Janie Kazimierzu obranego ná Kroleſtwo: *Sidus Noctis breve*; bo Iego herb był Kſiężyc, nocny planeta z Krzyżami, ktory krotko ná tronie ſwiecił; z niewygáſłym iednak wiekopomney ſławy ſplendorem. Po nim náſtąpił Jan trzeci, ktorego názwał *manum Congregatorum*; ręką zgromadzonych, to ieſt Woyſk w ták wielu okazyach zá iego Manudukcyą zwycięzkich. Auguſta zaś wtorego tenże Opat przepowiedział zowiąc go: *diverſi coloris* rożnego koloru, czyli ná dwu oraz Elektow rożnych Auguſta Elektora Saſkiego y Ludwika Kontego Francuza reſpektuiąc, lub z nich ieden, tron Polſki, z ukontentowaniem cáłego Kroleſtwa oſiadł; czyli w Auguście Krolu uważaiąc chwalebną odmianę ſekty przedtym Luterſkiey w Kátolicką, ieſzcze przed Elekcyą (z cáłey Europy zbudowaniem) wiarę; czyli dla inſzey iákiey przyczyny. Po nim náſtępuiącego Krola zowie *ſolus biceps* to ieſt ſam dwugłowi. Co o ſzczęśliwie nam panuiącym teraz Auguście, III. (ktory nie tylko Polſkiey, ále y Ceſarſkiey korony godzien bydź głową) rożni, rożnie explikuią. Sukceſſorem Iego

Predykcya o Krolach Polſkich.

Xz (*poſt*

(*post fera fata*) ma bydź naprzod: *Sonitus Apum*: Pszczoł brzęczenie; drugi *Custos Vigilantium* Stroż czuiących; ktorych opisow tłumaczenie czasy dalsze pokażą.

Tegoż Roku 1710. Woysko nasze było koło Zamościa, Sokala, Białego Kámienia, á potym pod Buczniową, rozeszło się po Generalnym Kole ná konsystencye.

Kommissya hybernowa agitowałá się w Złoczowie, bo we Lwowie powietrzna byłá zaraza. W iesieni po rozpuszczeniu Woyska wyprawił JmP: Krakowski H. W. K. JmP: Brzuchowskiego Stę: Owruckiego ná Woysko JmP: Wdy Kiiowskiego 20. chorągwi w gory, ktory ná Węgierskie granice przerznąwszy się, przednieysze chorągwie Usarskie y Pancerne zagarnął, y pod Kommendę Hetmańską przyprowadził.

Szwedzkie Fortece wzięte. 1711. Krol Jmć August z Woyskiem swoim Saskim poszedł do Pomeranii Szwedzkiey pod Strasźand *in Communione armorum* Woysk Moskiewskich y Duńskich; tam że naszych kommenderowanych poszło tysiąc koni pod kommendą JmP: Sierakowskiego Starosty Olszańskiego; gdzie pomienione Woysko kilka fortec Szwedzkich formalnym attákiem nayprzod, ápotym przez akkord odebrało, zá doskonałą dyrekcyą Krola Jmci, ktorego wsławione tyle zwycięstwy imie meretur w nieśmiertelney tryumfowáć pámięci. *Quis Marte secundo? Quis tantum meruit populorum sangvine nomen?* *Lucanus.* Woysko Koronne z JmPP: Hetmanami iedno było w Wielkiey Polszcze pod Łabiczynem gdzie assygnacye ná cztery ćwierci zasług JmP: Prebendowski Podskarbi W. K. Woysku Koronnemu wydawał. *Assygnacye.* Druga zaś znaczna partya Woyska Koronnego poszła pod Horynin w Podole pod Komendą JmP: Chomętowskiego Wdy Mazowieckiego; potym pod Jazłowcem Obozem stanelá z Woyskiem Litewskim pod władzą JmP: Ludwika Pocieia Kasztelana Wileńskiego H. W. X. L. tamże przytomnego; gdzie JmP: Humiecki WdaPodolski tanquam Plenipotencyaryusz od J.K.Mci y Rzeczypospolitey był præsens z innemi J.PP. Plenipotencyaryuszami, do przyimowania Tureckich legacyi y expedyowania onychże; á JmP: Pułáski Podczaszy Podlaski Pułkownik Pancerny znaku JmP: Sobieskiego Czesnika Koronnego *Officium Secretarii exercebat* w tych expedycyach publicznych przy JchmPP: Plenipotencyaryuszach. [illegible]

Tegoż Roku ná początku kámpanii z Járosławia (gdzie było *Consilium bellicum* J. K. Mci z JPP: Hetmanami y z Carem Jmcią) *Car Jmć.* poszedł Car Jmć z Woyskiem swoim do Wołoch aż ku Dunaiu

w Państwo

w Państwo Tureckie; y tam między Seretem y Fałczą ták był Woyskámi Tureckiemi y Tatarskiemi obleżony, że wielką penuryą żywności dla Woyska y koni ściśniony, prosił o Traktat, do ktorego Wezyr przystąpiwszy, uięty wielkiemi od Cara skarbami, zakończył go tamże (zá co potym ná gardło skarany Wezyr w Strambule:) potym Traktacie Car Jmć z Woyskami Podolem szedł w Ukrainę y daley ná Stolicę. Gdzie y pod czas pokoiu, większe co raz á większe, do Woiennych expedycyi præparamenta czynić niezaniechał. *Nunquam Imperator ita paci credat, ut non se præparet bello.* *Vegetius.*

Posłowie do Polakow. Posłowie: Turecki od Wezyra, y Tatarski od Hana, przybyli do Jazłowca, do JJPP: Plenipotencyaryuszow, z Instrumentem Legacyi do Krola Jmci y Rzeczypltey, z oswiadczeniem dobrey y nienaruszoney przyiaźni, ktorą trzyma Porta Ottomańská, według Traktatow Karłowickich, I to donosząc: że w Traktacie z Carem Jmścią niedawno nad Seretem záwartym, wyraźny punkt Wezyr dołożył, áby od tego czasu Moskwa w Polszcze nie była, á ktora się znayduie, áby zaraz ustąpiła z Polski, do swego Państwa. Co wszystko swiadczyła Porta ná znak dobrey przyiaźni przeciwko Koronie Polskiey.

Że tedy Krol Jmść był w Pomeranii Szwedzkiey, pomienieni JJPP: Woiewodowie Podolski y Mazowiecki, y Hetman Litewski iáko Plenipotencyaryi J. K. Mości y Rzeplitey, dáli *nomine publico sufficienter* respons tym Posłom, Tureckiemu, y Tatarskiemu, dawszy im upominki dosyć piekne, *pro Honore Gentis*; odebrawszy tedy expedycyą, odiachali przy słusznym *Posłowie odiezdzaią.* konwoiu ludzi Woyskowych. Po skończoney tey kampanii rospuszczone Woysko ná konsystencye, á JchmPP: Hetmani ná Kommissyą do Lwowa przybyli.

1712. Seym w Warszawie zaczęty pod Laską JmP: Denhoffa Miecznika Koronnego H. P. W. X. L. Ktory limitowany, y odłożony *ad ultimam Xbris. Anni Ejusdem.* Ale potym *sequenti Annô* zerwany ten Seym. Krol Jmść znowu tey kampanii, był w Pomeranii, Szwedzkiey, támże Woyska, Duńskie, y Moskiewskie, gdzie rożne odebrali fortece y kray záwoiowały. Woysko Koronne obozowało w Polszcze. JmP: Brzuchowski młodszy, potym Strażnik Woyskowy ordynowany ná Pogranicze od Wołoch, ktory Stanisławowską Fortecę od ludzi JmP: Wdy Kiiowskiego przez akkord wziął. Po kampanii Woysko rozeszło się. Kommissya agitowałá się we Lwowie.

Poseł do Porty. *Tegoż Roku* wyprawiony w Poselstwie wielkim do Porty

Y Ottomań-

Ottomańſkiey, JmP: Chomętowſki Wda Mazowiecki, ktory niemal dwie lecie tam zábáwiwſzy, z pomyślną powrocił expedycyą, to ieſt z utwierdzeniem wiecznego przymierza, według tráktátow Karłowickich.

1713. Ná Wioſnę woyſka Tureckie wielkie przyſzły pod Chocim pod kommendą Apty Paſzy. Ktory zaczął fortyfikować tę Fortecę y ſam ſię przy niey zoſtał z niemálą liczbą Turkow. Ktorych że ſię było obawiáć potrzeba, z rożnych koniektur, áby nie weſzły w Granice Polſkie; za daniem znáć *de tam ingruenti periculo*, ſprowadzone od J. K. Mści woyſka Saſkie y Moſkiewſkie do dania reſiſtencyi *in caſum* Tureckiey Impetycyi.

Tegoż Roku JmP: Jabłonowſki Wda y Generał Ziem Ruſkich, *ſiniſtrè* udany do Krola Jmści, (iák to nie nowina y ſamey niewinności bydź obwinioną: *vexat cenſura Columbas*) że miał ſzkodliwie *cum adverſa Parte* Praktykowáć korreſpondencye, wzięty w ſequeſtr, y do Saxonii záprowadzony do Kieniſzteynu, gdzie przez pułczwarta lata zoſtawał; iákie zaś ponoſił przez ten czas tædia, opiſał ſam *ampliori ſtylo.* Woyſka Koronne, iedne w Ukrainie były dla uſkromienia ſwawoli Kozackiey, drugie ná Pokuciu y Podolu, decertuiąc rożnemi czaſy z woyſkiem JmP: Wdy Kiiowſkiego, ktore z za granicy Wołoſkiey wpadáło w Pokucie. — *Juvenalis.*

Tegoż Roku JmP: Brzuchowſki Staroſta Owrucki Pułkownik J. K. Mści Pancerny, nieſpodzianie napadł pod Krotoſzynem Partyą JmP: Wdy Kiiowſkiego w Wielkiey Polſzcze, pod Kommendą ImP: Grudzieńſkiego Pułkownika Uſsarſkiego; y ImP: Sołtyka Pancernego; że trzydzieſtą, tedy kilką Chorągwi ImP: Sołtyk *benevolè* przyſtąpił do ImP: Brzuchowſkiego, á potym do Obozu generalnego do ImP: Krakowſkiego przyſzedł.

1714. J. W. I. M. P: Wda Kiiowſki (*Marte togâq; præcipuus*) powrocił z Turek z deprekacyą J. K. Mości od ktorego miłe y wdzięcznie przyięty, ile kiedy za tym przybyciem Imści (Iáko wielkiey apprehenſyi w całey Koronie Polſkiey y u Poſtronnych narodow Pana y Rycerza) *non Poſtrema Pars* uſpokoienia publicznego ſtánęła *in portu tranquillo.* Oboz Woyſka Koronnego w Polſzcze, potym pod Záłoſcami; *Tandem* Kommiſsya Hyberno-wa we Lwowie; y Woyſko rozeſzło ſię, á drugie w Ukrainę dla Buntow Kozackich poſzły pod Kommendą ImP: Kalinowſkiego Kaſztelana Kamienieckiego. A potym ordynowany ImP: Gałecki Miecznik Podlaſki, ktory przez dwie lecie tam w Ukrainie Buntownikow Kozackich, z Partyą woyſka Polſkiego uſkramiał, y Ukrainę uſpokoił. Białacerkiew oddana tego roku od Moſkwy, náſzym Kommiſsarzom, ná Kommendę ordynowany ImP: Deboien Generał Major. — *Ovidius.* — *Kommiſsya.*

Rok 1715. Oboz Generalny Zátoczony pod Gorzyce; gdzie ściągał Woyſko ImP: Młodzianowſki Kaſztelan Lubaczewſki Pułkownik, ImP: Denhoffa H. P. W. X. L. A gdy odiachał z Obozu, zoſtáwił Kommendę ImP: Piotrowi Sulmirſkiemu, Chorążemu Bracławſkiemu, Porucznikowi Pancernemu ImP: Sty: Sandomirſkiego Lubomirſkiego, Sędziemu Generalnemu Woyſkowemu. Agdy ſię co raz więcey ziezdzało Towarzyſtwa y Deputatow do Chorągwi ſwoich, querulando: że woyſka obcych potencyi, Moſkiewſkie, y inne, wielkie wyciągaią kontrybucye, y nie dopuſzczaią z dobr Krolewſkich y Duchownych wybierać hyberny, przyſzło do tey rezolucyi całemu Woyſku, że Związek uczyniło, wziąwſzy *per vim* zá Marſzałka Związkowego ImP: Władyſława Gorzyńſkiego Chorążego Wſchowſkiego Porucznika Pancernego ImP: Morztyna Wdy Sandomirſkiego, (bo ImP: Sulmirſki ná ten czas Reymentarz, ullatenus nie chciał ſię tego podiąć, y wyiechał z obozu) ſubſtitutem obrany ImP: Branicki Stolnik Buſki Porucznik Uſſarſki ImP: Warſzyckiego Kaſztelana Łęczyckiego; w krotce złożony ImP: Gorzyńſki z Marſzałkoſtwa; á ImP: Branicki (Kaſztelan potym Halicki) obiął Regiment Woyſka; Subſtytutem obrany ImP: Krzyſzkowſki Staroſta Włodzimirſki Porucznik Uſsarſki Xcia Imci Radziwiłła Kanclerza W. W. X. Lite. — *Zwiazek.*

Zaczęło było Woyſko to z konfederowane, zrazu znacznie bić Regimenty *exteræ Gentis* ná rożnych mieyſcach, oſobliwie pod Radgoſzczą. Regiment Kawaleryi Kiryſyerow, ná przeciw ktorych wprzedniey ſtraży poſzedł rzeźwo ImP: Jan Połochowſki Porucznik ImP: Kczewſkiego Wdy Malborſkiego; tákże ImP: Michałowſki Porucznik Uſsarſki ImP: Koniecpolſkiego Wdy Sierackiego, ktorzy Kiryſyerow przerzeczonych, y Pułkownika ich zabrawſzy, do Obozu Polſkiego Woyſka przyprowadzili, gdzie ich wſzyſtkich wyſtrzelała czeladz luźna dla zdobyczy, potym JmP: Gorzyńſki z Woyſkiem ktorego nie miał całego, bo go ná rożne poroſsyłał partye, poſzedł pod Tarnow, gdzie ſpędzony z pola. A Iegomość Pan Jozef Bukowſki, Miecznik Sanocki, Porucznik Pancerny ImP: Stadnickiego Staroſty Libuſkiego (á teraz roku 1740. Strażnik Polny) z trzema chorągwiami ſzwadronu ſwego ſkoczył y nie uſtraſzonym ſercem rzeźwo nátarł ná Szwadrony poſtronne, ktore rozgromił; ále y ſam — *Bitwa náſzych z Woyſkami poſtronnemi*

kilkanaście

kilkanaście fzwankow otrzymawfzy ná placu, zá nieżywego zoftáwiony, potym cudownie mocą Bofką za przyczyną Matki Cudowney Częftochowfkiey, do ktorey fię był ná ow czas ofiarował z między Trupow wyprowadzony; wolał ten zacny Rycerz raczey fię ná śmierć po kawalerfku nárazić niżeli życie ucieczką salwować. *Pulchrior eft miles in prælio occifus, quam in fuga falvus.*

Tertulianus.

Konfederacya.

Tegoż Roku rożne Woiewodztwa w konfederacyą wefzły, ále naypierwey Rufkie Woiewodztwo pod Lafką ImP: Mikołáia Rofnowfkiego Chorążego *Przemyfkiego*, ktory rozpifawfzy do innych Woiewodztw MałoPolfkich Lifty, donofząc im otcy rezolucyi, że *non dantur falubriora media profpiciendi bono publico*, chyba przez ten fpofob, pociągnął ledwie nie całą Prowincyą MałoPolfką y część Wielkopolfkiey do tákowey-że Konfederacyi. A tandem fkupiły fię Woiewodztwa do Tarnogroda *die* 26. *9bris Annô* 1715. gdzie *formatô Generali Confiliô* fpifaná Stanow generalna Rzeczypofpolitey Konfederacya, do ktorey y ImP: Marfzałek Związkowy z cáłym Woyfkiem przyfzedł y złączył fię pod Krzefzowem, chcąc wfzyftko czynic dependenter od ImP: Ledochowfkiego, Podkomorzego Krzemienieckiego, generalney Konfederacyi całey Rzeczypofpolitey Marfzałka: lecz *non fuccedebant ex voto belli eventus*, dla ciężkiey nuży Woyfk náfzych, y penuryi *victualium*; bo pod Sandomierzem nie zabroniły Woyfku Cudzoziemfkiemu przeyścia Wifły, ktore (gdy odftąpiły od Zamościa Woyfka náfze) *per ftratagema* wefzło do Zamościa y Fortecę odebrało. Gdzie depozyta Szlacheckie, fequeftrowane: y niektore in prædam pofzły. *Tandem*.

1716. Náftąpił Traktat w Rawie *inter partes belligerantes*, ktory był zákonczony przez Kommifsarzow K. Jmci, y z Konfederowanych Stanow Rzeczypofpolitey. Lecz że były w nim punkta *contra decus gentis Noftræ* nápifane, nie akceptowały go zkonfederowane Stany y rezolwowały fię, *per extrema* fatwować, náchylone Oyczyzny Sortes, iákoż w kilku mieyfcach JJPP: Regimentarze, ofobliwie ImP: Gniazdowfki w Wielkiey Polfzcze, á ImP: Sokolnicki koło Kocka, Poftronne Regimenty gromili. Tákże ImP: Zagwoyfki, koło Bełzá dofyć ftrenuè przeciwko nim ftanął. ImP: Michał Potocki Pifarz Polny Koronny, iáko do expedycyi, ták niewczafow woiennych przyuczony (*afpera femper amans & par Cuicunq; periclô Scævola*) wielkie, ná Cudzoziemfkie Woyfka czynił impetycye.

Silius.

A interea ImP: Marfzałek Generalney Konfederacyi w Włodzimierzu Kommifsyą Hybernową y lokacyą Woyfka dyfponował, ktora przeniefiona do Lubomla, y tam ftánęłá dyftrybuta Woyfku, Hyberny y ftanowifk. Z Lubomla potym *in Majo* ImP: Ledochowfki Márfzałek Generalny, ImP: Sulmirfki Chorąży Ofzmiańfki, Marfzałek Generalney Konfederacyey W. X. L. z JchmPP: Konfyliarzami y Kommifarzami Rzeczypofpolitey y Woyfk zkonfederowanych *utriusq; gentis*, przenieśli fię do Łęczny, gdzie záczęty Trybunał Skarbowy *in ordine* zápłaty Woyfkowych zafług; wyprawieni z tamtąd Plenipotentiarii Rzeczypofpolitey do Lublina, gdzie ziachali byli y Plenipotentiarii J. K. Mości do Traktatu ktorego niezakończywfzy, roziechali fię *ab utrinque* Plenipotentiarii. Tamże w Łęczny odftąpiło Woyfko Litewfkie JmP. Pocieia Hetmana fwego, y wefzło w związek obrawfzy Marfzałkiem ImP: Potockiego Straznika *W. X. L.* A ImP. Pociey Hetman *evadendo periculum* do Krola Imści do *Warfzawy* odiachał.

Trybunał Skarbowy.

Tandem do Krafnegoftawu przenieśli fię wfzyfcy ták Marfzałkowie iáko y Kommifsarze, y Konfyliarze *in Augufto*, Gdzie Kommifsya Skarbowa zakończona; dwie ćwierci *Februarii & Maii Annô* 1716. poftánowione do zapłaty woyfku, y Repartycye Skarbowe z podpifem ImP: Marfzałka Generalnego, do *Woiewodztw* y Ziem wydane, iákoż odebrało w tym *Woyfko* Satisfakcyą. *Armiftitium inter Partes Belligerantes* trwało czas niemały; tylko ImP: Gniazdowfki w *Wielkiey Polfzcze*, wfzędzie Woyfka poftronne gromił. Miafta, Fortece, formalnym attakiem odbierał: ofobliwie Poznań Toruń, y inne; niemało Regimentow pozábierał pod czas uczynionego Armiftitium.

Armiftitium.

Die 5. *7bris eôdem Annô*. Wyprawieni znowu *in pauciori numero Plenipotentiarii*: od Rzeczypofpolitey do Warfzawy, gdzie *poft multas decertationes* z Plenipotencyariufzami J. K. Mści zakończyli Traktat aż dnia trzeciego miefiąca Liftopada tegoż roku; ktory to Traktat, mógł byłby fzczęśliwie *fuccedere in rem* Rzeczypofpolitey, tylko że okkazya Woyfk Koronnych y Litewfkich pod Kommendą JmP: Potockiego Straznika W. X. L. Marfzałka Woyfk zkonfederowanych W. X. L. będących, z Woyfkami poftronnemi *non ex voto* nádała fię, dla emulacyi niektorych Officyerow Polfkich względem Kommendy. Polfkie tedy y Litewfkie Woyfko, reyterować fię mufiało, nie bez ftraty flufznych ludzi, co fię ftało pod Kowalowem w Prufiech.

Traktat.

JchmPP: Marfzałkowie Konfederacyi Koronney y Litewfkiey zbliżyli ku Warfzawie do Węgrowa, á potym ná Pragę

Z dla

dla finalnego uſpokoienia ſię; ac tandem wkroczono w Seymowe Intereſsa, ktore koncertowane w Warſzawie u JchmPP: Plenipotencyaryuſzow; *ad decidendum* zaś posłáne ná Prágę do JmP: Marſzałka, Kommiſsarzow y Posłow z Woiewodztw y Ziem zgromadzonych; do zakończenia tedy Traktatu materye Seymowe wzięły czaſu dwa mieſiące *Cum fortunatiſsimo eventu*, przy zgodzie *idem ſentientium*, ktora iáko ieſt pomyślności inkrementem, ták bez niey y naywiękſze ſukceſsa upadáią: *Concordiâ*
Saluſtius. *res parvæ creſcunt; diſcordiâ, maximæ dilabuntur.*

Rekoncyliacya. *Roku* 1717. 1ma *Febr:* Z Pragi przyſtąpiły Stany zkonfederowane Rzeczypoſpolitey z ſubmiſsyą, y rekoncyliacyą do J.K. Mśći y zaraz tegoż dnia do Izby Senatorſkiey wſzyſtkie *Tres ordines Regni* zgromadziły ſię, gdzie JmP: Ledochowſki Marſzałek *Statuum Confæderatorum*, á oraz y Seymowy ná ten czas, (Wda potym Wołyńſki) przywitał Krola Jmśći y cáłą Rzeczpoſpolitą, á potym czytany cáły Traktat y wſzyſtkie konſtytucye Seymowe. Głoſu żadnemu z Senatorow, náwet y ſamemu Xciu Jmśći Prymaſowi nie pozwolił *Equeſtris ordo*; ták po przeczytaniu Konſtytucyi żegnał Krola Jmśći y cáłą Rzeczpoſpolitą ten że JmP: Ledochowſki, o ktorym ſłuſznie mowić ſię mogło: *Vir fuit, & tanta eſt animi Conſtantia, quantum acer erat; Belloq;*
Ovidius. *Ferox, ad vimq; paratus.* Pod czas tego Seymu zwinione cáłe Woyſko Koronne y Litewſkie, á de nowo liſty przepowiednie nowym y niektorym dawnym Rotmiſtrzom wydawane od J. K. Mśći, komput redukowany do Oſmnaſtu tyśięcy, zwinięto zaś dwieście trzydzieści Chorągwi Polſkich, y Regimentow bardzo wiele; przez co tandem mizerna Polſka *per tot calamitates* wyniſzczona *reſpiravit.*

Lokacya Woyſka. Lokácya temu Woyſku nowey Erekcyi, raz ná záwſze poſtánowiona, ktoremu aſsygnacye na leże, y liſty przepowiednie Krolewſkie wydawał JmPan Franciſzek Pułaſki Podczaſzy Podlaſki Konſyliarz z Woiewodztwá Ruſkiego do generalney Konfederacyi; ktory od Rzeczypoſpolitey y od Woyſka deſtynowany był do formowánia tych *ſemel pro ſemper* konſyſtencyi, y do innych expedycyi Woyſkowych.

Ewakuacya Woyſka poſtronnego. *Tegoż* prawie dnia zaraz po ſkończonym Seymie tym Traktatowym, Woyſka Saſkie ruſzyły do Saxonii, *juxta nexum* tegoż Traktatu, y chroniąc ſię wſzelkich exakcyi, prowiantow, *à de proprio* w Marſie uſtępuiąc ſię zá Granicę, *ad propria* poſzły. Tymże ſpoſobem y Moſkiewſkie Woyſka, ſle aż we dwie Niedzieli ruſzyły ſię z Polſki do Moſkwy, ktore przez ták długi czas wyciąganiem

ciągá niem prowiantow, náprzykrzyły ſię Polſzcze; nagle porzuciwſzy magazány ładowne wyniść muſiały.

Pokoy A zátym, ſtanął zá łáſką Bożą pożądany w Rzeczypoſpolitey Pokoy, *& ſua Legibus rediit forma*; od tąd *pax alta per*
Lucanus. *omnes & tranquilla quies populos*, przez długi czas w Polſzcze pánowałá; przy łáſkáwych y przezornych ná wſzyſtko Rządach Krola Jmśći Auguſta II.

Nil mæſtum! quid enim quamvis infida levisq;
Statius. *Cæſare tam dextrò poſsit fortuna timeri?*

Tegoż Roku Xiążę Eugeniuſz z Woyſkami Ceſarſkiemi wdzień S: Wawrzyńca Woyſka Tureckie obozem ſtoiące pod Belgradem *funditus* znioſł; oboz wſzyſtek Turecki z wielkiemi ſplendorami, amunicyą, y Działámi, ktorych było 183, Ceſarſkim *in prædam ceſsit*; á ſamych Turkow ná mieyſcu czterdzieści y dwa tyſiące, to ieſt Janczarow y Janczar Agow zabitych znaleziono, oprocz iazdy; z Ceſarſkiey ſtrony ná oſm tyśięcy legło; potey batálii miáſto Belgrad przez akkord poddało ſię Ceſarſkim. Potym ſtanął Traktat Paſsorowicki.

1718. Ten Rok z łáſki Bożey ſpokoynie zaczęty, y ſkończony. Woyſko ná ſwoich leżach *ſubſiſtebat*, Powietrze tylko w niektorych mieyſcach, oſobliwie w Podolu graſsowało.

Annô Eôdem Seym w Grodnie złożony, ktory *poſt expirationem* ſześć Niedzielnego czaſu limitowany, czas y mieyſce reaſsumpcyi onego, *arbitrio* J. K. Mśći zoſtáwiono. Ten Seym pod laſką JmP: Zawiſzy Staroſty Mińſkiego agitował ſię.

Tegoż Roku Krol Szwedzki Karol dwunaſty, dobywaiąc *Krol Szwedzki zabity.*
Fortecy Frydrychſztad názwaney w Nowergii będącey, od Duńczykow zdziałá kulą zábity poległ dnia 12. *Xbris.* Potym Sioſtra Iego za Xiążęciem Heſsenkaſel będąca *ſucceſsit* ná Koronę Szwedzką. Przy ták ſtraśliwym upadku ſwoim, wielki ten (oraz zwycięzony) Zwycięzca doznał tego, co mowi *Petiot*; *Nihil tam* *Petiot.*
propinquum eſt caſui quam quod ſummum eſt.

Krol ten ſłuſznie *terror Gentium* zázwany, ále ſtraſznieyſzy (zwiękſzym ſzczęściem ſwoim) zoſtawał by Narodom, gdyby był ná Swiątynie Pańſkie dyſkretnieyſzy; odezwał ſię ztym, że miał aż ná Watykanie Szpadę ſwoię zawieśić, lecz nie zgadł przeciwnych, zamyſłom Iego, wyrokow Boſkich. Należało mu właśnie dáć przeſtrogę w podobny ſpoſob, w iáki niegdyś odpowiedział Celeſtyn IV. Papież Fryderykowi Ceſarzowi. Gdy Ceſarz ten odgrażał ſię Celeſtynowi temi wierſzami:

Roma diu titubans variis erroribus acta

Z2 *Corruet*

Corruet, & Mundi desinet esse Caput
Fata docent, Stellæq; volunt, aviumq; volatus [*Dlugossus.*]
Quod Fridericus ego Malleus orbis ero

Náto táką mu dał Ociec Swięty replikę.

Niteris incassum Petri submergere navem
Fluctuat, ast nunquam mergitur ipsa ratis
Astra Silent, nil fata monent, nil prædicat Ales
Solius est proprium nosse futura Dei:

Tegoż Roku Krolewic Jmść á teraz Krol Polski August III. Wziął *in Sociam vitæ* Cesarzownę, teraźnieyszą Krolową Maryą Jozefę Austryacką, Corkę Jozefa Cesarza. Właśnie ná ow czas, ná życzliwych Sercach rysowáć należało *votum*, ná iákie niegdyś w Panegyriku swoim zdobył się Klaudyan przy Zaślubieniu Maryi, Augustowi Honoriuszowi.

O Digno nectenda Viro, tantiq; per Orbem
Consors Imperii. Iam te venerabitur Ister,
Nomen adorabunt populi, jam Rhenus & Albis
Serviet; in medios ibis Regina Sicambros;
Quid numerem Gentes Atlanteosq; recessus [*Claudianus*]
Oceani? toto pariter dotabere mundo.

Lubo dosyć drogim są Posagiem wzaiemne oboyga Krolestwa Jmściow nieoszacowane przymioty, ile Cnot; tyle pereł Koronie Polskiey przynoszące: *virtutes in viris plebeiis argentum est, in viris nobilibus aurum, in Principibus verò gemmæ pretiosæ.* [*Vegetius.*]

Roku 1719. Seym reassumowany po sześciu Niedzielach, zerwany ná władzy Hetmańskiey, ktora attenuata przez JmP: Fleminga: Woysko ná swoich leżach zostawało w Ukrainie, iednak w Podolu *ad omnem Casum* ściągnął Chorągwie do obozu JmP: Krakowski H. W. K. Zábiegaiąc swawoli Kozackiey y opryszkom álbo Haydamakom. W Podolu powietrze było y w Krakowskim.

[*Poseł do Cara.*] *Tegoż Roku* wyprawiony JmP: Chomętowski Wda Mazowiecki do Cara Jmści *in Charactere* Wielkiego Posła z utwierdzeniem záwartego Sojuszu J. K. Mści y Rzeczypospolitey z Carem Jmścią.

[*Seym.*] 1720. Seym z kadencyi według Prawa, záczęty dnia 3. 8*bris* w Warszawie, ná ktorym, że nie przywrocona zupełnie Komenda Woyska, osobliwe Cudzoziemskiego záciągu *Legitimæ potestati* Wodzow Koronnych, z ręku JmP: Fleminga Koniuszego W. X. L. Feltmarszałka Woysk Saskich; nie przystępuiąc

do żadnych

do żadnych Materyi Seymowania *Equestris Ordo*, náwet áni obrania nowego Marszałka, wołał *detrimentum pati* w rozeszłym Seymie, á niżeli uprzywileiowaney *ab antiquo* od Rzeczypospolitey, Prawami mocno obwarowaney Hetmańskiey władzy odstąpić, náczym *consistit Custodia Patriarum Legum.* [*Władza Hetmańska.*]

Tegoż Roku circa initia Seymu tego powrocił JmP: Wda Mazowiecki, od Cara Jmści; rezolucyi; nie czynił tey swoiey Legacyi, kiedy Seym nie doszedł; prywatnie tylko *referebat:* że Car Jmść Moskiewski nienaruszenie trzyma záwarte przymierze z J. K. Mością, y Rzecząpospolitą, niewolnikow wszystkich, ktorzy się z Polakow znaydowáli ná Stolicy, wypuścić kazał; y we wszystkich proponowanych punktach, wszelką pokazał łátwość. [*Poseł powrocił.*]

Tegoż Roku Partye Woysk Koronnych Ordynowane od JmP: Adama Sieniawskiego Kasztelana Krakowskiego H. W. K *in Securitatem* Ukrainy y pogránicza od Wołoch; nad ktoremi dał generalną Kommendę JmP: Marcinowi Brzuchowskiemu Staroście Mierżwickiemu, Strażnikowi Woysk Koronnych.

Roku 1721. Potym zerwanym Seymie Krol Jmść wyiachał do Saxonii, á potym do Kalzbrockich wod dla salwowania zdrowia swego.

Eodem: Xiążę Jmść Stanisław Szembek Arcybiskup Gnieźnieński Prymas Korony Polskiey y W. X. L. 4. *Augusti* w Skierniewicach *mortalitatis viam ingressus*, lubo z nieukoionym Rzeczypospolitey żalem, iednakże z nieuchronnym Statutu Boskiego wykonániem *Quisquis aliquem queritur mortuum esse, queritur hominem fuisse.* [*Smierć Prymasá Szembeká.*] [*Seneca.*]

Tegoż Roku: też Partye Woysk Koronnych pod czas Kampanii Ordynowane dla zaszczytu Ukrainy, y pogranicza od *Wołoch* y Turkow; nad ktoremi miał Kommendę generalną JmP: Michał Błędowski, Łowczy Halicki, Regimentarz *bello ferox, acerrimus armis*, ktory dosyć chwalebnie y dostatecznie *instituit* włożoney ná siebie obligacyi.

Tegoż Roku Car Jmść Moskiewski uczynił Traktat pokoju z Koroną Szwedzką, bez wiádomości Krola Jmści Polskiego, y Rzeczypospolitey, *Contra ligamentum* Sojuszu, ktorym się obligował tenże Car Jmść, w żadne Traktaty ze Szwedami nie wchodzić, *inscia Republicâ Polonâ*, aż do skończenia Woyny; A náwet submitował się *avulsa* Rzeczypospolitey od Szwedow przez tęz Woyne rekuperowane, Krolowi Jmści Polskiemu y Rzeczypospolitey ze wszystkiemi Fortecami, *absq; quavis prætensione* oddáć; y do nich się nidgy *in posterum* nie interesowáć; [*Traktat Moskwy z Szwedami*]

wáć; Czego nie dotrzymał, y pomienionemu Sojuſzowi w tym punktcie y innych *Contravenit.*

Eôdem Annô wyprawiony JmP: Krzyſztof Popiel, Staroſta Tuczapſki Pułkownik Uſſarſki J. W. JmP: Wdy Mazowieckiego, *charaćterisatus Titulô Internuncii ex Senatûs Conſilio*, od Krola Jmści Auguſta wtorego y Rzeczypoſpolitey; ták do Porty Othomańſkiey, iáko też do Hana Krymſkiego Kafan Gireia, z oświadczeniem ſtateczney przyiaźni, podług Traktatu Karłowickiego wiecznego pokoiu; ktory iáko przez dwoiákie Poſelſtwa wielkie, od Krola y Rzeczypoſpolitey wyprawione, raz przez JmP: Rafała Leſzczyńſkiego Wdę Łęczyckiego generała Woiewodztw Wielkopolſkich, w roku 1700, drugi raz przez JmP: Stanisława Chomętowſkiego Wdę y Generała Xięſtwa Mazowieckiego, w roku. 1713. u Porty był Konfirmowany, y ratyfikowany; ták áby tenże pokoy we wſzyſtkich punktach, *inpoſterū intaminatè manuteneatur. Interim* pomieniony JmP: Popiel *Internuntius*, dla nie odebraney ze ſkarbu expedycyi nie mogł ſię wybráć, aż *ſequenti Annô.*

Ablegat do Porty.

Roku tedy 1722. Tenże JmP: Pułkownik Popiel *intra ſolennia Paſchæ* ruſzył ſię z Tuczap do Chocimia *proſecuturus* dalſzą drogę ſwoię w nie małey aſyſtencyi ludzi Woyſkowych, y ſwoich domowych, doſyć pięknie y ozdobnie *pro honore gentis*, ktory ták do domowych, iáko też do Krola Jmści y do Hetmanow, z Konſtantynopola dał o ſobie znáć, że z honorem, od Porty przyięty, y publiczną miał audyencyą u Wezyra; á u Ceſarza w krotce mu deklárowana audyencya. Rezydencya mu naznaczona ná Galacie *exquo* w Stambule wielkie podczas ten było powietrze.

Eôdem Annô Krol Jmść Auguſt *periculoſiſsimè* zachorował, że ledwo *Conſiliô Medicorum* ſalwowany, á ſkoro ozdrowiał, expedycyą ná Seymiki przed Seymowe wygotowáć w kancellaryi Koronney kazał; ktore Seymiki *die* 24. *Auguſti* expedyowane, ále ich bardzo siłá zerwanych.

Sam Krol Jmść *primis Iulii* z Saxonii w Warſzawie ſtanął. Koło generalne Woyſkowe 30. Julii pod Lwowem odprawione *in præſentia* JchmPP: Hetmanow Koronnych obudwuch, przy licznym konkurſie JchmściowPP: Officyerow, y kompanii Woyſkowych, także Woyſka Cudzoziemſkiego *Authoramentu*; ná ktorym kole, dawne punkta do Inſtrukcyi ná Seym w Intereſsach woyſkowych Konfirmowane; Poſłow z tąż Inſtrukcyą, z Woyſka *utriusq; Authoramenti* trzydzieſtu pięciu obrano.

Koło Generálne.

W tymże

W tymże Roku 5ta 7bris urodził ſię Krolewic Jmć (Syn teraznieyſzego Krola Polſkiego Auguſta III.) Fryderyk Chryſtyan; *Stemmate Materno felix, Virtute Paterna*; o ktorym przy pierwſzym ná świat weściu mowić ſię mogło. Statius.

Jam te blanda ſinu Tyrio, ſibi Gloria felix Idem.
Educat, & cunćtas gaudet ſpondere curules.

A iáko *liberis nihil carius humano generi*, ták Nayiaśnieyſzych Rodzicow; dla publicznego ukontentowania na zaſzczyt y ozdobę *ſummi & inclyti Nominis*, y w innych latách narodzeniem ſwoim zbogáciłá *aurea Proles:* iáko to, w roku 1730. 25. *Aug.* Krolewic Jmć Xawier Auguſt; w roku 1733. Krolewic Jmć Karol; w roku 1738. 2. *Iulii* Krolewic Jmć Woyciech, Kazimierz, Jgnacy; w roku 1724. 14. *9br.* Krolewna Jeymć: Maria Amelia (ktora w roku 1738. poſzła zá Krola Oboyga Sycylii); w roku 1727. 12. *7br.* Krolewna Jmć Maria Małgorzata; w roku 1728. 29. *Aug.* Krolewna Jmć Karolina; w roku 1734. 10. *Decemb.* Krolewna Imć Eulalia; w roku 1736. 10. *Mart:* Krolewna Imć Kazimira Scholaſtyka; w roku też 1739. urodził ſię Krolewic Imć: w Hubertsburgu. Livius.

His placidus GENITOR mores; largumq; nitorem Statius.
Monſtrat AVUS; pulchræ ſtudium virtutis UTERq;

Roku tegoż 1722. 5. *8bris* ná termin Seymu *ad mentem novellæ Legis*, zá uniwerſałami I. K. Mści Auguſta wtorego, ſtanęły zgromadzone ſtany Rzeczypoſpolitey w Warſzawie, y ſkupiwſzy ſię *non pauco numero equeſtris ordo*, *ad Officinam Legum*, (lubo dla zerwanych Seymikow, wielu nie było Poſłow, iáko to Wielkopolſkich, Ruſkich, Pruſkich, Mazowieckich, á náwet Krakowſkich, Sandomirſkich y niektorych Litewſkich) obrał *unamini voto* za dyrektora Poſelſkiego, ImP: Franciſzka Maximiliana Hrabię z Tęczyna Oſsolińſkiego, Podſkarbiego Nadwornego Koronnego; Sandomirſkiego, Chmielnickiego &c. Staroſtę. Po ktorego obraniu Izba Poſelſka do żadney niechciałá przyſtąpić Materyi, pokiby Interes władzy y zupełney kommendy Hetmańſkiey, nad Woyſkami Rzeczypoſpolitey *Utriusq; Authoramenti* nie był zupełnie od I. K. Mci uſpokoiony. To ieſt áby ImP: Fleming Koniuſzy W. X. L. Felt Marſzałek Woyſk I. K. Mci Saſkich, by naymniey ſię do Kommendy Woyſka Rzeczypoſpolitey Cudzoziemſkiego *Authoramentu* (ktorą ſobie *illegitimè & abuſivè* uſurpował:) nie intereſował; y Ordynans Hetmańſki ná krotki czas ſobie *antecedenter eo Nomine* dany, áby *ex nunc* w Izbie Poſelſkiey oddał. Co gdy *non ſubſecutum*, Więc Izba Poſelſka maiąc ten interes władzy, za własny Rzeczypo-

Seym w Warſzawie.

Aa2 ſpolitey

ſpolitey interes, bo w nim *vertitur Securitas & Cuſtodia* Praw Oyczyſtych, nie wchodząc *in Tractum* żadnych obrad Seymowych, áni w żadne zwyczayne *præliminaria*, nie odſtąpiłá tey materyi utrzymania y ubezpieczenia zupełney Kommendy Hetmańſkiey, ktora we wſzyſtkich Inſtrukcyach Wdztw y Ziem ták w Koronie, iáko y w W. X. L. Ich MośćmPP: Poſłom *ante omnia* zalecona, áby ią utrzymali y *quam firmiſsimè* aſsekurowali *in Tuitionem Patriarum Legum.*

Seym ſię rozſzedł.

Ták tedy *poſt multa Certamina* po wyściu ſześciu Niedzielnego czaſu, ten Seym *irritô eventu* rozſzedł ſię, dolendo Rzeczypoſpolitey fato. W tydzień zaś po rozeſzłym tym Seymie, było *Senatûs Conſilium, in ordine providendæ Securitatis internæ & externæ ad omnem permentem caſum.* JmPP: Poſłowie Woyſkowi Koronni y Litewicy, mieli audiencyą prywatną u J K. Mści, ktorym zwyczayny traktament *ex Senatûs Conſilio* naznaczony, áby go ſkarb Koronny zápłácił.

Relacye podwoynego Poſelſtwa, ták do *P*orty Ottomańſkiey ieſzcze *in annô* 1713. iáko też do J: Ceſarſkiego Wieliczeńſtwa w roku 1720. przez JmP: Stanıſławá Chomętowſkiego Wdę y Generała Ziem Mazowieckich, Poſła wielkiego expedyowanego *ex Caſu* nie doſzłych Seymow, dotych czas nie uczynione. W czym iák walny *obtenditur* publiczny interes utrzymania pokoiu z ták niebeſpiecznemi ſąſiadámi.

Ablegat powrocił od Porty.

Jm*P:* Popiel Staroſta Tuczapſki Ablegat do Porty, powrocił *circa expirationem* Seymu do domu; y ten nie dał Relacyi *Commiſsi negotii*; iednak to *optimè* z prywatney Imci powieści *conſtat*, że u Porty doſyć *honorificè* przyięty w Konſtantynopolu, y traktowány; to tylko było mu *non ex congruo*, że ſię pod bytność iego, ſtraſzne tam wſzczęło powietrze; Jż muſiał przez wſzyſtek czas rezydencyi ſwoiey być ná Galacie; miał iednak Solenną audyencyą, naprzod u Wezyra; á potym u ſamego Sołtana, *aliàs* Ceſarza Tureckiego, y expedycyą w intereſach publicznych Rzeczypoſpolitey odebrał pomyślną, z deklaracyą záchowania wiecznego pokoiu, według Traktatow Karłowickich, z wſzelkim beſpieczeńſtwem oboyga Państw; ták Korony Polſkiey, iáko też Tureckich. A lubo ſzczęśliwie tenże JmP: Ablegat Popieł do domu zdrowo, z aſsyſtencyą ſwoią powrocił, iednak ludzi mu w drodze, (gdy z Konſtantynopola powracał) dziewiętnaſtu zarażonych formalnym powietrzem pomarło. Potym tenże ImP: Popiel, iachał do Krola Jmści, do Warſzawy gdzie oddał reſponſa od Porty, ták Iego K. Mści iáko też JmPP: Miniſtrom *ſtatûs*, á oſobliwie JmP: Sieniawſkiemu H. W. K. potwierdzaiące, ſtateczne dotrzymanie pokoiu, y gruntowną z J. K. Mścią y Rzecząpoſpolitą przyiaźń.

Wakanſow Dyſtrybutá

Tandem Krol Jmść w Niedzielę *die 6. Xbris Anni ejuſdem* 1722. uczynił dyſtrybutę wakanſow Duchownych, y Swieckich; konferowawſzy Prymacyalną godność z Opáctwem Tynieckim, po Xciu Imści Stanıſławie Szembeku ImX: Theodorowi Potockiemu, Biſkupowi Warmińſkiemu, Warmińſkie Biſkupſtwo ImX: Krzyſztofowi Szembekowi Biſkupowi Przemyſkiemu; (Prymaſowi teraz y Arcybiſkupowi Gnieznieńſkiemu) Biſkupſtwo Poznańſkie ImX: Tarłowi Biſkupowi Kiiowſkiemu; Biſkupſtwo Płockie, ImX: Załuſkiemu Proboſzczowi Płockiemu aliàs Xciu Sieluńſkiemu; Biſkupſtwo Przemyſkie ImX: Fredrowi, Biſkupowi Chełmińſkiemu; Biſkupſtwo Chełmińſkie ImX: Kretkowſkiemu Suffraganowi Gnieznieńſkiemu; Biſkupſtwo Chełmſkie ImX: Szaniawſkiemu Suffraganowi Lwowſkiemu; Biſkupſtwo Kiiowſkie ImX: Ożdze *P*roboſzczowi Lwowſkiemu; *P*roboſtwo *P*łockie aliàs Xięſtwo Sieluńſkie Xciu Imści Czartoryiſkiemu Kawalerowi Maltańſkiemu.

Swieckich zaś wakanſow táka dyſtrybuta; Woiewodztwo Wileńſkie Im*P*: *P*ocieiowi H. W. W. X L. Kaſztelania Wileńſka Xciu Czartoryiſkiemu; Wdztwo Kaliſkie po Im*P:* Hrabi Leſzczyńſkim, Im*P*: Szołdrſkiemu Kaſztelanowi Gnieznieńſkiemu á Gnieznieńſka Kaſztelania Im*P*: *P*onińſkiemu Kaſztelanowi *P*rzemętſkiemu; Woiewodztwo Malborſkie po Im*P*: Kczewſkim Im*P*: *P*rebendowſkiemu Wdzie Jnflantſkiemu, á Jnflantſkie Im*P:* Morſztynowi Staroście Czorſztyńſkiemu; Kaſztelania Zarnowſka Im*P*: Stępkowſkiemu, Kaſztelania Kiiowſka Im*P*: Steckiemu, Chorążęmu Kiiowſkiemu; Kaſztelania Słońſka Im*P*: Sebaſtianowi Charczewſkiemu *P*odſtolemu Sanockiemu; Kaſztelania Czerſka, Im*P*: Rudzińſkiemu *P*odczaſzemu Czerſkiemu. Inne Kaſztelanie tákże Urzędy; Koronne, Litewſkie y Ziemſkie porozdawane.

Eôdem Annô 1722. Car Imść Moſkiewſki *P*iotr Alexiewicz prowadził Woynę z *P*erſami nie názbyt iednak z pomyślnym ſkutkiem imprez y batálii odprawionych tey Kampánii.

Annô 1723. Krol Imść odprawiwſzy Solennia Narodzenia *P*ańſkiego w Warſzawie, w dzień Trzech Krolow, to ieſt 6. *Januarii* po pułnocy wyiachał do Saxonii pocztą, podpiſawſzy *Circulares* do Im*PP*: Senatorow oznaymuiąc o wyieździe ſwoim, tákże wydawſzy Uniwerſały ná Seymiki *relationis pro die* 22. *Februarii.*

Tegoż Roku 1723. Trybunał Koronny Lubelſki agitował ſię pod laſką I. W. Im*P*: Michała *P*otockiego *P*iſarza ná ten czas

*P*olnego

Polnego Koronnego, ktorego wiazd *ſolito more* w Niedzielę Przewodnią, w Wielkiey frekwencyi ImPP: Senatorow y Urzędnikow Koronnych, tákże Szlachty wielu *ſolenniſsimè* odprawił ſię.

Trybunał Lubelſki. Reaſsumowany tenże Trybunał, przez wſzyſtek czas *interrupto curſu* ſądził ſprawy, z dawnieyſzych y poźnieyſzych wpiſow, według Prawa y ſprawiedliwości S: bez żadnych korrupcyi y depaktácyi; na co byłá pilna *animadverſia*, áby we wſzyſtkim *ſatisfiat* Prawu, *ad nexum* wykonaney Przyſięgi ImPP: Deputatow y opiſania Ordynácyi *ſine acceptione Perſonarum* y bez uwodzenia ſię żadnemi reſpektami: *ponat Perſonam amici, qui induit Judicis* *Cicero.*

Radomſki. *Tegoż Roku* 1723. Reaſsumowany Trybunał Skarbowy Radomſki *in loco per Legem deſignato* w Radomiu, gdzie Præſydentem był Imć Xiądz Rupniewſki Biſkup Łucki, á Marſzałkiem ImP: Staniſław Potocki Halicki, Sniatyńſki y Kołomyiſki Staroſta, z ktorego Dyrekcyi wſzyſcy *Litigantes*, oſobliwie cáłe Woyſko z otrzymanych ták wielu Dekretow dosyć kontenci byli. Obadwa Ci IhcmPP: Marſzałkowie pomienionych Trybunałow Lubelſkiego y Radomſkiego, przez ſwoie ták chwalebne dyrekcye zárobili ſobie, u cáłego świata Polſkiego, ná nieśmiertelną wielkiemu Imieniowi ſwemu ſławę, *pro ſumma æquanimitate* w utrzymywaniu *in ſuo vigore* Prawa y ſprawiedliwości, nie pobłażáiąc exorbituiącym, áni też ſzkodząc niewinnym. Iákoż ieżeli kiedy, to *circa dijudicationem cauſarum* chronić ſię należy owey Laktancyuſza cenſury: *Nocens eſt, qui aut innocenti nocet, aut nocenti parcit, ut pluribus noceat.* *Lactantius.*

Eodem Annô Stanęły Seymiki Deputackie, z Dobrzyńſkiey obrany Deputatem ná Trybunał Koronny JmP: Jozef Potocki Woiewoda Kijowſki, ktory w Piotrkowie ſtanął Marſzałkiem tegoż Trybunału Koronnego.

Roku 1724. *die* 19. *Ianuarii* Krol Jmć Auguſt II. Szczęśliwie z Saxonii w Warſzawie ſtanął. Przywitany od Xcia Jmści Prymaſa Teodora Potockiego Arcybiſkupa Gnieźnieńſkiego y od innych JchmPP: Senatorow y Miniſtrow *Status.*

Wiazd Marſzałka Trybunalſkiego. *Tegoż Roku* JW. JmP: Jozef Potocki, Wda Kiiowſki (á teraz Hetman Wielki Koronny) Marſzałek Trybunału Koronnego do Lublina ná Trybunał podług Prawa y zwyczaiu w Przewodnią Niedzielę wiezdzał, Ktorego wiazdu oſobny ieſt Dyaryuſz niepamiętanych nigdy prawie ſolennych y ozdobnych apparencyi, właſnym koſztem ſporządzonych, iáko to w ludziach ſtroynych bogáto; ſwoich Nadwornych Janczarach, w Regimentach pieſzych regularnych, w Raytáryach, y Dragoniach, Chorągwiach Polſkich y Wołoſkich ſwoich Nadwornych; y Innych Woyſkowych komputowych ludzi; oſobliwie zaś w powodnych koniach bardzo dzielnych, Tureckich, Hiſzpańſkich, Neapolitańſkich, y Polſkich z ſiedzeniami ſzczerozłotemi y rzędámi dyamentámi y innemi drogiemi kámieniami ſadzonemi, dywdykámi bardzo bogátemi z kałkánami, buzdyganami, ſtroiem Tureckim, ledwie kiedy w Polſzcze widanym, bogáto ozdobionemi; W aſsyſtencyi zaś ſamych JchmPP: Senatorow było dwudzieſtu kilku Koronnych y Litewſkich; Tákże Urzędnikow Koronnych, Ziemſkich y wielu Szlachty godnych, ktorych wſzyſtkich *cum ſummo plauſu*, tenże JmP: Marſzałek *lautiſsimè* tráktował. Sądy Trybunalſkie *Ordinario curſu* agitowały ſię według opiſaney Ordynácyi y bez żadney mutácyi Regeſtrow; *Cum omni obſervatione ligamentorum* wykonaney przyſięgi JJPP: Sędziow Trybunalſkich, z unikániem wſzelkich korrupcyi, więcey ſobie prawo y Swiętą ſpráwiedliwość ſzacuiąc, niż profity doczeſne. *Plus apud bonos pietatis jura, quàm omnes opes valent.* *Juſtinus.*

Tegoż roku odprawował ſię akt weſelny JmP: Denhoffa Woiewody Połockiego Hetmana Polnego W. X. L. z Jmością Panną Zofią Sieniawſką Kaſztelanką Krákowſką, Hetmanowną Wielką Koronną, ktorego áktu iáko oſobliwſzey godnego pamiątki, kłádzie tu ſię dokłádnieyſze opiſanie.

DYARYUSZ odprawionego weſela J. W. STANISŁAWA DENHOFFA Woiewody Połockiego, Hetmana Polnego W. X. L. z J. O. JmPnna ZOFIA SIENIAWSKA Káſztelanka Krakowſka Hetmanowna Wielka Koronna, we Lwowie 30. Julii 1724.

Gdy czas náſtępował náznáczony od J. O. ImP: KASZTELANA Krakowſkiego H. W. K. Weſelnego Aktu, y dzień ná ktory przez Liſty ták do cudzych Kraiow, iáko też do Jmściow PP: Senatorow, Miniſtrow, y Urzędnikow po Woiewodztwach, Ziemiach, Powiatách Korony Polſkiey, y W. X. L. rozeſłáne, J. O. JmP: Krakowſki, z J. W. ImP: Woiewodą Połockim záproſili Gości, lubo y połowę apparencyi feierwerkow y innych według deſſeynu podánego nie wygotowano w Zamku y ſtruktur; iednakże nie chciał I. O. JmP: Krákowſki, w Szkle dla poratowania zdrowia od Niedziel dwoch, Wod, z Term tamecznych záżywaniem bawiący ſię, dáley czaſu Aktu tego prolongowáć, ále *in termino præfixo etiam non parcendo* ſłábemu zdrowiu ſwemu zakończyć go umyślił. W piątek tedy to ieſt 28. *Julii* ſtanęłá tu naprzod I. O. Imść Páni Krákowſka z Jaśnie O. Jmścią Panną Krakowſką z Lublina, wſtąpiwſzy iednak

pierwey

pierwey do Szkła, ták dla náwiedzenia Imci swego, iáko też rozmowienia się. Skoro przybyłá do Pałácu swego na przedmieściu tutecznym Halickim będącego, zaraz Jaśnie W. ImP: Woiewoda Podlaski Hetman Polny K. ktory tu od tygodnia ná koło Woyskowe Generalne był ziachał, z rożnemi Ichmościami iuż tu przytomnymi; tudzież Xiążę Imść Starosta Spiski oddali Wizytę przed południem; po południu zaś iachała Imść z J. O. Imścią Pánną Krakowską, y Xiążęciem Imścią Spiskim do Zamku, gdzie rożne czyniąc dyspozycye samym wieczorem nazad do Pałacu powrociła. Nazaiutrz to iest 29. bardzo rano w Segiecie do Zamku przyniesiona, temiż zabawiała się do dziewiątey godziny dyspozycyami; y ták przy sobie iáko też przez ten dzień cały do adornowanych bogátymi obiciámi krzesłami wspaniałą argenteryą, Kredensami, Lustrami, y samego náwet w ktorym ná podziw bogáte obicia, y łożko Jchmościow Pańswa Młodego stało, Pokoiow; ciekawych rożney kondycyi y stanu Ludzi dla widzenia tego wszystkiego puszczáć kazała; co tam był za fluxus & refluxus ludzi, każdy zważyć może, ile że tákiey Magnificencyi y bogactwa dawne nie miały, á długo pożne nie pokażą czasy. O godzinie circiter dziewiątey przed południem powrociłá J. O. JmśćP: Krákowska z Zamku do Pałácu, dokąd y Xiążę Jmść Starosta Spiski, Xiążę Jmść Jozef Lubomirski z Xiężną Ieymością swoią, ziachali się. O iedynastey circiter dano znáć że ImP: Woiewoda Połocki miał stanąć ná południe; cokolwiek tedy Jchmościow tu przytomnych ták Urzędnikow, iáko też Woyskowych było, ci wszyscy o milę blisko zaiachawszy Imci drogę, bardzo z liczną swoią przyiezdzaiącego assystencyą przywitáli; y potym prosto do samego Pałácu ludno, bo ná 500. koni samego wyboru, procz luźnych zaprowadzili kalwakatą; gdzie stanąwszy Imść, ták I. O. Imści Pani Krakowskiey, iáko też I. O. Imści Pannie Krakowskiey pierwszą oddawszy wizytę y powitanie, został ná obiedzie, po ktorym do wziętey interim w Dworze IchściowP: Łosiow odiachawszy stancyi od I. W. Pana Hetmana P. K. y innych Ichmościow odebrał wizyty. Tegoż dnia ImP: Potocki Woiewoda Kiiowski Marszałek Trybunału Koronnego przed południem immediatè z ImPP: Deputatami, tudzież Kasztelanem Podlaskim, y Starostą Halickim w liczney swoiey karet y konnych tákże zaiezdzaiąch Imci drogę przytomnych tu Gości, przybył do Pałácu swego assystencyi. Przed wieczorem ná dwie godziny incognito przysławszy Officyera przed sobą, żeby nikt przeciwko Iegomości nie wyiezdzał powrocił I. O. ImP:

Wizyty.

Pokoie bogato ozdobione.

Marszałek Trybunalski.

ImP: Krakowski z Szkła y do Pałácu zaiachawszy od I. W. ImP: Woiewody *Połockiego* wprowadzony, tamże nocował. O osmey wieczorem tegoż dnia przyszło Infanteryi Regimentu I. O. ImP: Krakowskiego w pięknym y nowym munderunku pod Kommendą ImP. Maiora Ellerta z Chorągwią Granatyerami y muzyką, trzysta ludzi ná wartę do Zamku; po nich nástąpiło Dragonii pod Kommendą ImP. Obersztelejtnanta Krupińskiego w nowym y bardzo stroynym, ták Officyerskim iáko też Granadyerow y Muszkietyerow munderunku, z kotłami, z sztandarem, Muzyką, y bębnami dwieście pięćdziesiąt, ktorzy wszyscy ná przeciwko siebie po obudwoch stronach dziedzinca Zamkowego postanowili się. *Die* 30. rano o godzinie siodmey przenieśli się Imć Pańswo Krakowskie *cum Neosponsa* z Pałácu do Zamku y od Imciow Gości ktorych niezliczona ták ex Senatorio, iáko też *Equestri & militari ordine* ná ten Akt ziachała się frequencya, odbierali wizyty. W Zamku z przyiazdu z Miasta była wystawiona Tryumfalna Brama łokci 50. wysoka ná ktorey z drzew Oliwnych Geniuszowie rożni osobliwie miłość y pokoy reprezentuiący składáli tryumfalną bramę wiezdzaiącemu między armaturami Krolowi Imści, pod tą imaginacyą tákowa była inskrypcya.

Brama tryumfalna.

Bella tacere jubes Rex invictissime: nondum
Sed cessant solio Digna Trophæa Tuô
Bellat amor fervetq; novis victoria Signis
Inter SIENIAVIAM DENHOFIAMq; *Domum.*
Hinc Tibi lunatos Oleas pax flectit in Arcus,
Invitantq; Duces, Atria pandit Hymen.

Wiezdzaiąc ná Dziedziniec Zamkowy ex opposito tamtey stała druga tryumfalna brama rowna wysokością pierwszey, podobnemiż przyozdobiona ornamentami, y armaturami, między ktoremi ex adverso portretu I. K. Mści Herby Iaśnie O. Ichmościow Pańswa Krakowskiego malowane były, po prawey ręce tey bramy będąca Kancellarya Grodzka in porticu adornowana ksztaltnie wystawioną bramką, ná ktorey u wierzchu były inskrypcye. Od tey bramki *à latere* przy Officynach stało amphitheatrum nową wystawione inwencyą o dziesięciu Arkadach, z Gankiem, ktory nad mur mieyski blisko sześciu łokci *eminebat*, á to dla Pańswa młodego y Gości, żeby commodè recognoscowáć ná przedmieściu zgotowane feierwerki mogli, toż amphitheatrum ciągnęło się długością aż do samego Zamku, y Galeryi przed pokoiami będącey, ktore pięknym w słupy y Arkady przyozdobione było ná płotnie do drzewa przybiianym malowaniem. Ganek zaś ab

Druga brama.

Amphitheatrum.

zaś ab extra ná Dziedziniec ſukném czerwonym obito; ex oppoſito po drugiey ſtronie dziedzińca trzydzieści Kolumn, rożnemi do tego Aktu, tudzież do Herbow zkolligowanych Domow alluduiącemi, wymalowanych Symbolami y inſkrypcyami; od Galeryi Zamkowey aż do Bramy ſtało, ktore powkopywane w ziemię ſoſny z pieknym przeplatały proſpectem. Te wſzyſtkie ſtruktury ták bramy, kolumny, Galerye, pod ſam dach, iako też amphitheatrum ſutemi y po ſamym ſuknie, przybitemi oliwą nalanemi przyozdobiono lampami. Od Zamku po prawey ſtronie ſtała infanterya przed kolumnami, we trzy rzędy, po lewey ſtronie przed amphitheatrum Dragonia we dwa rzędy, przy bramie Piechota Korucka z Janczarſką, z ſwemi muzykami, w Bramie y za bramą Pacholcy. W Zamku ſamym ná Galeryi przed gornemi pokoiami ſtało pięćdzieſiąt Granatyerow od Dragonii z Officyerami ná paradzie y wartach ktore y ná ſchodach trzymali, przed dolnemi pokoiami, tyleż Granadyerow od Infanteryi czyniło paradę. O godzinie trzeciey z południa poczęły ſię ziezdżać do Zamku Damy; y iak prętko z ktorey karety wyſiadły zaraz też ſame karety dla przeſtronności z dziedzińca wyiezdzały do goſpod. Gdy ſię tedy numeroſiſsima Gości zacnych ziachała frequencya, o ſzoſty z południa ruſzyła ſię liczna kawalerya y aſſyſtencya J. W. JmP: Woiewody Połockiego z Pałacu J. O. JmP: Krakowſkiego, w ktorym z rana zaraz po wyiezdzie Jmściow Państwa Krakowſkiego, JmP: Woiewda wziął ſtancyą, ták tedy pieknym porządkiem przez przedmieście, Miaſto, Rynkiem cáłym ſtroyno w ſzaty, konie y rządy poſtępowała, á gdy początek teyże Kalwakaty przed Bramą mieyſką ſtanął, odezwała ſię muzyka Trąby y kotły ná wieży ratuſzney po wſzyſtkich oknach wyſtawionemi Chorągwiami, á ná ganku proporcámi przyozdobioney, przed oknami zaś izby Sądowey Radzieckiey rożne przy ſchodach, ná dachach ná ſwoich Inſtrumentach muzyki weſołą czyniły rezonancyą. Gdy ták długim ciągnieniem w ſam Zamek wiezdzała pomału aſſyſtencya, ktorey ná dwa tyſiące koni rachowáćby ſię mogło, konie na zad dla uczynienia mieyſca dobrą barzo dyſpozycyą wyprowadzono z zamku, Jchmość aſsiſtentes pieſzo oczekiwali nadiezdzaiącego JmP: Woiewody, interim Zamek cały od kotłow, Trąb, y rozliczney muzyki rozlegał ſię. Trwał ten wiazd przez trzy godziny: aż tandem claudebant agmen Jchmość Panowie Senatorowie, za ktoremi JJ. WW. Jmść Panowie, Podlaſki, Hetmán P. K. y Ruſki, Woiewodowie, á za niemi J. W JmP: Wda Połocki, ná koniu głownym Tureckim ſiwym, ſiedzenie ná ſobie tyſiąca czerwonych złotych waloru maiącym, w bogatey lity delii. *A lateribus* trzydzieści y ſześć pokoiowych Szlachty w kontuſze ponſowe ſukienne z ſrebrem, żupany błękitne hatłaſowe, dwunaſtu pagikow po turecku w akſamitną barwę od ſrebra y złota arcyświetnie y rzęſiſto przybranych y przy koniu idących maiący, do Zamku wiachał. Skoro ſię ku galeryi dolnych pokoiow Jmć przybliżył; JmP: Krakowſka przez wſzyſtek czas wiazdu na galeryi z przypatruiącemi ſię Damami ſtoiąca, gdy z konia ſiadł, powitała; á wtym naprzod Infanterya, potym Dragonia na oſtatku na przedmieściu Artylerya ze dwudzieſtu trzech ſztuk armaty Salve wydali, potym wſzyſcy Jchć ordine weſzli do dolnych pokoiow, gdzie będącego J. O. JmP: Krakowſkiego, y JM. Pannę Krakowſką, z wſzelką JmP: Wda powitał ſubmiſſyą, y wzaiemnie od Jmciow przywitany. Po powitaniu zaraz X. Imć: Wda Krakowſki zaczął oracyą, y przez dwie godziny, potym I. W. ImP: Wda Ruſki tyleż drugie. *diſertiſsimo*, wywodząć domy *& merita* onych *in Rempublicam* tudzieſz Kolligacyą, perorowali ſermone; po zákończeniu oracyi ruſzyli ſię Imć z dolnych pokoiow y przy rezonancyi muzyki do gorney ſchodzili Sali, do ktorey przyſzedſzy trzy wielkie wybornemi zaſtawione potrawami zaſtali ſtoły; u pierwſzego tedy pod Portretem Imci ad instar ogroda y kwater między drzewami pomarańczowemi, y cytrynowemi wyſtawionego IM. Neoſponſi z Ichść XX. Arcybiſkupem Lwowſkim, Nominatem Chełmſkim; X. Krakowſkim, Ruſkim Wdami; tudzież z Imciámi u pobocznych dwuch wſzyſcy *ſelectiſsimi* uſiedli goście; innych do wkilku pokoiach zaſtawionych zaproſzono ſtołow. Gdy ſie to działo w tym po całym zamku zapalone na wſzyſtkich ſtrukturach y gankach rozſwiecono lampy, ktore nieżwyczayne na pobliżſze ulice rozrzucały ſwiatło, á żeby *commoditas*, idącym y odchodzącym z Zamku y widok był, łatarnie począwſzy od Bramy Zamkowey áż do Kościoła Arcykatedralnego po obudwuch ſtronach na ſcianach rozwieſzano z zapalonemi ſwiecami. I. O. ImP: Krakowſki że dla ſłabych ſił, na gorze na ſali adeſſe nie mogł, z dolnych pokoiow, naypierwſze I. K. M. gdy przyſłał zdrowie, Infanterya pierwey, potym Dragonia z ręczney wydały ognia ſtrzelby, á Artyleria ze dwudzieſtu trzech armat odpowiedziała; naſtąpiło potym Rzeczypoſpolitey zdrowie przy rownym ognia daniu. Trzecie podobne dwom pierwſzym za zdrowie Państwa Młodego. Daley Xcia I. Prymaſa y tak conſequenter przy drugim y trzecim ſtołow zaſtawieniu kontinuowały ſię zdrowia, za ktore tak ręczne iako też armatne

Infanterya

Frequencya gości.

Wiazd Neoſponſi

Salve

Traktament

Zdrowie J. K. Mści. y innych.

armatne nieuſtawały ognie aż do zakończenia kolacyi, przy ktorey wina nie tylko gościom, ale też każdemu kto tylko chciał choynie dawano, Muzyká pod czas kołacyi na umyślnie zbudowanym nad dwoma kredenſami bogatą, y wielką, zaſtawionemi argenteryą, chorze o trzech konty gnacyach, troiaka była; pierwſza od pierwſzego dania JmP: Wdy Połockiego, druga przy drugim zaſtawieniu JmP: Hetmana *P*. K. Włoſka wyſmienitemi tak Polſkim ięzykiem, iáko też Włoſkim zkomponowanemi koncertami y rożnemi na podziw doſkonałych muzykow wygrawanemi ſztukami weſeliła gości. Po kolacyi wſtawſzy od ſtołow wyſzli Jchść Páńſtwo Młode z Gościami z Sali y pokoiow na amphitheatrum, y na rozſtawionych po ganku uſiedli Krzesłach, w tym dano znák przez trąbę y puſzczoną, z Zamku racę artyleryi ktora za miaſtem z armatą, y zgotowanym pod gorą niżey wyſokiego Zamku ſtarego na proſpekcie amphitheatrum będącą, ſtałá feiewerkiem, w ktorym wyſtawiona była tryumfalna brama łokci 20. wyſoka, ná wierzchu niey we ſrzodku kolumna, przy kolumnie z boku herby Jchściow PP: Krakowſkich, przy bramie z obudwoch ſtron kolumny JmPP. Młodego Herby maiące 4. z tyłu przez płotno rzadkie illuminowane, przy tych ośm kolumn ogniem artyficialnym narzucone; tak tedy uderzono naprzod ze 23. armat, potym podpalono bramę herby y kolumny, co wſzyſtko rożnego Koloru gorzało ogniami, nad bramą, ná gorze piaſzczyſtey reprezentowano Herb JmP: Krakowſkiego, y Jeymci ogniem białym pod ſam wierzchołek gory, na wierzchołku geſte rzucano race, ktore rożne z ſiebie wypuſzczały reprezentacye, á z Zamku wyſokiego z mozdzierzow bomby y drewniane ná kſztałt batalii rzucano granaty, trwało to bliſko przez dwie godziny, y gdy ſię zákończyło wydaniem ognia z armat, znowu wſzyſcy Jchmść powrociwſzy do Sali y pokoiow záczęli tánce ktore JmP: Krakowſkiego, trzecia wygrawała kapela, á Jchmść do ſamego kończyli dnia weſoło, potym każdy do ſtáncyi ſwoiey á JmP: Wda Połocki ná koniu z ludną, aſſyſtencyą, y mnoſtwem pochodni iarzących do Páłácu roziachali ſię. 31. Dzień ten ſámemi zeſzedł wizytámi, aż przed wieczorem ziechali ſię Jm. Goście do Zamku y o godzinie ſzoſtey JmP: Wda Połocki z podobną, ż wczorayſzey kálwakátą, z Páłácu ná koniu gniadym Tureckim przez miáſto in applauſu tychże co y wczoray były ná Rátuſzu muzyk przyiachał do Zámku, gdzie, zſiadſzy z konia páriter przywitany do pokoiow dolnych poſzedſzy z JmPáńſtwem Krakowſkim Neoſponſá y Gościami powitał ſię, y tám rożnemi Jchmść nim

ſtoły

Muzyká. Feierwerki. Tańce. Wizyty.

ſtoły záſtáwiono zábáwiali ſię dyſkurſami, á gdy dano znáć że z kuchien wydano, znowu wſzyſcy ná gorne poſzli pokoie, y do tychże ſtołow co y wczora iednym dániem uſtawionych záſiadſzy, iedli kolacyą, y zá zdrowia rożne przy tákimże dawániu ognia y muzyk, ták ná dziedzińcu iáko y pokoiach reſonancyi, weſoło pełnili. Wſtawſzy od ſtołow po zákończoney kolacyi ná toż amphitheatrum wyſzli, y podobnym wczorayſzym przypatrowali ſię feierwerkom, ktore wyſtawiwſzy ſtatuę reprezentuiącą, JmP: Wdy Połockiego ná koniu w Bramie, miſternęmi ogniami zapaloną, y od niey rzęſiſte puściwſzy ognie bramę y kolumny ſpáliwſzy zákończono. Wrociwſzy ſię do Pokoiow tańcami Polſkiemi y francuſkiemi áż ku dniowi przy wielkiey ochocie weſelili ſię; ná oſtatku JmP: Wda Połocki przetancowawſzy tániec polſki z Jm. Panią, Krakowſką, drugi záczął z Jmmść Panną, Krákowſką, y gdy go dokończył wzięta od Xcia JmP: Wdy Krakowſkiego zá rękę do łożnicy odprowádzona. Goście iednak do dnia ſamego ochotę kończyli. Die 1. Auguſti JmP: Wda Połocki, y JmP: Krákowſka dzień cáły ná oddawaniu wizyt Jchściom wſzyſtkim ſtrawili. Notandum: że lubo ták Jchmść Goście, iáko też rożni *abſentes*, tudzież z Miaſt prawie wſzyſtkich Deputaci podarunki Jmciom Páńſtwu Młodemu dawać umyślili, iednak ták JmP: Krákowſki, iako też JmP: Wda *P*ołocki z tym ſię oświadczyli; *że nie dla tego zaproſzono Gości, żeby podarunki dawáli*, y akceptowáć ich nie chcieli. Die 2da Aug: *Fluxu & refluxu* karet do Zamku y z Zamku wizyty kontynuowały ſię; JmP: Krákowſki *ad captandam meliorem auram:* do *P*áłacu przenioſł ſię, gdzie także od Jmciow odbierał wizyty. Die 3tia Aug: to ieſt We czwartek zrana znowu záczęły ſię wizyty y ku wieczoru kontynuowały. Jm*P*: Wda Połocki zápraſzał Jmściow Magnates ná kolacyą, do Páłacu Jmci Xiędza Arcybiſkupa Lwowſkiego w Rynku będącego, po południu zieżdzali ſię Jchmść Káretami do Zámku. Tym czaſem w *P*áłácu obiciami bogatemi, kredenſámi w Srebro y Złoto obfite, y innemi apparencyami Jmci P: Wdy Połockiego właſnemi przyozdobiano Pokoie, ku wieczorowi wkoło rynku cáłego na Kámienicách wſzyſtkich w umyślnie robionych lichtarzach y w mury pooſadzonych 600. pochodni iarzących dwoch funtowych, tudzież ná w kopánych ſłupách málowanych w nowo ſporządzonych 400. latarniach dobrą, inwencyą, świece woſkowe zápalono: 6. kolumn, po łokci 30. wyſokich w tryanguł zrobionych pieknymi ſymbolami y inſkrypcyami odmalowanych, zlampąmi ſuto, á pochodniámi ná wierzchu, przed kámienicą, ſtoiących,

Podarunki.

 odrzwi

odrzwi wPałácu przy zawieſzonym Portrecie Jmci, okien 12. wiel-
kich, ná ſłupach we dwa rzędy, *P*áłác cały aż pod dach, ſień w
*P*áłácu po obu dwoch ſtronach, na gęſto zawieſzonych, Herbami
Jmściow Kolligatow przy ozdobionych Tabulaturach, w Dziedziń-
cu *P*ałacu galeryą będącą, po wſzyſtkich żelaznych prętach y do-
łem y gorą oliwnemi, ktorych ná dzieſięć Tyſięcy było illumi-
Illuminacye
nowano lampami, y ſumptem nieporownanym JmP: Wdy *P*o-
łockiego y bardziey podziwienia godną prędkością rzemieśnika,
ktoremu in pluralitate zaciągnionemu, in triplo płacono żeby za-
częte opus apparencyi nieſpodzianie, poſpieſzáli. Ratuſzną Wie-
żę y okna ná apłauz Jchmciow Neoſponſorum Miáſto, dobrze
akkomodowanemi przy wyſtawieniu Herbow zkolligowanych
Domow, oświeciło ogniami. *P*oczta tákże tychże Herbow illu-
minacyą korreſpondowałá, na kamienicy ſwoiey przy inſkryp-
cyach y wotach. Gdy ták cáłe miáſto práwie iedynym zoſtawa-
ło otoczone ogniem, ImP: Wda *P*ołocki w ludney aſſyſtencyi
konno przy gęſtych pochodniach, á Jmość Páni Woiewodzina
z Jmść Pánią Krákowſką w nowey bardzo bogátey kárecie; koń-
mi głownemi, w ſzory axamitne kármazynowe frandzlą złotą prze
rabianie pozłociſtemi ſuto pokryte ſztukami, ubranemi, 6. lokaiow
koło niey idących, z pochodniami, dwoch Páziow, przed káre-
tą ſtoiących w ponſowey Fráncuſkiego ſukna, złotemi ſuto ſza-
merowaney galonámi liberyi, z piorami biáłemi ná kápeluſzach
maiącą, y Páchołkow dwoch w tákiey że bárwie w ſrebro ná po-
dziw przybranych, przy mieyſkich na wieży ſchodach, tudzież
przed obwachem Infanteryi y Dragonii muzykách, w oknach
*P*ałacu, odzywaiących ſię trąbach y kotłach, przed Páłác przy-
iachawſzy, gdy Jmć z konia á Jeymść z kárety zſiadali, Jnfanteria y
Dragonia z ręczney, á artilleria z 19. armat przed Bernardyny loko-
wánych wydali ſálve po dwa razy, ták tedy *in applauſu ſpectato-
ris* po oknach po ulicach y dachách, ktore ſię áż łámały, *Populi.*
do Páłácu wſzedſzy w Pokoiách gornych iuż uſtawione oſobli-
wſzą inwencyą, w pierwſzym dwa, ieden z przyiścia in formam mie-
ſiąca ták obfitemi potráwami, iako też oſobliwſzemi cukrami, dru-
gi gwiázdę reprezentuiący ku oknom wyſtawiony, na ktorego
śrzodku gwiazda z kolorzyſtych wyrobiona była cukrow ná pro-
mieniu iednym, wgorę idącym Geniuſza Herb JmP: Krákowſkie-
go trzymaiącego pokazuiąca, drugie promienie śliczną ſymetryą
po ſtole między potrawy rozrzucaiąca, w drugim pokoiu trzeci
ſtoł in formam Herbowney Srzeniawy wyrobiony y rowno zaſta-
wiony z tamtemi zaſtali ſtoł, Do ktorych nim uſiedli, WW. OO.
Jezuici,

Jezuici, oddáli *P*anegiryk: przez Oratora Collegii, Ktory krom
Panegiryk.
*P*áńſtwá Młodego *in laudem congregatorum* (oſobliwie tych kto-
rzy antecedaneè przy oddániu y dziękowaniu *in laudem utriuſq;
Domus diſertiſsimè* perorowali) ſwoię formował dedykacyą. U
tychże Imciow Antecedaneè w dzień wtorkowy dedykowáne
Theſes Teologiczne in Procerum frequentia JmP: Wdzie, ktore o-
Theſes dedykowane
pugnował Imść. X. Nominat Chełmſki; a 2do loco Unus e gremio
Kapituły, Imść X. Kupińſki. Siadła tedy Im. *P*áni Krakowſka u ſtołu
w gwiazdę zrobionego na pierwſzym mieyſcu, po prawey rę-
ce Im. *P*ani Woiewodzina Bełzka, y daley conſequenter Damy
po lewey ſtronie, Jm. *P*áni Woiewodzina *P*ołocka, podle kto-
rey Im. X. Arcybiſkup. Im. X. Nominat Chełmſki, y Damy;
przed ſtołem na Goſpodarſkim mieyſcu, Jm. *P*áni Marſzałkowa
W. Koronna. U drugiego Jmść *P*ánowie Krakowſki, Podlaſki,
Kiiowſki, Ruſki, Woiewodowie y inni magnates; U trzeciego
tákże magnatum była frequentia; w innych *P*okoiách kilku dlá
rożnych Jmciow były ſtoły y w doſtatek tak potraw iáko y cu-
krow obfitowały. Tylko co zaczęła ſię kolacya. ImP: Wda *P*o-
Neoſponſus częſtuie.
łocki począł kielichem wielkim pełnić zdrowie J. K. M. w tym
gdy trębacz w oknie zatrąbił haſło, infanteria, potym Dragonia
wydali ognia á artilleria z 19. ſztuk odpowiedziała; ná ktore e-
cho ná czterech rogách z okien kamienicznych robionemi u-
myślnie z białcy blachy rynnami na ſamę ulicę wychodzącemi;
Wino rynnami lano
na łokci circiter 5. obfite węgierſkie lano wino, co tu zá konkurs
rożnego ludu z wiadrami, konwiami, czapkami y Kápeluſzami ci-
ſnął ſię. wypiſáć trudno, dość że bez żadnego tumultu y przy-
pádku ta trwała uciecha z godzinę: á żeby y Żołnierze weſeli by-
li, infanteryi beczkę á drugą Dragonii tegoż wina wyſtawiono.
Náſtąpiło potym zdrowie, Rzeczypoſpolitey, po nim Jm*P*ana
Krakowſkiego; X. Imci *P*rymaſa, ktore rownemi pierwſzemu o-
głoſzono ſalwami, innych Imciow ták præſentium iáko też abſen-
tium continuowano, tą dyfferencyą że po ręczney ſtrzelbie z 15.
ſztuk armaty palono. Wina głownego, táká obfitość byłá, że
káżdemu kto tylko chciał dáwáno, ile że ImP: Wda Połocki ták
ſtoły obchodząc ochoty dodawał, iáko też ludziom ſwoim żeby
nie żáłowali wſzyſtkiego rozkazował; po zakończoney kolacyi
záczęły ſię feierwerki, ná ktore *ex oppoſito P*álacu wyſtawiono 8.
Feierwerki.
Column. *cum inſigniis* rożnych Jmciow Pánow Kolligátow Jmci
Pana Wdy *P*ołockiego y Jmciow Páńſtwá Krákowſkiego, mię-
dzy czterema á tergo lampami illuminowanemi, y Robur Virtus
nápiſy były. Naprzod tedy 6. Column, razem podpalono, ktore

varii

varii coloris ſpirabant ignem, potym ná Mieście ku Rátuſzowi ná ſznurách wiſzące vivat z Herbámi Imciow Páńſtwá Krákowſkiego gorzáły, zá temi z mozdzierzow pod ſtudnią mieyſką wyſtáwionych gránáty rożne artificialne, kule ogniſte rzucano, młynki y inne bez liczby widzenia y podziwienia godne przez godzin trzy bliſko trwały ognie, zá miáſtem záś gęſte ráce z rożnemi reprezentacyami ogniow y gwiázd puſzczono z wielkim Ichmościow wſzyſtkich ukontentowániem y uciechą. Po feierwerkách zácżęto táńce ktore do ſámego biáłego dnia ſzoſtey godziny trwały, tandem utráktowáni Goście do ſtáncyi, á Im. Páni Krákowſka z Imcią Pánią Woiewodziną do Zámku odiácháli, y znowu Infanteria, Drágonia z ręczney ſtrzelby, á artilerya z 19. Armat, ták przy wſiádániu do kárety Im. Páni Woiewodziny, iáko też ſámego Iegomości ná konia wydáli ognia.

SYMBOLA ET EMBLEMATA propoſita, in apparatu Nuptiali Jlluſtriſſimi DD STANISLAI DENHOFF Palatini Połocenſis & Campi Ducis M. D. L. Fit alluſio ad Stemma Denhoffiorum, nempe Caput Apri, ad Stemma Sieniavianum nempe Lunam & Stellam. ad Stemma Lubomirſciorum, nempe fluvium Srzeniavam; ad Stemma Opalinſciorum, nempe Navim.

1. *Olympus mons cælum contingens, cui imminet Stemma SIENIAVIANUM Luna & Stella.* L: Famam ipſis terminat Aſtris. *Barlæus.*

2. *Amor duabus catenis aureis innectit Coronas, mitras, clavas &c.* Lemma: Centum vetuſtas nectit origines. *Sarbievius.*

3. *Diana ſuccincta pharetrâ in ſylva Erymantho Aprum Sagittâ conficit neglectis leonibus.* L: Una pro cunctis præda Leonibus.

4. *Narciſſus in fluvio Srzeniawa ſpeculatur ſibi ſimilem formam.* L: Mens omnis aberrat in vultus, quos fixit amor. *Claudianus*

5. *Trophæa duo cum inſignibus Sieniavianis & Denhoffianis ſub quibus fatigatus amor requieſcit.* L: Amor mediis requieſcit in armis.

6. *Gemma in concha fluvio Srzeniawa innatans.* L: Tales non fert Piſcaria gazas.

7. *Hercules Leonem diſcerpens, proſtratâ jam amputatîs capitibûs jacente hydra.* L: Pretiumq; laboris Dejanira fuit. *Dares.*

8. *Amor Leoni inſidens freno ex vittis impoſito.* L: Naturam mutavit amor. *Labbe.*

9. *Genii Amoris aliquot ex flumine Srzeniava gemmarum exuviîs læti hauriunt aquas.* L: Æterno nectare vivat amor.

10. *Horologium cum indice, in cujus una extremitate eſt Luna Sieniaviana, in altera eſt Stella, & ponderum loco Genius duo corda appendit.* L: Vivite; ducat amor Patriis ſplendoribus horas.

11. *Clavæ duæ laureîs ramîs circumligatæ.* L: Nec fulmina ſolvent.

12. *Delphin enatans ad littus, in quo Pharos ſuccenſa ignibus inter ſplendores Sieniavianos.* L: Invitat me lucis amor.

13. *Duo Martis Genii unus Poloniæ, alter Lithvaniæ, cum ſuis inſignibus, quibus Genius amoris invicem clavas ligat.* L: Tam validos nexus quæ fata reſolvent?

14. *Arbor cujus folia inſtar cordium effloreſcunt.* L: Hac nulla eſt gratior umbrâ.

15. *Amor in orbem è cælo ſidera transfert.* L: Et polus & tellus, Veſtro ſocientur amori.

16. *Amor illigat cordi varia honorum bellorumq; inſignia.* L: Magna Ducum devicta inſignia cordi.

17. *Timotheus aureîs retibûs varia honorum Martisq; trahit inſignia.* L: Cum dote triumphos

18. *Tormentum bellicum erumpentibûs è corde amoris flammîs incenditur.* L. Interno magis ardet ab æſtu.

19. *Arbor ex hortis Heſperidum aurea poma ferens, quæ ſibi cum frondibus Genius inclinat.* L. Gaudetq; potentia flecti.

20. *Amoris ſagitta in pectore Martis hæret, & Mars cor amori donat.* L. Felicis præmia dextræ.

21. *Amor ex Luna in arcum ſinuata, ſagittam quæ pro acumine Stellam habet, dirigit & jaculatur in honorum inſignia.* L. Quam fortunatam non tangent ſidera metam?

22. *Perſeus rejecto capite Meduſæ, quod ad pedes ejus jacebat, in ſcuto ſuo caput Apri Denhoffiani collocat.* L. Hoſtibus objiciet Patriam pro Gorgone frontem.

23. *Archimedes in Zodiaco cæleſti contemplatur Sieniaviana aſtra.* L. Dies promittunt aſtra ſerenos.

24. *Pogonia inſigne Palatinatûs Połocenſis ſeu Heros Eques ſine gladio clypeum ex ipſis cordibus gerens.* L. Solo munitur amore.

25. *Orpheus Cytharam pulſat, interim leones decumbunt quiete.* L. A fide grata quies.

26. *Corona ex multis variis floribus contexta.* L. Decor omnis in una

27. *Magnes in pyxide nautica, de navi ad Stellam polarem converſus.* L. Nunquam ſpectata fefellit.

28. *Flores ad orientem Solem aperti* L. Soli panduntur amori.

29. *Sol cum aurora cælum ingreditur.* L. Sola cum Sole.

30. *Genius amoris cum pharetra, ſine ſagittis.* L. Hæſerunt corde Sagittæ.

31. *Luna inter minores Stellas.* L. Præſtat tot millibus una.

32. *Atlas cælum ferens ſupra caput ſuum cum Stemmate Sieniaviano.* L: Cum tot ſideribus cælum requievit in illo. *Ovidius.*

33. *Amphion pulſans cytharam, deſuper imminente Luna & Stella.* L. Ante homines nunc ſidera ducit. *Manilius.*

Ee

34. *Navis*

34. *Navis Opalinia in cælo inter Lunām & Stellas.* L. Quæ nunc quoq; navigat aſtris.

35. *Caput Apri in Stemmate jacentibûs infra Leonibûs.* L. Cunctos valet ille Leones. *Dares.*

36. *Navis ad littus Srzeniavæ, in quo varia honorum inſignia.* L. Hic portus honorum ſemper erat. *Claudianus.*

37. *Stella matutina Solem orientem præcedens.* L. Diſponit cum Sole vias.

38. *Duæ manus ſibi junctæ, quibus tertia cælo imminet.* L. Pacem & connubia tangam.

39. *Duæ palmæ honorum inſignibûs onuſtæ ſibi acclines.* L. Uni ſuccumbit amori.

40. *Genius amoris modium pede evertens.* L. Sine modo & menſura

41. *Tabula luſoria cũ ſacchis diſpoſitis.* L. Lex una eſt attendere Regi

42. *Nodus Gordius diſſolutus imminente gladio.* L. Fruſtra tentaſſent alii.

43. *Luna cælo nocturno ſplendida.* L. Affert cum luce quietem.

44. *Adamas annulo inſertus.* L. Splendidior nexu.

45. *Magnes duos annulos ferreos jungens.* L. Nectit amor, trahit inſita virtus.

46. *Genius amoris in manibus tenens cælum cum inſignibus Sieniavianis.* L. Plus lucis amori.

47. *Lilia & alia florum decora, manus in coronam colligit.* L. Facient ſibi juncta coronam.

48. *Cor cum alis evolans ad aliud cor deſuper imminens.* L. Magnes amoris Amor. *Cauſinus.*

Seym

Tegoż Roku 1724. Seym w Warſzawie według terminu dwuletniego Prawem opiſanego, Krol Jmść Auguſt II. náznaczył y złożył 2. *octobris.* Marſzałkiem ſtanął JmP: Stefan Potocki Referendarz Koronny, ktory to Seym limitowany *in puncto* wyſzłego ſześć Niedzielnego czaſu. Podczas tegoż Seymu w Sądach Aſseſsorſkich J. K. MCI, u JmP: Szembeka Kanclerza W: K: Agitowała ſię ſprawa *ex actoratu* OO. Jezuitow Collegium Toruńſkiego, z Magiſtratem Toruńſkim y z inſzemi Dyſsydentami o ſtraſzny y nigdy nieſłyſzany w Polſkim Páńſtwie exces, że ciż Dyſsydenci Toruńſcy w tymże Mieście Toruniu Kościoł OO. Jezuitow *Violentiſsimè* náſzedłſzy, Obraz Kongregacyi Nayświętſzey Pánny, wydarſzy, z Ołtarza wielkie decora pobrawſzy, Kościoł y Collegium zrabowali, y inne ſrogie Kryminały poczynili; Dekret tedy *pro innata* żarliwości Polſkiey *pietate* ſtanął w tychże Sądach Aſseſsorſkich, y przez Konſtytucye tegoż Seymu approbowany, *Sprawa Toruńſka.*

approbowany, áby Prezydent y vice Prezydent tegoż Miaſta byli ścięci, y Jnnych kilkudzieſiąt Dyſsydentow patratores tanti facinoris Juſticyowano. Co potym *in præſentia* Jchciow Pánow Kommiſſarzow z Seymu *ad executionem faciendam* deſtynowanych, w Toruniu *in loco* delicti ſubſecutum. Kościoł przytym Matki Bożey, ktory przed ſtem lat tamże w Toruniu odebrali byli Lutrzy, aby za tymże Dekretem był oddany OO: Bernardynom *cum omni ſupellectili Eccleſiaſtica* y z Biblioteką; z Drukarni Luterſkiey aby żádne nie wychodziły opera bez konſenſu y approbacyi Loci ordinarii, to ieſt Imci X. Biſkupa Chełminſkiego. *Exercitium Gymnaſii Luterani* aby za mil dwie od Miaſta Torunia przenieſione było; Predykanci ná ow czasznayduiący ſię aby *extra Regnum expellantur*; Magiſtrat cały ktory dotąd był w ſamych dyſsydentach, aby *abhinc* połową kátolikow, a połową Dyſsydentow był złożony; y inne oppreſsye, inkonweniencye przez Lutrow praktykowane, z wielkim uciemiężeniem Kátolikow, zá przerzeczonym Dekretem uſpokoione, zá co niech wiekopomna ſłynie ſława ták żarliwego o honor Boſki y Swięte Kościoły Pana, Krola Imści Auguſta II.

Ergo colat variæ te Princeps hoſtia linguæ
Nam nova templa tibi pectora noſtra facis. *Sidonius.*

Właſnie Monarcha ten przy Swiętey ſprawiedliwości zgadzał ſię z ſentymentem Seneki. *Jn vindicandis injuriis lex eſt, ut hæc tria Princeps conſideret, aut ut eum quem punit emendet, aut ut pæna ejus cæteros meliores reddat; aut ut ſublatis malis cæteri ſecuriores vivant.* *Seneca.*

1725. Krol Imść z Warſzawy odiachał do Saxonii *in Januario.* ná karnawał. Tamże miał do ſiebie Legacyą od Kurfirſzta Brandeburſkiego, y od Krola Angielſkiego opponuiącego ſię zá Toruńczanami, że ták *rigorosè* oſądzeni y exequowani, y przez Miniſtrow ſwoich przyſłali. Ci Monarchowie punkta do I. K. Mści, y Rzeczypoſpolitey, nigdy niepodobne do wypełnienia, *in vim* rekompenſy zá ták ſurowe ná Dyſsydentow *Judicatum, cum declaratione* upomnienia ſię *vi armorum* ták wielkiey lezyi onychże. Ale ná to doſyć ſtrenuè Krol Imść y Xżę Imść Prymas z przytomnym Senatem y Miniſtrami Statûs *reſtiterunt* przerzeczonym Poſłom, żadnych nie akceptuiąc propozycyi, y owſzem *opponere arma* wſzelkiey Impetycyi proteſtantow deklarowáli. Przez ten tedy rok nie przyſzło do żadnego Traktatu zakończenia y uſpokoienia tego intereſu.

W tym Roku die 8. *Febr.* Car Imść Piotr Alexiewicz pokazawſzy ſię naypierwſzym Authorem *Belli Religionis* przeciwko Polakom

kom *idem Sentiendo* z Anglią, y z Brandeburczykiem *fatis ceſſit*
Smiert Cara ná kolki; przez teſtament ſwoy, Carową, żonę ſwoię *natione*
Moſkiew- Szwedkę uczynił *Imperatricem totius Ruſsiæ*, iákoż akceptowały ią,
ſkiego. wſzyſtkie ſtany Pańſtwa Moſkiewſkiego; w niektorych iednak Miniſtrach y Kniaziach znaydowała ſię ſcyſsia. Wielką po ſobie dzieł woiennych y tryumfow pamiątkę zoſtáwił ten Monarcha. Lecz większą zoſtáwił by ſławę, gdyby był z odważnym ſercem łáſkawość pomiarkowaną, w karaniu y utrzymaniu poddánych miał złączoną. *Non minùs ſunt turpia Principi multa ſupplicia,*
Seneca. *quàm medico multa funera*; chwalebnać w prawdzie ſprawiedliwość, iednakże (według Chryzoſtoma) łáſkawością ma bydź mo-
Chryſoſtom. derowana: *juſtitia ſine miſericordia, non eſt juſtitia ſed crudelitas.*

W tymże Roku Krol Francuſki Ludwik 15. lat ſzeſnaście maiący poiął za żonę Damę Polſką, Krola Staniſława Leſzczyń-
Slub Krola Francuſkie- ſkiego, y Kátharzyny Opalińſkiey Staniſlawowy Krolowey Cor-
go. kę; Slub z nią brał przez Prokuratora w Straburgu 15. dnia Sier-
Claudian. pnia. (o! *Conſangvineis felix authoribûs annus.*) Weſele było bardzo wſpaniałe y bogate, gdzie życzliwe przychylnych ſerca ſłuſznie by z Kłaudyanem zawołáć powinny ná pochwałę ták wielkiemi przymiotámi ozdobioney Damy.

Accipe fortunam generis Diadema reſume
Magnorum Soboles Regum parituraq; Reges
Quæ propior ſceptris facies? quis dignior aula
Vultus erit? non labra roſæ, non colla pruinæ,
Non Crines æquant violæ, non lumina flammnæ.
Quàm vinclo leviter ſe ſe diſcrimine confert
Umbra ſupercilii; miſcet quàm juſta pudorem
Temperies; nimio nec Sangvine candor abundat,
Auroræ vincis digitos humeroſq; Dianæ
Claudianus *Ipſam jam ſuperas Matrem*

Krolowi Staniſławowi Oycu tey Krolowy náznaczył Krol Francuſki *ex amore* Zony ſwoiey y Iey Rodzicow, penſyi corocżney dwa kroć ſto tyſięcy talerow; pałac Krola Ludwika w Paryżu Pradziada ſwego, y pewną Prowincyą od Paryża o kilka dzieſiąt mil, z wygodną ſubſyſtencyą. Aſsyſtencye przy tym liczne koſztem z ſkarbu Krolewſkiego na záwſze ordynowane; iákoż godzien ten Pan ták wielkiego ſzczęścia y Błogoſławieńſtwa Boſkiego dla cnot ſwoich znamienitych, pobożności, dobroci, łáſkáwości, y chwalebney we wſzyſtkim experyencyi; Godzien mowię áby náwet y poſtronnych Monarchow ſerca do ſiebie pociągáł, z krwią ſwoią łączył, y kolligował ná

zaſzczyt

zaſzczyt y ozdobę wielkiego Imienia ſwego, oraz wiekopomną narodu Polſkiego ſławę. Cnot ſwoich dzielnością nakłonił ku ſobie y ſamo Nieba, że mu w rozmaitych ſzczęścia y przeciwności álternatach extraordynaryinie zprzyiały, przez oſobliwſze Opátrzności y dyſpozycyi Boſkiey ſkutki (gdzie właśnie prawdziło ſię: *Ludit in humanis Divina potentia rebus:*) oſobliwie zaś w roku 1734. przy Iego cudownym prawię ze Gdáńſka wyściu, pod czas oblężenia Gdáńſka od Woyſk poſtronnych, po Elekcyi Iego powtorney w roku 1733. ná tron Polſki od wielu Polakow obranego. Rożnych względem Pana tego rewolucyi, opiſanie dokłádnieyſze zoſtáwuię innym; tym czaſem dość o nim krotko námienić.

Te cuncta loquetur
Tellus, te variis ſcribent in floribus horæ
Longaq; perpetui ducent in ſæcula faſti *Claudianus.*

W tym Roku 1725. Trybunał Koronny w Piotrkowie y Lublinie agitował ſię pod laſką JmP. Jakoba Rybińſkiego Woiewody Chełmińſkiego, Generała Artyleryi Koronney; ktory ná cztery dni przed limitą, to ieſt przed S. Thomaſzem po kilkudniowey gorączce w Lublinie umarł. Ná záiutrz po śmierci iego JmXdz Tarnowſki Prezydent tegoż Trybunału *iiſdem occubuit fatis.* Tákże ſześciu inſzych Deputatow Trybunálſkich, rożnych czaſow pomarli.

1726. Nieśmiertelney ſławy J. O. JmP. Adam Mikołay z Granowa Sieniawſki Hrabia ná Szkłowie y Myſzy, Kaſztelan Krakowſki Hetman W. K. (*Maximus ille armis, maximus ille Togâ*) *Ovidius.*
Lwowſki Generalny, Rohatyńſki, Lubaczewſki, Stryiſki, Piaſe- *Smiert*
czyńſki &c. Staroſta, Wodz niewymowney dobroci y łáſkawo- *Hetmana*
ści ná Woyſko Koronne, trzymaiąc Buławę wielką Koronną, *Sieniaw-ſkiego.*
przez lat dwadzieścia, á polną przed tym przez lat pięć; *die* 10. *Febr. munitus omnibûs Sacramentis*, wziąwſzy *viaticum*, z wſzelką dobrą dyſpozycyą do duſzy y do ciała, tudzież domowe porządnie rozporzadziwſzy intereſsa, przez podpiſany y roborowany teſtament, idąc *in viam æternitatis ultimam clauſit diem*; będąc przez wſzyſtkie Buławy ſwoiey lata, Szwedzką woyną y domową ná zdrowiu zkołátany *circa colluviem* do Polſki niezliczonych Woyſk poſtronnych: iáko to Szwedzkich, Saſkich, Moſkiewſkich, Kozackich, Kałmuckich, Polſkich też bardzo wiele Woyſk prywatnych záciągow; pod czas domowey woyny, y z rożnych narodow zebraney milicyi, wytrzymawſzy w ciężkich trybulácyach *pondus diei & æſtus* pod niebytność *intra Regnum*

Ff przez

przez lat 4. Krola Jmści Augusta II. *legitimè* panuiącego. A lubo iuż był przymuszony w Saxonii tenże Krol Jmść August do abdykácyi Korony Polskiey od Krola Szwedzkiego Karola dwunastego. Jednak przerzeczony waleczny Wodz Krolowi Jmści przez wszystkie czasy dotrzymał *in prosperis & adversis intaminatam Fidem*, y zaszczycił powagą y władzą *impendiô* fortuny swoiey y zdrowia upadáiącą wolność; przez co iák osobliwszą Krolowi Jmści ziednał sławę (gdyż iáko mowi *Xenophon: magnum est argumentum virtutis in Principe, si subditi ipsum libenter sequantur & in periculis unà perseverent,*) ták oczywisty dał dowod szczerey swoiey propensyi, nie tylko *erga Majestatem*, ále też *erga Rempublicam*, ponieważ według Cycerona: *ut aurum igne, sic benevolentiâ periculô fidelis perspicitur.* Jáko tedy Koronie Polskiey, ták nie mniey Krolowi Krolow należytą zachowuiąc wierność, nieuchronnym wyrokom Boskim tributum *mortis fideliter persolvit* zniewypowiedzianym całey Oyczyzny, ále osobliwie Marsa Polskiego żalem.

Xenophon.

Cicero.

Ploravit Mars ipse virum, quondamq; canentes
Flere videbantur litui, Lechæa relictum
Laurigero posuit funus Bellona sepulchro.

Skoro zaś *è vivis decessit* Ten waleczny Hetman w niskim Zamku Lwowskim zaraz sama J. O. Xiężna Elżbieta Lubomirska ukochana Małżonka Iego w niewymownym zostáiąc żalu *ex occasione fatorum* ś. p. Męża swego y będąc *præsens* tamże w Zamku chora, nakazała rozporządzenie iák naylepsze około obrządku ciałá, ktore położone, w złotogłow przybrane, ná áxamitnym kátáfalku, gdzie złożone insignia Hetmańskie Buławá, Szabla y order Krolewski. Mszy Swiętych tamże co dzień przy ciele w Pokoiach zamkowych po sto kilkadziesiąt odprawowało się y Wigilie; ubogim codzień po kilka set złotych dawano; do każdego Klasztoru ták w Mieście Lwowie, iáko y przedmieściach po kilka tysięcy rozdawano ná Msze Swięte; przez co iawnie potwierdzone iest zdanie Ambrożego S. *Divitiæ ut impedimenta sunt improbis, ita bonis sunt adjumenta virtutis.* Dwoiáką po sobie zostáwił Sukcessorkę ten wielki Hetman: 1. wiekopomną Jmienia y zasług sławę. 2. Niewypowiedzianey zacności, rostropności, umysłu Pańskiego, wspaniałości Corkę Zofią, przed tym Denhofową, Hetmanową W. X. L. Wdzinę Połocką, á teraz Xiężnę Czartoryiską Wdzinę Ruską, *Magni Principis & Herois* Małżonkę, ktorym iak nayobfitszych niechay udziela Niebo pomyślności y konsolácyi.

S. Ambrosiy

Feliciter

Feliciter ævum
Ducite concordes, sint nati, sintq; Nepotes
Cernat & in Proavo sibimet quod Pronepos optet. Sidonius.

Post hæc tedy fata Sacra nápisáne EPITAPHIUM TAKOWE.

Cum totius in se Patriæ robore jacuit hic Polonus Mars, Celsissi-
mus ac Illustrissimus Dominus Adamus Nicolaus à Granow Comes in
Szkłow & Mysz SIENIAWSKI *Castellanus Cracoviensis, Supremus*
Exercituum Regni Poloniæ Dux; Leopoliensis Generalis, Robatinensis
Stryensis, Lubaczoviensis, Piasecinensis Capitaneus. &c. Certè flendus
æviternè ab omnibus, nisi vetarentur fortes. Post ingentia memoran-
dorum suorum facta, Magnus semper in Polona Republica victor. Epitaphiu.
Cessit Triumphanti Cælo Orbi militans. Ut Magnitudinem Nominis
discas, Majoribus suis, Major est, quia ultimus. Scilicet in se reduxit
omnes per se memorandos Primus in Polonia Senator, Idem Belli Mi-
nister. In utraq; statione, sic se cunctis gentibus exhibuit magnum,
ut nemini par censeretur: Et omnes in eo spectarentur Sieniavii. Ma-
jora quæris? In constituenda Serenissimi Augusti 2di inauguratione,
jam jam desinenti, adeo sese ei cum rara fidelitate probavit intimum,
ut Majestas, Thronus esse diceretur in illa stabilita; plura Orbi im-
pressa. Unicum illud viator audi; quod illi ex Celsissima Conjuge sua
LUBOMIRSKA, *Augusto Nomine, omni scientia, & plusquam virili*
pectore magna, unica superstes FILIA; *omnium in ea virtutum* PATER.
ac redivivus, sic relictus utrisq; connexa Nominis & hominis Au-
thoritate auctus, dum cum publica decessit injuria. Polone Heros
quisquis es, funestam in eo Patriæ luge cladem. Scias ad hæc, Magnos
etiam victores Duces, certum Fatorum esse spolium.

RELACYA wyprowadzenia ciałá J. O. JmP: Adamá Mikołaiá z Granowá SIENIAWSKIEGO, Hrabi ná Szkłowie y Myszy, Kasztelana Krákowskiego Hetmana W. K. Lwowskiego Generalnego, Rohatyńskiego, Stryiskiego, Lubaczowskiego, Piáseczyńskiego. &c. Starosty z Zamku Lwowskiego, do Brzeżan, gdzie deponowane w Kościele Zamkowym w Grobie sławnych Antenatow Iego.

Roku Pańskiego 1726. die 23. Martii: ziachało się do Lwowá, *in numerosa frequentia* wielu JchmPP: Senatorow y Urzędnikow Ziemskich y wielu Szlachty, tákże ludzi Woyskowych, Chorągwie niektore Usarskie, Pancerne, Lekkie, Regimenty Drágonii y Piesze, ściągnione. Naprzod tedy zraná tegoż dnia odprawiły się Exequie w Kościele WW. OO. Jezuitow Lwowskich, z dowcipną y ozdobną apparencyą w niezrachowanych illuminacyach, ná Herbownych kleynotách Przeswietnego Domu JchmPP: Sieniawskich, y wielu ich kolligatow. Ná te exequie Sama J. O. Jeymść Pani Krakowska Wdowa łożyła kilkánáście tysięcy. A ś.p. JmPan Krakowski *circa dispositionem ultimæ*

Wyprowadzenie ciałá

 voluntatis

voluntatis ſuæ legował ſto tyſięcy tymże WW. OO. Jezuitom *ad Intentionem* uſpokoienia ſię pożądanego z koroną Szwedzką, y uczynienia finalnego Traktatu między Rzecząpoſpolitą Polſką y Szwedámi. Tegoż dnia o godzinie piątey z południa, z pokoiow Zamku niſkiego Lwowſkiego wyprowadzone ciało bardzo ozdobnie, w trumnie złotogłowem, cwiekami ſrebrnemi wielkiemi, miſterną robotą, wſpaniale obitey, ktorą nieśli ná rámionach ſwoich. J. W. JmP: Denhoff Wda Połocki, Hetman Polny Litewſki, Zięć ś. p. J. O: JmP: Kaſztelana y inni JmPP: Senatorowie y Pułkownicy Woyſka Koronnego. Poſtawili ią ná kátáfalku, ktory był ná wozie wielkim umyślnie ná to koſztownie ſporządzonym. Ten woz był axamitem ponſowym do ſamey ziemi w koło galonem ſzerokim złotym ſzamerowánym, pokryty. Tenże woz z kátáfálkiem, ciągnęło koni ſześć nad zwyczay roſłych y dzielnych, w kapach tákże axamitnych ponſowych, do ziemi przykrytych. *Inſignia Hetmanſkie.* Ná trumnie były Inſignia Hetmanſkie, iáko to Buławá, Szabla, Order Krolewſki y krzyż; y zoſobna Krucifix wielki ſrebrny, ná ſrzodku trumny ſtoiący; przy kátáfálku zaś Buńczuk Hetmáńſki ſchylony, ktory nioſł Buńczuczny Hetmáńſki JmP: Kramſki Łowczy Sieradzki Towarzyſz Uſárſki ś. p. Hetmana Jmci, á przy Buńczuku, zaraz przy tymże kátáfálku koni ſiedm dzielnych, pod kitámi y Buńczukámi, ná ktorych ſiedzenia były: iedne ſtároſwieckie z koncerzami bogátemi, drugie teráźnieyſzą wyſmienitą modą zrobione, ſzczerozłote dyamentami y innemi kámieniami drogiemi ſadzone; tákowe y rzędy były, iáko y ſiedzenia. Ják to wſzyſtko ſtánęło ná dziedzińcu Zamkowym, ſkupiło ſię Duchowieńſtwo támże ná dziedziniec. A wtym JmcXdz Muchowſki Jezuita, Kaznodzieia Ordynariuſz Archikatedralnego Kościołá Lwowſkiego, ná ſchodach *Kazanie.* Zamkowych, miał ſporządzoną kátedrę w żałobę przybraną, wyſoko, dla widzenia y ſłuchania cáłey aſſyſtencyi; miał Kazanie ták ſkutecznie, że káżdego prawie do płaczu pobudził, *enumerando* nie tylko nieśmiertelney ſławy wiekopomne dzieła, y zaſługi w tey Rzeczypoſpolitey Antenatow ś. p. Jmci, ále też y tego walecznego Wodza, á Fundatora ſwego Jezuickiego *ſæculis memoranda*, ku J. K. Mści y Rzeczypoſpolitey *optimè geſtæ Provinciæ monumenta*; że *in tot adverſitatibus* zá Buławy ſwoiey iuż prawie upadáiącą y zgubioną Oyczyznę ſalwował, nie żáłuiąc *impendia* właſney Fortuny ſwoiey *ad ſalutem Publicam* hoynie *Woyſko.* łożoney, &c. &c. &c. Poſkończonym tym Kazaniu *procedebant* wſzyſcy zgromadzeni tym porządkiem: Naprzod ſzło Woyſko,

permodum

permodum piewſzey ſtraży, iáko zwykło w Marſzu poſtępować. Chorągwie Lekkie, potym Regiment Dragonii ś. p. Hetmańſkiey ozdobnie wymunderowany, z znakámi żałobnemi, to ieſt z tuwalniámi długiemi, ná Kápeluſzach, y kápuzach granadyerſkich. Zá nim Regiment pieſzy; Piechota Semeńſka, y kurucka; potym ruſzył ſię JmP: Kálinowſki Kaſztelan Kamieniecki, Pułkownik Uſsarſki Hetmańſki ś. p. JmP: Krakowſkiego z Chorągwią Uſsarſką ſwoiey dyrekcyi y z drugą Uſsarſką JmP: Chomentowſkiego Wdy Mazowieckiego, y z kilkunaſtą Chorągwi Pancernych; wſzyſtkie były Chorągwie bardzo liczne, y okryte. Uſsarya w Pułkiryſiach z ſkrzydłámi z orlich pior, Pacholcy według dawnego zwyczaiu ná koniach bardzo pięknych y roſłych. Pancerni tákże według trybu ſłużby Pancerney: Kompania z Sahaydakami, wſzyſcy munderowni, w Pancerzách ták Kompania, iáko y Poczty; pod każdą Chorągwią było naymniey ludzi po pułtoraſta. Nayokrytſze zaś były JmP: Wdy Połockiego H. Polnego L: ktore prowadził JmP: Roſtkowſki Stolnik Wiſki Pułkownik. Tákże JmP: Jabłonowſkiego Staroſty Białocerkiewſkiego w Páncerzach z dzidámi, ktorą prowadził Porucznik JmP: Sulmirſki Chorąży Bracławſki, Sędzia generalny Woyſkowy. J trzecia JmP: Załuſkiego Staroſty Rawſkiego, ktorą Kommendował JmP: Giedzińſki, Woyſki, Zydaczewſki Chorąży tegoż Znaku. Jnſze Chorągwie w licznym tákże kompucie, ozdobnie y munderownie przybrane były. J ták gdy zaczęty ten żałoſny Marſz *cum ingenti ſonitu* trąb, ſurm, kotłow, y wſzelkiey muzyki woyſkowey, *iuxta tenorem actûs funebralis* brzmiącey, uczyniono ogłos ná ultimum vale, z dwudzieſtu kilku armat, z wałow miáſta tegoż Lwowa. Zátym tedy Woyſkiem poſtępowały Cechy, y cáły Magiſtrat Lwowſki ze ſwiecámi wſzyſcy, ktorych ſwiec rozdáno ná kilka tyſięcy dla Miáſta y Poſpolſtwa. Tandem náſtępował *Clerus utriusq; Ritûs* w przod Popi, y Czercy z ſwoią ſtárſzyzną. *Duchowieńſtwo.* Potym Klaſztory *Ritûs Latini*, według ſwego porządku ze wſzyſtkich Konwentow, ták z Miáſta, iáko y przedmieść Lwowſkich. Przed ſamym zaś Ciáłem ſzedł tákże piechotą ſam JmcX: Skarbek Arcybiſkup Metropolitańſki Lwowſki, JmcX: Jełowicki Suffragan Lwowſki, tákże wſzyſcy Prałaci, Kanonicy, *& totus Clerus*, ták Kościoła Archikatedralnego, iáko y z innych ták wielu z Archidyecezyi Lwowſkiey. Przed Akademią Soc: Jesu miał znowu Kazanie Jezuita bardzo piękne. Za trumną zaś ſzli JchmśćPP: Woiewodowie, *Pánowie.* iáko to Połocki nayżałośnieyſzy po Oycu Zięć, Ruſki,

Podolſki,

Podolſki, Smoleńſki, Czérniechowſki, Łęczycki. JchmPP: Kaſztelánow pięciu, Urzędnikow Ziemſkich y Szlachty nie zrachowana liczba; tudzież Officyerowie Woyſkowi, aſſyſtencye Dworſkie, Poſpolſtwa ná kilkanaście tyſięcy wielkim tłumem ciſnących ſię ludzi; tak dalece że z Zamku aż ná koniec przedmieścia Gliniańſkiego, począwſzy od godziny ſzoſtey z południa, do godziny trzeciey z pułnocy, agitował ſię ten ákt wyprowadzenia Ciałá Hetmańſkiego, ktore na dwie godziny przededniem, złozone w Kościołku S. Piotra, záraz za przedmieściem Gliniańſkim y tam miał Kazanie Hetmańſki Kapelan Bernardyn W: Xdz Olejowſki wielce pobożny Kapłan.. Ná záiutrz tedy poprowadzono w dalſzą drogę ku Brzeżanom tož Ciało *in aſſiſtentia* niektorych oſob Duchownych, oſobliwie z OO. Bernardynow, Reformatow, Kápucynow, y ludzi Woyſkowych, Uſaryi, Páncernych, Lekkich Chorągwi, tákże Dragonii, y Piechot. Tę trumnę z Ciałem włożono w káretę oknem umyślnie ſporządzonym, áby iak naylekciey prowadzona byłá. Jákoż ſporządzono, żeby zaraz z katafalku wolno wciągniona byłá; y ták prowadzone Ciało przy wſzelkiey magnificencyi. Samá J. O. Jeymść Páni Krakowſka nie byla przy tym ákcie dla żalu y ſłabości zdrowia; Ale to pewna, że od śmierci ś. p. Męża ſwego ná ten obrządek, to ieſt ná Mſze SS. oſobliwie, nie tylko tu we Lwowie do wſzyſtkich Konwentow ná Wigilie, exequie, ále też y do miaſt rożnych niektorych, pocáley prawie Polſzcze łożyła, około trzech kroć ſto tyſięcy złotych, iáko o tym Podſkarbiowie *aſſerebant*

R E L A C Y A

Pogrzebu tegoż Hetmana w Kościele Brzeżańſkim 1726. die 29. Julii

Pogrzeb. Akt pogrzebu S. P. J. O. JmP: Kaſztelana Krakowſkiego Hetmana W. K. *Magnâ pompâ & ſplendidô apparatu* odprawił ſię *Kátafalk.* w Kościele Brzeżańſkim. Poſtument Katafalku *in formam* gwiazdy wyrobiony, ktorą extremitates Mieſiąca Herb ś. p: Hetmańſki reprezentuiące *vinciebant. Summitas* Kátáfalku bardzo piekną inwencyą *& opere ſatis laudando* była aż pod ſuffit Kościoła *ab intus* wynieſiona. Poſtument zaś wſzytek tegoż Kátáfalku, axamitem karmazynowym, złotym galonem obity, o czterech kolumnach, po ktorych wiſiały robotą piekną y malowaniem *trophæa. & inſignia Martis*, przy trumnie z iedney ſtrony Mars zbroyny *cum ſuo inſigni*, po drugiey ſtronie trumny *Hercules cum clavâ*. Trumná ſamá bogatą, litą materyą złotą obita, ná Mieſiącach do gory obroconych rogami, ſtała, á z obudwu ſtron trumny *a capite & calce* Portrety ſrebrne *veram effigiem*, ś. p. JmP: Hetmana reprezentuiące,

tuiące, pod trumną Buńczuk, y Buławá, *ſuperius* trumny Szabia, nad katáfalkiem dwa Xiężyce *obverſè* do ſiebie od ſuffitu Kościoła ſpuſzczáiące ſię, pod ktoremi Oſoba ſamegoż ś. p. Hetmana ná koniu miſternie *& pretii non mediocris, apparebat* iadąca. Ołtarza illuminacya iáko y Kościoła *in navibus* w Xiężyce akkomodowana; cały zaś Kościoł w ogniach rzęſiſtych z należytą dyſpozycyą ordynowanych ſuto lamp y ſwiec iarzęcych, ktorych rachowano na kilkanaście tyſięcy, ták, że od gorąca wielkiego ſwiece ſpadác y topnieć muſiały; ná ścianach Kościoła, kirem żałobnym okrytych, portrety *Majorum* Domu tego *ex utraq; parte*; między gwiazdami Herb Sieniawſkich wyrażaiącemi, ná ktorych inſcripcye *& alluſiones argutè* nápiſane, *propendebant*. Ten tedy Akt pogrzebu, przez trzy dni z wielką apparencyą *in præſentia* JmXiędza Arcybiſkupa Lwowſkiego, Biſkupow, Chełmſkiego, Kiiowſkiego, Kamienieckiego; Suffragana Lwowſkiego; Władykow, Lwowſkiego, Przemyſkiego, Kanonikow, Prałatow, tudzież *Cleri in magna & numeroſa frequentia*, Zakonow rożnych, iáko to Dominikanow, Bernardynow, Trynitarzow, Reformatow, Kapucynow, Paulinow, Franciſzkanow, Jezuitow, Pijarow, Xięży *Ritûs Græci*, odprawił ſię *in tanto numero*, że Xięży y Zakonnikow rożnych rachowáć ſię mogło ná pułtora tyſiąca: *aderant* temuż áktowi Xiąże Jmść Januſz Wiſniowiecki Wda Krakowſki; Xiąże Kanclerz Wielki W. X. L. Jeymść Pani Wdzina Kiiowſka JmPan Wda Ruſki, Wdzina Ruſka, Staroſta Halicki, Wdzanka Ruſka, JmP: Staroſta Czehryńſki, JmP: Kaſztelan Podlaſki, JemśćPani Wdzina Bełzka, Chorążyna Koronna; Wda Łęczycki z Jeymścią Swoią; Koniuſzy Koronny, y wielu innych znacznych Jchmściow y Szlachty, ktorzy ſię *ex tota vicinia, & circumferentia* Ruſkiego kraiu ziachali *pro hoc actu*; oſtatnią uſługę wybor *& flos* Rycerſtwa *utriusq; Authoramenti* oddawało Wodzowi ſwoiemu, iáko to Generałowie, Pułkownicy, Regimentarze, Rothmiſtrze, Porucznicy y inni niżſzey y wyżſzey ſzarży Officyerowie. JmP: Wda Połocki H. P. W. X. L. pod czás tego pogrzebu *munus obibat*, JeymściPani Krakowſkiey Matki ſwoiey, ktora dla żalow ſwoich ciężkich nie mogła intereſſe temu áktowi, ále za Zamkiem Brzeżańſkim ná Folwarku pod namiotámi *ſubſiſtebat*. Jeymść też Pani Wdzina Połocka H. P. W. X. L. ob metum západnienia ná zdrowiu y żalu nieporownanego, po ſtracie tak wielkiego y godnego Oyca ſwego o mil 8. od Brzeżan zoſtawała; táka álbowiem dyſpozycya y wola byłá Matki Iey. Exequie Zakonnicy, á diluculo aż ku pierwſzey godzinie z południa, iedni po drugich odprawiali. Między

Illuminacya. *Konkurs Duchowienſtwa.* *Konkurs Panſtwa.* *Exequie.*

 ktoremi

ktoremi exequiami Mſze SS: uſtáwicznością wychodziły; Summę celebrował, JmćXdz Arcybiſkup Lwowſki przy Aſſyſtencyi Biſkupow, Władykow, Kanonikow, Prałatow, y innych *ex Clero* Xięży. Po Summie dopiero miał Kazanie Panegiryczne Jmść Xdz Wolſki Soc: Jesu. *Satis erudite & diserte;* założywſzy ex circumſtancya Sieniawſkich Herbu, thema: *Luna Tua non minuetur ultra; excurrebat in laudes & merita* Starożytnego Domu, Imienia Tego, ktory ſię w oſtátnim Sieniawſkich Senatorze y Wodzu wielkim zda zapadáć y gaſnąć; zaſługi iednak wielkie Iego *in Patriam & Religionem,* Sława nieśmiertelna, z akcyi godnych y pamiętnych u świata; godność y zacność, u potomnych wiekow, y cáłego świata, żyć ma zawſze, y zapadáć w śmiertelnym cieniu nie powinna. Dáley naſtąpił Solenny Kondukt, przy śpiewániu y rezonancyi Kapeli; ktory Kondukt JmćXdz Arcybiſkup Lwowſki y Biſkupi *cum aſsiſtentia* Kanonikow y Prałatow z wielką Ceremonią *proſequebantur.* Ten iák ſię ſkonczył; Rycerſtwo Uſsarſkich, y Pancernych znakow, zbroyno ná dzielnych koniach Tureckich ſiedząc, iedni ſtrzały w pędzie końſkim, ná kátafalk záwodzili, inni ſzable rzucáli, Uſſarya kopie kruſzyła, Chorągwie ná trumnie ſkładáli, Buńczuki pod trumnę rzucali, Buławę Hetmańſką kruſzyli, Officyerowie zaś *extranei Authoramenti* Sztandary, ſzpady y inne Inſignia woienne *ad cumulum unum* pod trumne także *deponebant. Claudebat Agmen* JmP: Granowſki Generał, przy Kapeli Regimentowey, kotłach, y Bębnach, Marſzem przez ſzrzod Kościoła idąc, ſzpadę *in ſpolium* zmarłemu Wodzowi ſwemu oddał. *Hoc finitô* záczął mowę JmP: W da Ruſki z kondolencyą do Przyiacioł y Krewnych zmarłego, *excurrendo in encomia Domûs Sieniavianæ.* A gdy ruſzono z kátáfalku Ciało, Towarzyſtwo Uſſarſkie y Pancerne zbroyne, przez całe Nabożeńſtwo przy kátafalku ſtoiące, rzuciło ſię do nieſienia trumny, á Drágonia, y Infanterya dała *eo temporis* z ręczney ſtrzelby ognia, y z dział *ſalve* uderzono. Drugie *Salve eodem modô* naſtąpiło przy wyprowadzeniu Ciała z Kościoła, włożono tedy trumnę ná woz akſamitem karmazynowym y galonem złotym obity, w ktorym ſzły konie w kapach akſamitnych karmazynowych tákże galonem złotym opaſanych, Stangret tákże y Foryś do tych koni przybrany w akſamitne *ejusdem coloris* kápy, *Circum circa* 24. Dworzanow otoczyło trumnę w kapach akſamitnych, trzymaiąc pochodnie iarzęce, w tey Proceſſyi *itidem* akſamitnych, wſzyſcy Zakonnicy, Xięża *& Clerus,* tákże Cechy z Miaſta tegoż z świecámi *ordine procedebant,* przy odzywaniu ſię alternatim kapeli;

Mſze. *Kazanie.* *Kopie kruſzone.* *Mowa Woiewody Ruſkiego.*

kápeli; Uſſarſka y Pancerna Chorągwie, Regimenty, przed trumną, zá Ciałem wſzyſcy *Magnates* y krewni. Odprowadziło też y poddańſtwo z poſpolſtwem luznym wſzyſtkiey włości Brzeżańſkiey, y innych dobr Pana ſwego; Infanterya *Claudebat Agmen,* idąc po wſzyſtkich ulicach zá ciałem; ágdy przed bramą wałową ſtanełó ciáło, trzecie *Salve* wydała Infanterya y Dragonia, á za nią z dział uderzono; do Zamku zaś wiechawſzy, Dragonia z Uſſaryą po prawey ręce ſtanełá, ázłączywſzy ſię z Infanteryą, ktorey prawey ręki uſtąpiła, czwarte *Salve* dano z ręczney ſtrzelby y dział; przed drugą bramą Zamku, znieſione od Uſſaryi zbroyney z woza ciało, wprowadzone do káplicy Zamkowey, kędy *exuviæ & Buſta* Przodkow Sieniawſkich złożone; y tam *ultimum vale* dáno piąty raz. *Simili modo* Kondukt mały po tym zaczął ſię. Po ktorym mowę czynił Xiąże Imść W da, á teraz Kaſztelan Krakowſki, dziękuiąc zá Chrześciańſką uſługę wſzytkim przytomnym y krewnym. A gdy requiem kapela zágrałá y záśpiewał *chorus,* ſpuſzczono ciáło do grobu, á w tym Infanterya, Dragonia, y z dział oſtátnie dałá *Salve;* wſzytkich tedy gości przytomnych, *lautiſsimè* częſtował JmP: W da Połocki H. P. W. X. L. y Jałmużny rzęſiſte dawano tak Xięży, iáko y ubogim. *die 30. Julii* przy teyże apparencyi nabożeńſtwo y exequie odprawowáło ſię. Summę celebrował JmćXdz Biſkup Chełmſki, kazanie miał JmXdz Legucki Soc: Jesu *eruditiſsimè.* 31. *Julii.* tákież nabożeńſtwo bez kazania.

Mowa Xiążęcia Wiſniowieckiego *Ciało ſpuſzczono do grobu.*

Inſignia Woienne ci Jchmść rzucali, y kruſzyli.

Buławę JmP: Kalinowſki Kaſztelan Kamieniecki Pułkownik Uſſarſki.
Kopią kruſzył JmP: Gumowſki Chorąży Sanocki Regimentarz,
Chorągiew Pancerną rzucił JmP: Humnicki Staroſta Horodelſki Chorąży Pancerny.
Buńczuk kruſzył JmP: Kraińſki Łowczy Sieradzki Buńczuczny.
Szablę kruſzył JmP: Kumanowſki Czeſnik Podolſki Towarzyſz Pancerny.
Dzidę kruſzył JmP: Piotr Boreyko Porucznik Pancerny.
Strzały rzucił JmP: Boreyko młodſzy Towa: Panc: Hetmańſki.

Od Woyſka Cudzoziemſkiego

Regiment *aliàs* Kommendę kruſzył JmP: Granowſki Generał.
Szpadę JmP: Oberſztelteytnant Bertrand.
Sztandar Dragońſki JmP: Oberſztelteytnant Krupińſki.
Pikę od Piechoty kruſzył JmP: Tulian Pułkownik Kommendant Lwowſki.

Ná

Nad grobem ták wielkiego Wodza, naypierwfzego w Oyczyznie Senatora, oraz oftátniego z domu Sieniawfkich; potomká, wfzyftkich ná fobie godnych Antenátow fwoich *practicè* reprezentuiącego flufznie by nápifać należało:

Ausonius. *Hectoris hic tumulus; cum quo fua Troja fepulta eft;*
Conduntur pariter, qui periêre fimul.

Oprocz innych POGRZEBOWYCH PANEGIRIKOW, y kondolencyi fuper fato wielkiego tego WODZA; żale MARSA POLSKIEGO, w zwycięfkich go grzebiacego trofeach, ták opifał PANEGIRISTA:

Mars w fzyfzaku, ftáń Poláku, z orężem do bitwy,
Niech ryfuie, miecz farbuie, fkrwáwione gonitwy.
Iuż Bellona, fprzyfiężona Bogini; do boiu,
Z Getyckiego, laurowego, wychodzi pokoiu.
Káwálery, w fwoie fwery, ná plácu ftawáią,
Polfko! trwoga! co dlá Bogá! zá imprezę máią?
Armát rykiem, dziáł okrzykiem, powietrze wzrufzone,
W Arfenále, kute ftále, w fzeleft fprzyfiężone;
Kotły biią, fpiże wyią, fmutne trąby krzyczą,
Tu kartány, huk uláńy, tu możdzierze ryczą.
Stoią w fzyku, w twárdym ryku, y żelázne płoty,
Tám z Cyklopy, tu z Steropy, Wulkan kuie groty.
Młodź powftáie, plác uznáie, bierze fię do broni,
Przerażoná, iák fzálona, cień, czy fiebie goni.
Mars bułatem, ftáli brátem, po polách wywiia,
Myśli fzáloną, záiufzoną tefknicę, rozbiia.
Stoy Grádywie! w twoim żniwie, czy Wodzow nieftáło?
Czy ftálowych, bułátowych Kawalerow máło?
Mars w tym fuknie, flowem huknie, krzyknie rozgniewány,
Tu fię gniewa, tu omdlewá, żálem pomiefzany;
Ah! pozbyłem, utráciłem, w Polfce SIENIAWSKIEGO!
Woyfk obronę, dzieł Koronę, Hetmáná Wielkiego!
Wieczna ftráto! płacz Sarmato, ftráciłeś Hektora,
Fábiufza, Decyufza, Polfki Protektora!
W tym ADAMIE, Polfkie známie, Alexandrá miáłeś,
SIENIAWSKIEGO, godnieyfzego Alcyda, uznáłeś.
Płacz Poláku, Iedynáku! ftraciłeś zwycięftwá!
Mowię śmiele, w tym popiele, pochowáłeś męftwa.
W tym tu grobie, duma fobie, Mars Polfki zgrzebiony,
Ze iuż wfzędzie, mieć nie będzie z SIENIAWSKICH obrony.
Polfkiey fławie, ná bułáwie, przyfiąc by potrzeba,
Że Koronny, wiek obronny, Sármáckiego Niebá,
Przy Hetmánie, dzielnym Pánie, woyfk Polfkich Rycerzu,
Ná bułá-

Ná bułácie, ryfuy Brácie Sarmáto w páncerzu.
O iák fiłá! Polfko miłá! z SIENIAWSKICH mafz fławy!
Boć uznáią, męftwo dáią, zwycięftwom buławy.
Gdzie bywáły, wzroft fwoy bráły, Woyfk tarczowe żniwa
Káwálerow, Boháterow dziś tam goła niwa!
Gdzie leżáły, foffy, wáły, trupem zágęfzczone,
Krwáwe role, Polfkie pole, Krwią Szwedzką fpienione:
Dziś mogiły, ziemi bryły; zwycięftwem okryte,
Wráz uznáią, przyfięgáią, że w tym Wodzu zbite.
Ktory fzáńce, mogił tańce, fypáł, kopáł wáły,
I gdzie fobie, w iego dobie, láury koczowáły;
Tám fátalne, I ferálne Cifow, Táxow, ftoią
Láfy cáłe, pozoftáłe, w kir gáłęzie ftroią:
Ktory ftrony, pędził w plony, dziś w plon Libityny
Idzie w krwáwe, Woyfká żwáwe, mściwey Heroiny.
Iuż też ginie, Polfkę minie, wiekopomná fławá,
Gdy w popiołách, śmierci dołách, Hetmán Wielki ftáwa:
I ktorego, ták Wielkiego, Polfká nie obięłá,
Tá fubtelna, ah śmiertelna, trunná ogárnęłá:
Coż Grádywie? (mowię mściwie?) zá kondukt Hetmáná?
Ot mogiłá, záftoniła, iedna ziemi ściáná:
Więc że tego, bez ktorego, iuż Polfka fierota:
W śmierci prochy, Wrzucifz w lochy Stygiyfkie zá wrota?
Nie ubogie, Buftum drogie, Kleynot Káwálerfki,
Zwycięftw plemie, więc że w ziemię, poydzie wiek Zołnierfki?
Mars ftrwożony, zadumiony, fpoyrzawfzy około,
Mowi fobie, nie w tym grobie, má bydź Polfkiey czoło.
W tym záwoła, wraz do kołá, do fzyku, do broni,
Cne Zołnierftwo, Boháterftwo, ná plác dálcy z koni:
Wybuduycie, wyftawuycie trofea, Zmárłemu.
Hetmánowi, ADAMOWI w Polfce SIENIAWSKIEMU:
Tu z Kártanow, Z dział, z taranow, kłádą fundámenta.
Ci tarczowe, puklerzowe, wznofzą poftumenta.
Tu ná boki, wzroft fzeroki, idą ármátury,
W pułk fię fnuią, fzwádronuią, żelázne poftury.
Iuż fię wzięły, záwinęły, chorągwie w cáłuny,
Zproporcámi, ze znaczkámi woyfkowe fortuny.
Tu fkładáią, záwiefzaią, Páncerni, harcerze
Dáią znáki, z głow fzyfzaki, żelazni Rycerze.
Miecz zrániony, krwią zmiękczony, Grádyw fam łokuie,
Znák żołnierfki, pas rycerfki, męftwo koronuie.

Cna

Cna Bellona, Woysk Korona, ſzur na głowę wiie,
A Uſsárze, káżdy w párze, złożywſzy kopiie,
Iuż dzwigáią, Iuż ſkładáią Wielkiego Hetmáná,
Wzbroynym grobie Woyſka obie, grzebią ſwego *Páná.*
Mars w żáłobie, Nucąc ſobie, ſtánie zádumiony,
Mártwym rykiem, Ni ięzykiem, rzecze w náſze ſtrony:
*Pá*trz *Po*láku: Ot w tym znáku: SIENIAWSKICH Dom cáły:
Zeſzedł z świátá, Wieczna ſtrátá, żal *Po*lſce nie máły.

Trybunał. *W tym roku* 1726. Trybunał *Pio*trkowſki y Lubelſki agitował ſię pod laſką JmP: *Po*tockiego Strażniká W. X. L. á potym Woiewody Bełzkiego. Rádomſki Trybunał pod laſką ImP: Tarła Stároſty Stężyckiego. Sukceſsorem zoſtał wielkiey Buławy J: W. JmP: Staniſław Mateuſz Rzewuſki Wda Podlaſki Hetman *Po*lny Koronny Wodz wielce przezorny *in arte belli,* w rożnych Kommendách Woyſka, pod czas Tureckiey y Szwedzkiey woyny, w wielu wiktoryach doſwiadczony. *Per gradus* tedy *multorum meritorum* w Woyſku I. K. Mści y Rzeczypoſpolitey *Iure merito* otrzymał *Supremos faſces; cui par imperiũ, & vires legionibus æquæ:* *Silius Ital:*

Seym. *Tegoż Roku* 1726. Seym Walny *ex limitatione* z Warſzawy, reaſsumowány w Grodnie *die* 28. *7bris* y tamże *ex lege* przypadł ordynaryiny, ktory przez Niedziel oſm agitował ſię y ſzczęśliwie zákończony pod laſką, ſtárego Marſzałka Seymowego JmP: Stefana *Po*tockiego Referendarza Koronnego. Ná ktorym tákowe nayoſobliwſze ſtány *ſancita:* Do Kurlandyi Kommiſsya náznaczona. *Kommiſsarze do Kurlandyi.* Kommiſarze z Senatu Xiążę Imść Biſkup Wármińſki Szembek, Ichmość PP: Denhoff *Po*łocki y Chomentowſki Mazowiecki Wdowie. Graff Morycz *pro hoſte Patriæ* deklarowany *intuitu* nieſłuſzney Elekcyi Kurlandzkiey, y że dyploma *Electionis ſuæ per abuſum peractæ* nie oddał *in manus* I. K. Mści. Opiſana też Korrektura Trybunału Koronnego y W. X. L. doſyć *prolixè & rigidè.* Kwit ImP: *Pre*bendowſkiemu *Po*dskarbiemu W. Kor: *Magno motu* dany, y *per legem* ápprobowany. *Po*ſłem do Rzymu deſtynowány ImP: Jan Tarło Wda Lubelſki á teraz Sandomirſki. Do nobilitácyi y Indygenatu kilkudzieſiąt Káwálerow záſłużonych przypuſzczono. *Rozdawanie Wakanſow.* Wakánſe ná tymże Seymie rozdáne: Buławá wielka Kor: (iákom iuż námienił) JmP: Rzewuſkiemu Wdzie Podláſkiemu; Buławá polna Kor: ImP: Chomentowſkiemu Wdzie Mazowieckiemu; Kaſztelania Krakowſka Xciu Imści Ianuſzowi Korybutowi Wdzie Krakowſkiemu; Wdztwo Krákowſkie ImP: Lubomirſkiemu Podkomorzemu Koronnemu; Podkomorſtwo Koronne ImP: Towiánſkiemu Podczaſzemu Kor: Podczaſtwo Koronne ImP: Rzewuſkiemu Staroście Chełmſkiemu Synowi Hetmáńſkiemu, teraźnieyſzemu Referendarzowi, laſka Nadworna ImP: Potockiemu Referendarzowi Kor: oraz Marſzałkowi ná ten czas Seymowemu, Referendárya Kor: ImP: Duninowi Regentowi Kor: Regencya ImP: Dębowſkiemu Staroście Tymbarſkiemu.

W tymże Roku 1726. Krol Imść Auguſt II. západł *periculosè* ná nogę ledwie [illegible] *magnis curis Medicorum.* Naybárdziey mu dopomogł Krolá Imści Franculſkiego medyk, ktorego kilką dzieſiąt tyſęcy tálerow bitych ſprowadzono do Warſzawy: gdzie przyſzedłſzy Krol do zdrowia poiechał do Drezna.

1727. JchmćPP: Kommiſsarze od J. K. Mści y Rzeczypoſpolitey przez Konſtytucyą Seymu Grodzieńſkiego náznáczeni *in Comitatu* Woyſká Koronnego y Lit: wyprawili ſię do Kurlandyi, y tám *glorioſiſsimo conatu* expediowáli te Kommiſsarſką negocyacyą. Przez ktorą dekretem ſwoim wſzyſtkie *ſtatûs Ducatûs Curlandiæ & Semigalliæ cum diſtrictu Piltinenſi adſtrinxerunt* do rekognicyi J. K. Mści y Rzeczypoſpolitey, oraz elekcyą Morycza za żadną y nieważną uznano &c. &c. Co *prolixè* tenże dekret Kurlandzki w ſobie *obloquitur.*

Tegoż Roku 1727. Trybunał Koronny Piotrkowſki y Lubelſki agitował ſię pod laſką ImP: Fráncizſka Potockiego Stároſty Bełzkiego, á teraz Kráyczego Koronnego. Vice Marſzałkiem był ImP: Mich. Rzewuſki Stároſta Wiſzyńſki Pułkownik Uſſarſki Hetmáná W. K. Stryia ſwego, á teraz Piſarz Koronny. *Trybunał*

Tegoż Roku Stánęłá Koronácya Nayświętſzey Mátki cudowney Podkamienieckiey; ná Wołyniu; *in aſsiſtentia* Woyſka Koronnego. Co áby do podobney o honor Mátki Nayświętſzey wzbudzáło Polſkie ſerca w potomnych wiekách żarliwości (Tey mowię, Mátki; ktora nie tylko Krolową Polſką zwáć ſię kazałá, ále też w ták wielu koniunkturach ſamym ſię ſkutkiem Pánią y Protektorką Kroleſtwa Polſkiego bydź pokazałá, iákoż y zá Jana Kázimierza, przed zwycięſtwem nad Kozakámi y Tátarami widziana byłá ná powietrzu, obozy Polſkie páludamentem ſwoim pokrywáiącą,) kłádzie tu ſię

RELACYA

Koronácyi Mátki Nayświętſzey Cudowney Podkámienieckiey y Woyſka Koronnego *in aſsiſtentiam* áktu tego ordynowanego *in Auguſto Anno* 1727.

Koronacya Nayświętſzey Mátki. Ná ogłos wiádomości *pro die* 15. *Auguſti* Terminie Koronácyi Mátki Nayświętſzey Podkámienieckiey, niezliczonemi ná cáły świat cudámi wſławioney, to ieſt w Podkámieniu w Kościele OO. Dominikánow (ná co ImP: Cetner Káſztelanic Wołyńſki Staroſta Korytnicki dwie Korony z Rzymu od Oyca Swiętego

Ii benedy-

Benedykta XIII. benedykowáne przywiosł) J. W. JmP: Stánisław ná Rozdole y Olesku Rzewuski Wda Podláski Hetman wielki Koronny *ex innato pietatis zelo*; wydał ordynánse do kilkunastu Chorągwi Usarskich y Páncernych tákże do Regimentu swego Drágońskiego y Pieszego, áby się *pro die* 12. *Augusti* ściągneło pod Nákwaszę y Kommendę JmP. Michałá Rzewuskiego, Vice Marszałká ná ten czas Trybunału Koronnego; Stárosty Wiszyńskiego Pułkownika swego Ussarskiego; Regimentarza, gdzie sam z Chorągwią Ussarską Hetmáńską, *pridie* złożonego czásu naypierwey stánął; ktora Chorągiew, tákim trybem, (iák byłá Ussarya pod Wiedniem ná expedycyi z Turkámi) zá Industryą, kosztem, y kooperacyą ImP. Stárosty Wiszyńskiego Pułkowniká wymunderowána. Kompánia, y Pocztowi z kopiámi, wszyscy w osob naymniey 120. Pácholcy z skrzydłámi, ludzie słuszni, wszelkim rynsztunkiem ozdobnie przybráni. Ná zaiutrz zrana *præivit exemplo* pierwszego weyściay prezentowania się y obrocenia *antiquâ militari formâ* ImP: Regimentarzowi Chorągiew Páncerna ImP: Stánisławа Potockiego Stárosty Halickiego pod Kommendą, JmP. Pułáskiego Podczaszego Podlaskiego, Pułkowniká, z kollegą Iego ImP: Rozwádowskim Starostą Karaczkowskim Chorążym, gdzie było kompánii y Pocztowych ná 62. wszyscy w páncerzach; z sahaydákámi Towarzystwo, á pocztowi w páncerzach z flintámi y pistoletámi, konie piękne y rosłe. Po tym we trzech dniach; insze stáneły Chorągwie, wszystkie okryte, ozdobne, y munderowne. Ussarye w Pułkiry siách, osobliwie Hetmańska z kopiámi ták Kompánia iáko y Pocztowi. Skoro tedy to wszystko woysko ściągneło się, uformował ImP: Regimentarz bardzo porządną y przezorną dyspozycyą lokowawszy Chorągwie Szwadronámi, *in corpore* Dragonią, y Piechotę, w przedniey straży trzy Chorągwie, á przy swoich namiotach Ianczarską Chorągiew. Obożnym postánowił ImP: Wychowskiego Stolniká Kijowskiego. Strażnikiem ImP: Giedzińskiego Woyskiego Zydaczewskiego Chorążego Páncernego ImP: Stárosty Rawskiego. Sędzią Woyskowym ImP: Olszyńskiego Cześniká Bełzkiego Towárzysza swego Ussarskiego dla obserwowania wszelkiey modestyi, áby *in circumferentia* tego Obozu nie stáłá się iáka w polu krzywdá y szkoda obywátełom támecznym. A gdy *imminebat* czás w prowádzenia Korony do Kościołá Podkámienieckiego to iest w Wilią Swięta w Niebowzięcia Mátki Nayświętszey uszykował ImP: Regimentarz Woysko, w Kommendzie swoiey będące, we cztery szwádrony, y ruszáiąc się z tą partyą po południu, ordynował, naprzod

Regimentarz pod Nakwasza z Woyskiem.

Dispozycya Woyskowa.

naprzod Dragonią y Piechotę á sam z szwadronámi *procedebat* aż pod Podkámień, gdzie szykiem stanął. A w tym Jchmść Xięża Biskupi Łucki, Kijowski, y Kámieniecki, *cum suo Clero* iachali káretámi do namiotow, w bliskości tego szyku rozstáwionych, ná ten ákt z Zamku Záłozieckiego od IeymP: Wdziny Kiiowskiey támże przytomney; pozwolonych. Gdy tedy stanął w namiotách ImćXdz Biskup Łucki, z inszemi *sibi associatis*, Kommenderował ImP: Regimentarz pokilku z pod każdey Chorągwi Towárzystwa zbroynych pod Komendą ImP: Rozwadowskiego Stárosty Karaczkowskiego Chorążego Páncernego; ImP: Stárosty Halickiego do Zamku Podkámienieckiego; do ImP: Cetnera Kasztelanica Wołyńskiego, Dziedzica támtego mieysca, gdzie były złożone te korony; ná Páná Jezusa y Mátkę Nayświętszą, ktore támże *adornabant* kleynotámi swemi JeymśćP: Ledochowska Woiewodzina Wołhyńska, y JeymP: Wielhorska Kasztelanowa Wołhyńska, z wielką tedy rewerencyą przywiezione do pomienionych namiotow, y oddáne przez pomienionego ImP: Kasztelánica Wołhyńskiego, *in manus* ImćXdza Biskupa Łuckiego, z przyzwoitemi Ceremoniami, *in assistentia* inszych Jchmściow Xięży Biskupow, Duchowieństwa, tákże wielu Senatorow, Urzędnikow, Szlachty, y Pospolstwa. Tandem ruszył się ImP: Regimentarz z Woyskiem w szyku będącym, przez Miásto Podkámień, ku Klasztorowi, gdzie dla niezmiernego gminu ludzi (ktorych było ná kilkádziesiąt tysięcy) nie podobno było do samego Kościoła z woyskiem przystąpić, stánął szykiem zá Miástem, *frontem* do Kościołá y Klasztoru Podkámienieckiego, *in assistentiam* tey Jntrodukcyi przerzeczonych Koron, Skoro zaś przyiechał Jmść Xdz Biskup Łucki, z inszemi, przed Kościoł, oddał Korony *Ceremonialiter*, do rąk dwoch Dominikánow starszych tegoż Konwentu Podkámienieckiego, ktore odebrawszy z wielką rewerencyą ná wielkiey miednicy złocistey y ná wezgłowiu bogátym, w prowádzili do Kościołá y ná Ołtarzu wielkim, gdzie ten Obraz Cudowney Mátki Boskiey *consistit*; *deposuerunt*. Przy tey Introdukcyi pomienionych dwoch Koron, *continuò* ognia dawano z kilkudziesiąt armat od godziny drugiey z południa; do wieczora, y samym wieczorem ImP: Regimentarz z woyskiem w Obozie stanął, gdzie hasło otrąbić kazał, przykázuiąc iák naywiększą skromność bez naymnieyszych szkod w sianach y zbożach, iákoż zá pieniądze sobie kupowáli wszelkie *victualia*. Ná zaiutrz to iest *in Festo Assumptionis B. V. M.* znowu ImP: Regimentarz do Podkámienia przyszedłszy, stanął tákowymże szykiem woyska ná tymże

Biskupi.

Regimentarz z Woyskiem ruszył.

Gmin ludzi.

Jntrodukcya Koron.

Koronacyi Woyſko aſsyſtuie. tymże mieyſcu, iák wczorą; *aſsiſtendo* ſamey Koronacyi, ktorą *perficiebat* ImćXdz Biſkup Łucki, po wielkiey Mſzy Swiętey około godziny drugiey z południa, y w ten czás tákże uſtáwicznie z dział bito, woyſko też w ſzyku ſtoiące Polſkiego y cudzoziemſkiego záciągu, tudzież y Janczarowie ImP: H. W. K. z ręczney ſtrzelby ognia dawało, przy nieuſtaiącey rezonancyi muzyk woyſkowych. Tandem po ſkończonym zupełnym Akcie, y expedyowánych wſzelkich Ceremoniach, przed wieczorem wrocił ImP: Regimentarz do Obozu pod Nakwaſzę. *In craſtino*, to ieſt w Sobotę z tymże woyſkiem; nabożeńſtwa záżył, ná tam tym Cudownym mieyſcu, w Niedziele zaś *lautiſsimè* tráktował ImP: *Traktament.* Regimentarz JchmśćPP: Officyerow y Kompanią z cáłey tey Partyi woyſka. Ná teyże ochocie był præſens ImP. Marſzałek Trybunału Lubelſkiego, y wielu innych gości, ná vivat dawano z dział huczno ognia, zá zdrowie J K. Mści, JchmśćiowPP: Hetmanow, Woyſka; y innych ták wielu, przy ſpełnieniu wielkich y gęſtych kielichow; w poniedźiáłek ImP: Regimentarz uczyniwſzy piękny komplement do wſzyſtkich JchmPP: Officyerow y kompanii z wielkim podziękowaniem zá ſtáwienie ſię pod Kommendę Iego; y zá podięte dla Chwały Boſkiey fatygi, y Mátki Nayświętſzey, roſpuścił Chorągwie ná ſwoie Konſiſtencye. Przy tym pożegnániu; rzęſiſto tráktował ImP: Regimentarz Woyſko, iako y codziennie przez cáły tydzien, doſtátkiem kazał dawáć wina, ták dla Woyſka, iáko y dla rożnych Panow, y Szlachty przyiezdzaiących z Odpuſtu ná wizytę. Przy tym Obrazie Cudownym, przez całą Oktawę wielkie odprawowało ſię nabożeńſtwo, Kościoł *ab intra* bardzo pięknie był adornowány; *ab extra* zaś brama tryumfálna, koloſsy miſterną robotą y konceptem *Illuminácye.* ſporządzone; od zachodu ſłońca illuminácye báwiły do pułnocy, bardzo piękne y liczne. Feierwerki bárdzo dowcipne y gęſte były przez całą Oktawę. Ná te zaś wſzyſtkie ozdoby, prochy y illuminacye, naywięcey koſztu łożył ImP. Michał Potocki Wda Wołhyńſki, lubo ſam ná tym Akcie nię był *Numiſmata.* præſens. *Numiſmata* ſrebrne w Kościele rozdawał y ná Cmentarzu; rzęſiſto, przerzeczony ImP: Cetner Káſztelanic Wołhyńſki, iáko Author tey Koronácyi. To też *inter miracula numerari* powinno, że trzeciego dnia po tey S: Koronacyi, nad ſamym Kościołem Podkámienieckim, *apparuit* ná Niebie Korona w obłokách czerwona; podobna właſnie tey, iáka ná Obrázie Cudownym tam tego mieyſca, y trwała bliſko godziny; ktorą potym záſłoniło ſłońce. Ná co wſzytek lud zgromadzony ná odpuſt, y Woyſko o pułmile Obozem ſtoiące; pátrzyło.

KONNOTA-

K O N N O T A C Y A

Choragwi Uſarſkich y Páncernych in aſsiſtentiam Koronacyi Matki Nayświętſzey Cudowney, w Obrazie Podkámienieckim, ordynowanych y ná ſzwadrony rozdzielonych w obozie pod Nakwaſzą *Annô 1727. die 15. Auguſti.*

1. S Z W A D R O N.

Uſarſka ImP: H. W. K. Pułkownik ImP: Michał Rzewuſki Staroſta Wiſzyńſki á teraz Piſarz Koronny.

Páncerna tegoż H: W. K. Chorąży ImP: Węglińſki.

Páncerna ImP: Staroſty Wiſzyńſkiego, Chorąży ImP: Uſtrzycki Stolnik Zydaczewſki.

2. S Z W A D R O N.

Uſarſka ImP: Wdy Wołhyńſkiego, *P*orucznik ImP: Cetner Staroſta Barecki.

Chorąży ImP: Sługocki Stolnik Chełmſki, á teraz w roku 1740. Marſzałek Trybunału Koronnego.

Páncerna ImP: Branickiego Kaſztelána Halickiego, *P*orucznik ImP: Szumlańſki.

3. S Z W A D R O N.

Uſſarſka Xcia Imści Czartoryiſkiego Podkanclerzego W. X. L.

*P*orucznik ImP: Humnicki Staroſta Horodelſki.

Chorąży ImP: Lipſki Skarbnik Bełzki; potym Regent Koronny; á teraz Káſztelan Bełzki.

Páncerna ImP: Stároſty Halickiego; á teraz Woiewody Smoleńſkiego Staniſława *P*otockiego.

Pułkownik ImP: *P*ułáſki *P*odczaſzy *P*odlaſki.

Chorąży ImP: Rozwádowſki Stároſtá Káráczkowſki.

*P*áncerna ImP: Wielhorſkiego Kaſztelanica Wołhyńſkiego.

Porucznik ImPan Dedyńſki.

4 S Z W A D R O N.

Uſarſka Xiążęcia Radziwiłá Staroſty Przemyſkiego.

Porucznik ImP: Ledochowſki Stároſta Włodzimirſki.

Chorąży ImP: *P*iatkowſki.

Páncerna ImP: Załuſkiego Staroſty Rawſkiego; Chorąży ImP: Giedzińſki.

Páncerna ImP: Zagwoyſkiego Staroſty Czerwonogrodzkiego.

Regiment Dragońſki Hetmańſki pod Jm*P*ánem Pułkownikiem Wilgą, Piechoty Batálion, y Chorągiew Janczarſka Hetmańſka pod ImP: Swirſkim Rotmiſtrzem.

Godna zaprawdę (*Acies Caſtrorum ordinata*) Nayświętſza Niepokalanie Poczęta Mátka Boſka, tey czci y wenerácyi od Rycerſtwa Polſkiego; do ktorey rzeczą ſamą mowić by powinna Polſka, tyle Jey łáſk ſukkurſami poſiłkowana, co niegdyś Me-

chtylda S: *Utinam omnium creaturarum corda in poteſtate haberem, ut ex affectu & viribus omnium te dulciſsima Mater ſalutarem.* Tey Mátce przypiſáć winniſmy, z rożnych nieſzczęśliwości publicznych, Króleſtwa náſzego wyrátowánie; ktoreby iuż podobno dawno do oſtátniey przyſzło zguby y ruiny, gdy by go znayduiąca ſię w ſercach Polſkich żarliwość o honor Máryi, nie ſalwowała: *Sicut*

S. Anſelmo *impoſsibile eſt ut qui ab illa averſus, & ab illa abjectus non pereat, ita qui ad illam converſus eſt, & ab illa reſpectus, ut intereat.* Jáko tedy nic pomocnieyſzego Oyczyżnie náſzey, nad protekcyą Máryi; ták nic chwalebnieyſzego y przyzwoitſzego wolności Polſkiey, iáko tey Monarchini Niebieſkiey chołdowáć; wolnego narodu ſynow, dobrowolnie zá niewolnikow ták wielowładney

Idem. Pani, konſekruiąc: *Servire Mariæ regnare eſt; & inter mancipia ejus connumerari, plusquam Regium.*

Trybunał. 1728. Trybunał Koronny pod laſką Imp: Radomickiego Generała Wielkopolſkiego Marſzałka, ktory po reaſsumpcyi Trybunału w Lublinie po Przewodniey Niedzieli we cztery Niedziele *fatis ceſsit.* Ale Trybunał ſądził ſię ſprawiedliwie *ſecundum novellam legem* Korrektury Trybunału.

W tym roku Elektor Brandeburſki Fridericus, umyślnie z wielkim honorem oddawał wizytę w Saxonii, to ieſt w Dreznie Krolowi Jmści Polſkiemu Auguſtowi II. Ktorego tam *ſolenniſsime* przyięto y traktowano. *Viciſsim* Krol Jmść wizytował tegoż Regnanta Pruſkiego w Berlinie, gdzie tákże z wielką pompą y magnificencyą, wenerowany. Krol Jmść z Berlina zbiegł pocztą do Wſchowy y tam expedycyą ná Seymiki przed Seymowe podpiſał;

Wakanſow dyſtrybuta oraz dyſtrybutę wakánſow uczynił, to ieſt po ś. p. Jmp: Lubomirſkim Woiewodztwo Krakowſkie Imp: Wielopolſkiemu Woiewodzie Sieradzkiemu; Woiewodztwo Bełzkie po Imp: Potockim ImP: Rzewuſkiemu Wdzie Podláſkiemu Hetmanowi W. K. Podlaſkie Jmp: Sapiehy Piſarzowi Polnemu W. X. L. Kaſztelanią Chełmińſką Imp: Kośsowi Staroście Wareckiemu, Kaſztelanią Kruſzficką Imp: Głębockiemu; Kaſztelanią Woynicką Imp: Stadnickiemu Kaſztelanowi Sądeckiemu; Sądecką Iegomości Pánu Morſztynowi Kaſztelanowi Bieckiemu; Biecką Imp: Dębińſkiemu Kaſztelanowi Oświecimſkiemu; Oświecimſką ImP: Szembekowi Woyſkiemu Oświecimſkiemu, Koniuſzoſtwo Litewſkie Xiążęciu Radziwiłowi Staroście Przemyſkiemu, po JmP: Feltmarſzałku Flemingu (ktory *in negotiis ſecretis* J. K. Mści deſtynowany będąc do Dworu Wiedeńſkiego tamże w Wiedniu umarł.) Generalſtwo Wielkopolſkie konferowáne JmP: Prebęndowſkiemu Podſkarbiemu W. K. Ná Generalſtwo Artyleryi Koronney tamże w Wſchowie przyſiągł JmP: Branicki Chorąży Koronny, Hetman teraz Polny Koronny.

Wtym że Roku 1728. JmP: Staniſław Denhoff Wda Połocki Hetman Polny W. X. L. z wielką y nie powetowáną ſzkodą Rzeczypoſpolitey nie porownanych cnot, godności, y dzielności Wodz, Senator, we Gdańſku ná ſuchoty *e vivis deceſsit* drugiego dnia Sierpnia, zoſtáwiwſzy w śmiertelnych popiołach żywą y nie wygáſłą heroicznych odwag pámiątkę ná nie śmiertelną Imienia ſwego ſławę, ná wiekopomną waleczney Buławy chwałę, ná poſtrach ſił nieprzyiacielſkich. *Smiert Hetmana Denhoffa.*

Metuendus erat cinis ipſe ſepulti. *Ovidius.*

Wtym że Roku die 29. *Julii* w Kościele OO. Bernardynow we Lwowie odprawowáło ſię koło generalne Woyſkowe *in præſentia* JchmPP: Rzewuſkiego Wdy Bełzkiego Wielkiego, y Chomętowſkiego Wdy Mazowieckiego Polnego; Hetmanow Koronnych, y wielu zgromadzonego Rycerſtwa *utriusq; authoramenti.* Z ktorego deſtynowáni Poſłowie ná Seym, to ieſt dziewiąciu Polſkich, y trzech z Cudzoziemſkiego Woyſka. Punkta intereſſow woyſkowych formował y do inſtrukcyi w tym że Kole ná Seym podał JmP. Puláſki Podczaſzy Podlaſki, iáko Weteran y dobrze ſwiadomy zaſług y pretenſyi woyſka, *ex quo* że nie tylko był Piſarzem woyſkowym zá Buławy czterech Hetmanow wielkich Koronnych, ále też był Pułkownikiem przez lat dwadzieścia y ſiedm; Porucznikuiąc pod znákámi powaznemi, iáko to JmP: Sobieſkiego Cześnika Koronnego; J. O. Xcia Radziwiłá Kanclerza; J. W. JmP: Jozefa Potockiego Wdy Kiiowſkiego Hetmana teraz wielkiego Koronnego; Staniſława Potockiego Wdy Smoleńſkiego; przed tym zaś w młodſzym wieku przez lat kilkánaście poczet ſwoy máiąc pod znákámi Uſarſkiemi Hetmańſkiemi, przez wſzyſtkie lata ſwoie od piętnaſtego roku wieku ſwego żadney kámpánii y Seymu nie opuściwſzy. Tenże miał mowę od cáłego Woyſka winſzuiąc Wodzom ſwoim, otrzymánych *per tot palmaria merita Supremos militares faſces, exponendo* oraz ták wielkie y dawne zaſługi wſzyſtkiego Rycerſtwa u Rzeczypoſpolitey od lat trzydzieſtu kilku zaległe, áby ná przyſzłym Seymie *per interpoſitionem* powagi Hetmańſkiey *ad ſatisfactionem* pomieścić ſię mogły. Jákoż nie tylko ſłuſzna, ále y arcy potrzebna, áby Rycerſkie dzieła, woienne niewczaſy, należytą ſobie cieſzyły ſię rękompenſą. *Nec Domus nec Respublica ſtare poteſt, ſi in ea nec recte factis præmia exſtent, nec ſuplicia peccatis.* *Kolo Generalne* *Cicero.*

Smierć Hetmana Chometowſkiego.

Eôdem Annô 1728. *die 1ma 7bris* JmP: Staniſław Chomętowſki Wda y General Xſtwa Mazowieckiego Hetman *P:* K: Radomſki, Drohobycki, Dolinſki, Złotoryiſki &c. Staroſta, po otrzymaney ták dwie lecie ná przeſzłym oſtatnim *immediatè* Seymie; Bułáwie *Pol*ney Koronney, po expedyowánym we Lwowie Kole Generalnym woyſkowym, we cztery niedziele zá Polnym Litewſkim Hetmanem eandem *mortalitatis ſecutus viam, dolendô* Rzeczypoſpolitey *fato;* zoſtawiwſzy *ſæculis memoranda* wielkiey cálemu światu Polſkiemu przyſługi monumenta, w expedyowánych wielkich Poſelſtwach ták do Porty Ottomańſkiey, iáko też do Dworu Moſkiewſkiego, zá pánowania Piotra Alexiewicza Cara y Jmperatora Koronowanego Roſsyiſkiego, y do innych poſtronnych Monarchow; *Przez* ktore wielkie od J K.Mśći y Rzeczypoſpolitey legacye *multa commoda* cáley Oyczyznie *& tranquillitatem Publicam perfecit;* umieraiąc zaś z wielką reflexyą y pobożnością, prawdziwie po Hetmańſku, woienne rozporządzał rynſztunki; rozdawſzy y naznaczywſzy JchmP*P*: Pułkownikom ſwoim konie dzielne ſwoie z ſiedzeniami bogátemi, z rzędámi, z ſzablami ſzczerozłotemi, y innemi porządkámi, oſobliwie JmP: Popiełowi Staroście Tuczapſkiemu Uſsarſkiemu, Stáwſkiemu Podſtolemu Sanockiemu Páncernemu Pułkownikowi; tákże Generałowi Ożarowſkiemu; Gietkinowi y innym ták wielu zaſłużonym ſługom ſwoim y żołnierzom, inſuper niektorym Jchmściom do wielkiego imienia należącym po kilkadzieſiąt tyſięcy legował; ná Mſze zaś S. ſto tyſięcy tynfow; Ná Kollegium Societatis JESU Samborſkie Fundácyi ſwoiey, gdzie ciáło iego miało ſpoczywáć; dwa kroć ſto tyſięcy; Tudzież ná wielki Ołtarz Jaſney Gory Częſtochowſkiey dwa kroć ſto tyſięcy zápiſał y náznáczył. Wyprowadzone *die* 15. *7bris* Ciało pomienionego Hetmana z Drohobyczy doſyć ozdobnie; *in aſsiſtentia*, kilkunaſtu Chorągwi Huſſarſkich, Páncernych y Lekkich, Regimentow Dragońſkich y pieſzych, tákże JchmPP: Pułkownikow, Porucznikow, y rożnych ludzi Woyſkowych do Sambora; gdzie złożone z ozdobną apparencyą w Kościele OO. Jezuitow; ſwoiey fundacyi. *Przy* tey zaś depozycyi był wielki konkurs Xięży Swieckich y Zakonnikow, ktorzy Mſze Swięte odpráwowáli przez trzy dni. Tandem *Annô ſequenti*, odprawiony pogrzeb w Kościele OO: Jezuitow w Samborze, bez żadney pompy; według oſtátniey woli Iego, ſtoſuiącey ſię do náuki Auguſtyna S.

S. Auguſtinus.

Pompæ exequiarū magis ſunt avorum ſolatia, quam ſubſidia mortuorū.

Smierć Hetmana Rzewuſkiego.

Tegoż Roku 1728. *die* 4. *9bris* JmP: Staniſław Máteuſz ná Rozdole y Oleſku Rzewuſki Wda Bełzki H. W. K. (zoſtawiwſzy potomnym wiekom, wyſokich przymiotow y dzieł chwalebnych wielkie experymenta, *creſcendo per merita & gradus*, będąc naprzod Stároſtą Chełmſkim potym Krayczym Koronnym, y Pułkownikiem Krolewſkim, potym Referendarzem Koronnym, potym Wdą Podláſkim y Hetmanem Polnym, ná koniec Woiewodą Bełzkim, y Hetmanem wielkim Koronnym,) po wycierpiánych ciężkich y nie wyliczonych więcey niż przez dwa mieſiące rożnych *ab intra* paroxyzmach, *munitus ſolitîs circa agonem Sacramentîs*, przy wſzelkiey aż do śmierci reflexyi *extremum clauſit halitum;* uczyniwſzy w przod przed tygodniem teſtáment z porządną około duſzy y ciałá dyſpozycyą oſtatniey woli ſwoiey; we wſzyſtkich zaś życia ſwego procederach, fortuny y honorow inkrementach, wielkość ſzczęścia nie mnieyſzą cnotą moderował.

virtutibûs ille
Fortunam domuit, nunquamq; levantibus altè
Jntumuit rebûs — *Claudianus*

Jlubo w ták wielu woiennych okázyach, wrożnych ſzczęścia y przeciwności alternatách zoſtawał. Jednakże wſpaniáłego umyſłu Iego żadne *infortunia*, nie zálterowáły. *Ei non multùm obeſſe poteſt fortuna, qui ſibi firmius in virtute, quàm in caſu ſubſidium collocavit.* (*Cicero.*) Ciáło tegoż ś. p. JmściP: Rzewuſkiego H. W. K. 16. *9bris* z kámienicy z miáſta Lwowa wyprowadzone ná przedmieście do Kościołá OO. Kármelitow Trzewikowych *in aſsiſtentia* JmP: Regimentarza generalnego, y innych JchmściowPP: Woyſkowych we Lwowie przytomnych, y Regimentow Pieſzych, y Piechot Węgierſkich, gdzie deponowáne w Káplicy Nayświętſzey Panny Szkaplerzney.

Teſtament.

Teſtáment Iego pełen Chrześciańſkiey pobożności y doſkonáłey dyſpozycyi ták ſię záczyna. *Znaiac ſię być Człowiekiem podległym dekretowi Pana nad Pany Krola nad Krolmi BOGA w Troycy S: Iedynego, iako rodzacy ſię na ten Swiat trybem poſpolitym wſzyſtkich ludzi,* naſcendo; *ſimilem* omnibus hominibus emiſi vocem plorans; *tak też kończyć dni życia mego, iáko człowiek śmiertelny mam to ná ſercu y pamięci nie wymazanym charakterem wyryte:* Statutum eſt hominibus ſemel mori; *Temu Statutowi iako mizerne ſtworzenie ze wſzelka rezygnácya, ná wola Boga mego; chcac zádoſyć uczynić, iezli ieſt táki teraz w tey chorobie moiey Stworcy mego wyrok; oſtatniey woli moiey; będac zdrowym ná umyśle; dobrowolnie, z wſzelkim rozmyſłem ſukceſsorom moim, tákowy zoſtawuię teſtament. Nayprzod z tym ſię przed Bogiem moim, całym Niebem, y światem proteſtuię, że iákom ieſt z ſzczegulney Boga mego łaſki w Wierze S: Katolickiey Rzymſkiey urodzony y wychowány, ták w teyże Wierze S: nad*

ktora lepſzá, *prawdziwſzá*, *pewnieyſza inna* nec dari, nec mente concipi poteſt, *zyłem y umierać pragnę; wſzyſtkiemi Sakramentami*, *według obrzadku Kościołá Swiętego opátrzony bydź; ſerdecznie życzę ſobie, duſzę moię oddáię Stworcy y Odkupicielowi moiemu zebrżac nieſkończonego miłoſierdzia Iego, áby mnie nie ſadził wedle wielkości grzechow moich, bo ſię ſam ſadze, żem ieſt ze wſzyſtkich ludzi ná ſwiecie naygrzeſnieyſzy, ále wedle nieſkończoney dobroci łáſkawości ſwoiey; ciáło moie mizerne; proſzę: áby pochowáne było w Rozdole w grobie Antenatow moich; pompy pogrzebowey żadney niepretenduię: Lecz o duſzy moiey naywiękſze ſtaranie pod błogoſławieńſtwem Boſkim y moim Oycowſkim niechay máią Synowie moi. Dla czego naznaczam, iák prędko duſza moia z tym ſię mizernym rozſtanie światem y ciáłem, áby z tych pieniędzy, ktore tu ſa przy mnie rozdano porożnych Kościołách Złt: Pol: dziewięć tyſięcy ná Mſze Swięte, ktore nie tylko tu we Lwowie ále y gdzie indziey iáko nayprędzey zá duſzę moię niech będa odprawione. Na ubogich złt. Pol: tyſiac niechay rozdadza* ex nunc &c. &c.

A że Woyſka Koronne oſierocone *poſt fata* tych obudwuch walecznych Wodzow, bez żadney komendy, y Jurysdykcyi, zoſtáwały (bez ktorey być Woyſku iednoż to ieſt, co ciáłu bez du-
Curtius. ſzy: *Militaris turba ſine Duce, eſt ſine Spiritu Corpus*;) Tedy Krol Jmść *P*. N. Miłościwy iáko *Supremus legionum Pater*; ſtoſuiąc ſię do wyraźnego w tym prawa Seymu Traktatowego *Annô* 1717, konferował *tantisper* generalną komendę Woyſk Koronnych *utriusq; Authoramenti*, poki ná Seymie przyſzłym nie ſtánie dyſtrybuta Buław, J. W. Jm*P:* Staniſławowi ná Wołczynie y Rádwa-
Generalna Komenda. nicách Ciołkowi *P*oniatowſkiemu, Podſkarbiemu ná ten czas wielkiemu W. X. L. *P*ułkownikowi Woyſk Koronnych, Generałowi Leytnantowi Infanteryi, y *P*ułkownikowi Gwardyi Pieſzey J. K. Mści (á teraz Wdzie Mazowieckiemu) iáko doświadczonemu *in arte bellica*, y nie porownaney expedycyi, ták w Woyſkách Koronnych, iáko też u poſtronnych Monarchow; nábytey, Káwalerowi; ktory konformuiąc ſię *ad mentem Principis*, przy Uniwerſale J. K. Mści do tychże Woyſk wydánym, obiąwſzy tę
Valerius. Flaccus. generalną komendę (*par oneri clavæq; capax*) regularną uczynił dyſpozycyą, *in ordine* aſsekuracyi pogranicza od *P*orty Otomańſkiey, od Ukrainy, y od inſzych mieyſc pogranicznych, oſobliwie od ściany Brandeburſkiey; obligował przy tym Jchmściow*PP:* Regimentarzow wſzyſtkich *P*artyi Woyſka, oſobliwie pogranicznych, áby wſzędzie *pro exigentia rei & ſecuritate* kráiu uſtawiczne y pilne trzymáli Furwachty, ná zábieżenie wſzelkim y nie-

ſpodziewa-

ſpodziewanym inſultom ná *P*ańſtwa J.K.Mści, y Rzeczypoſpolitey. *Cum ſummo* tedy ápplauſu, tudzieſz z wielką ochotą ták przezorne dyſpozycye tegoż J. W. Jmp: Regimentarza generalnego, przyięło Woyſko, y zá ſzczęśliwym przybyciem do Lwowa Jmści, wſzyſcy niemal Jchmpp: Officyerowie Polſkiego záciągu, uſtáwicznie przyiezdzali do powitania Imści, ktory iáko *humaniſſimè* káżdego *ex condignò* przyimował wizyty, ták przy pożegnaniu partykularne świadczył reſpekta, że wſzyſcy Ichmpp: Woyſkowi wielce kontenci, z ták łáſkáwego Regimentarza. O koło Gwarnizonow po fortecach, po granicach, z należytą cirkumſpekcyą, żeby były *in quam optimo ſtatu* beſpieczeńſtwá ſwego, iák naypilnieyſze Ichmpp: Komendantom zalecił y przykazał ſtáranie, cáłemu zaś Woyſku, przez uniwerſały ſwoie *injunxit*, áby *præſcriptum Regulaminis & diſciplinæ militaris* nie náruſzenie záchowane było. O ták zacnym Regimentarzu zaraz przy pierwſzym Komendy obięciu godziło ſię, *non vano omine vaticinari*:

Propriis tu pulcher in armis;
Ipſe canenda geres; Patriæq; exempla parabis. *Statius.*

Eôdem Annô 1728. *in 7bri*. Krol Jmść wydał Uniwerſały do *Uniwerſały.* Jchmściowpp: Senatorow y do Stanu Rycerſkiego, donoſząc: iż lubo chciał y życzył ſobie uſilnie *ad mentem* prawa, ná termin przypadaiący ordynaryinego Seymu ſtanąć w Grodnie, gdy iednak dla odnowionych bolow w nodze ſwoiey ullatenus nie mogł tey intencyi ſwoiey Pańſkiey *adimplere* ſkutecznie; więc zá przyściem da Bog do pierwſzego zdrowia po ſkończoney kuracyi ſwoiey deklárował maturare powrot ſwoy, y tam *convocatô Conſiliô Senatûs* zá zdaniem, onegoż, álbo tenże Seym *vigore ſolemnitatum*, ktore iuż *præceſſerunt*, *per innoteſcentiales* determinowáć, álbo też inſzy ordynaryiny *pro exigentia* koniunktur náznaczyć.

Roku 1729. *unis Julii* Krol Jmść Auguſt II. *redux feliciter* do Warſzawy, *formatô Senatûs Conſiliô* determinował ordynaryiny Seym w Grodnie *pro* 28. *Auguſti*, pod temiſz *P*oſłámi, ktorzy w przeſzłym roku obráni. Ná co uniwerſały z Kancellaryi Koronney do Woiewodztw, ziem, y powiátow Koron: y W. X. L. wydane, á w ktorym przeſzłego roku porwane Seymiki, áby ſześcią Niedziel przed terminem złożone były ná obranie *P*oſłow według przeſzłorocznych Inſtrukcyi od J. K. Mści wydanych.

Tegoż 1729. *in Julio* w Warſzawie Krol Jmść uczynił dyſtrybutę wakánſow to ieſt Senatorſkich, urzędow Koronnych, Staroſtw, Dzierzaw, y rożnych partykularzow Krolewſkich. Buławy tylko odłożył do Seymu, wielką Koronną, y *P*olną ták że *P*olną Litew-

ſką, áże

ſką, á że Seymy wdalſzych latách nie dochodziły, y dyſtrybuta Buław nie ſtánełá *ante ſacra fata*, J. K. Mśći Auguſta wtorego.

W tymże Roku 4. *7br.* Urodził ſię Krolewic Jmść Francuſki Delfin Wnuk Krola Jmśći Staniſława; ktorego národzenie z ſolennemi applauzámi obchodziłá Francya; tego ſzczegulnie życząc áby ták wielkiego Krola Syn, w ślady Oyca wſtępował.

Diſce Puer: nec enim externo Monitore petendus
Virtutis tibi pulcher amor, cognata miniſtret — *Statius.*
Laus animo; atq; aliis Decii, reducesq; Camilli
Monſtrentur; tu diſce Patrem.

Wiazd ná Staroſtwo Lwowſkie.

Wtymże Roku 1729. *die* 5. *Xbris* JmP: Joachim Potocki Marſzałkowicz Nadworny Koronny Staroſta Lwowſki wiezdzał z ſolenną ápparencyą ná Stároſtwo Lwowſkie, *in aſsiſtentia* wielu Senatorow, Urzędnikow Koronnych, y Szlachty z cáłego práwie Woiewodztwa Ruſkiego, naywięcey iednak z Ziemi Lwowſkiey; Miáſto tákże *ſplendido apparatu* z chorągwiámi, oſobliwie co przednieyſi Mieſzczanie Polacy y Ormianie bogáto y ozdobnie ten Akt *adornabant*; á gdy ſtánął w Zamku niſkim tenże JmP: Staroſta, witał go I. W. JmP: Jabłonowſki Wda y Generał Ziem Ruſkich, winſzuiąc mu tey godnośći; ktoremu odpowiedział nayprzod *ornatiſsimo ſermone* ſam ImP: Marſzałek nadworny Koronny, Oyciec tegoż ImP: Stároſty, á potym ſam ImP: Staroſta dziękował doſyć *eleganti ſtylo*, zá to powinſzowanie y inſtallowanie ná tę Iurisdykcyą, ktorą záraz *in præſentia* wſzyſtkiey aſſyſtencyi fundował, y ſpraw kilka przywoławſzy, oſądził, á potym wſzyſtkich gośći *lautiſsimè* traktował.

KOMPLEMENT IMP: JOACHIMOWI POTOCKIEMU

Staroście Lwowſkiemu ná wiezdzie Iego od JmP: Jana Jabłonowſkiego Woiewody Ruſkiego die 5. Xbris 1729.

JASNIE W. MciPánie Marſzałku Nadworny Koronny Wuiu moy, Bracie náſz. Winſzuie Przeſwietne Woiewodztwo Ruſkie y Ziemia Iego Lwowſka WMM*P*ánu rzadkiego błogoſławieńſtwa Boſkiego (*fortuna! quam pauci meruere Senes*;) ktorym ſię ſami Patryarchowie Swięci ſzczycili; iáko to Dawid wołał: *Benedictus ſit Dominus, qui dedit hodie ſedentem in ſolio Filium meum videntibus oculis meis*; *ſenſibilis* záś ieſt tá Ziemia Przeſwietna y wdzięczna WMPánu, że *viſcera ſua* wgodnym Synu ſwoim ná Iey uſługę Bráterſką wylewaſz, *& decora tua* Iey *communicas, & uſibus aptas*; życzy: ábyś iáko naydłużey ná to ſzczeście pátrzył; á ia ſię ſpodziewam: *Ecce ſic benedicetur homo, qui timet Dominum.* Już tedy Wielmożny MśćiP: Joachimie Potocki Stároſto náſz Lwowſki: Taż Przeſwietna

Przeſwietna Ziemia Lwowſka, wita WMM*P*: przezemnie *tribus gratiis ornatum charitem*, to ieſt: ozdobionego łáſką Boſką, łáſką Krola Jmśći P. N. M: y łáſką Oycowſką; pierwſza ieſt pięknych przymiotow WMMPana *Creatrix*; Krolewſka, Staroſtwa tego *Donatrix*; Oycowſka y Macierzyńſka, cnot y piękney edukacyi WMMPána *formatrix*; te wſzyſtkie WMM*P*ánu przypomináią: że iáko ieſteś ná Horyzoncie náſzym *oriens ſydus*, iáśnie *per refractionem meritorum* Oyca, záwołánego ná cáły świat *P*rimaſa náſzego; tudzieſz Bohatyrow Domu ſwego, ták ábyś był y z ſiebie ſamego w tym ſplendorze trwały. Wita cię ſzczerym affektem y nie zmyśloną pociechą Ziemia naſza; wita Sukceſſorem wielkiego y żywego Oyca, á Sędzią náſzym. *W*inſzuie y oraz nie omylnie ſię ſpodziewa, że co wpiękney oſobie y ná wſzyſtko dobre uformowaney *in flore juventutis* widzi, będzie ná długie lata patrzyła *in fructu maturitatis* ná ſławę Oyczyzny y Wdztwa tego *Satietatem*; *glorioſum & conſummatum.* Ja zaś Brat Wuieczny WMM*P*ána nie wymowną moię przydáię y wyrażam konſolácyą, że *in ſtallo* Wdy Ruſkiego, iákom wielkiego człowieka y kochanego Wuia mego Oyca Twego, ná to Staroſtwo wprowadzał, wprowadzam y WMM*P*ana z godną Bracią náſzą, *Principe nobilitatis, & flore* Jndygenow náſzych, Urzędnikow, ktorych y uſtámi cię witam; y ſercem. WMMPan zaś żyi długo, y ſzczęśliwie. A co Monarcha Polſki Oyca ſwego wielkiego Portret ná pierſiach noſił, áby przykłády cnot Iego ſobie przypominał, ták y WMPan czyń ábyś ná cnoty Oyca y Mátki ſwoiey był záwſze pámiętny, zgoła ábyś nas y ſiebie ſzczęśliwemi uczynił.

Roku 1730. Oyciec pomienionego ImP: Stároſty Lwowſkiego, Stefan Potocki Marſzałek Nadworny K: Brat *W*ielkiego Korony *P*olſkiey *P*rymaſa, Xiążęcia Jmśći Teodora, *fatisceſsit* we Lwowie dnia 5. Maja; ktorego wiekopomne w Oyczyznie zaſługi, *ſummam æquanimitatem*, o dobro poſpolite żarliwość, nienáruſzoną, ku Rzeczypoſpolitey wierność, *celebrat totum diſcurrens fama per orbem.* — *Priſcianus* Tegoż roku z tym ſię pożegnał świątem ImP: Ludwik Pociey *W*oiewoda *W*ileńſki Hetman *W*ielki Litewſki w Rożance dnia 3. Stycznia, zoſtáwiwſzy Marſowi Polſkiemu, w ták wielu expedycyach woiennych, wielowładney buławy, y dzieł Rycerſkich *probatiſsima documenta. Hoſtibus haud tergo, ſed forti pectore notus.* — *Catullus.* *W* dalſzych látách co *ſubſecutum* przed Seymem *Convocationis* (po ktorym ſtanełá Elekcya y koronacya ſzczęśliwie nam panuiącego Auguſta trzeciego *Heroicæ virtutis, & Regiarum dotum* P. N. Miłośćiwego: *Cui Cura ſuorum*

Mm *Quo*

Statius. *Quo pietas Authore redit, terrasq; revisit*
Quem timet omne nefas
obranego roku 1733. Koronowanego w roku 1734. od Iana Lipſkiego Biſkupa Krakowſkiego á teráz z ozdobą nie tylko Senatu Polſkiego, ále też y Rzymſkiey Purpury ſławnego w cáłym świecie Chrześciańſkim Kardynałá) nie máſz ták dálece nic oſobliwſzego do opiſania, oprocz tego: że *dolendum fatum* nie odżałowana śmierć nieśmiertelney pámięci Krola Jmści Auguſta wtorego záſzłá w Warſzawie pod czás Seymu 1733. 2da Februarii; ktory od wielu lat Oyczyznę náſzą przyprowadziwſzy *ad Portum tranquillum,* wtymże pokoiu przy Oycowſkiey ſwoiey manutenencyi piáſtował ią y konſerwował aż do śmierci. A lubo nam ták łáſkáwego y wielowładnego Pana zabráły Nieba, iednakże nie śmiertelney Iego ſławy żadne nigdy nie zábierą wieki.

Smierć Auguſta II.

Quam nec ventura ſilebunt
Luſtra, nec ignota rapiet ſub nube vetuſtas;
Jllum fama vehit trans æquora transq; remotas
Thethyos ambages, Atlanteosq; receſſus.

Claudianꝰ.

Poták nie odżáłowáney śmierci náſtępuiących rewolucyi opiſanie zoſtáwuię innym doſkonálſzey experyencyi Piſarzom, tym czáſem niechay będzie

KONIEC REWOLUCYI

Ktory z Początkiem oraz ſtoſuię do naywyżſzego wſzyſtkich rzeczy końca y Początku to ieſt BOGA w Troycy Swiętey Jedynego, ná większą y nie uſtáiącą Jego chwałę.

Ad CORONIDEM kſiążki krociuſieńka tu ſię kłádzie Synopſis Xiążąt y Krolow Polſkich.

Pierwſzy Xiążę Polſki. LECH Polſkiego Páńſtwá pierwſzy Xiążę roku 550, Fundator Gniezna, gránice ſwoiego Páńſtwá aż do morza Baltyckiego rozprzeſtrzenił; Longobárdow z Szwecyi przez Baltyckie morze do Polſki idących wygnał ná Węgierſkie granice, á ztámtąd áż do Włoch zápędził z Xiążęciem Alwinem. Tenże Lech (zdániem wielu Hiſtorykow:) nie tylko zá Uniwerſalny kleynot herb białego Orłá Polakom nadał, ále też był Fundatorem Orderu pod tytułem białego Orłá. O orle Polſkim Grzegorz *Vigilantius Samboritanus* ſławny wieku ſwego Poëta nápiſał: *Hæc avis eſt avium totum Regina per orbem, Regum ſunt Reges, terra Polona tui.* Potomſtwo Lecha pánowało w Polſzcze lat 150.

WIZIMIERZ oſtátni Lecha potomek, Gdańſk z lichych Rybackich chátek ſtołeczne portowe Meklemburgii y Prus wyſtáwił miáſto; z Duńczykámi ziemią y morzem woynę prowadząc, zbił ich; Sywarda Krola Duńſkiego do ucieczki przymuſił; á Jarmeryka Syna Iego między zwycięzkie policzył ſpoliáły, umarł roku 700.

WOIEWODOW dwunaſtu pánowało lat 10.

KRAKUS Fundator Krákowa, tám ſtolicę ſwoię z Gniezna przenioſł; Smoká ſtráſzney wielkości pod Zamkiem Krákowſkim będącego pokonał; Fránkow oryentalnych przez Węgry ná Polſkie záſzłych gránice; zbił ná głowę y wygnał. Rzymiánow y Niemcow przez powtorzone bitwy zwyciężył; Czeſkie zaś Kroleſtwo dobrowolnie mu ſię poddáło; Rzeczpoſpolitą nowemi práwámi ugruntował; umarł roku 750.

LECH II. Syn Krákuſá, dla otrzymania Sukceſsyi; zábił Brátá ſtarſzego Gráchuſa; co gdy ſię wyiáwiło, z Páńſtwa złożony y wygnány; umarł 751.

WANDA. Krakuſa Corka, wzgardziwſzy Małżeńſtwem Rytygiera Xiążęcia Niemieckiego, Pánieńſtwo ſwoie nieznáiomemu konſekrowáłá Bogu; dobrowolnie w Wiſłę wſkoczywſzy, roku 752.

DWUNASTU Woiewodow powtornie panowało lát 8.

PRZEMYSŁAW. I. álbo Leſzek; złotnik; Przemyśl od Jmienia ſwego nazwane miáſto wyſtáwił; Morawczykow y Węgrow ná granice Páńſtwa pozdobycz wypádłych; wygnał; umarł roku 804.

LESZKO CHYTRY. Po wyiáwioney ſwoiey chytrości z Páńſtwa y życia wyzuty; *culpa perverſis ſua pæna eſt. Gregorius.*

LESZEK II. z podłego ſtanu ná Xięſtwo obrány, proſtey ſukni nigdy zdiąć niechciał; godnie pánuiąc; z Karolá wielkiego woyſkiem z Węgier do Saxonii idącym, między Albim y Salą mocno ſię y odważnie potykał; umarł roku 810.

LESZEK III. Syn Leſzka wtorego, pográniczne narody, ktore ſię z urodzenia Iego naſmiewáły, zwycięſkim uſkromił żelázem; Prowincye podzieliwſzy między Synow; (ktorych miał 20:) umarł roku 815.

POPIEL I. Syn Leſzka trzeciego, Zamek w Kuiáwie nad iezio-rem Gopło wyſtáwił; ſtolicę ſwoią z Krákowá do Gniezná, á z tamtąd do Kruſwicy przenioſł, y tam pomięſzkáwſzy lat kilká umarł. 821. A że przekliniáiąc ſię częſto mowił: bodáy mię myſzy z potomſtwem ziádły; dopuścił to Bog ná Sukceſsorá iego.

POPIEL II. Syn pierwſzego; okrutnik y lubieżnik, dla otrzymania mitry, Stryiow potruł; umarł w Kruſwicy. 840. pożarty; od myſzy, ktore ſię z ciał potrutych Stryiow porodziły; podobnie

ſkarany Mieciſław (roku 1235:) Xiążę w Kuiáwach, zá ucíſnienie ubogich y ſierot; ktorego po ſprawionym dla wielu tráktamencie, myſzy ziádły. *Imperia male parta, male geſta, male retenta obruuntur.* *Livius*

PIAST. Kołodzii obrány Xiążęciem ná Seymie w Kruſwicy máiąc lat 70; á potym pánował lat 50; żadnych nieprzyiacioł nie miał, oprocz wnukow Leſzka III; umarł w Gnieżnie (gdzie ſtolicę ſwoię z Krákowa przenioſł:) w roku 895. wieku ſwego 120.

ZIEMOWIT. Syn *P*iaſta, z Morawczykámi; *P*ruſakámi; Węgrámi, Niemcámi, Pomorczykámi, y Káſzubámi ſzczęśliwie woiował; Sląſk zá czáſow obudwoch Popielow Polakom odebrany, przywrocił; tákże Pruſy, Pomeranią, y Káſzuby; właſnie do boiu wrodzony, máło ſypiaiący, poſpolitych potraw y ſukni iednakowey z żołnierzami zażywáiący, cudzego nie pragnący, ze ſwoiego ſzczodry y ſpráwiedliwy umarł w roku 902. wieku ſwego 32.

LESZEK IV. Syn Ziemowita umarł w roku 921; Pan oſobliwſzey hoyności y łáſkáwości; bardziey ſię w pokoiu niż w woynie kochał. *Honeſtius eſt Principi beneficiorum, quam trophæorum memoriam relinquere. Xenophon.*

ZIEMOWIT. II. álbo Ziemomyſław, ſpokoynie pánuiąc nic oſobliwſzego nie zoſtáwił, oprocz iednego ſyna Mieciſława, umarł 904.

Pierwſzy Chrześciánin. MIECISŁAW I. Syn Ziemowita wtorego z urodzenia ſlepy, gdy mu ſię ſiodmy rok ſkończył, y włoſy pierwſze według zwyczáiu oſtrzyżono, przeyrzał; co ták od wieſzczkow tłumáczono: iż Polſka zá pánowania iego będzie obiáśniona; ták ſię ſtáło: bo Mieciſław po śmierci Oyca ochrzczony, ſiedm żon z ktoremi według pogáńſkiego zwyczáiu mięſzkał, porzucił, á Dąbrowkę Boleſława Czeſkiego Krola álbo Xiążęcia corkę záślubił ſobie; wiárę Katolicką Rzymſką po wſzyſtkich Kroleſtwa Prowincyach záſzczepił; Bałwany y Ołtarze ich pokruſzył; Arcybiſkupſtwo Gnieźnieńſkie; Krákowſkie; y ſiłá innych fundował Biſkupſtw; w Czechach rebelliżántow uſkromił; Pragi dobył, y cáłe Czechy do poſłuſzeńſtwa Boleſłáwowi Dąbrowki Bratu przymuſił; Panował lat 35, umarł w roku 999; Zá Pánowania ták pobożnego Xiążęcia záczął ſię zwyczay: iż *P*olſcy Szlachta pod czas Ewangelii z dobytemi ſtali ſzablami.

Pierwſzy Krol Polſki. BOLESŁA*W* Chrobry ſyn Mieciſława pierwſzego, Krolewſką Koronę z gwozdziem Chryſtuſa Pana, y dzidę Swiętego Maurycego w podarunku odebrał, od Ottona III. Ceſarza (będącego w *P*olſzcze gościem dla nawiedzenia grobu Swiętego *W*oyciecha Męczennika); áby wiarę mocno ugruntował; Saxonią, Czechy, Morawią, Pruſy, zwycięſtwy przeſzedł, y podatki im nakazał płácić; pruſakom zaś Krolewſką powagę mało ważącym, Zamki odebrał;

brał; w rzekách: Ośnie y Dnieprze kolumny miedziane wyſławił. Tenże Woiewodow poſtánowił; iáko też y Káſztelanow, to ieſt niby, Vice Woiewodow; (bo taż ieſt ich funkcya pod niebytność ich, ktora y Woiewodow); y innych Urzędnikow: umarł 1025: panował lat 25. Leży w Poznaniu. *Urzędy ſtanowił.*

MIECISŁAW II Krol. Syn Boleſłáwa Chrobrego, zaraz po pogrzebionym Oycu ukoronowány, z żoną ſwoią Ryxą, ktorą mu Otto Ceſarz będący w Polſzcze; záślubił; z Ruſią y Pomorczykámi ſzczęśliwie woynę prowádził; Morawiánow y Czechy dla rebellyi puſtoſzył; pánował lat 9. umarł 1034. wieku ſwego 44. leży w Pozn:

KAZIMIERZ Syn Mieciſłáwá wtorego y Mátki Ryxy, Fundator Tynieckiego, Lubieńſkiego Klaſztoru Benedyktynow; z Kluniaceńſkiego Klaſztoru wyſzedł (iuż Dyákonem będąc:) ná Kroleſtwo. Z tąd Danina Swiętego Piotra, y ſtrzyżenie włoſow má ſwoie początki; Máryą Jaroſławа Ruſkiego Xiążęcia Corkę (ktora z Greckiey wiary katolicką przyięłá:) záślubił ſobie; Maſława rebellizanta, Pruſakow, y Jadzwingow, zbił. Pánował lat 18. umarł 1058. wieku ſwego 44. Tenże Kázimierz poráziwſzy nieráz Maśłauſa Kſiąże Mazowieckie, (iáko piſze Bielſki) Mazowſze do Korony przyłączył; á bardziey przywrocił, gdyż tá Prowincya, dawniey do Polſkich Monárchow náleżała. *P*otym koło roku 1190, od Leſzka Białego, Konradowi puſzczona, w ktorey potomkowie iego aż do roku 1524. pánowáli; po ktorych bezpotomnych ześciu, Rycerſtwo Mazowieckie; Zygmuntowi I. poddáli ſię; Zygmunt zaś wſzyſtkie im prawa y przywileie potwierdził, ná Seymie Piotrkowſkim 1529. Leży w Poznaniu. *Kazimierz I. Danina S. Piotra. ſtrzyżenie włoſow.* *Xięſtwo Mazowieckie.*

BOLESŁAW Smiały, Syn Kazimierza, Fundator Klaſztoru Mogilnickiego Benedyktynow; zwycięzca Ruſi, Czechow, Pruſakow, Węgrow, y Niemcow, ſiebie iednak zwyciężyć nie umiał; upomniony nieraz o popráwę życia od S: Staniſława, wolał w dobrym Paſterzu miecz utopić, niż złe ſwoie námiętności przełamać; potym z Kroleſtwa wyzuty, w Kláſztorze pewnym przy poſługách kuchennych miał pokutowáć w Karyntyi; umárł 1082. Dobrych iego życia oſtatkow niepłonnym byłá prognoſtykiem, pokuta y złości uznanie: *Si vis eſſe bonus, primum crede quod malus ſis. Seneca.* *Boleſław II*

WŁADYSŁAW Herman, brat Boleſława ſmiałego, *P*olſkę od klątwy uwolnił; Pomeranią, Ruś, *P*ruſy, y Czechy, zwycięſtwy nápełnił; pánował lat 20. umarł 1102. Leży w Płocku.

BOLESŁAW Krzywouſt ſyn Władyſława; Niemiecki, Duńſki, Ruſki zwycięzca, 47 batálii wygrał; roku 17. wieku ſwego; náſtąpił ná Kroleſtwo; Oyca ſwego portret badziey ná ſercu, niż ná *Boleſław III.*

Nn ſzyi

ſzyi noſił codziennie. W dziewięciu łeciech záżywota, Oyca Rycerſkim ozdobiony páſem, zbroię częściey niż purpurę noſił; Zeliſławowi Hetmanowi wziętą podczas Matáliſkiey woyny, prawą rękę, złotą rekompenſował; á Woiewodę pewnego (ktory z batálii dla boiaźni uciekł;) záięczą ſkorą y kądzielą udárował, Skarbimirowi Woiewodzie Krakowſkiemu, rebellizantowi, oczy wyłupić kazał; y odtąd Kaſztelana Krakowſkiego wyżſzy urząd, niż Woiewody; pánował lat 36; umarł roku 1139; wieku ſwego 53.

WŁADYSŁAW Pławacz álbo Sputator, ſyn Bolesławá Krzywouſtego, umyslił Bráci ſwoich z ſubſtancyi wyzuć, á potym ſam od nich wypędzony; Piotrowi Duninowi ná Skrzynnie Hrabi zá wymowiony żart, ięzyk urznąć kazał; umarł w Heldenburgu. 1146.

Bolesław IV. BOLESŁAW Kędzierawy, Brat Władysławá; Konrada Ceſarza (ktory ſię o powrot do Polſki Władysława ſtarał:) woynę mądrze odwrocił. Potomkom Miłosława odważnego żołnierza(ktory ſyna Iego Krolewica własnemi pierſiami ſkładaiąc, ſam ſtrzałą przebity ná plácu poległ:) dał zá herb ſerce ſtrzałą przebite, názywaiąc go: Przyiaciel. Więcey woien pokoiem; niż Orężem zákończył: *Melior eſt tutior pax, quam ſperata victoria. Livius.* Pánował lat 29. umarł 1173. wieku ſwego 46. Leży w Krákowie.

MIECISŁAW ſtary, Brat Bolesławá Kędzierawego, zwany był ſtárym w młodości zaraz, dla ſtatecznych obyczaiow; lecz wielkim o ſobie nadzieiom niekorreſpondował, y owſzem po czteroletnim tyrańſkim pánowániu, detronizowany; dla nieroſtropnych rządow niegodzien y názwiſka Krola. *Principes; non ſunt, qui ſceptra ferunt, ſed qui regere ſciunt. Xenophon.*

Kazimierz II. KAZIMIERZ Sprawiedliwy, oſtatni Bolesławá ſyn, zgodnemi głoſami ná mieyſce Brata wezwany; ſtraconą Rzeczypoſpolitey wolność przywrocił. Rycerza graiącego z ſobą, od káry o zadany ſobie policzek, ieſzcze Xiążęciem Sandomirſkim będąc, uwolnił. Brata Mieciſławá dwa razy do odebrania Monarchii wezwanego odpędził; Pomorczykow, Podlaſzanow, Pruſakow, y Węgrow uſkromił: umarł roku 1194. Leży w Krákowie.

MIECISŁAW ſtáry *2do*, umarł 1202 w Kaliſzu pochowany.

WŁADYSŁAW Laſkonogi, z Państwa złożony, wyklęty od Arcybiſkupa Gnieznieńſkiego, zá ucięmiężenie Duchownych. Bárdziey był Tyrannem niżeli Panē. *Malꝰ Rex; tyrānꝰ dicitur. Ariſtoteles.*

LESZEK biały Kázimierza wtorego ſyn, powielu zwycięſtwach tandem ſam od Swiętopełka poległ 1227. Gdy go ná Państwo obráć chciano, tá mu ieſt kondycya podana, áby przyiaciela ſwego Woiewodę Sandomirſkiego(ktorego potencya podeyrzana była)z Polſki wygnał;

wygnał;

wygnał; powątpiwał tedy, czy miał Państwo przyiąć, czy przyiaciela pozbyć; co Woiewoda zrozumiawſzy wiodł go przecie ná obięcie Państwa, mowiąc: *że zá nic mu wygnanie y śmierć dla godności y wywyżſzenia iego podeymowáć.* Lecz tą odpowiedzią bardziey Leſzko uięty z tym ſię przed Polakámi oświadczył: *że Państwa niechce tracac ták zacnego, á nadto: niewinnego Senatora.* Zádziwiła ſię temu Polſka, á tym chętniey y Leſzka przyięła, y Woiewodę zatrzymała. Leży w Krákowie.

HENRYK Brodáty, Bolesławá wſtydliwego opiekun, dobr Kościelnych obrońca, y wielki Fundator; praw nieſłuſznych znośiciel, złoczyńcow ſurowy Sędzia, wolał złych karáć; niż ſzkodzić niewinnym; (*Bonis nocet, quisquis pepercit malis. Publius Mimus*) umarł roku 1228.

Bolesław V. Mąż S. Kunegundy. BOLESŁAW Wſtydliwy, Pudicus, ſyn Leſzka białego, Mąż czyſtey Kunegundy, trzy razy dla graſuiących Tatárow z Polſki uchodzić muſiał. Rebellizuiącą Ruś, Sląſk y Morawę poſkromił. Jadzwingow ná koniec y Tatárow z Polſki wypędził; *Solne żupy znalezione.* Solne żupy wynalazł, w dziecinnym ieſzcze wieku; Franciſzkanom w Krakowie Kościoł y Klaſztor fundował; nie ták ſię przeciwności iako wyſtępkow obawiał. *Princeps magis timeat, ne quid mali faciat; quam ne quid patiatur. Plutarchus.* Tandem dla nie naruszonego wſtydu y pobożnego pánowania, po nagrodę wezwany 1279. Leży w Krákowie.

LESZEK Czarny, Bolesławá wſtydliwego od Brata ſtryiecznego wnuk; Tatárſkiemi, Litewſkiemi y innemi zwycięſtwy ſławny. Jadzwingow Jmię y narod, ktorzy z Litwą złączeni byli, zá nápomnieniem S. Michała Archanioła wykorzenił; umarł 1289.

Tytuł Krolewski wrocony. PRZEMYSŁAW II. Odyſkał koronę; y tytuł Krolewſki od Bolesławá śmiałego przez zábicie S: Staniſława utracony, reaſſumował. Od Swinxa Arcybiſkupa Gnieźnieńſkiego ná Kroleſtwo namaſzczony, gdy zaś wiele dobrego dla Oyczyzny myślał, od Brandeburczykow zdradliwie zábity 1296. Leży w Poznaniu.

WŁADYSŁAW Łokietek Krolem obrany; á że rabunkow y wiolencyi w żołnierzach ſwoich nie karał, od Jędrzeia Biſkupa Poznańſkiego wyklęty, y w krotce z Kroleſtwa wygnany.

WACŁAW Czeſki Krol, zgodnie Krolem Polſkim obrany, od Jakuba Arcybiſkupa w Gnieźnie námaſzczony, y ukoronowany umarł 1305. Leży w Pradze.

Władysław I Koronacya w Krakowie. WŁADYSŁAW Łokietek powtornie Krolem obrany; y uproſiwſzy przez Gierarda Biſkupa Kuiawſkiego od Jana XXII. Papieża; Krolewſką koronę, w Krakowie koronowany z Małżonką ſwoią Jadwigą. J od tego czaſu przenieſiona ieſt do Krakowa

Nna Krolow

Krolow Polſkich koronácyá. Rożnemi (zwłaſzczá nad Krzyżakámi) zwycięſtwy ſławny; umarł 1333. Tenże Krol inſtytuował (á według wielu, reaſumował) w Polſzcze order białego Orła podczas weſelney pompy Syna ſwego Kazimierza wielkiego, z Anną corką Gedymina Xiążęcia Litewſkiego, około roku 1325; ktora reaſumpcya y od innych Krolow Polſkich, praktykowana była, o czym dokłádniey wyżey namieniłem, opiſuiąc rok 1705.

Kazimierz III. Wielki. Ruś do Polſki przyłączona.

KAZIMIERZ III. Łokciowego Oyca wielki ſyn, koronowany z Zoną ſwoią Anną w Krakowie od Janiſławа Arcybiſkupa Gnieźnieńſkiego; trzy razy nad Ruſią zwycięſtwo otrzymawſzy, inkorporował ią do Kroleſtwa, y na powiaty podzielił, nadawſzy im Woiewodow, Kaſztelanow, Stároſtow, Sędziow, y innych Urzędnikow; żeby zaś poſpolity wſzyſtkim ziemiom Ruſkim, był tytuł; Przemyſkich Woiewodow imię, ná Ruſkich (iáko nie ktorzy twierdzą) w roku 1434, zámieniono. Czyli zaś ziemia Lwowſka, Halicka, miałá kiedy właſnych Woiewodow Lwowſkich, Halickich, żaden z Hiſtorykow niewyráził; to tylko pewna, że przedtym Krolowie Haliccy znaydowáli ſię; teraz zaś z Ziemi Halickiey, iáko też Lwowſkiey, Przemyſkiey, Sanockiey, Chełmſkiey y Zydáczewſkiey ſkłada ſię Woiewodztwo Ruſkie; gdzie też należy Powiat *Przeworſki*, do ziemi *Przemyſkiey*; Trębowelſki do Halickiey; Kráſnoſtawſki do Chełmſkiey. Tenże Kazimierz Kościoł Lwowſki w Metropolią Ruſką y Arcybiſkupiey godnosci Katedrę zámienić poſtárał ſię u Urbana V. Papieża; Miaſto Kazimierz od Jmienia ſwego názwane zá murámi Krakowa, y wiele innych Miaſt y Miáſteczek wyſtawił. Pełen zaſług, ná łowach z konia ſpadſzy; ná łup ſię śmierci doſtał 1370. Leży w Krákowie.

Woiewodowie Ruſcy.

LUDWIK Krol Węgierſki y *Polſki*, koronowany w Krákowie od Jarosłáwa Arcybiſkupa Gnieźnieńſkiego; o przyłączeniu Ruſi do Węgier, y umnieyſzeniu Kroleſtwa *Polſkiego* zámyślał; iákoż zaraz po obięciu Páńſtwa obſzerność iego zmnieyſzył przez donácyą kilku Ziem uczynioną Władyſłáwowi Opolſkiemu Xiążęciu; umarł roku 1382. Leży w Węgrzech.

Władyſław II. Litwa do Polſki przyłaczona.

WŁADYSŁAW Jagiełło Wielkie Xiąże Litewſkie, od Bożęty Arcybiſkupa Gnieźnieńſkiego ná Kroleſtwo námaſzczony, w przod ſobie (po chrzcie przyiętym.) záślubiwſzy Jadwigę corkę Krola Ludwika, ná ktorą korona ſpadała, Litwę do Wiary Swiętey náwrocił, y do *Polſki* przyłączył. Akádemią Krákowſką fundował, zaciągnąwſzy z *Praſkiey* Akádemyi náuczycielow. Krzyżakow 50. tyſięcy zbił, przyprowadziwſzy z placu do Polſki 44. tyſięcy niewolnika; Chorągwi 52. nieprzyiacielſkich w Kościele Krákowſkim zawieſił; panował lat 48. umarł 1434.

Władyſław III.

WŁADYSŁAW Jagiełło ſyn Jagiełła pierwſzego, w młodych leciech koronowány w Krákowie od Woyciecha de Jaſtrzębice Arcybiſkupa Gnieźnińſkiego; Węgierſką oraz Koronę przyiął od Biſkupa Strygońſkiego; Ruś y Bulgaryą zwyciężył; woiował potym z Amuratem Ceſárzem Tureckim (przeciwko páktom poprzyſiężonym) zá perſwazyą Kardynałow y Biſkupow dyſpenſowany od przyſięgi; w tey tedy woynie był Zwycięzcą, y oraz zwyciężonym; pod Warną zábity 1444.

Kazimierz IV. Brat Jagiełła wtorego. Pruſy do Polſki wrocone. Woiewodztwo Bełzkie. Kiiowſkie.

KAZIMIERZ. IV. Syn Jagiełła, Ociec S. Kazimierza, zwycięztwy nad Turkámi, Tatárámi, Krzyżakami, chwalebny. Woiewodę Wołoſkiego do oddania homagium przymuſił; ſiła Poſelſtw poſtánowił; wiele Seymow odpráwił; przywileie y prawá Kroleſtwa *regio diplomate* utwierdził; Pruſy Krzyżakom odebrał, Woiewodztwo Bełzkie do Korony Polſkiey inkorporował; (ktore łubo do niey zá Jagiełłá Krola należało, iednak tenże Jagiełło uſtąpił go był Xiążętom Mázowieckim); Xięſtwo też Kiiowſkie (ktore przedtym Kſiążąt ſwoich właſnych miáło) w Powiat obrocił, y Marcina Gaſtolda zá Stároſtę czyli Woiewodę Kiiowianom przełożył. Mieyſce zaś w Senacie Woiewodom Kiiowſkim náznáczone 1569 ná Seymie Lubelſkim. Wielka część Woiewodztwa tego, iáko też y Smoleńſkiego od Moſkwy záwoiowana, oneyże podziśdzień chołduie. Pomieniony Kázimierz pánował lat 45. umarł 1492.

JAN WOYCIECH po Oycu náſtąpił, koronowány od Zbigniewa Arcybiſkupa Gnieźnieńſkiego; ná Woynie Multańſkiey po uczynionym przymierzu od Wiarołomcy Stefana Woiewody Wołoſkiego pod Bukowiną otoczony, y zbity; w Toruniu ápoplexyą ruſzony umarł; 1501. leży w Krákowie.

ALEXANDER Brat Jana Woyciecha; od Fryderyka Kardynała Brata ſwego námáſzczony y koronowany. Stefana Multańſkiego Woiewodę, z nieſłuſznie opánowanego Pokucia wygnał, umarł 1506. leży w Wilnie.

Hetmani dożywotni.

ZYGMUNT. I. Brat Alexandra; koronowany od Jędrzeia Roſſy Arcybiſkupa Gnieźnieńſkiego; ſławny Zwycięzca Moldawczykow, Tatárow, Pruſakow, Moſkałow; wiáry Swiętey Obrońca, Herezyi Nieprzyiaciel, przezorny Rządca; ſłuſznie Oycem Oyczyzny názwany, praktykuiąc ná ſobie to; co mowi Ageſilaus: *Jlle tutus eſt Rex, qui ſic ſubditis imperat, ut Parentes Filiis.* Panował lat 41, umarł 1548. Zá iego pánowania; y Zygmunta Auguſta; dożywotni Hetmani bydź poczęli, ták Wielcy; iák Polni; przed tym álbowiem, kiedy ſamo tylko Rycerſtwo Polſkie, poſpolitym ruſzeniem, ná nieprzyiaciela ciągnęło; każdy Woiewoda ſwemu Wo-

iewodztwu hetmanił; á ieżeli komu innemu powierzono buławy, to tylko do czasu, y ná pewną kámpánią, po ktorey skończoney, buławę z władzą Hetmańską zkładał. leży w Krákowie.

Kurlandya do Polski przyłączona.

ZYGMUNT II. August I. Syn pierwszego Zygmunta, ostátni po Mężu Jagiellończyk; zá żywota Oyca Krolem Polskim obrány, w dziesięciu leciech; Moskwę, Turkow, Krzyżakow, potężnie gromił, przyłączył do Polski Xięstwo Kurlandzkie; umarł 1572. Tákże Woiewodztwo Wołyńskie y Bracławskie od Kazimierza Jagiełła, do Litwy inkorporowane; przyłączył znowu do Korony; Unią tę podpisał Xiąże Jmść Alexander Czartoryiski Woiewoda Wołyński z innemi Pány. Tenże Alexander ná Seymie Lubelskim w roku 1569, podpisał unią Korony z Xięstwem Litewskim; *constit. fol.* 170; kędy też wielkie otrzymał elogium, w przywileiu Augusta I. potwierdzaiącym przywiley Xiążętom Czartoryiskim dány 1442. od Władysława Krola Polskiego, y Węgierskiego; z osobliwszą pochwałą, tychże Xiążąt, iáko arcyzásłużonych w Oyczyznie y do krwi Krolewskiey tegoż Władysława, *proximè* należących; co sámo tenże przywiley Władysławowski, wyraża; Jwana, Alexandra, y Michała Xiążęta Czartoryiskie zowiąc Bracią swoiemi.

Wołyń y Bracław.

Przywiley Xiążętom Czartoryiskim.

HENRYK WALEZYUSZ. Xiążę Andegawu, po koronacyi niechał w tymże roku 1574 do Francyi, gdzie od Jana Klemensa zábity. 1586.

STEFAN BATORY Xiążę Siedmigrodzkie, po rozdzieleniu Rzeczypospolitey (gdy inni Maxymiliana Cesárza Krolem Polskim mieć chcieli) Annę Siostrę Zygmunta Augusta, rokiem przedtym obraną, y koronowaną, Krolowę Polską, sobie záślubił, Krolem Polskim ogłoszony. Gdańszczanow y Moskwę szczęśliwie zgromił; Trybunał Koronny ustánowił; Jnflanty od Moskwy odebrał; ktore w roku 1588 ná trzy Woiewodztwa podzielono, to iest: Jnflantskie, álbo Wendeńskie, Derpskie, y Parnawskie; dwoch ostatnich pákta Oliwskie Koronie Szwedzkiey w roku 1660. ustąpiły. leży w Krákowie.

Trybunał Koronny ustanowiony.

Jnflanty.

ZYGMUNT III. Krol y Herkules Polski; nad Turkámi y Tatárami pod Chocimem sławny Zwycięzca; Moskwy 60. tysięcy zniosł, stolicę Moskiewską sobie podbił, Annę y Konstancyą Arcy Xiężniczki Austryackie, Siostry rodzone iednę po drugiey miał zá Zonę, z pierwszą miał Władysława, z drugą Jana Kazimierza, umarł 1632, máiąc lat 66. Pánowania 45. leży w Krákowie.

Moskwę sobie podbił.

Władysław IV.

WŁADYSŁAW Czwarty syn Zygmunta trzeciego, obrany 1632, koronowany 1633, Zwycięzca Moskwy, Turkow y Szwedow, szczęśliwe swoie pánowanie y wszystko práwie Polskiey Korony szczęście,

szczęście, nie inszym sposobem zákończył, tylko nieodżałowaną osoby swoiey śmiercią 1648. Ná Seymie *Coronationis* Iego, Ziemia Czerniechowska w roku 1633. Grod y Ziemstwo otrzymała; Kásztelan tákże Czerniechowski, y inne Urzędy Ziemskie postánowione; w roku zaś 1635. ná Seymie w Woiewodztwo zámieniona, z nadániem Woiewody. leży w Krákowie.

Woiewodztwo Czerniechowskie

JAN Kazimierz zwycięzca Szwedow, Moskwy, Kozakow, y Tatárow; ábdykował Koronę 1668 ná Seymie Warszawskim pod laską Stefana Sarnowskiego Podkomorzego Łęczyckiego, umarł we Francyi 1672. Za pánowania Iego; oprocz Woysk postronnych inkursyi, były domowe znaczne rozruchy zwłaszcza podczas Swiderskiego Związku; lecz ten rozwiązány 1663. zá perswazyą, y dzielnością Xięcia Jmści Floryana Czartoryiskiego, Biskupa Kuiáwskiego, (przedtym Poznańskiego) Arcybiskupa potym Gnieznieńskiego, y Prymasa; ktory też po śmierci Michała Krola, ná generalną Konwokácyą wszystkie stany zwołał, iáko Vice-Rex Polski; pełen w Rzymie y cáłey Europie nieśmiertelney sławy, y szczegulney u Jana Kazimierza, iáko też Michałá y Władysława IV. æstymacyi; od Jana Kázimierza w liście do Jnnocentego X. Papieża extraordynaryine otrzymał pochwały, wysokich swoich przymiotow, y dzieł nieporownánych. Oyca miał Mikołaia, Woiewodę Wołyńskiego wielkiego Statystę y Bohatyra; Braci zaś: Michałá, Woiewodę Sandomirskiego; y Jana Károla Podkomorzego Krákowskiego, ktory zá Krola Jana Kázimierza (immediate przed Seymem *abdicationis*), w roku 1668 *in Martio* był Marszałkiem izby Poselskiey ná Seymie Warszawskim, (iákoż zá doskonáłą Iego dyrekcyą stánął ten Seym) konferowanego zaś sobie Woiewodztwa Krákowskiego przyiąc niechciał. Pomienionego Jana Kázimierza Krola, y innych Iego ná tron Polski sukcessorow, pánowania, masz dokládniey wyżey opisane.

